

UNIVERSITY OF MADRAS.-

Oriental Research Institute

Telugu Department Publications No. 3

VISHNUMAYANATAKAM

BY

RADHAMADHAVA

CHINTALAPUDI YALLANARYA

EDITED BY

K. RAMAKRISHNIAH, M.A.,

Senior Lecturer and Head of the Department of Telugu,

Oriental Research Institute,

University of Madras.

పాఠశాల ప్రెస్, మద్రాసు

1934.

PRICE :

Rs. 2-8-0.

ప్రాచ్యపరిశోధనాల యాంధ్రశాఖా ప్రచురణములు. 3.

విష్ణు మా యా నా ట క ము.

రాధామాధవ

చింతలపూడి యల్లనార్యప్రణీతము.

సంపాదకుఁడు

కోరాడ - రామకృష్ణయ్య ఎం.ఏ.,

ఆంధ్రోపన్యాసకుఁడు, ప్రాచ్యపరిశోధనాలయము, విశ్వకళాపరిషత్తు,
మద్రాసు.

విశ్వకళాపరిషత్తు, మద్రాసు.

1934

ఉ పో ధ్వా త ము

“విష్ణుమాయానాటక” మనఁ బరగునిది యెదాశ్వాసములుగల చక్కని ప్రబంధము. పేరునకు నాటక మేకాని వాస్తవముగా నిది దృశ్యప్రబంధముకాదు. విష్ణునిమాయాప్రభావప్రదర్శనరీతులను వర్ణించునదిగావున నిది విష్ణుమాయానాటకమైనది. ఈ ప్రపంచమునంతను బ్రహ్మరుద్రామరాదుల సత్తాక్రిమించిన యనిర్వచనీయ ప్రభావముగల యొక మహాశక్తి, విష్ణుమాయ, నడిపించుచున్నదనియు నద్దాని సేకాంత విష్ణుభక్తిచేఁ గొలిచినవారుగాని ముక్తిఁ బడయ లేరనియుఁ బ్రతిపాదించుటయే దీని ముఖ్యద్దేశము. దీనిని రచించినవాఁడు ‘రాధామాధవ’ బిరుదాంకితుఁడగు చింతలపూడి యెల్లనార్యుఁడు. ‘రాధామాధవ’ మను ప్రబంధమును రచించి యద్వానిమూలమున శ్రీకృష్ణదేవరాయల మెప్పువడయఁగల్గుటంజేసి యీతని కీ‘రాధామాధవ’ బిరుదనామము లభించినది.

శా. రాధామాధవ మచ్యుతాంతముగాఁ జ్రాఢక్రియం జెప్పి త
 న్నాధుర్యంబునఁ గృష్ణరాయవిభుఁ గర్ణాటేశు మెప్పించి, నా
 నాధాత్మప్రతిమానసత్కవులలోనఁ భూషణశ్రేణితో
 రాధామాధవ నామమందిన జగత్ప్రఖ్యాత చారిత్రుఁడన్.”

అని యీతఁడు తన రాధామాధవ ప్రబంధపీఠికలోఁ జెప్పుకొనియున్నాఁడు. రాయల యాస్థానమున మెహ్మందిన విద్వత్కవిశిష్యులలో నొక్కఁడై, యష్టదిగ్గజములని ప్రసిద్ధిగాంచినకవులతో సమానముగ నెన్నుండగిన మహిమాత్మికయముగలవాఁడైనను నీతని గ్రంథము లింతకాలమువఱకు నాంధ్రలోకమునకు భించి యుండలేదు.

రాధామాధవకవి కాలము:—రాయల యవస్థానకాలమున నీ రాధామాధవకవి యీతని యాస్థానమును జేరియుండుటచేఁ గాఁబోలు నాతఁడు తనాస్థానకవిగాఁ బరిగణింపఁబడ లేదు. ఈతఁ డాస్థానమును బ్రవేశించిన సందర్భమును గూర్చి మాత్రమే కవుల చరిత్రమూలముగా నాంధ్రలోక మింతవఱ కెఱింగి యున్నది. ఈతని గ్రంథములనుగూర్చిన ప్రశంసయేమియుఁ గవుల చరిత్రయందు గానరాదు. రాయల యాస్థానమునకు వచ్చిన విద్వత్కవులను బరీక్షించుటకై యాంధ్రకవితాపితామహుఁడై నియమింపఁబడుచువచ్చెననియు, నాతఁడు వారికిఁ గొన్ని సమస్యలనిచ్చి, వారు వానిని పూరించిన రీతినిబట్టి వార సామర్థ్యమును నిర్ణయించుచుండెననియు, నట్లు పెదనార్యునిచే రాయల యాస్థానమునఁ బఠి

క్షింపఁబడినవారిలో నెల్లనార్యుఁ డొకఁ డనియుఁ జెప్పుదురు. ఈతనిఁ బరీక్షించుటకై పెద్దనార్యుఁడు నగరు, తగరు, తొగరు, వగరు, అనువానిని బ్రాహ్మణములందుంచి రామాయణపరముగాఁ బద్యమును జెప్పుమనెనట. వెంటనే యతఁడు,

చ. 'నగరు పగాయె, నింక విపినంబుల కేఁగుఁడు, రాజ్యకాంక్షకుం
దగరు కుమారులార'యని తల్లి వగ ల్లిగులంగఁ దోఁపఁగాఁ
దొగరున రక్షఁ గట్టి మదిఁ దోఁచక గద్దసఖన్నకంఠయై
వగరుచుచున్నఁ జూచి రఘువంశవరేణ్యుఁడు తల్లి కిట్లునన్.

అనుపద్యమును చెప్పెనట. దీనిని పిని సంతసించి యీప్రాసములనే ప్రయోగించి భారత భాగవతపరముగాఁగూడఁ బద్యములను జెప్పుమనఁగా నాతఁ డీక్రింది రెండుపద్యములను జెప్పెనట.

చ. తొగరుచి కన్నుదోయి గడుఁ దోఁచఁగఁ గర్ణుఁడు భీమసేనువై
దగరు ధరాధరంబుపయి దాఁకినభంగిని దాఁకి నొచ్చి తా
వగరుచుచు వెనం బరుగువాఱిన నచ్చటి రాజలోకముల్
నగరు సుయోధనాజ్ఞ మది నాటుటఁజేసి ధరాతలేశ్వరా.

చ. వగరుపుమాత్రమే వరుఁడు వశ్యుఁడు కాఁడు సఖసఖత్వ మె
న్నగరుడవాహనుండు మము నాఁ డటు డించుటయెల్ల సుధవా,
తగరుని కాక మోహపులతాతనువైన విడంగఁజూతురే
తొగరుచి యోషధీశునకుఁ దోఁపఁగఁ జేయునె వీడనాడఁగన్.

ఇట్లు పరీక్షితుండై పరీక్షాధికారిని మెప్పించిన యచిరకాలమునకే యీతఁడు “రాధామాధవకావ్యము” నచ్యుతాంకితముగాఁ జెప్పి తన్మాధుర్యముచే గృష్ణరాయల నాతనియాస్థానమందలి నానాధాతృప్రతిమానసత్కవుల సమక్షమున మెప్పించి, యాతనివలన భూషణక్రేణితోఁగూడ ‘రాధామాధవ’ బిరుదమును బొందినాఁడు. ఇది యంతయుఁ గృష్ణరాయల యంతిమదివసములలో జరిగినదై యుండవలయును. ఈతఁడు రాయల యాస్థానకవులలో నొకఁడను ప్రసిద్ధి కలుగక పోవుటచేతను, ఈతని రెండవ గ్రంథముగాఁ గ్రహింపఁదగియున్న “తారకబ్రహ్మ రాజీయము” అచ్యుతదేవరాయల మంత్రివర్గములోఁ జేరిన సంజ తిమ్మయమంత్రి ప్రోత్సాహముచే రచింపఁ బడియుండుటచేతను ఈతఁడు కృష్ణరాయల యవసానకాలమునను, అచ్యుతరాయల రాజ్యారంభ కాలమునను గ్రంథరచనము చేయుచునుండినటులు నిశ్చయింపవచ్చును.

తారకబ్రహ్మరాజీయమున నీతఁ డచ్యుతదేవరాయల నీక్రింది పద్యములఁ గీర్తించియున్నాఁడు.

సీ. తనమహాదీప్తిప్రతాపబింబంబు చా

•దీపించు భానుమద్బింబమనంగఁ
దనబాహుదండంబు ధరణిమండలమెత్తు
పన్నగళాయి విభ్రాంతిఁగొలుపఁ
దన(శ)కరాంబుజ కల్పతరు వంగుళులుగాఁగ
పంచశాఖాఖ్యమై ఫలములొనంగఁ
దన శంఖచక్రాంకితంబైన రూపంబు
హరిమూర్తి నచ్చొత్తినట్లు తెలుపఁ

తే. దనదుబ్రహ్మాండ వీతి శాంకిత (ర్ప)బహిర్వి
జరినత్కిర్తి కిర్పూర సౌర(భ)మున
మూరుగాయర గండాంక మోహనుండు
రాజ దేవేంద్రుఁ డచ్యుత రాయవిభుండు.

సీ. పద్మాప్తరుచి మించు పద్మరాగపు రవి
గూర్చినపతక మక్కునవెలుంగఁ
బసిడివ్రాతలపచ్చు పట్టు పచ్చడ మొన
పరివన్నెయై కటిఁబరిధవిల్ల
బహురత్నదీప్తులు ప్రసరించు మేలుకు
ల్లా కిరీటముకంటె జోకగాఁగఁ
గస్తూరికా తిలకము పుష్పమాల్యంబు
మించుతుమ్మెదల కామెత యొనర్ప

తే. దండ నుత్కళ యవభాండ్రధరణినాథు
లర్థి నేవింప రత్నసింహాసనమునఁ
గొలుపు గూర్చుండు కృష్ణుని చెలువుమీఱి
రాయదేవేంద్రుఁ డచ్యుతరాయవిభుండు.

ఇట్టి యచ్యుతరాయలయొద్ద సంజటిమ్మయ గ్రంథాసార లేఖకుఁడై మంత్రి
రత్నమై యుండెనట.

క. ఆరాయలకృప గ్రంథా (గందా)
(చా) సారము వ్రాయుచును గీర్తి సంపాదించుకొ
ధీరగుణాధ్యుండు కందా
సారమునందరును తిమ్మ నచివుండు సిరులన్.

చ. తిరువళి (ది) గెల్చి, పోంక్ష్యనరదేవునిఁ బట్టముగట్టి, యుత్కళ
శ్వరుఁ గరుణించి, మ్రొక్కిన సవాయికిఁ దా నభయం బొసంగి, పెం

గ్రంథప్రారంభముఁ గావించి యాశ్వాసాంతములందు మాత్రము రసయిష్ట దైవముగ నుదనగోపాలుని సంఖోధించి సంతృప్తిఁజెందెను. ఈ కారణములచేఁ గృత్యాది పద్యములుగలప్రతి ధారకువఱకు నీగ్రంథమున కీతఁడు కృత్యాది రచింపనే లేదని యూహింపవచ్చును.

కృత్యాదిపద్యములు గలప్రతిమనకు దొరకలేదనుటకన్న కృత్యాదిరచనయే చేయఁబడి యుండలేదేమోయని తలంచుటకుఁ గలకారణము మఱియొకటికూడఁ గలదు. ఇప్పటికి లభించిన రెండుప్రతులలోనుగూడ కృత్యాది లేకుండుట యటుండఁగా ఆంధ్రసాహిత్య పరిషత్ప్రతిలోని యాశ్వాసాంత గద్యము ప్రాచ్య లిఖితపుస్తకాలయ ప్రతిలోని దానికంటె భిన్నము కన్పట్టుచున్నది. దీనినిబట్టి చూచినచో గ్రంథకర్తవ్యమునుగూర్చియే సంశయము యలుదేరకమానదు. పరిషత్ప్రతిలోని గద్య మిట్లున్నది.

“ఇది శ్రీమదనగోపాల పరప్రసాదలబ్ధ క్షితావిలాస భారద్వాజగోత్ర పవిత్ర అయ్యలమాత్యపుత్ర అనంతయ నామధేకు ప్రణీతంబైన విష్ణుమాయా నాటకంబను మహాప్రబంధంబునందు ద్వితీయాశ్వాసము.”

ఈగద్యను బట్టిచూడఁగా భారద్వాజగోత్రుఁడును అయ్యలమాత్య పుత్రుఁడును నగు అనంతయ్య యనునాతఁ డీగ్రంథకర్తయని తలంపవలసియున్నది. రాధామాధవకవి గద్యలో గోత్రములేదు. ఇంటిపేరు చింతలపూడి వారనియున్నది. ఈగద్యలో గోత్రము చెప్పబడినదికాని యింటిపేరు లేదు. తండ్రిపేళ్లు భిన్నము లై యున్నవి. రాధామాధవకవి తాత పేరుకూడఁ జెప్పకొనియున్నాఁడు. మొత్తము మీఁద వీరిద్దఱు నొక్క రేయనుటకుఁ దగిన కారణము లేమియుఁగనంబడవు. ఒక్కఁడే యిది డత్తుఁడుగటచేఁ దండ్రిపేళ్లు భిన్నముగాఁ జెప్పకొనియె నందమా, యివి భిన్నగ్రంథములు కావు. ఒక్కగ్రంథముయొక్క భిన్నప్రతులలోనే యిట్లాశ్వాసాంతగద్యము భిన్నమయియుండుట యెట్లు సంభవించును? గ్రంథభాగమున మార్పులేమియుఁ గనంబడవు. ఆశ్వాసాంతపద్యములుగూడ రెండుప్రతులలోను సమానములుగనే యున్నవి. కావున నీయనంతయ్యయను నాతఁడెవరో తరువాతి కాలపు సాహసీకుఁడు, రాధామాధవ కవి యీగ్రంథమును గృత్యాదిపద్యములు లేకయే రచించుటనుజూచి యాశ్వాసాంత గద్యమును మార్చినంతమాత్రమున గ్రంథమును దన పేర వెలయించుకొనవచ్చునని కాఁబోలును దానుప్రాసీకొనిన ప్రతిలో నాశ్వాసాంతముల సీగద్యను జేర్చికొనియుండును. దానినిబట్టి ప్రాసీన ప్రతులలో సీతనిపేరుతోఁగూడిన గద్యమే నిలిచియుండుట తటస్థించియుండును. కాని మూలగ్రంథప్రతులుకూడ దేశమునఁ గొన్ని నిలిచియుండుటచే నీగ్రంథ చౌర్యము కొంతకాలమునకై న బయలుపడక తప్పినదికాదు. ఆంధ్రవాఙ్మయ చరి

త్రమున కవులలో పద్యములయొక్కయు, పాదములయొక్కయు, భావముల
యొక్కయు చౌర్య ముండినదని చెప్పిన చెప్పవచ్చునుగాని, గ్రంథచౌర్యముండిన
ట్లగపడదు. ఇదియే సంపూర్ణ గ్రంథచౌర్యమునకు ప్రథమోదాహరణము కాగ
లదు. ఇట్టి సాహసకృత్యమునకుఁ దొలుత రాధామాధవకవి కృత్యాదిలేక రచించి
యుండుటయే కొంత యవకాశమును గల్పించియుండును. ఎల్లనార్యుఁడే గ్రంథ
చౌర్యము చేసినాఁ డనుట కేమియు నవకాశములేదు. ఇందలి యాశ్వాసాంత
గద్యముతో నభిన్నంబగు గద్యముగల మఱిరెండు గ్రంథము లాతనివి ప్రసిద్ధములై
కనఁబడుచునేయున్నవి గదా. కృష్ణరాయల యాస్థానమున నాశుకవితచే బెద్దన్న
గారిని మెప్పించి, రాయలవలన రాధామాధవ కవియను బిరుదమును బొందెనన్న
కథయు నాతని ప్రసిద్ధినిఁ జాటుచునేయున్నది. మఱి 'సు' పరమనిష్ఠాగరిష్ఠుండగు
నొక బ్రాహ్మణుఁ డొకఁబోయవనిత తగుమునఁ బడుటనుగూర్చి తొరక బ్రహ్మ
రాజీయమునఁ దెలుపఁబడిన కథవంటి కథయే విష్ణుమాయానాటకమునఁగూడ
సంతకంఠై రమ్యతరంబుగఁ జెప్పఁబడి య ండుటనుబట్టికూడ నీరెండు గ్రంథములు
రచించిన దొక్కఁడేమయి యుండునను కాదమునకు యింతింతబల మేర్పడుచున్నది.
దీనినిబట్టి యీవిష్ణుమాయానాటకక్త 'రాధామాధవకవి' యగు చింతలపూడి
యెల్లనార్యుఁడేయని ధ్రువపడుచుండుటయేకాక 'అనంతయ్య' గ్రంథచౌర్యము
కూడ సువ్యక్తంబగుచున్నది.

అతనివంశము, దేశము:—రాధామాధవకవి రచించిన గ్రంథములు మూఁ
డింటిలో మొదటిదగు 'రాధామాధవమున' నీతఁడు తన వంశాధికమునుగూర్చి
యీఁకింది పద్యమునఁ దెలుపుకొని యున్నాఁడు.

సీ. శ్రీనత్సలాంఛన శ్రీనఖాంబుజమున

శ్రీనత్సముని కులశేఖరుండు

ప్రథమించె నామహాభాగువంశాంభోధి

దివ్యరత్నంబుల తెఱఁగుమీఱఁ

బుట్టి ర నేకులు పురుషార్థపరులైన

వారు వారలలోన వంశకర్త

వర్జిత సత్కీర్తి వల్లభుఁ డొప్పారె

నతనికి శ్రీకృష్ణుఁ డవతరించె

గీ. నతనియందుఁగామ నార్యుండు జన్మించె

నతని కేను లచ్చమాంబయందు

జననమైతి నెల్లనత్కవి చంద్రుండ

సరసహితచకోరసంఘ మలర.

తాళకబ్రహ్మరాజీయమున సరిజరను తిమ్మయ వంశాభివర్ణనముఁ జేసెనే కాని, స్వీయవంశాదికమునుగూర్చి యేమియుఁ దెలుపుకొన లేదు. కావున రాధామాధవమునందలియేకైకపద్మమువలన నీతఁడు శ్రీవత్సగోత్రుండనియు, నతని తాత కృష్ణభట్టారకుండనియు, తండ్రి కామన్నయనియు, తల్లి లచ్చమాంబయనియుఁ దెలియవచ్చుచున్నది. ఈవిషయములే యీతనిగ్రంథత్రయమందలి యాశ్వాసాంతగద్యములవలనను నువ్యక్తమగుచున్నవి. వీరియింటిపేరు చింతల పూడివారని యాశ్వాసాంతగద్యములఁ బట్టియేకాక రాధామాధవమునందలి యీక్రింది పద్యమునుబట్టియుఁ దెలియుచున్నది.

ఉ. సంతతభావనీద్ధియుత సంస్థితియున్, సనయక్రియాపరి

శ్రాంతియు, సర్వలక్షణ విచారతయున్ ఫలియించె, రాధికా

కాంతుఁడు ప్రాణవల్ల భుండు గావునఁ బావనమూర్తియైన యీ

చింతలపూడి యెల్ల కవిశేఖరుకోమలకావ్యకన్యకున్.”

ఈ యింటిపేరు ఈతని నివాసస్థలమగు గ్రామనామముఁ బట్టియే యేర్పడి యుండుననుటకు సందేహములేదు. ఆంధ్రదేశమున చింతలపూడిగ్రామము లనే కము లుండుటచే నీతని వాసస్థానమయిన చింతలపూడి యిదియని నిర్ణయించుట నులభ సాధ్యముకాదు. కృష్ణాజిల్లా (ఇప్పటి పశ్చిమ గోదావరిజిల్లా) ఏలూరు తాలూకాలో నొక చింతలపూడి కలదు. తూర్పు గోదావరిజిల్లా అమలాపుర నమీనమున మఱియొక చింతలపూడికలదు. ఈ ప్రాంతములనుండి యాతఁడు రాయల యాస్థానమునకుఁ బోయియుఁ డునా యనున దొక ప్రశ్న. కాని యదియు సందేహవము కాదు. రాజమహేంద్రవరము కొండవీడు మొదలగు స్థలముల రెడ్ల యాస్థాన కవీశ్వరులుగానున్న శ్రీనాథుండు మొదలగువారు కర్ణాటాధీశ్వరుని యాస్థానమునకుఁబోయి సత్కారములఁ బడసియుండిరిగదా. గౌతమీతీర భూమిని గూర్చి యీతఁడుచేసిన విశేషవర్ణనమునుబట్టి చూడఁగా నీతఁ డీప్రాంతమువాడే యేమో యను సందేహము బలపడుచున్నది. పుండరీకుని చరిత్రమున, నాతఁడు దుర్భిక్షుంబుచే నవయు తన బోయయిల్లాలితో నిట్లు పలికినట్లు గలదు.

గీ. పొలఁతి విను పూర్వదీక్షిణ భూములెల్ల
నెవుడు దుర్భిక్షదోషంబు నెఱుంగవండు
బహుసదీమాతృకలుగాని ప్రతిదినంబు
దివి నిరీక్షించు దేవమాతృకలు గావు.

సీ. కర్ణాటరాజ్యంబు గంభీరతుంగభ

ద్రాక్షతొఘంబులఁ దఱచు పండు

ద్రావిడదేశ ముత్తరశోర్పిరమృకా

వేరికాలువల ముక్కారుబండుఁ

త్రైలింగ్యమధ్యభూతలము కృష్ణాగౌత
 మీప్రవాహంబుల మిగులఁ బండు
 గాళింగమధ్య దిక్పండంబు లాంగూల
 శారదానదులచేఁ జాలఁబండు

తే. వెండియును జిత్ర మిట్లనావృష్టియైన
 సంబుజాక్షి నభోనభస్మవ్యయమున
 (వర్ష) దర్పమొప్పార గౌతమి దిరులుముఁడు
 భార్గవములయూర్లు పవివేలు పండు నెపుడు.

సీ. ఏత్రోపఁ జూచిన నేప్రొద్దు సలిలాన్న
 సత్రశాలాజనసంభ్రమంబు
 లేయూరఁ జూచిన నెల్ల ధాన్యంబులు
 కోరువెట్టెడుప్రజాఘోషణంబు
 లేయిల్లుఁ జూచిన నిందిరాకరసంత
 తోతవతోరణాః

లెవ్వరిఁ జూచిన నివ్వటిల్లెడుదయా
 దానసౌజన్య విద్యానిరూఢి

తే. యెచటఁ జూచినఁ గనుపండు విందువదన,
 నారికేళామ్రపనన పున్నాగముఖ్య
 భరిత శృంగార వసవరంపరలచేతఁ
 గోరికలుముంచు గౌతమీతీరభూమి.

తే. దివ్యమైతగు గౌతమీ తీరభూమి
 భోగమోక్షంబులకు జన్మ భూమినువ్వె
 జన్మసంస్కారఫల విశేషంబుగలుగు
 వారలకుఁగాని కలుగ ద వ్వసతిసుఖము.

దీనినిఁబట్టి కృష్ణాగౌతమీప్రవాహంబుల మిగులఁ బండు త్రైలింగ్య
 మధ్యభూతలమునం దీతిఁడు జన్మసంస్కార ఫలవిశేషంబుచే వసతిసుఖము ననుభ
 వించియుండెనేమో యని తలంపఁదగియున్నది. మరియు నైదవయాశ్వాసః లోని
 నారదునికథకుఁ బ్రధానరంగమగు సర్పవరక్షేత్రముకూడ గోదావరిజిల్లాలోనిదే.
 దీనిని వర్ణించిననీతియు నాతని కీ దేశమందుగల విశేషాభిమానమును బరిచయ
 మును జాటుచున్న దనవచ్చును. కాని కవులు క్షేత్రమాహాత్మ్యమును వర్ణించు
 చునే యుందురు. అంతమాత్రమున వారెద్దానిని వర్ణించిన వారచోటివారని
 చెప్పవలసినదేనా యను ప్రశ్న బయలుదేరక మానదు. అట్లు చేప్పట కవకాశము
 లేదు. కాని యొక్కొకపుడు స్వదేశమునువిధిచి రాజాదరణముకొఱుకై దూర

దేశ మేగి యచ్చట గ్రంథరచన సాగించిన కవి యొకఁడు సహజంబగు స్వదేశాభి
మానముచే కథారంగమును స్వీయ దేశమున వెలయించి దానిని వర్ణింప దొర
కొనుననుటయు ససంభావ్యముకాదు. ఎట్టికవియైనను సామాన్యముగాఁ దనరచనల
యందు స్వానుభవమును, స్వాభిమానమును, స్వాభిప్రాయములను గొంతవఱ
కైనఁ బొందుపఱుపకుండలేడు. ఎంత ప్రతిభావంతుఁడైనను సామాన్యప్రాణి
వలెనే పరిసరములప్రభావమునకు లోనుగాకుండునని తలంచుట కవకాశము
లేదు. శ్రీనాథుని కాశీఖండ, భీమఖండాది గ్రంథరచనమును జేపట్టఁ బురికొల్పి
నది స్వీయదేశస్థతేత్రమాహాత్మ్యప్రకటనమే యై యుండుననుట యసంభా
వ్యముకాదు. శ్రీకృష్ణదేవరాయలు తన కథారంగమును శ్రీవిల్లిపుత్తూరుగాఁ
జేసినేకాని యే బెజ్జవాడయో, శ్రీకాకుళమో, సింహాచలమో చేయలేదు.
ఆ కథయట్టి దాతఁడేమిచేయగలఁడందురా, యా కథను గ్రహించుటలోనే యాతని
మనఃప్రవృత్తి జయలుపడుచుండుననియుఁ జెప్పవచ్చును. సర్వవరమును రాధా
మాధవుఁ డెట్లు వర్ణించినాఁడో కనుఁగొనుఁడు.

“నేదిష్ఠదక్షిణాశా”

ప్రాదుర్భూతార్హతుల్య భాగాజలజా

మోదభరితమామారుత

మాదై త్యారాతిహృదయ మలరంగజేసెన్.

సవిధప్రాచీనమహా

లవణజలధి ఘనఘుమితకలధ్వని కెనయై

సవనాన్త్రక్రౌఁష్ణఘ్న

వివిధరసం బావనమున వీనులఁ దనిపెన్.

అతినిబిడజలదమాలా

ప్రతిమానక్రతుసముత్థ బంధురధూమ

ప్రతతుల గగనం బాచ్ఛా

దితమయ్యోక్ దద్వనమున దివిజలు పొగడన్.

నేదిష్ఠ దక్షిణాశాయందు గోదావరీనదీముఖశాఖలలో నొకటగు తుల్య
భాగయు, సవిధ ప్రాచీదిక్కున మహాలవణజలధియఁ గలిగిన సర్వవరతేత్రము
ప్రస్తుతము కాకినాడకు సమీపమునఁగల సర్వవరగ్రామమేయనుటకు సందేహము
లేదు. ఇప్పటికిని శిథిలమై నిలిదియున్న గొప్ప దేవాలయ మాతేత్రముయొక్క
గొప్పదనమును చాటుచున్నది. మఱియు క్రతుసముత్థబంధుర ధూమప్రత
తులతోఁగూడిన యీతని గోదావరీతీరదేశవర్ణనము సన్నపాత్యుని వేగిదేశ
వర్ణనమును దలపించుచున్నది. ఈకారణములచే నీతఁ డిచ్చటివాఁడై యుండునని
చెప్పవచ్చును. కాని యొక చిక్కుగలదు. అచ్యుత దేవరాయలయొద్ద మంత్రియై

*“కందాచారము” (Military accounts) వ్రాయుచునుండిన నంజతిమ్మయకు నీతనికి బాంధవ్యమున్నట్లు “అంకిత మొనర్పఁదలఁచినవాఁడ బంధుసంభావన నీకు నిష్ఠముగ” అను దానినిబట్టి తెలియుచున్నది. నంజతిమ్మయ యెచ్చటి వాఁడో యాతనితో వీనికిగల బాంధవ్యమెట్టిదో తెలిసికొనుట కాధార మేమియుఁ గనఁబడకున్నది. కాని బ్రహ్మశ్రీ. మానవల్లి రామకృష్ణకవిగారు వారి మద్రాసు విశ్వవిద్యాల యోపన్యాసములలో, నీ యెల్లయకవిని గూర్చి ప్రశంసించుచు, నీతనిది కడపజిల్లాలో పెన్నానదీ తీరముననున్న చింతలపూడి యనియు, నీతని వంశమున నరునగా నెనిమిది పురుషాంతరముల వఱకు పలువురు కవులుద్భవించిరినియు, నీతనికి నాల్గవ మనుమఁడు సంజీవకవి చంద్రాంగదచరిత్రమును, మూడవ మనుమఁడు ఛాయాపతి రాఘవాభ్యుదయమును, ఏడవమనుమఁడు మధురవాణి విలాసమును రచించిరినియు, నీతనివంశము వారిప్పుడు వెంకటగిరి సంస్థానపండితులై కాదంబరి నాంధ్రీకరించుచుండి రనియుఁ జెప్పియున్నారు. ఆయుపన్యాసములందే యీకవి అచ్యుతరాయలవలన “రాధామాధవ” బిరుదమును బడసెననియు, తారక బ్రహ్మయోగమును సలకముతిమ్మయ మంత్రియగు నంజయకుమారుఁడు తిమ్మయకుఁ గృతియొసఁగెననియుఁ దెలిసి. ఈకవి తనరాధామాధవమునందే చెప్పికొన్నట్టియు, వెనుకనుదాహరింపఁబడినట్టియు “రాధామాధవమచ్యుతాంకితముగా” ననుపద్యమునుబట్టి యాబిరుదము సచ్యుతదేవరాయల వలననుండి కాక శ్రీకృష్ణదేవరాయలవలన నుండియే యీతఁడు పడసెనని స్పష్టమగుచున్నది. మఱియు నంజతిమ్మయ అచ్యుతదేవరాయల మంత్రియాటయే కాక యీతఁడు సలకముతిమ్మయ మంత్రికంటె భిన్నుఁడు. ఈతఁడచ్యుతదేవరాయలయొద్ద కందాచార లేఖకుఁడు (Writer of military accounts)ను మంత్రియు నై యుండుటే కాక, వేదశాస్త్ర, సర్వ భాషావేత్తయు లిష్టిజ్ఞుఁడనైన బ్రాహ్మణోత్తముఁడనియు నీక్రింది పద్యమువలనఁ దెలియవచ్చుచున్నది.

“వేద పురాణ శాస్త్రముఖ విద్యలకెల్ల గురుండు, బ్రహ్మ వి
ద్యాధృఢబుద్ధి, నేర్పులిపు లన్నియు వ్రాయు సమస్తదేశ భా
షాదు తెఱుంగు స్వామి హితమైన ప్రయోజన మాచరించు నా
నాదిశలం బ్రసిద్ధుఁడగు నంజయతిమ్మనిఁ బోల చెప్పవర్స.

ఈ తిమ్మయయైన నే దేశము వాఁడో నిశ్చయముగాఁ దెలిసినగాని, యీతని యెడల “బంధుసంభావన”గల కవియు నెచ్చటి వాఁడో నిశ్చయించుట కవకాశములేదు. ఒకవేళ నీ బాంధవ్యము సంభావనామాత్రకమే యేమో. పరిచ

* కందాచారము = The native militia; కట్టుబడివాండీ, adj, military (C. P. Brown) ఇది హిందుస్థానీపదముగా జెప్పబడినది. ‘స్కంధాచార’ శబ్దభవనమైయుండ నోవు.

యాతి రేకమునుబట్టి బంధు సంభావన యీతనికిఁ గలిగియుండవచ్చును. పేరును బట్టి “నంజతిమృతసు” కన్నడదేశప్రాంతమువాఁడని తలంపవచ్చును. ఈతనితోడి బాంధవ్యము సంభావ్యమే యైనచో నెల్లనయు నా ప్రాంతమువాఁడని యూహించుట కవకాశము లేకపోదు. కాని రాధామాధవములోని యీ క్రిందిపద్యమున ‘మా శ్రీనాథుక’ అని చెప్పినదానిని బట్టి యీతఁడు శ్రీనాథునితో సమాన దేశీయుఁడనియుఁ దలంపవచ్చును.

సూనా స్తప్రమదామదస్ఫురితవత్తోజాత కాఠిన్యముక
బూనంజాలు వచోవిలాసముల నేర్పుల్ సూపి కణ్ణాటక
తూనాధేందు సభకగివిత్వవిజయోత్సహంబుఁ గైకొన్న మా
శ్రీనాథుక గవిసార్వభౌముఁ గొలుతుక సేవాంజలుల్ గీల్కొనన్.

ఇక శ్రీ రామకృష్ణకవిగారు రాధామాధవకవి కేడవమనుమఁడని చెప్పిన “మధురవాణి విలాస” కర్తయగు వీరరాఘవకవి యింటిపేరు ‘చింతలపల్లి’ వారు గాఁ ‘చింతలపల్లి’ వారుగాఁ గనఁబడదు. చింతలపల్లి వీరరాఘవకవి రచించిన ‘మధురవాణి విలాసము’ ప్రాచ్యలిఖిత పుస్తకాలయమునఁ గలదు, అందు “ఆహా చింతలపల్లి రాఘవకవీ యాధ్యుండవీ వన్నిటన్.”

చెంది విస్తరిల్లెఁ జింతలపల్లివా
రనఁబ్రసిద్ధమై తదనన్వయంబు

అనియే కలదుగాని చింతలపూఁడిదనుని లేదు. చంద్రదాంగడ చరిత్రకారుని యింటిపేరు తెలియదు. చింతలపల్లివారో, చింతలపూఁడివారో. ఛాయాపతి రాఘవాభ్యుదయము లభ్యముకాలేదు. వెంకటగిరి సంస్థానమున పండితులై యున్న చింతలపల్లి వారికిని యీ చింతలపూఁడి యెల్లముకును సంబంధము కలదని చెప్పుటకుఁ దగిన హేతువు కలదేమో తెలియదు. చింతలపూఁడిగ్రామము లనేకములుండుటచే నీతని నివాసస్థలమగు దానినిగూర్చి యిదమిత్థమని నిర్ణయించుట దుర్లభమే యగుచున్నది. కావున సాధనాంతరములచే నీతని వాసస్థలము వేఱు దేశమని నిరూపింపఁబడు సంతపఱకు నీతఁడు గోదావరి కృష్ణా మధ్యదేశము వాఁడని వేఁగి దేశీయుఁడని యూహింతము గాక.

ఈతనిరచనలు :—ఈ కవిరచించిన గ్రంథములలో “రాధామాధవ” మనునది యైదాశ్వాసముల ప్రబంధము. ఇది సంస్కృతమున జయదేవకవి రచించిన ‘రాధామాధవ’ కావ్యము ననుసరించి తెలుగునఁ రచించిన ట్లాకవి చెప్పి కొనినాడు. సంస్కృతరాధామాధవకృతి కర్త గీతగోవిందమును రచించిన జయదేవ మహాకవియే యై యుండవచ్చును గాని యీ కావ్యము లభ్యమగుట లేదు. తెలుగు రాధామాధవమున కథ స్వల్పమైనను దానిని విశేష వర్ణనలతోఁ జెంది

ప్రబంధ ఫక్కినిరచించి “తనహృత్స్పృధమునఁ దోచి రాధామాధవము చెప్పరా” యని ప్రోత్సహించిన శ్రీకృష్ణున కంకిత మొనర్చెను.

తారకబ్రహ్మరాజీయము శ్రీరామతారకమంత్రమాహాత్మ్యమునుగూర్చి తెలుపు నైదాశ్వాసముల పద్యకావ్యము.

“యతివరేణ్యుండు సారాయణాశ్రములు సు

హాసుభావులు సుడివిరి యాగమాంత

పరిచితింబైన తారక బ్రహ్మరాజ

మఖిలసన్నంత తారాఖ్య మైనదాని.

ఆధీరునిగతిఁ దెనుఁగున

రాధామాధవఁడు నుకవి రంజిలఁజెప్పెక

వేధోపరముని బుధ గం

గాధర జన్మంబు తారక బ్రహ్మంబున్.”

సారాయణాశ్రములు సంస్కృతమునఁ దెప్పిన గ్రంథమా నిపుడు లభింప కున్నది. ఇట్టికీ పై పేర్కొనిన సంస్కృతగ్రంథములు రెండును రాధామాధవకవి తెలుఁగు రచనలరూపముననే నిలిచియున్నవని చెప్పవలయున్నది.

ఇందలి కథ ప్రయాగక్షేత్ర మహిమాభివర్ణనముతోఁ బ్రారంభింపఁబడి నది. ఆచటనున్న పరాశరమునిశ్రేష్ఠుండు వసిష్ఠమహాముని శిష్యుడగు హనుమేవునికి తారకబ్రహ్మమంత్ర ప్రభావముఁ జెప్పుచు, నగస్త్యుండు లోపాముద్రం గూడి పింధ్యదాటి దక్షిణదేశయాత్ర నలుపుచు రామేశ్వరంబుచేరి యచ్చటఁ జేరిన వాలఖిల్యాది ఋషిమండలమునకు తారకబ్రహ్మోపదేశంబు చేసినరీతి నే తాను నాతని కిద్దాని సుహదేశించెను. రెండవ యాశ్వాసమున మహారాష్ట్రదేశమును ధర్మధ్వజుండగు రాజు పాలించుచుండ శ్రోత్రియుండగు నొక బ్రాహ్మణుండు తీర్థయాత్రం బోవుచు దారిలో నొక బోయదాని తగులమునఁబడి, దానినిఁ గొనిపోయి కొంతకాలమునకు రాజాస్థానమునఁ బ్రవేశించి యచ్చట పెంపుడు చిలుక కావించు రామనామ సంకీర్తనమును వినుచు నాబోయదాని భర్తచేఁ దెగ నఱుకఁబడి యనువులంబాసిన కారణమున విష్ణులోకముంబడ సెననియునందువలననే యాధర్మధ్వజుని కాలమునుండియు మహారాష్ట్రదేశీయులు రామనామసంకీర్తన పరాయణులై యున్నవారనియుఁ జెప్పఁబడియున్నది. ఈ కథయం దీ సందర్భమున బోయదానితోడి పొందును సమర్థించుచుఁ గవి యాబ్రాహ్మణునిచేఁ బలికించిన పలుకులు తారాశతాంక విజయాదిగ్రంథములయందలి శృంగారరసాతి రేకమును జ్ఞాపకము చేయుచున్నవి.

“శోరిన కొలఁదిని వచ్చిన

జారస్త్రీ సంగమంబు సంసారఫలం

బీరీతి సౌఖ్య మెఱుంగని

వారలె కాదండ్ర నర్హవాచోయ్యక్తిన్.

సరకమని చదివిచెప్పిన(యు)

ధరణీపతి దండభయముఁ దగిలించియు మా

స్తురు గోక యధమపురుషులు

హరిహరు లజ్జలె రమింపరా పరసతులన్.

పరనారీ సంభోగము

పరమసుఖం బనుచుఁ గాదె పట్టుకొనియె నా

(వా)సరిజగర్భుఁడు కూతురు

తిలక ల ప్రాస్త డెటుగఁ లఁపఁగ వెంటన్.

అపర నీతుఁడు స్వస్థమే యడె యహల్యాజారడండ్ముక్ శుచి

త్వంబోడం, బరబార సంగమము విద్వాంసుల్ నివారింపుటల్

తమభార్యల్ సమమ(న్)లై సతత లాహినులం బాహు దో

సమలం దోసమటంచు నేనెఱుంగనే సందేహ మిందేటికిన్."

ఇట్లు వాదించి టోకనవనిత నింటినుండి లేవదీసికొని పోయిన బ్రాహ్మణుఁడు రాజాస్థానమున బోయవారి ఖడ్గమున కెరయై యనువులఁ బాయసమయమునఁ జిలుక పలుకు రామనామశ్రవణము కారణముగా నద్గతిఁజెందెనను కథ మూలముగా రామనామమాహాత్మ్యమిందు వెల్లడింపఁబడినది. కాని నద్గతికిని సత్ప్రవర్తనమునకును నిందు దెలుపఁబడిన సంబంధము మాత్రము విచారణీయమై యున్నది. స్థలములయు, మంత్రములయుమాహాత్మ్యము లిట్టి కథలతోఁగూడినవేయైయుండుట తఱచుగాఁ గాననగును. కేవలపతితునికి నద్గతిని గల్పించినఁ గాని యా మంత్రముయొక్కగాని స్థలముయొక్కగాని మాహాత్మ్యము బయలుపడదని పూర్వ లట్టికథలను కల్పించి యుందురేమో. లేదా పతితుని పశ్చాత్తాపతీవ్రతాఫల మట్టి నద్గతిని కల్పించునని వారి యభిప్రాయమా? ఎట్లయినను మాహాత్మ్యములలోఁ గొంత శృంగారాతిరేకము జారత్వసమర్థనము మొదలగునవి పొడ సూపుచుండుట సామాన్యముగాఁ గాననగును. ఇట్టిచ్చట బ్రాహ్మణుని జారస్త్రీసంగమమును సమర్థింపఁజేసిన కవియే తన గ్రంథాంతరమగు 'విష్ణుమాయా నాటకమున' నింద్రియ నిగ్రహము సామ్యస్వభావము లేక సర్వము దమతోనే యున్నదని విజ్ఞప్తిగ నహంకారా విప్రచిత్తులగు మహాపురుషులు గూడ నెట్లపహాస్యముపాతై పోవుదురో చక్కఁగా చూపియున్నాఁడు. ఇందలి శృంగారవర్ణనలు స్వభావపరిశోధనమునకు, ఇంద్రియనిగ్రహ పటుత్వపరీక్షార్థము నుపయోగపడినవేకాని శీలరహితప్రవర్తనను సమర్థించునవిగాలేవు. ఈ గ్రంథమున

కథానన్ని వేశము సతి చమత్కారముగాఁ గూర్చబడినది. శ్రీనాథుడు హరుని విలాసములనేరీ యొక్కచోఁ గూర్చినట్లె యీతఁడును విష్ణునిమహిమాతిశయమును జాటు విలాసములను గొని, టి నేర్చి యిందుఁ గూర్చెను. కాని విశేష మేమనఁగా హరవిలాసమునందు వలెఁగాక యిం దీతఁడు విష్ణువిలాస కథల కన్నిటి కొక చక్కని సన్నివేశమును, ప్రణాళికను ననుకూర్చెను. ఇది వెనుకటి రెండుగ్రంథములవలె సంస్కృతములమునఁ కనువాదము కాదు. అచ్చటచ్చట పురాణాదులఁ బ్రసిద్ధములై యున్న విష్ణుకథలనుఁ జెచ్చి గుదిగ్రుచ్చి రచించిన స్వతంత్రగ్రంథము. ప్రపంచమంతయు విష్ణుమాయాశక్తి ప్రకల్పితమనియు, నద్దానిం దెలియక యహంకర్తృత్వాభిమాన ప్రేరితులై బ్రహ్మది దేవతలును మాయచే వంచితులై తుదకు పశ్చాత్తాపమునుబొంది యా విష్ణుమాయకు లోబడి యుందురనియు, సత్వగుణప్రభానులై యుగద్రియ నిగ్రహము కలిగి జ్ఞానవైరాగ్యములను సాధించినను నహంత్యాభిభూతులుకాక ప్రపన్నులై యేకాంత భక్తితో నా విష్ణువు నారాధించినవాఁడని యా విష్ణుమాయ సతి క్రమించి ప్రపంచతత్వమును దెలిసి సంసారచక్రమునుండి విముక్తిఁ బడయలేరని తెల్పుటయే యిందు కవి నూచింపఁదలంచిన పరమార్థము. దీనినే కవి “భాగవత సత్కథ పరబ్రహ్మ విద్య” యని చెప్పినాడు. ఇట్టి విద్యను పఠిత్తున్నచేంద్రుఁడు శుకబ్రహ్మవలన వినుచు “వేదసిద్ధాంత రహస్య వేదలగు పుష్కమతులును బద్ధివ్య విష్ణుధ్యేయ తేజోరూపంబు తుదిముట్టుగాంచి తదాత్మకంబునం బొందక, త్రివర్గపలభోగంబు లనుభవించుచు నల్పసుఖానుభూతు లగుచుండుటకుఁ గతంజే మియో సంశయవిచ్ఛేదంబుగా నెఱింగింపఁజే యని” యీతని నడుగుటయు శుక మహర్షి

గీ. అతని నై జతత్వమగు తేజమిట్టిది
యతనిగుణము లిట్టి వతనిక్రీడ
లిట్టివని నుతింప నెఱుంగవు వేద వే
దాంతములును నిశ్చయంబుగాను.

క. కావున నుత్తమ సాత్విక
ధీవిధవము గలిగి తదధి దేవతయగు నా
త్మని నీ నతినిర్మల
భావంబున నిలువవలయు భక్తినిరూఢిన్.

శా. ఈరీతి నిజసాత్విక క్రియలతో, నేకాగ్రనిష్ఠన్ మహా
ధీరుండై హరిమూర్తి యాత్మనిడు నాధీమంతుఁ డామూర్తి సం
స్కారం బొప్పగ నచ్చునన్ బ్రతిమ యోజం జెందు చందానఁ దే
జోరూపంబున ముక్తుండై మెలఁగుఁజూ త్తోణితలాధీశ్వరా.

యనిచెప్పి,

చ. “కమలదళాత్ముఁ డింతటికిఁ గారణ మొనెడగాని యింద్రజౌ
లము భువనత్రయంబు సకలక్రియలుం దదభీష్టకేళితం
త్రము లరయంగ నాతని మనంబున కెట్టులు దోచె నట్లు వి
శ్వము చరియించు నెవ్వరికి శక్యము స్వేచ్ఛభరంబు పొందఁగఁ.”

అని మహామాయానాటక సూత్రధారుండగు విష్ణుని దివ్య శ్రీకృత్యంబులు
బహువిధ విచిత్ర ప్రహ్లాద కారణంబులగుటను చెల్పి విష్ణుస్వరూపుఁడగు శ్రీకృష్ణుని
మహిమాశ్చయమునుగూర్చి ధర్మసందనునకును వ్యాసమహర్షికిని జరిగిన సంభా
షణంబును జెప్పుచుఁ గృష్ణుని విచిత్రకృత్యంబులఁ దడవి వానియాధార్థ్యంబును
చెల్పుచుని ధర్మశాస్త్ర వ్యాసు నడిగినట్లును, నీతఁ డాకృష్ణుని ప్రభావంబు వర్ణించి
యాతని మాయను భేదింప నెవ్వరికి నలవికాదు. దానందేసి విష్ణుసాంక్షిశ్శ్యంబు
దుర్లభంబు. అహంకార పరులైనవారు మాయాచక్రంబునంద పరిభ్రమింతురు.
సకలజనులు ప్రతిభా శౌర్య విద్యాప్రభావంబుల సహంకరించు చుండఁగావున
ముక్తి నడఁగినోపన. అహంకార గ్రంథులై విష్ణుమాయం దిరస్కరించి బ్రహ్మ
రద్రాదులు మోసపోయిరి. మేమెంతవారము అని పలికి వారు మోసపోయిన
విధమునుగూర్చి చెప్పఁదలచిన సందర్భమున, సనకసందనాదులతోఁగూడి
శ్రీకృష్ణుని నర్కసచిత్తఁడగు గోవిందశర్మ కృష్ణునివంపున ధర్మజుని యాస్థానమునకు
వచ్చుటయు, శ్రీకృష్ణుని కేళి వర్తనములు కథలుగాఁజేసి కృష్ణుని యంతఃపురస్త్రిలకు
వేడుకఁ గల్పించు నా గోవిందశర్మ మూలముగా నావిష్ణు లీలను ఋషిబృంద
ముతోఁగూడి ధర్మశాస్త్ర విన్నట్లును చెప్పి యాగోవిందశర్మ చెప్పినట్లే యా విష్ణు
లీలలను కుకట్రబహు వివరించిచెప్పెను. తొలుత గోవిందశర్మ స్వీయ నృత్యంత
మును జెప్పుకొనుచు శ్రీకృష్ణుఁడు తన సతులయెడఁ బ్రవర్తించురీతియు, సత్య
భావ యసూయాపరత్వము మొదలుగాఁగల విషయములను నెలిపి, కృష్ణుని
బహురూపకత్వంబును, ప్రతిమందిర పారిజాత విలసనంబును గారణంబుగా సత్య
భావకుఁ గల్గిన కోపమును శాంతింపఁ జేయుటకుగా నాతఁడు “ఇదియంతయుఁ
గృష్ణుని మాయావిలాసము. తొల్లి శ్రీమహాలక్ష్మి, ద్రుహిణురద్రాదులు నీవిభుని
మాయానాటకంబున భ్రమసితిరిగిరి. ఆ కథలు చెప్పెద” నని సత్యభావకుఁ
జెప్పినకథల నన్నిటిని మరల ధర్మజునొద్దఁ జెప్పఁ దొడంగెను.

“ఆసాధ్య చిత్తగించుటఁ

జేసి పవిత్రములు సతివిచిత్రంబులునై

భాసితై విష్ణుమాయౌ

ల్లాసచరిత్రములు నిను మిలాతలనాథా!

శ్రీయుతమై విష్ణుమహానామం

నామాయానామకం నామం మహామేలనై, మహా

నాయక తత్కథలస్మయం

నాయకగతి నామ ప్రబంధమై నాచేకనా.”

ఇట్లు గోవిందశర్మయే ఓష్ఠకథలఁగొన్నట్టిని “మాయానాటక” మకు నొక ప్రబంధముగా రచించెనని, యాతనిచే ధర్మజనకుటఁ జెప్పించుట మూలముగా నీ రాజాజమాధవశివ తా గ్రంథబంధమునకు “విష్ణుమాయానాటక” మని పేరు కట్టుటను సమర్థించుకొనినాఁడు. కథ మాయానాటకమే నైనను, గ్రంథము ప్రబంధమేదని తెల్పుచుఁ గనుగుఁంబుగా రెండవయాళ్లవమును బ్రబంధ ఘోషమునఁబడి, వైకుంఠ పురవర్ణనముతోఁ బ్రారంభించెను. ఈ ప్రబంధమునఁ దొలుత మహాలక్ష్మీ నిష్ఠునితో నెత్తమాడి యం దామెఱుఁ గలిగిన యోగిమివలన భర్తవైఁ గోపించివైకుంఠపురమునందలి వైభవమున కంతకుఁదానె కారణమని తలచినదగుటచే దాని మువనంహరించి తుదకు విష్ణునిచే మోసపోయిన తెఱంగును, పిదప బ్రహ్మ తానే జగత్సృష్టికర్తనని గర్వించి మార్కండేయుని హిత బోధను వినక సృష్టికార్యము చాలించి తపస్సు చేయుఁబోయి విష్ణుమాయచే మోసపోయిన తెఱంగును, అనంతరము శివుఁడు మన్నభుని సంహరించుటచే దానింద్రియనిగ్రహము కలవాఁడనని గర్వించి విష్ణుని తన మోహినీరూప మునుజూప బలవంతపెట్టి దానిచే మోసపోయిన విధంబును, నారదుఁడు విష్ణుమాయను దెలిసికొన్నవారు తనకంటె నెవ్వరు తేరిను గర్వముచే దానిం దిరస్కరించి శ్రీరూపమును బొందిరిన విష్ణునిచే మోసపోయిన విధంబును దెలుపుకథ లిం దతిచమత్కారముగా వర్ణింపఁబడినవి.

ప్రబంధయుగమున నీవిష్ణువర్ణనః—ఇత నాంధ్ర వాఙ్మయమునఁ బ్రబంధ యుగ మనఁదగిన యీ కృష్ణరాయయుగమం దెల్లనార్చుని రచన తెట్టిపానము నాక్రమించునో యిండుక పరిశీలింపవలసియున్నది. భాషాంతరి కరణయుగమునందే నన్నెచోడ తిక్కనాదుల రచనాధ్యయం మొలకెత్తిన యాంధ్రప్రబంధబీజము కాలక్రమమున నాంధ్రకవుల స్వీయవ్యక్తిత్వ ప్రకటనోద్వోగముతోపాటు పెరు గుచువచ్చి యనేకవిధములఁ బరిణామమును బొంది యాంధ్ర సామ్రాజ్య ధురంధరుఁడగు కృష్ణదేవరాయల ప్రాపున స్వతంత్రముగ బ్రతుక నేర్చి చెట్టుకట్టి శాఖలఁ దొడుగ నారంభించినది. ఆంధ్రకవుల పురాణేతిహాసభాషాంతరిక రణప్రవణత కాల క్రమమున నన్నగిలుచు శ్రీనాథునికాలమునకు ఖండకావ్య రచనములోనికి దిగి యాంధ్రవ్యక్తిత్వమును వ్యక్తముచేయు దొడంగినది. ఖండకావ్యములేయగు నాతని భీమఖండ కాశీఖండాదులు స్వతంత్రగ్రంథములుగనే బయలుదేరినను,

స్కాందపురాణాంతర్గతభాగముల భాషాంతరీ కరణము లనునపవాదము వానిని పదలలేదు. దీనిని గ్రహించి యాంధ్రరచనలకు నీయపవాదమును దొలగించుటకే శ్రీనాథుడు హరవిలాసరచనమునుబూని మఱియొకయడుగు ముందుకువేసి నాడు. ఈహరవిలాస మొకసంస్కృతగ్రంథమునకు భాషాంతరీకరణమని చెప్పవలనుపడదు. సంస్కృతమున నాపేరుగల గ్రంథమే లేదు. అందలి కథలు పురాణాంతర్గతములగుఁ గాక; ఆక్కడక్కడ కొన్ని భావాములు సంస్కృతగ్రంథములనుండి గ్రహింపఁబడినవై యుండుఁగాక; కొన్ని ఘట్టములయం దే కాళిదాసు రచనలో భాషాంతరీకరింపఁబడియే యుండుఁగాక; ఎట్లయినను హరవిలాస మనునది నైషధాదులవలెనే యొక సంస్కృతగ్రంథముయొక్క యాంధ్రీకరణము మాత్రము కాదు. ఆయాగ్రంథములందును, వ్యవహారమునందును బ్రసిద్ధములై యున్న శివుని కథలను గొన్నిటి నేర్చితేచ్చి హరవిలాసమున పేర గుదిగుచ్చినాఁ డీతఁడు. ఇందలి కథలకుఁ బరస్పరసంబంధము అనుక్రమణిక మొదలగునవి లేకపోవుఁగాక; కథలన్నియు శివునిఁగూర్చిన వగుటయే యిందలి ముఖ్యవిశేషము. శివుఁడే యీకథల కన్నిటికి నేకత్యమును ననుకూర్చినాఁ డనవలయును. ఏమైనను శ్రీనాథుని యీరచన యాంధ్రవాఙ్మయచరిత్రమున నూతనయుగమును బ్రారంభించిన దనవచ్చును. ఆంధ్రవాఙ్మయనుండరి భాషాంతరీకరణశృంఖలములనుండి తప్పించుకొని స్వేచ్ఛను బడసినదయినది. స్వతంత్రరచనకు నూతనమగు నీయూత దొరకఁగానే యాంధ్రకవులు భాషాంతరీకరణపద్ధతిని వదలివేసి పురాణాదులనుండి తమ కభిమానపాత్రములగు కథలను గొన్నిటిని గ్రహించి వానినిఁ దమ స్వీయ కల్పనలతోఁ బెంచి యేదో విధమున గుదిగ్రుచ్చుటకు మొదలిడిరి. శ్రీనాథుడు చూపిన త్రోవనేపోయి కృష్ణదేవరాయ లాంధ్రప్రబంధ నిర్మాణమునకు శంకుస్థాపనము చేసినాడు. శివ కథలూ శ్రీనాథునకు రుచింప విష్ణువృత్త మీశ్వర్ణరాయల నాకర్షించినది. కావున విష్ణుభక్తులకథల నొక ప్రబంధమునఁ జేర్చెను. పెద్దనశ్రోత్రియుఁడు, కర్నూరుఁడు కావున 'మనునంభవ'యి నాధారముగాఁజేసికొని కొన్ని పూర్వగాథలను గుదిగ్రుచ్చి గ్రంథమును బెంచినాడు. ఈతని వర్ణన నైపుణ్యము, స్వభావ పోషణశక్తి, కైలీలాలిత్యము మొదలగునవి యీతని నాంధ్రకవితాపితామహునిఁ జేసినవి. మొత్తము మీఁద నీతొలిప్రబంధములలో మూలకథ ముక్తనరియగుటయు నవాంతరకథ లల్లి బిల్లి నల్లుకొనుచుండుటయుఁ గారణముగా, మన దృష్టి ప్రధానకథయందు, ప్రధాన పురుషులయందు లగ్నము కాకపోయెను. ఈవిషయము నాకాలమునఁ గనిపట్టిన వాడు ముక్కుతిమ్మనార్యుఁడు. అవాంతరకథలచే చిత్రవిక్షేపము గావింపక యొక్క సరళవిషయము (Simple incident)తోఁ గూడిన చిన్నకథ నొకదానిని గ్రహించి, దానిని చక్కని ప్రబంధముగాఁ దన కల్పనాచ్ఛాతురిని మెఱుంగించి దిద్ది, వర్ణనలయందుఁ జిక్కక కథావేగముచే మనదృష్టి నాకర్షించు

సట్టాసర్పి, యాకాలమున నొకక్రొత్త యభిరుచిని కల్పించిన వాడయినాడు. ఆంధ్రప్రబంధలక్షణములన్నియు సీతనిగ్రంథమున సరియైన పాల్గొంటున్నవన వచ్చును. అట్టి చక్కని సమ్మేళనము కుదురుటచేతనే దీని కట్టి యపూర్వ రామణీయకము కలిగెను. ఆంధ్రప్రబంధపరిణామ క్రమమున నిదియే యుచ్ఛస్థానమును సూచించుచున్నదని చెప్పవలసియున్నది.

మన యెల్లనార్యుడు సీతాయల యాస్థానమున జరుగుచున్న స్వతంత్ర ఆంధ్ర ప్రబంధ నిర్మాణ ప్రయత్నముల నన్నిటిని గమనించుచునే యుండెను. ఇంతకుఁ బూర్వము తానును శ్రీనాథునివలె రాధామాధవాది గ్రంథముల భాషాంతరీ కరణోద్యోగమునే కొనసాగించుచుఁ బెద్దనాదుల మన్ననలనుబడసి రాయలను మెప్పించి యాతనివలన బిరుదమునుగూడఁ బొందియున్నాడు. కాని సంస్కృతగ్రంథముల యాంధ్రీకరణముతోఁ దృప్తిఁజెందుకాలము గతించిన దనియు, నూతన ప్రబంధయుగము బయలుదేరినదనియు నాతఁడు కనిపట్టెను. శ్రీనాథుని 'హరవిలాస' రచనముకూడ సీతని దృష్టి నాకర్షించినది. హరవిలాసముల కంటె విష్ణువిలాసములు మనోహరములు, చిత్త సమ్మోహనములునగు నని యాతఁడు తలంచెను. కానివీనిని గుదిగ్రుచ్చుట యెట్లు? హరవిలాస కథలనన్నిటిని శ్రీనాథుడు తానే యేకరువు పెట్టియున్నాడు. తాను నట్లే యీ కథల నేకరువు పెట్టుట? రాయలును, ఆంధ్రకవితా పితామహుడను, ఏమిచేసిరని పరిశీలించి యుండును. మనుచరిత్రమునందలి కథలకన్నిటికిని "మనుసంభవము" తోడి సాక్షాత్సంబంధ మేమియుఁ గనఁబడలేదు. "ఆముక్తమాల్యద" లోని మూలకథకు సత్యావశ్య కములుగాని యవాంతరగాథలు విశేషముగనే చేరినవి. కాని వీనియందలి యటు కులు కనఁబడకుండఁ జేయుటకు వీరుపడినవాట్లను గమనించెను. విష్ణుని మాయా విలాసకథలకన్నిటికి నొకవిధమగు నేకీభావమును దానును గుదుర్చుకొనవలసి యున్నది. ఈసందర్భమున తిమ్మనార్యుని పారిజాతాపహరణ రచన యీతని భావనాశక్తిని ప్రచోదన చేసియుండును. పారిజాతాపహరణకథ కావలికథగా (Sequel) దీని నెత్తుకొనినచో విష్ణువిలాసకథలను దానికి గుదిగ్రుచ్చ వచ్చునని యాతఁడు తలంచెను. సత్య మానిసీత్యము, తద్గర్వోపశమనము నాధారముగాఁ జేసికొని యీకథలకు దానితో నై క్యాను సంధానము కలుగఁజేసెను. ఈరెండు భాగములకును నడుమ కొలికిపూస కృష్ణుని సర్వసఖుడగు గోవిందశర్మ. కృష్ణుని మాయాకేళీరూప కథాసూత్రముచే నీ హాసము నుసంబద్ధంబైనది. ఈవిష్ణు మాయాకేళీవర్ణనమునకుఁ దొలిరంగము సత్యాదేవి సమక్షము. ఆమె కీతఁ డా కథాహాసము నొసంగి 'మనఃప్రసాదంబుఁ గలుగఁజేసి యామెవలన పారిజాత మాలికను బహుమానముగాఁ బడసెను. ఈ కథావర్ణనమునకు రెండవ రంగము

ధర్మరాజునకు. నత్యాదేవి మొమట నీతడు పర్జించిన కథలే యొకప్రబంధమయి విష్ణుమాయా ట్టమునాగ మహా వెలసినను తాను రచించడలంచిన ప్రబంధము ... దైవ్యమయిన నమరూపము త గవులతో రాధామాధవ కలి గోలినకథర్మ రచన విష్ణుమాయానాటకమును ప్రబంధము నొకదానిని రచింపజేసి దానిని ధర్మరాజు సభలో నేరపువెట్టింపన ట్లగవడుచును. ఈ ప్రబంధరూప నాటక మునకు బూర్వరంగమును గల్పించుటలోనే యెల్లనాధ్యుని ప్రతిభావిశేషము వెల్లడియగుచున్నది. “ అన్య దైవసామాన్య తేజోవిసంబుల వెలయు విష్ణుండు పరమపురుషునిని యుపనిషత్సర్వంబులవలన నెలిసిన మహానుతులును లోకం బులం బ్రసర్తించు టునికి తద్దిన్యవిష్ణుధ్యేయతేజోరూపంబు తుదిముట్టం గాంచి తదాత్మ్యంబునుం బొందక త్రిసర్గ ఫలభోగంబు లనుభవించు నల్పనుఖాను సారు లగుచుండుటకు గతంబేమియో సంకటావిచ్ఛేదముగా నెఱింగింపవే ” యని ఓరీక్షిన్ని శైలద్రుండు ఈ బ్రహ్మనడిగిన ప్రశ్నకు సమాధానమే యీప్రబంధ మిస్తును. అటుగా నీ పుననిషత్సర్వంబు దెలిసినవాడవుగదా యీ తేజోరూపా ద్భక్తులదేమిగా నుట్లు పడవలయని శుకుని బరీక్షిత్తుడిగి ట్లయినుది. నాను నాతడు బోధులు చెప్పును విద్యుప్రళంబు కొంత చేసినాడు. అతడు చెప్పిన సమాధాన మిది: శుకుని లాగితిములు.

‘అం నొక పరమాణ్వంశము

నలదైవ సకృత్సముగఁ దింధియుఁ దలియెన్

బొందుపడను వ్యాసమహా

న్నందుప్రముఖులకునైన, వృషకులతిలకా.’

అని చెప్పి విష్ణు మాయాతీతమయిన పర్జించి లక్ష్మీబ్రహ్మగుద్రాదులే యాతనినూ ము సతిక్రమింపలేక బోయినని తత్కథోపక్రమణము చేయుచు నాతని తాతయగు ధర్మరాజు సభకు నాలనితోపాలు మనలను గొనిపోయెను. అచ్చట నీ ప్రశ్నయే మరల జయలుజేరినది. వ్యాసుడు స్రస్థిత్వముగ సభలోఁ గూర్చుండయున్నః ధర్మరాజునకు నీసం దేహమే నొడమనది. ‘మాయావేషధారియై జగంబులు నమపుటొందకు నాతడు విలననలబుగాన లేక భ్రమనీ తిరుగు తనకోంటలు ముక్తిపడఁగఁ జాలరుగాఁ; విజ్ఞానదృష్టి నతని మొనలి తేజంబుఁ దెలిసి సృతకృత్యులైన వ్యాసదులును దత్పరమసాయజ్ఞముంబొందక యుండుటకుఁ గారణంబేమి’ యని. దానికి వ్యాసుఁ డిట్లు బదులు చెప్పెను “ విష్ణుని మాయాతమిదంబు జగం బులగ్నియుగమ్మి నకలజనుల సజ్జానాంధులఁ గావించును. అతనియందు భక్తి యెక్కించిన ఓరమభాగవతులకుఁ దక్కు నితరుల కద్దాని భేదింపవలవికాదు. అహంకార గ్రంథులై విష్ణుమాయుం దిరిస్కరించి బ్రహ్మగుద్రాదులే మోసపోయిరి.

పాంతఃబోక, పాండిత్యపకర్షనుజాటు దీర్ఘసమాస గూఢాలంకార కల్పనాదుల
యందు విశేష దృష్టి నిడక చమత్కార సన్నివేశములతోఁ గూడిన కథాసందర్భ
ములచే జడువరుల కాతూహలము సనసరతముఁ బురికొల్పుచు సమాజగంభీర
మగు శైలిని రచించుటలో నీతఁడు పింగళి సూరనార్యునికి దారి జూపిన
వాఁ డనవచ్చును.

రచనాపద్ధతి విషయమున శ్రీనాథుని హాగవిలాసము, తిమ్మనార్యుని పారి
జాతాపహరణముఁ గొంతవఱ కీతినిని ప్రోత్సహించి యుండునని తలంపఁదగి
యున్నట్లే, ప్రబంధ వస్తుసంగ్రహణ విషయమున భాగవతము — ప్రాయశః పోతన
కృతము — ఈతనికిఁ గొంత సాయపడినదని తలంపవచ్చును. ప్రధానవస్తువగు
విష్ణులీలాగాథలనన్నిటిని గుచ్చిగ్రుచ్చు విషయమున పారిజాతాపహరణ కథా
సందర్భ మీతని రుపచరించినది. ఇంక నీప్రబంధవస్తు పరితయుఁగూడ భాగవత
కథకుఁ దరువాయితథ యనఁదగునని చెప్పఁటకుఁగల కారణ మిది. శుకయోగివలన
నచ్యుతక్రీడల నన్నిటిని వినిన తరువాత నాతనికిఁ గలిగిన సందేహముతోడను,
దన్మూలకమగు ప్రశ్నతోడను ఈ గ్రంథము ప్రారంభమగుచున్నది.

“భాగవతముఖ్యుడగు శుకబ్రహ్మచేత

భాగవతసత్కథాపరబ్రహ్మ విద్య

నెలమి వినుచు బరీక్షింపఁచెంద్ర చంద్రుఁ

డచ్యుతక్రీడ లాత్మ కింపారఁ బలికె.”

విష్ణుండు పరమపురుషుండని యుపనిషన్సర్గంబులవలనఁ దెలిసిన మహామ
తులును నర్హస్థితి ప్రళయ వికారకలితంబులగు లోకంబులం బ్రవర్తించుటుడిగి
తదాత్మకంబుఁ బొందక త్రివర్గఫల భోగంబు లనుభవించుచు నల్పసుఖాను సారు
లగుచుండుటకుఁ గతంబేమి యని యాప్రశ్న. ఆ భాగవతమునందలి పరీక్షిత్తున
కీసందేహము కలిగినదో లేదో కాని, మనయెల్లనార్యుని కిట్టి సందేహము కలిగి
యుండును. తన్ని వారణోపాయాన్వేషణ కారణముననే యీతఁ డీవిష్ణుమాయా
నాటకరచనము నారంభించి యుండునని యూహింపవగును. నీని కొక విధముగ
సమాధానము మొదటనే చెప్పినాడు.

సాత్త్వికభీషణవశు గలిగి

“యేకాగ్రనిష్ఠః మహా

ధీరుండై హరిమూర్తి నాత్మనిడు నాధీమంతుఁ డామూర్తి నం
స్కారం బొప్పగ నచ్చునక బ్రతిమ యోజం జెందు చందానఁ జే
జోరూపంబున ముక్తుండై వెలుంగును.” అని.

ఏ యచ్చులోఁబోసినవస్తు వారూపమును జెందినట్లు హరిమూర్తి నేకాగ్ర నిష్ఠతో ధ్యానముచేసినవాఁ డాతనిరూపమునే చెందును. “యాదృశీ భావనా యస్య సిద్ధి ర్భవతి తా దృశీ” యనున్వాయంబున ధ్యేయవస్తు స్వరూపమునుబట్టి యెవని ముక్తి వానిచేతులొనే యున్నదని దీనివలన సూచించుచున్నట్లున్నాఁడు. అట్టివాఁడు ముక్తుండై తేజోరూపంబున వెలుంగునట. అనఁగా నాధ్యేయస్వరూపుఁడగు హరియు తేజస్వరూపుఁడేయని భావము కాఁబోలును. దీనినిఁబట్టి ముక్తియనునది స్వయం సంపాద్యమేగాని యొకరి కరుణాధీనము కాదన్నట్లగుపడుచున్నది. కాని యిట్టిమతి కలుగుట దుర్లభమట; కలిగినను వైష్ణవులకే కలుగునట.

“అంత సాత్వికక్రియయు సంతనిశ్చల
సూక్ష్మసృష్టియును విశుద్ధమతియు
సంభవించు మానసం బన్య మతముల
ప్రవాలకున్న పరమవైష్ణవులకు.”

అట్టిమనంబు పరమ వైష్ణవులకువలెనే పరమ శైవులకును సంభవింపనే సంభవింపదు కాఁబోలును. ఇచ్చట నిట్లుచెప్పినను కవియొక్క నిరూఢాభిప్రాయము శివశేకవులకు భేదములేదనియే మార్కండేయుని కథాసందర్భమువలనఁ జెలియ వచ్చుచున్నది. పరమ శివభక్తుఁడగు మార్కండేయుఁడు విష్ణుగర్భమునఁ బ్రవేశించి యచ్చటి భువనంబులఁ గ్రుమ్మరుచు శివునికొఱకే వెదుకసాగెను. అచ్చట శివునిఁ జూచి మ్రొక్కి యీవలకు వచ్చినపిదప విష్ణువు ‘మునీంద్రా, చంద్రశేఖరుం జూచితివే’యని యడిగి ‘నీవు వీరశైవుండవు నాయంశభేదంబగు శివునియంద భక్తి సలుపు మది మదీయ హితప్రవర్తనంబని కరుణించిన ట్లికవి తెలిపియున్నాఁడు. సర్వవాంఛలను విడిచి కేవల మోక్షమునే కోరుచు సత్యంతతీవ్రతపంబునల్పిన చండదమనునికే విష్ణుమాయకు లోఁబడి యాతని యనుగ్రహము కలిగినపిదపఁగాని మోక్ష మబ్బినదికాదట. అనఁగా మోక్ష మొకనియనుగ్రహమువలనఁగాని కలుగు నదికాదని చెప్పినట్లయినది. కావుననే కవి యిట్లు చెప్పినాడు:

“కమలదళాక్షుఁ డింతటికిఁ గారణ మా వెడగాని యింద్ర జా
లము భువనత్రయంబు సకలక్రియలుం దదభీష్టకేళి తం
త్రము లరయంగ నాతనిమనంబున కెట్టులు దోఁచె నట్ల వి
శ్వము జరియించు నెవ్వరికి శక్యము స్వేచ్ఛభరంబు నొందఁగఁ.”

ఇట్లు మోక్షమును నడి నవ్వయ్యుటగా గంపదింపదగినచో, యెక్కిరెచే గటా
 యింపదగినచో యెక్కిరెచే మోక్షమును నడి నవ్వయ్యుటగా గంపదింపదగినచో
 నట్లున్నది. ఎట్లునను నశ్చిత్తుముగ “తదర్థము తెలియని బొందుననదు” అను
 నదియే యీ కవి స్వయాభిప్రాయమేమో? “మీనంటివాడు కూడ నేల తదాత్మ
 కింబును జూడలే”నను. కృష్ణు వారు చెప్పిన ప్రత్యుత్తరమునుబట్టి శుకుడు,
 వ్యాసుడును పడ తా మార్హియనునొంది తేజోరూపంబగు ముక్తిని బడయుచుగిగిన
 వారుగా లేననియే తెలియవచ్చుచున్నది. దీనిని బట్టి సృష్టితత్త్వము మా యాత త్వ
 మును జుహుమామలని పేరు పెట్టుకొనిన వారికిని కూడ నెఱుకపడ లేదాయు, వ్యాసుని
 వలెనే యెవరికి దోషవల్లు వారు తెలుపుచుందురనియు, సాకారణముచేతనే నీ
 లోకమున కనేకహితములు బయలుదేరినవియు, విజగన్మాటక నూత్రధారు
 డింకిన శ్రుతి నెఱుబుచుగిగిన నటులాడలసిన నేకాని స్వేచ్ఛ జరింప నెవ్వరికి
 శక్తియును దనియు మనకు స్పష్టమై యున్నది. యీ కవి ముఖ్యాభిప్రాయముగా
 గనబడుచున్నది. ఇది “మమ మోక్షాదుర్భయము” యను గీతావాక్యమునూ
 రంపై యున్నదనుటకు సందేహము లేదు. దీనికి జరిహారముకూడ నచ్చటనే చెప్ప
 బడియున్నదిగాక. “మామేవ యే ప్రపద్యంతే మాయా మేతాం తదంతి తే.
 అని. దీనినిబట్టి కర్మవాదమున కింపు తావు లేనట్లుగపడును. నిశ్చలముగు
 నేకాంత భక్తితో విష్ణువునే పూజించిన పుండరీక మహామనిసిని, ఏకానధాన
 పదము యోగాధీన మానసుండై బ్రహ్మరుద్రాదీతకులకూడ నందఱుని ముక్తిని
 బడసింపని మానసుడము నొందుచుననియున్న చండకమునునను విష్ణువు
 తనమామను జూపిగాని ముక్తినియనని పంత బునట్టి వారిని దనమామలో
 బడవేసెనట. పుండరీకండు జగదుంతయు మాయాకల్పితమని సారదుని మాటలను
 విని సంశయింపనై మాయను శంకించి దానిని లవకు జూపవలయునని కోరిన
 వాడగుచే నానంతమును దీర్చుటకుండు విష్ణు వారినికె దనమామను జూపె
 గాక. చండకమును డొల్లపన్నును “నాతనియల్లులబు రాజ్యసంపదల వెల్లి గొలిపి,
 యావల మోక్షమిత్తునని నన్యదిత్తంబున దలంప”నటకొ? కేవల సాత్వికవృత్తి
 బ్రహ్మయగాక, నిష్ణమాయం బడక ముక్తిరడయుమనని తపం బొనర్చ నేలయని
 పరమపురుషునికిని అయక చెడమను గాఢాభిలా. ఆతండు దయామయుండే!
 ఇట్లు ప్రతిజ్ఞ పెట్టించుటయు నాతండాడించిన యాటయే యేమో? స్వేచ్ఛ జరింప
 నెవ్వరికి నశక్యంబని శుకుడు చెప్పియే యున్నాడుగాదా! మఱియు నీతండు తొలుత
 రాజ్యముఖం బనుభవింపవలయునని తలంచుగాక. పదవ పనకుని బోధనంబున
 నది వాంఛింపదగినది కాదని తెలిసికొని, దానినుండి చిత్తవృత్తిని సంపూర్ణముగా
 మరల్చి మోక్షమనేకోరి ఘోరతపం బొనర్చినను దొలుతి నొకసారి రాజ్యభోగ
 కాంక్ష గలిగినమాత్రముననే యీతనికి గర్హఫలం బనుభవంపక తీరవచ్చు

యేర్పడినదని చెప్పుదురుగాక. కాని భావమాత్రము చేతనే యనుభవించి తీరవలసిన కర్మఫల మేర్పడుచుండ నాభావముచేతనే దానిని వెంటనే తిరస్కరించి పశ్చాత్తాపమునుబొంది, పూర్వముకంటె దీప్తవంబగు నేకాగ్రబుద్ధితో మోక్షము కొఱకు ఘోరతపంబు నలిపినచును డామోక్షము తనంతన యాతనికి లభింపఁ గూడదా? మొత్తముమీఁద కర్మవాదమునకును ప్రపత్తికిని సంబంధము కుదుర్చుటలో నీచిక్కు లేర్పడుచున్నట్లున్నవి. విష్ణుభక్తులలో నుత్తమ భక్తుడగు నారదునికిఁగూడ నీకర్మపాద తప్పినదికాదు. ఈతఁడు బ్రహ్మచంద్రుడు లెట్లు మోసపోయిరో ప్రత్యక్షముగఁ జూచినవాఁడును, విష్ణుమాహాలిన్నిటినిఁ దటస్టుడై పరికించుచున్నవాఁడును గావున మాయామోహితుఁడు గాకుండు ననుటలో నాశ్చర్యము లేదు. కాని మాయామోహితుఁడనుగానని యాతఁడు, విష్ణునొద్దజెప్పకొనిన తోడనే యాతనికి “బురాకృత కర్మశేషం బనుభవించఁ గారణము గలిగె”నట. ఆకర్మశేషం బనుభవించుటకుఁగా “మోహమగ్నంబులైన బ్రహ్మాండ మండలంబులలోనఁ దానొక్కరుండును గులాల కీటకంబునుంబోలె భవపంకంబునం బొరయక ప్రవర్తించు”నట్టి యాతఁడును మాయాప్రేరితుడై మహిమండలంబున గోదావరీతీరంబునందలి నర్పవరగ్రామమునకు రావలసివచ్చినది. భవపంకంబునం బొరయని యీతని మోసపుచ్చి హతాత్ ప్రాప్తంబైన యాకర్మఫలముఁ గుడుపుటకుఁగా విష్ణువు తాపనవేషమును ధరించి వైకంఠమునుండి యాయూరికి దిగవలసివచ్చినది. ఈకారణముచే నానర్పవరగ్రామముమాత్రము ముక్తితేత్రమై యుప్పటినుండి యిప్పటికిని వెలుంగొందుచున్నది.

మూడవ యాశ్వాసమునందలి మార్కండేయుఁ డహంకారా విష్టుండగు బ్రహ్మకు విష్ణుప్రభావమునుజెప్పి యాతనిఁ బ్రబోధించు సాదర్భమునకుఁగూడ భాగవతములోని ద్వాదశ స్కంధమునందలి మార్కండేయుని పుత్రాంతమే దారిచూపి యుండవచ్చును. ఈ కథయు నేపురాణమునందైన దెలుపఁబడి యుండ నేమో తెలియరాదు. కాని యిం దీకథయొక్క యెత్తుగడనుబట్టి భాగవతకథ యీతని మనము నంటియుండెనని తలంపఁదగియున్నది. “లోకంబులు కల్పాంత సమయంబునం గబంధమయంబులయి యంధకార బంధురంబులయి యున్నయెడ నేకాకియయి చరించుచు బాలార్కకోటి తేజుండయిన బాలుని హృదయంబు ప్రవేశించి యనేకసహస్ర వత్సరంబులు దిరిగి వటపత్రశాయయయిన యబ్బాలునిఁ గ్రమ్మఱంగనియె”నను భాగవతవచన మిచ్చట మార్కండేయుఁడు బ్రహ్మలోఁ బలికిన యీపలుకులఁ దలపించుచున్నది.

“నిన్నుగాదు మొన్న నీవు జనించుట.

నివుడు సంభవించె నీజగంబు

నీవు పుట్టకమున్ను మున్నీటిమీద
బాలవటపల్లవంబున బాలమూర్తి
నొంటి బవళించి హరి దివ్యయోగలీల
దన్నుదా నాత్మ భావించు చున్నవేళ.”

నేనొక్కరుండ నీటిలోనఁ దోడవ్వరులేక యెల్లడలఁ జీకాకుపడుచు
నీడుచు మునుగుచుఁ గ్రుమ్మరుచు నొక్కవలన విపుల మాయాచరిష్టుఁ విష్టుఁగని
మిన్నుమోచియున్న యమ్మున్నీటిమీదఁ దేలియాడు నాముద్దుగద్దరి బాలుం
డవ్వఁడో యని తలంచి డాయంబోయి .. ... నోటుదెఱచిన నేను గిరి గుహ
గర్భంబునుంబోని తదభ్యంతరంబుఁ బ్రవేశించి కైలాస వానుండగు నిందు ధరుని
దర్శించి.”

బోయదాని తగులమునఁబడిన నైష్ఠికుండగు బ్రాహ్మణుని కథ యీగ్రంథ
ముననేకాక యీతని తారకబ్రహ్మరాజీయముననుగూడఁ గానవచ్చుచున్నది.
ఇది యీతని కంఠయాదరపాత్రం బెట్లయ్యెనో తెలియదు. బోయవనితయొక్కయు,
బోయకుటుంబముతో గోదావరీతీరమునకు బయలుదేరిన పుండరీకునియొక్కయు
వర్ణన మలిస్తాభావికమయి యొప్పుచున్నది.

లక్ష్మీనారాయణులు శివపార్వతులను గౌరవించిన విధముఁజూడ రాయల
యాస్థానమునందలి రాజమర్యాదలను జూచి కవి యట్లు వర్ణించెనాయని తోచక
మానదు. “పసిడికింబాలువేయింట బాగుమీఱి మరకతోపల సోపానమార్గ
మిడిన, పెద్దమొగసాలమేడ సంప్రీతిఁగాంచి,” శివుఁడును బార్వతియు వాహనము
డిగ్గుటయు, నది విని నారాయణుండు నెదురుగఁ జను దెంచెనట. అప్పుడు

“హరి యంతఃపురినుండి వచ్చుటయు నయ్యెనేవకై యున్నవా
రురువేగంబున వామదేవ శుకముఖ్యుల్ చేరి కాళాంజి యొ
క్కరుఁ డొక్కం డడవం బొకండు నిజఖడ్గంబు నవహింపంగ నొ
క్కరుఁ డొప్పారగఁ బట్టె నుజ్వలత ముక్తాచ్ఛత్ర మగ్రంబునన్.”

రాయల యాస్థానమున జరుగు మర్యాదలను అనఁగా నాతఁడు కదలుట
తోడనే యయ్యెనేవకై యున్నవా రా తని వెంట కాళాంజి, అడవము, ఖడ్గము,
ఛత్రము మొదలగు వానిని బట్టుకొని నడచు నాచారమును వైకుంఠంబున
శ్రీకృష్ణునికేగూడ నీకవి తగిలించియున్నాడు. శివుఁడు నారాయణమూర్తి హజారము
నొద్దకుఁ బోవునప్పుడు కవిచే వర్ణింపఁబడిన “పసిడికింబాలు వేయింట బాగుమీఱి
మరకతోపల సోపాన మార్గమిడిన, పెద్ద మొగసాలమేడ”యు రాయల సగరు
యొక్క ప్రతిబింబమే యైయుండవచ్చును. కవులు తమ జీవితములందలి యనుభవ
విశేషములను దమగ్రంథములయం దొక్కొకప్పుడు చొనుపుచుండురనుట కిది

యొకనిదర్శనముగా గ్రహింపవచ్చును. బౌద్ధావృత్తమును వర్ణించుకవి (Objective poet) యైనను దన దేశకాల స్థితులను స్వానుభవమును మీఱఁ గలఁడనుట యసంభవము గదా!

ఈ యాశ్వాసమునఁ బూబంతియాడుచున్న మోహినీకాంతా వర్ణనము భాగవతమందలి పోతన వర్ణనమును దలపించుచున్నది. “ఎలదీశులు గప్పిన పొన్ననీడ నున్నెక్కిన రత్నవేది నొక యిక్కువఁ బెంపెనలార వేడుకన్.”

సీ. “పయ్యెద దిగజాఱఁ బసిఁడి చాయలు దేరు
చనుదోయి ముత్యాలనరము వెలుంగ
బహుతాడనా నూనభార జాత స్నేద
కణములు గండభాగముల నురల
ననుగతదృష్టి స్రవహతితోడ సారభా
గతమత్తమధుపనంఘములు చెలంగ
గ్రహణమోక్షణవేళ ఘశఘశత్కరబద్ధ
మణికాచకంకణ రణన మెసంగఁ

తే. గంపితోత్కటకటిభార కల్పభూజ
పుష్పములు రాలి దిశలఁ బుష్పొల్లు చెదరఁ
గ్రీడమై తానె పూబంతి యాడుచున్న
యవ్వలసిని గనియెఁ జంద్రావళి.”

ఈ విలాసినిని పోతన యెట్లు వర్ణించినాడో చూడుఁడు :

సీ. ఒక యెల దోటలో నొకవీధి నొకనీడఁ
గుచకుంభములమీఁదొంగు దలంగఁ
గబరికాబంధుబు గంపింప నునుటివైఁ
జికురజాలంబులు సిక్కువడంగ
ననుమానమై మధ్య మల్లాడఁ జెక్కులఁ
గర్జకుండలకాంతి గంతు లిడంగ
నారోహభరమున నడుగులు దడఁబడ
దృగ్దీప్తి సంఘంబు దిశలఁ గప్ప

తే. వామకరమున జాతిన వలువఁబట్టి
కనకనూపుర యుగళంబు ఘల్లనంగఁ
గంకణంబులర్పణ ర్పణాత్కర మెసంగ
బంతిచేనాడు ప్రాయంపుటింతి గనియె.”

భాగవత కథానుసారముగనే శివుడు విష్ణుని మోహినీరూపముచే మోహితుడై పట్టంజూచి వంచితుండయ్యెనని చెప్పిన కాని స్కందపురాణాదులకథననుసరించి కుమారోత్పత్తి గలిగిన ట్టితఁడు చెప్పియుండలేదు. శివునికి జగన్మోహిని యందు శాస్త్రమును కుమారుఁడు గలిగినట్లు స్కందపురాణమువలనఁ దెలియవచ్చుచున్నది. ఈ 'శాస్త్ర' నే దక్షిణదేశమున తమిళగ్రంథములు 'చాత్తన్' అని పేర్కొనుచున్నవి. తెలుగుదేశమున గ్రామీణులచేఁ బూజింపఁడుచుండు 'పోతరాజు' అను దైవమొకమోహినుల పుత్రుడఁను వాడుకగలదు. ఈ శాస్త్రయక్క- శివావిగ్రహము లాఁడు ముక్కున వ్రేలువెట్టుకొని నిలబడియుండినట్లుగాఁ జెక్కబడినవంటి శాస్త్ర శాసించువాఁడగుటచే, ననగా జనులను దుష్ప్రవర్తనమునుండి తొలఁగించి నస్వార్థమునఁ బ్రవర్తింప శాసించువాఁ డగుటచే ముక్కున వ్రేలువెట్టుకొని యడలించుచున్నాడను : భిక్షాశ్రమమును సూచించుటకుఁ గా నట్లు చెక్కబడియుండును. దీనినిగూర్చి యొక చిన్నకథకూడఁ జెప్పెదరు. ఒకనాఁడు శిష్యులతోఁ బోవుచున్న యవ్వయసీక్షితుల కిట్లు ముక్కున వ్రేలువెట్టికొనియున్న శాస్త్రవిగ్రహ మొకటి కంటఁబడఁగా నీతఁ డిట్లు ముక్కున వ్రేలిడుటకుఁ గారణమేమి యని యనుచరు లడిగినట్లును, 'నే నా కారణముఁదెల్పి యా ముక్కుమీఁది వ్రేలు తీయించి వేయుదు'నని చెప్పి యా విగ్రహము చెంతకుఁ బోయి.

“అంబేతి లక్ష్మీపతి మాహ్వయామి

పత్న్యః పితౄ ర్భాతర ఏవ సర్వాః

కథంను లక్ష్మీ మితి చింతయంతం

శాస్త్రం మీడే సకలార్థసిద్ధ్యై.”

అను పద్యమును జదివినతోడనే నావిగ్రహ రూపముననున్న శాస్త్రముక్కువైనున్నవ్రేలు తీసివేసెనట! మొత్తముమీఁద శివమోహినుల కొక పుత్రుఁడు కలిగినట్లు తెలుపుగాథల ననుసరింపఁకుండుటచే నీతఁడు భాగవతకథనే యనుసరించి రచించినాఁడని నిశ్చయింపఁ దగియున్నది.

ఇక పంచమశాస్త్రము నందలి నారదుఁడు విష్ణుమూర్తిచే వంచింపఁబడి స్త్రీరూపమును బొందుటను గూర్చిన కథకు భాగవతమున నాధారమేమి యుండగనఁబడదు. కాని వ్యాసరచితమే యగు దేవీభాగవతమున నారదుని గూర్చిన కథలు కొన్ని కలవు. వానిలో నీకథయుఁ గలదు. భాగవతమున నొకనాఁడు వ్యాసుఁడు విచారిగ్రస్తుడై కూర్చుండియుండ, నారదుఁ డాతనియొద్దకువచ్చి ప్రపంచము పానుదేవ మాయోమయని చెప్పి, యాతనిలిలా పిలాసములను వర్జింపుమని హెచ్చరింపఁగా నాతఁడద్దానిని రచించినట్లు కలదు.

దేవీభాగవతమునఁగూడ నిట్లే వ్యాసేఁడు విచారగ్రస్తుఁడై కూర్చుండి యుండ నారదుఁ డాతనియొద్ద కేతెంచి తన పూర్వజన్మవృత్తాంతమునుగూర్చి చెప్పినసందర్భమేకలదు. కాని యచ్చట వ్యాసుని విచారమునకుఁ గారణ మరణ్యా వాస మూలకమగు పాండవులగున్ స్థితి. నారదుఁడొక నాఁడు తన యాశ్రమమునకు వచ్చినపు డాతఁడు శాంతుఁడై నిశ్చింత నుండుటఁగని, యీ ప్రపంచమునఁ బుట్టువుఁ గాంచుటవలనఁ గలుగు నానంద మెద్దియో గనఁబడదు. అట్లయ్యును దీనిచే మోహితులై చుహామతులుగూడఁ గర్మ నెందులకొనర్తు రని యడుగుచు వ్యాసుఁడు తన పుట్టువుపురోష్ఠతరములును, పాండవవనవాసగమనము నాదిగాఁ గల వృత్తాంతములఁ దెలిసి, తన్నూలమునఁ దనకుఁ గలిగిన చిత్తక్షోభను, దుఃఖమును వెల్లడించి యెచ్చటను దుఃఖమేకాని నుఖము గృహంబకటలేదు. ఏమి చేయనని మొట్టవెట్టఁగా నారదుఁడు దేహధారియగు పురుషునకు మోహము తప్ప దనియు, బ్రహ్మ, రుద్రాదులేకాక దేవర్షులందఱునుగూడ మాయామోహితు లయియే యీసంసారమున భ్రమించుచున్నారనియుఁజెప్పి తానునొకప్పుడు సామాన్యమానవునివలెనే విష్ణుచూయచే మోసపోయితినియీవృత్తాంతమును దెలిపెను. అందుఁ దొలుత పర్వతనారదులిద్దఱును దేవలోకమునుండి మర్త్యలోకమునకు రాఁగా నచ్చట సంజయుఁడనురాజు కుమార్తెను నారదుఁడు మోహించుట మూలమునఁ గలిగిన పర్వతునిఁ శాశమువలనఁ దాను గోతిముఖకలవాఁడైన వృత్తాంతమును దెల్పి, పిదప తాను మాయామోహితుఁడై స్త్రీరూపమును జెంది యొకరాజభార్యయై కొడుకులనుగన్న వృత్తాంతమునుగూడఁ జెప్పెను. ఎల్ల నార్యునికథ కిదియే మూలమై యుండవచ్చును గని, యీరెంటికిని కొంతభేదము కలదు. ఎల్లనార్యుఁడే తన కనువగున ట్టి కథను మార్చినాఁడో, లేక యట్టిమార్పులతోఁగూడిన యాకథ మఱి యేపురాణముననైనఁ గలదో తెలియరాదు. ఈ కథారంగము దేవీ భాగవతకథలో కనిపింపట్టణ సమీపస్థలమైయుండ ఎల్లనార్యుని కథలో 'శేషాహిపవిత్రతపోనిష్ఠ మున్ను వెలసిన ముక్తితేత్రంబగు సర్వవరంబై నది. మఱియు నీకథల యా ద్యంతములలోఁగూడఁ గొంతభేద మగపడుచున్నది. నారదుఁడు తాను మాయాజేతనని పంతంబులు పలుకుటకు సందర్భమును గల్పించినది యెల్లనార్యునికథలోఁ గాంతాసహితుఁడగు విష్ణునియెదుట మాయాకాంత చేసిన యింద్రజాల విద్యాప్రదర్శనము. ఈ ప్రదర్శనవిషయము దేవీ భాగవత కథలో లేనేలేదు. అక్కడ కథాసందర్భ మిట్లున్నది. విష్ణు దర్శనార్థమై వీణా వాయింపుకొనుచు నారదుఁ డొక నాఁడు సత్యలోకమునకుంజని, యచ్చట లక్ష్మీ దేవితో నేకాంతమున సల్లాపము సల్పుచున్న విష్ణునియెదుటకుఁ బోవఁగా, వెంటనే లక్ష్మీ యచ్చోటువిడిచి యావలికిఁ జనుటయు, సంత నారదుఁ డోజనార్దనా, నేను వచ్చినమాత్రముననే లోకజననియగు లక్ష్మీ నిన్ను విడిచి యావలకుఁ

ఖోనేల! నేను దుర్మార్గుడను గానుగదా! ఇంద్రియములను నిగ్రహించి మాయను
 జయించిన యతినిగదా నేను. కమలాదేవి యట్లు చనుటకుఁ గారణమేమి యని
 యడిగెను, దానికి విష్ణు విట్లు బదులుచెప్పెను. భర్తగాక యే పరపురుషునియెదు
 టను స్త్రీ నిలువఁడగదు. నారదా, మాయను జయించుట కడదుర్లభము. మహా
 యోగులే మాయను జయించలేకపోయిరి. నేను జయించితినిని నీవు చెప్పఁదగిన
 మాటకాదు. అనాదియగు నామాయను బ్రహ్మరూద్రాదులు నేనునుగూడ జయిం
 చినవారము గాము. గుణబద్ధుఁడగువాఁడెవ్వఁడైనఁగాని యీమాయను జయింప
 లేడు. రూపములేని కాలము మాయారూపములలో నొకటయి జగన్నిర్మాణ
 కారణ మగుచున్నది. జీవములన్నియుఁ గాలమునకు లోబడియుండును. మహా
 ధర్మజ్ఞుని సైత మీకాలము భ్రమియింపఁజేయుచుండును. అని విష్ణువు పలుకఁగా
 వినినారదుఁడు తాను మాయాస్వరూప మెట్టిదో తెలిసికొనఁ గుతూహలుఁడనై
 యుంటినియుఁ దన కద్దానిని జూపనలయుననియు నడుగఁగా నాత్మవిజయము
 నొందనివారికి దానిని జయింప సాధ్యముగాదు. నీకు మాయను వేఱొకచోఁ
 జూపెదను రమ్మసి, జనార్దనుఁడు నారదుని గరుడునివై నెక్కించుకొని కనోజి
 పట్టణ సమీపమందలి యొక రమణీయంబగు సరోవరంబునకుఁ దోడ్కొనిపోయి,
 దీనియందు స్నానం బొనరించి కనోజిపట్టణమునకుఁ బోవుదము. నీవు ముందు
 స్నానం బొనరింపుము. నేను పిదప చేసెదనని యాతని నందుఁ గ్రుంకించెను.
 అట్లు మునిగిన నారదుఁడు స్త్రీరూపమున లేచునప్పటికి విష్ణువు గరుడారూఢుఁడై
 యాతని వీణెను దీసికొని తన స్థానమునకుఁ బోయెను. అంత తాళధ్వజుఁడనురా
 జొకఁ డచ్చటి కేతెంచి యా స్త్రీరూపమునకు మెచ్చి నీ వెవ్వరిని యడుగుటయు,
 నేనెవ్వరో నాకుఁదెలియదు; తల్లి దండ్రు లెవరో తెలియదు. ఎవ్వరు లేని యనా
 ధను నన్ను రక్షింపుమని వేడఁగా నాతఁ డామె నొకపల్లకిలోఁ గొనిపోయి
 వివాహమాడెను. వీరికి సుధన్వుడు, వీరవర్మ మొదలగువారు పండ్రెండుగురు
 పుత్రులుమాత్రమే గలిగిరి. ఇట్లు కొడుకులు, కోడండ్రు, మనుమలు మొదలగు
 వారితో సంసారము పెరుగ వారందఱు తనవాండ్రని తాను రాజపత్నిననియే
 తలంచెనుగాని నారదుఁడ ననుభావమే యాతనికిఁ గలుగలేదు. కొంతకాలమున
 కొక శత్రురాజు దండెత్తినచ్చి కనోజిపట్టణమును ముట్టడింపఁగా, నాయుద్ధములోఁ
 దన సంతానమంతయు మడియటయు, రాజు కోటలోనికి బాఱిపచ్చెను. సంతా
 నము నశించినందులకు దుఃఖించుచున్న యామెయొద్ద కవుడు బ్రాహ్మణునివేష
 మున జనార్దనుఁడవచ్చి దేవీ, నీవు దుఃఖింపనేల? ఇదియంతయు మోహము
 వలనఁ గలిగినమాయ నీ వెవ్వరో, యీ పుత్రు లెవ్వరివారో యాలోచింపుము,
 ముందొక తీర్థమున స్నానముచేసి వారికిఁ దిలోదకములు నిమ్ము. అని యామె
 నామెనకటి సరోవరమునకుఁ దోడ్కొనిపోయి యందు స్నాన మొనరించి నీదుఃఖ

ములను బోగొట్టుకొమ్మని చెప్పగా నట్లే యాపుంత్రిగమునఁ గ్రుంకి లేచుసరికి నారదునికి స్వస్వరూపము గల్గెనట. భగవంతుఁడగు హరి యాతని విపంచిని చేతఁ బట్టుకొని గొలనియొడ్డన నిలువఁబడియుండెను. అప్పుడు తాను నారదుఁడనియు హరి మాయచే నట్లు స్త్రీరూపమును బొందెననియు వాతఁడు గ్రహించెను. అంతట విష్ణువు 'నారదా, నీటిలో నేమిచేయుచున్నా'వని హెచ్చరించెను. ఇంతలో స్త్రీ రూపమున మునిగి పురుషరూపమును జెందిన నారదునిజూచి యాతాళధ్వజుడు తన భార్య కనఁబడకుండుటను హఠాత్తుగా నారదుఁడచ్చటికి వచ్చుటనుజూచి నివ్వెఱపడి భార్యకై దుఃఖింపసాగెను. అంత హరి యాతని నోదార్చి నీవాస్త్రీ నిచ్చటనే చేపట్టితివి యిచ్చటనే యా వెమాయమయ్యెను. ఇదియంతయు మాయా ప్రభావము. కాలగతి నెవ్వరు నడ్డగింప లేరు. ఆస్త్రీ వచ్చినవిషముననే పోయినది. కావున నింటికిపోమ్మని యోదార్చి పంపివైచి, నారదునిజూచి హరి పకపకనవ్వు సాగెను. అప్పుడు నారదుఁ డీజీవాత్మ యీ మనస్సు నీయంద్రియము లే స్త్రీరూప మునుబొంది సుఖము లనుభవించినపుడుకూడ నాకుఁ గలవుగదా యీ మోహము విస్మృతియెట్లు గలిగెనని భగవంతు నడుంగ నిదియంతయు మాయాబీల. ప్రాణుల కిట్టిస్థితు లనేకములు గలుగుచుండును. సుషుప్త్యవస్థయందేమియు నెఱుంగక మరల జాగ్రదవస్థయందుఁ బ్రాణి సర్వము నెఱుంగుచున్నాఁడు గదా. స్వప్నావస్థయందనే కానుభవములను బొందుచున్నాఁడుగదా. అప్పటి సుఖదుఃఖములు జాగ్రదవస్థలో జ్ఞాపకమున్నంతమాత్రమున నవి యెట్లు వాస్తవములుకావ్రో అట్లే యీ మాయావిలాసములను, మాయాశక్తినిఁ దెలిసికొనుటెవ్వరికిని సాధ్యముకాదు. దాని లోఁతెవ్వరికినిఁ దెలియదు. అది త్రిగుణాత్మకము. నీవు దాని మహిమ ననుభవించితివిగదా ఇక దానిస్వరూపమునుగూర్చి యేల యడిగెదవు.' అనిచెప్పి తన వాహనము నెక్కి లక్ష్మీతోఁగూడి వైకుంఠమునకుఁ జనెను. అని నారదుఁడు వ్యాసునికిఁ దనవృత్తాంతమును జెప్పి వ్యాసుని విచారమును బాపి చనెను. వ్యాసుఁడును నారదునిమాటలవలనఁ బ్రబుద్ధుఁడై సగన్వతినదీతీరమునకుఁ జని యచ్చట కాలక్షేపమునకుఁగా 'దేవీ భాగవతమును' రచించెనట. ఇది దేవీభాగవతరచనా వృత్తాంతమునందలి నారదుఁడు స్త్రీత్వమును బొందుటను గూర్చినకథ.

దీనికిని, మన యెల్లనార్యుని కథకును కలభేద మిప్పుడు సువ్యక్తం బగుచునే యున్నది. తొలుత విష్ణునియెదుట మాయ తన యింద్రజాలమునుజూపిన సందర్భమున నారదుఁడు ప్రగల్భములు పలికినట్లుకాక, లక్ష్మీ యీతనినిఁజూచి భర్తను వదలి యావలికిఁబోవుటయే యీకథ కంతకుఁ గారణముగాఁ జేయఁబడుటచే నీదేవీ భాగవతకథయందు నారదుని యాధ్యత్య మంతగా బ్రకటింపఁబడియుండలేదు, కథకుఁ బ్రధానరంగము కనోజిగాక యాంధ్ర దేశమునందలి సర్వవరముగాఁ జేయఁ

బడుట యొక విశేషము. మూలకథలో విష్ణువు నారదుని వంచించవలయు నను పట్టు దలతోఁ జేసిన పనిగాఁగాక, యాలనికి మాయాస్వభావము చూపవలెనను తలంపుతోఁ జేసిన పనిగా వ్యక్తముచేయఁబడినది మూలకథలోని తాలద్యజ్ఞఁ డిచ్చట చంద్రకేతుఁడయినాఁడు. అక్కడ వారికి పండ్లండుగురు పుత్రులు మాత్రమే కలుగ వీరికి 100 గురు పుత్రులు కలిగినట్లును, యుద్ధములో నిందటిపుత్రులతోపాటు తండ్రియు మృతినొందినట్లును జెప్పఁబడినది. అంతేకాక తుద్యాభాషిణియైన యాస్త్రీ వీరి కళేబరముల నొకదానిపయి నొకటిఁజేర్చి వానిపయి నెక్కి యొక మామిడిచెట్టుకాయ నందుకొన యత్నించినట్లును చెప్పఁబడినది. ఈవిషయములు దేవీభాగవత కథలో లేకున్నను మఱికొన్ని పురాణములలోఁ గలవు.

వేటొకచో సీగాధ మఱియొకవిధముగఁ బెలుపఁబడియున్నది. కృష్ణుని దర్శింప నారదుఁడు ద్వారకకుఁ బోయినపు డతఁడు పదునాఱువేలు నెనమండ్ల భార్యలతో నెట్లు కాపురము చేయుచున్నాఁడో యను తలంపుతో నీతని ప్రవర్తనను గనిపట్టి నొక్కొక్కయింటికీ పోయి చూచి కృష్ణుఁడు ప్రతిస్త్రీయింట నేదోవిధ మునఁ గ్రీడించుచుండుటఁ గనిపట్టి యత్యాశ్చర్యమగుచుండై మగిడి యాస్థాన మంటపమునకు వచ్చునరికి కృష్ణుఁడచ్చటనే యుండెను. అప్పుడు నారదుఁడు 'కృష్ణా, నీ విలాసకృత్యము లతి దుర్జ్జేయములు గదా' అని యాతనితోఁ జెలుక 'నారదా, నీకును దుర్జ్జేయములగునా' యని కృష్ణుఁడు బదులు చెప్పటయు నారదుఁడు తలయూచి యూరుకొనెనట. దీనినిఁబట్టి యీతఁడు కొంచెము గర్వితుఁడయ్యెనని కృష్ణుఁడు కనిపెట్టెను. పిదప వీరిద్దఱును విమానముపై సంచారము సేయుచుండ నారదునకు పిసాచగల్గుటయుఁ గృష్ణుఁడాలెని నొక కొలనియొద్దకుఁ దీసికొనిపోయి దింపి నీవిచ్చట స్నానముచేయక యే నీరుత్రాగకుమని చెప్పిపంపెను. అసఁడట్లు మునిగి లేచునప్పటికొకస్త్రీ యయ్యెను. కృష్ణుఁడు నాతని విమానము కాపరాదయ్యె. అప్పు డాస్త్రీ యొంటరియై జనులవ్వరైన నగపడుదురేమో యని యా కాననమునఁ గ్రుమ్మరుచు నొక్కచోఁ దపంబొనర్చు నొకఋషిని గనెను. ఆతఁడు కన్నులఁ దెరిచి యీమెనుజూచి 'నీవెవ్వ' రని యడుగఁగా నామె తానెవ్వరో చెప్పలేక, యాతనికి శిష్యురాలయి పరిచర్య సేయుచుందునని మాత్రము పలికెను. ఆతఁ డందుల కంగీకరించెను. కొంతకాలమునకు వీరు మనస్థుఁడు ప్రేరేప భార్యా భర్తలయిరి. వారి కరుపంద్రపుత్రులు గలిగిరి. ఇట్లు కొంతకాలము వారు సుఖంబుండ హఠాత్తుగా నొకనాఁ డాఋషియుఁ, బుత్రులును జనిపోయిరి. ఆస్త్రీ వారి కొఱకయి మిక్కిలి దుఃఖించి యెడ్వసాగెను; ఆయరణ్యమున నేకాకినియై వారి కంత్యక్రియలనై నఁ జేయలేకపోయెను. ఇంతలో నామె కాశలిబాధయు మొండయ్యె. తినుట కేమియు దొరుక లేదు. దూరముగా నొక మామిడిచెట్టున నొక కాయ యుండుటఁజూచి దానిఁగోసికొన యత్నింప నది యామె కందలేదు. అప్పు

డచ్చట మృతినొందినవారి కళేబరమాలను దెచ్చి యొకదానిపై మఱియొకటి పేర్చి వానిపయి కెక్కి యాపగడు నగుకొని తినఁజూపుచుండఁగా నచ్చటికి వృద్ధ బ్రాహ్మణుఁ డొకఁడేతెంచి 'భర్త చనిపోయినపిదప స్నానమునఁజేయక ఫల మెట్లు భక్షితు' వని ఎల్లి యామెను వారించి యాకొలనిలో నీపండు నొక చేతితో నీటిపయిఁ బట్టుకొని స్నానముచేసి రమ్మని పంపెను. అట్లు స్నానము చేసినంతనే యాస్త్రీ నారదుఁ డడయ్యెను. కాని చేతిపగడును, గాజులును నట్లనే యుండెను. బ్రాహ్మణుఁడు మాయమై శ్రీకృష్ణుఁడు ప్రత్యక్షమయి, 'చేతిని గాజు లెక్కడి' వని నారదు నడుగఁగా నాతఁడేమియుఁ జెప్పలేకపోయెను. కృష్ణునిపంపున నాతఁడు మరల స్నానముచేసి వచ్చునప్పటి కాలనిచేతఁ బండునకు బదులు వీణె కానవచ్చెను. 'ఏమి యీ మాయ ? ఈ చచ్చినపుగుఱు లెవ్వరు ' అని నారదుఁడు కృష్ణు నడుగఁగా, నాపురుషుఁడు కాలపురుషుఁడనియు వారందఱు నాతనిపుత్తులనియుఁ జెప్పెను. అప్పుడు తనపుత్తుల నామములు శాశ్వతకీర్తిని బడయుఁగాక యని కోరఁగాఁ గృష్ణుఁ డట్లే యగుఁగాక యనిచెప్పెను. వారినామములే ప్రభు వాదిపమ్మి సంవత్సరముల పేళ్లయి నేటికిని నిలిచియుండనట ! ఈ విధముగాఁ గృష్ణుఁడు నారదునికి గర్వభంగము చేసెను.

ఎల్లనార్యునికథలోనివి, దేవీభాగవతకథలోఁ గానరానివి కొన్ని విషయము లీగాథలోఁ గనఁబడుచున్నవి. మొదటియాశ్వాసమునందుఁ దెలుపఁబడిన సత్య రుక్మిణి మొదలగు పదునాఱువేలు నెనమండ్రు భార్యలయెడలఁ గృష్ణుని లీలావిహార వర్తనములను గూర్చిన కథకు, మూలబీజములు కొన్ని యిం దగపడుచున్నవి. ఇక్కడ నారదునకుఁ గలిగినట్లుగాఁ జెప్పఁబడిననందేహ మక్కడ సత్యాదేవియం దావో పింపఁబడి చమత్కరింపఁబడినది. మఱియు నిక్కడ నీకాతూహలమే నారదునికి స్త్రీత్వమును గలిగించి యాతని గర్వభంగమునకుఁ గారణమయినట్లు చెప్పఁబడినది. స్త్రీరూపమున నారదుఁ డొక రాజును వివాహమాడుటకు బదులుగాఁ గాల స్వరూపుడగు నొకబ్రాహ్మణుని వివాహమయిన ట్లిందుఁ జెప్పఁబడినను, దేవీ భాగవతకథలోలేని మామిడికాయనుగూర్చినవృత్తాంత మొకవిధముగా నిం దగపడు చున్నది. ఇట్టిపురాణగాథల కొకదారి తెన్ను కనఁబడదు. వీనికిన్నిటికి మూలకథ యేదో, దానినుండి యిన్నివశభేదము లెందు కేర్పడినవ్రా యన్నేమింది తెలిసి కొనుట యావశ్యకమే యయినను సంత సుసాధ్యముగాఁ గనఁబడదు.

పూర్వ మార్కమహర్షు లార్యావర్తమున నుండిన కాలమున వారిచే రచింపఁబడిన యాయాపురాణ గాథలను గ్రహించి తరువాతి కాలపుకవు లాయా గాథలను సందర్భానుకూలముగ మార్చి తమ కభిమానపాత్రక్షములగు దేశభాగ ములకు డేత్రములకు నన్వయించి నూతనగ్రంథములు, డేత్రమాహాత్మ్యములు

మొదలగువానిని రచించుచుండుటండేసి, యేకథ యొక్కడిదో, యెట్లు మాటినదో తెలిసికొనుట కడుదుర్లభ మగుచుండును. ఏప్రాంతములవా రాయాగాథలు తమతమ దేశములలోఁ దా మెఱింగియున్న యా మాప్రదేశములకు తేత్రముల కును జెందినవనియే యెంచుచు; వానిమాహాత్మ్యమును బాగఁడుకొనుచు వాని మూలమునఁ దాము తరించి ముక్తిఁ బడయుననుచు తలంచుచుందురు. ఇందుకుఁ బ్రసిద్ధమైన నిదర్శన మొకటి సారంగధరునికథ. ఈతఁ డాంధ్రదేశమునందలి రాజ మహేంద్రవరమునేలిన చాళుక్యరాజగు రాజసరేంద్రుని కుమారుఁడనియు, నాతని గూర్చిన కథయంతయు నాపట్టణముననే జరిగినదనియు పలువురు తలంచుచుండు టయేకాక, రాజమహేంద్రవర పట్టణప్రాంతమున నిది సారంగధరుని మెట్ట యనియు నిచ్చటనే యాతని కాళ్లు సేతులు తెగ నఱుకఁబడెననియు నిప్పటికిని స్థల జ్ఞులు చూపుచుందురు. ఇంతియేకాదు; చాళుక్యరా జగు రాజరాజసరేంద్రుని యాస్థానమున భారతమును దెనిగించిన నన్నయభట్టు రచించినట్లు చెప్పఁబడు ‘యాంధ్రకబ్బచింతామణి’యనువ్యాకరణము కారణాంతరములచే నశించినదనియు, తండ్రిచే వధియింపఁబడియు సిద్ధులలోఁగలసి సిద్ధుఁడయి నివసించియున్న సారంగధ రుఁడు బాల్యమున నన్నయభట్టునొద్దఁ జదువ్రొనుటచే జ్ఞాపకముంచుకొన్న యీ గ్రంథమును దరువాతఁ గొన్ని శతాబ్దముల పిమ్మట నాంధ్రలోకమున కిచ్చెనను ప్రసిద్ధియు కూడఁ గొంతవఱకు వ్యాపించుట తటస్థించినది గదా! “హరిశ్చంద్ర ద్విపద” రచించిన శౌరసకాలమున కీకథ కాంధ్రదేశముతోఁగాని, రాజమహేంద్ర వరముతోఁగాని సంబంధ మేర్పడినట్లులేదు. ఏలయనఁగా నాతఁడురచించిన ‘నవనాథ చరిత్ర’ మను దానిలో నీకథ మహారాష్ట్రదేశమునకు సంబంధించినదిగానే చెప్పి యున్నాఁడు. ఆకాలములో నీకథకు రాజమహేంద్రవరముతో సంబంధము ప్రసిద్ధ మయి యుండిన నాతఁ డద్దాని నభిమానించి యుండునుగదా! దేవీ భాగవతమున నార్యావర్తమునందలి కనోజ్ పట్టణప్రాంతమున జరిగినదిగాఁ జెప్పఁబడిన నారదుని స్త్రీరూపమునుగూర్చిన వృత్తాంతమున కది యాంధ్రకవి చేతులలోఁ బడుటచేఁ గాఁబోలు గోదావరీ తీరమందలి నర్మవర తేత్రము నిలయమైనది. మూడవ యాశ్వాసమున బోయదాని తగులమునఁబడిన పుండరీకుని నివాసస్థానము యమునా నదీతీరమందలి మధుర యని చెప్పఁబడినది. యమునాతీరమునఁ బిప్పల తరు చ్చాయాశీతలప్రదేశంబున సాలగ్రామార్చనము చేయు నతఁడు “కతివయ దినం బులకేయచట నచట నాకలంబులఁ దినుచు గౌతమీపుణ్యభూమింజేరి యచట నొక యగ్రహారంబున భిక్షుటనము చేయఁదొడంగెను. దారిలోనున్న “కాళింగమధ్య

దిక్కుండంబు లాంగూల శారదానదులచే జాలబండు” నని యాతఁ డెఱింగించి యున్నను, అచ్చట నీతనికిఁ బట్టెడన్నము దొరకలేదు కాఁటోలును స్వీయదేశమ గుటచేత నాగోదావరీ తీరమునందలి యొక యగ్రహారమునకు నాకలములఁ దినిపించుచు నీతనిఁ గతిపండుదినములకే యీకవి తీసికొనివచ్చియుండుట! రామాయణ భారతకథల విషయమునను వానియందు జనులకుఁగల యభిమానమునుబట్టి యే దేశములవా రాయాదేశములం దాయాకథ లక్కడక్కడ జరిగినట్లే చెప్పుచుండుటయు నాయాస్థలములను జూపుచుండుటయుఁగూడ గలదుగదా! రామాయణ మాన వింధ్యసమీపముననే హనుమంతునకు సముద్ర మగపడినట్లును, అచ్చటి నుండియే యాతఁడు సముద్రమును దాటినట్లును అగపడుచున్నది. అదియే వాస్తవ మైనచోఁ గిష్కింధ యెచ్చటనుండెనో, రామేశ్వరప్రాంతమగుదక్షిణపుకొననుండి వారిధిఁ గట్టుపెట్లు తటస్థించెనో, వా రపుడు ప్రవేశించిన రావణుని లంక యెద్దియో నిశ్చయింప వీలులేనిస్థితి యేర్పడక మానదు. బహుశః ఆర్యజనుల తోపాటు, వారి నాగరకతతోపాటు, నీకథలు కాలక్రమమున భిన్నప్రదేశములకు జరుగుచుఁ దారుమారయి యుండవచ్చు నని తలంపఁదగియున్నది.

మొత్తముమీఁద సందర్భానుకూలముగ నీ గాథలను సంస్కరించి యొక్కచోఁ గూర్చుటచే నీకవి యొకచక్కని ప్రబంధమును రచింపఁగలిగినాఁడు. ఇంతకాల మీ రాధామాధవకవి గ్రంథములు ప్రకటింపఁ బడకుండుట రాయల యుగమునాటి వాఙ్మయమున కొకకొఱంతయనియే చెప్పనొప్పును. వసుచరిత్ర తరువాత పిల్లవసుచరిత్రలు బయలుదేరినట్లే యీతని విష్ణుమాయానాటకము బయలుదేరినపిదప విష్ణుమాయావిలాసములు వెక్కు బయలుదేరినవి. అందు ‘రోసనూరి వెంకటపతి’ రచించిన దొకటి యిప్పటికేఁ బ్రకటితమైన ట్లగపడుచున్నది. ఎరగుడిపాటి వెంకటకవి మఱియొక ‘విష్ణుమాయా విలాసము’ను రచించెను. ఇది బిట్రగుంట వేంకటేశ్వరుని కంకితము.

ఆంధ్ర సాహిత్య పరివత్సృతి ప్రాచ్య లిఖిత పుస్తకాలయ ప్రతికంటె భిన్నమయినదిగాఁ గనబడుచున్నది. ఇందుఁ గొన్ని పాఠభేదములుకలవు. ఒకటి రెండు సందర్భములలో నిందు లేని పద్యములుగూడ నందుగలవు. అవి యీ గ్రంథమునఁ జేర్చబడినవి. పాఠభేదములు గలచోటుల నుచితమని తోచిన పాఠము గ్రహింపఁబడినది. తక్కిన పాఠము లధోభాగమున నీయఁబడినవి. “చూతామంచు, పోతేనేమేలో, నీవేమిసేతు, ఏమనినమ్మెది. వనరుహనేత్రీ” మొదలగు కొన్నిప్రయోగములు కవిబుద్ధి పూర్వకముగఁ జేసినవేగానీ లేఖక ప్రమాద జనితములు కావనుతలంపుతో మార్పసాహసంపలేదు. ఈ రెండు ప్రతులనుబట్టియే

యీ గ్రంథము సరిచూచి ముద్రింపఁబడినది. వేటప్రతులు దొరికినచో నీ ముద్రణమునఁదలి లోపములు తొలఁగవచ్చును. తమ శాస్త్రసానముననున్న యీ గ్రంథముయొక్క యనమగ్రమగు తాటియాకుల ప్రతిని దయతో నొసఁగిన ఆంధ్ర సాహిత్యపరిషత్తు వారికి వందనములు.

ప్రొచ్యపరిశోధనాలయము

మద్రాసు.

1-12-1933.

కోరాడ -

శ్రీ రస్తు.

వి మా యా నాటకము.

—ఓ—

ఎల్ల నార్యక వికృతము.

ఆశ్వాసము. ౧.

—◆— పరీక్షిస్తామోరాజు శుకయోగి నడుగుట.

తే. గీ. భాగవత ముఖ్యుడగు శుక శ్రీ బ్రహ్మచేత
భాగవత సత్కథాపర శ్రీ బ్రహ్మవిద్య
నెలమి వినుచుఁ బరీక్షిన్న శ్రీ రేంద్రచంద్రుఁ
డచ్యుత క్షీణలాత్మకిం శ పారఁబలికె.

చ. కనుఁగొన నింద్ర నీలమణి శ కాంతి నొకప్పుడు పూర్ణచంద్ర చం
దనరుచి నొక్కవేళ యరు శ ణ్దుతి కుంకుమ దీప్తి నొక్కచోఁ
దనరి గుణత్రయాత్ముడయి శ తానె సమస్తమునైన దేవునిన్
వనరుహనాభుఁ బల్కురు మ శ నంబున భావనచేసి వెండియున్.

సీ. అఖిలంబునిండి ప్రశ్న వ్లాద ప్రమాణోక్తి
వెలయంగ నిలిపిన శ విశ్వమయత
ఆబ్రహ్మకీటశూ శ న్యంబైన వెంబైటి
నీటిలోఁ దేలెడు శ మేటి తనము
కంసకారాగృహం శ గణమున రుద్రాది
జయనాదములఁ గన్న శ జననకేళి
నిర్వికల్పస్థితి శ నిర్దేవుడై పర
బ్రహ్మంబుదానైన శ భవ్యమహిమ.

తే. గీ. తలఁపనచ్చెరు వంబుజో శ దరుని గుణము
లన్ని వర్ణింపఁ దరమె ప శ ద్వాననునకు
నిట్టిపరమాత్ము నాద్యుని శ నెఱుఁగు నాతఁ
డతఁడు దానాట నిస్సంశ శ యంబు మదికి.

న. అని వెండియుం బుండరీకాక్షుని యక్షయగుణంబు లొక్కొక్క సమయంబున నపారగంభీర పారావారతరంగ సంఘంబుల చందంబున తండోపతండంబులై పొడముచు, నొక్కొక్క వేళను కాలరాత్రినిబిడసీరంధ్రతమోనిశితాతప జ్యోత్స్నాద్విజ్యోతిః కలాపంబుల రూపంబున స్వకీయమాయాంతర్గతంబులై నిలుచుచు, నొక్కకాలంబున జగత్పాణ ప్రసరణ ప్రవీణత్వంబున దీప కత్వ నిరూఢంబులై నకలంబునం బ్రవర్తింపుచు నవాజ్ఞానన గోచరప్రభా వంబున నుండుటకు నరిదిపడి హర్షవిస్మయ స్వరూపంబగు మనంబున నమ్ము నీంద్రు నవలోకించి పరీక్షిదీశ్వరుండు ప్రాంజలియై యిట్లనియె.

4

మ. మునినాథో త్తమ విష్ణుదివ్యకలసల్ శ్రీ మోదాద్భుతాపాదక త్వనిరూఢిం నిగమాంత భావిత ప్రభున్ తత్త్వస్వరూపున్ విభున్ మననధ్యాన సమర్చనాభిమత స శ్రీ న్నానస్థితిం బొల్పియుం డునశేషక్రియలందు సన్ననిగరి శ్రీ ఘ్నల్ చాలసే వింపఁగఁ.

5

న. ఇవ్విధంబున ననన్యదైవ సామాన్య తేజోవిలాసంబుల వెలయు నిఖిలభువనైక నాయకుండైన విష్ణుండు పరమపురుషుండని యుపనిషన్మర్శంబులవలనఁ దెలిసి వేదసిద్ధాంత రహస్య వేదులగు మహామతులు, సర్వస్థితి ప్రళయవికార కలితం బులు నశేషప్రాణిగణ సంకీర్ణంబులు నగులోకంబులం బ్రవర్తించుటుడిగి తద్దివ్య విష్ణుధ్యేయ తేజోరూపంబు తుదిముట్టంగాంచితదాత్మకంబునుం బొందక మనంబు బహువిధకర్మ వ్యాపారంబులకుఁ బ్రేరేచిత్తివర్గ ఫలభోగంబు లను భవించు నల్పసుఖానుసారు లగుచుందురు. దీనికిఁ గతంజేమియో సర్వంబు న ధ్యాహరించి సంశయ విచ్ఛేదంబుగా నెఱింగింపవే మహాత్మా ! యని ప్రార్థిం చిన నవ్వివేకనిధికి శుకబ్రహ్మ యిట్లనియె.

6

క. అపునీపు చెప్పినట్ల న

భువనైకస్వామి సకల శ్రీ పూజ్యుండు హరి వే

దవిచారణీయ పరత

త్వవిలాసము సృష్టినడుపు శ్రీ వాఁడును సరయన్,

7

ఆ. గీ. అతని నై జతత్వ శ్రీ మగు తేజమిట్టిది

యతనిగుణముట్టిట్టి శ్రీ వతనిక్రీడ

లిట్టివని నుతింప శ్రీ నెఱుంగవు వేద వే

దాంతములును నిశ్చ శ్రీ యంబుగాను.

—◆◆◆ వేదప్రశంస. ◆◆◆—

తే. గీ. శ్రుతులనంతములవి యెన్ని శ చూడ నందు
నర్బదాంశంబయేమొ న శ హస్తగతుల
నాదిలో బ్రహ్మ వక్త్రప శ ద్వాంతరముల,
నిండి ఘోషించు మధుకర శ నినదలీల.

9

క. అందొక పరమాణ్వంశము
నందైన సకృత్స్నిముగఁడ శ దర్శము తెలియన్
బొందుపడదు వ్యాసమహా
ర్షీందు ప్రముఖులకు నైన శ నృపకులతిలకా.

10

—◆◆◆ వ్యాసప్రశంస. ◆◆◆—

ఉ. వ్యాసమునీశ్వరుం డపర శ వారిజనాభుఁ డతండు నిష్ఠన
బ్రాసను దేవతోత్తము మ శ హామతిమంతుని సుప్రసన్నుని
జేసి తదీయ శిక్షనొక శ చేరికఁ గైకొని కొంతవేదము
భ్యాసము చేసెఁ దాను చతు శ రాస్యములై చననాల్గు వేదముల్.

11

—◆◆◆ మతప్రశంస. ◆◆◆—

సీ. ఆవేదములు నాల్గు శ సవగతంబులు గాఁగ
చదివితదర్శముల్ శ వెదుక లేమిఁ
దదను రూపమున శా శ స్త్రములారు నష్టాద
శపురాణములు నోలి శ సంఘటించె
వేదబీజాక్షర శ విన్యాస సరణి గా
యత్రాద్యదిమంత్రంబు శ లనువుపఱచె
మతశాస్త్రములు యోగ శ మార్గశాస్త్రంబులు
సతిరహస్యములుగా శ జతనకట్టె

తే. గీ. సమ్మహాభాగుణ్ణి¹ వే శ దాదులందు
దనరు నర్థంబు వివిధ భే శ దములనడుచు
దానమతములు పెక్కయ్యె శ దన్మతముల²
కన్నిటికిఁ గల్గెనధిదైవ శ తాంతరములు.

12

క. తామసరాజసమతములు
భూమి సనేకములు బహుళ శ ములు తదధీనం
బై మెలఁగు జగము సాత్విక
మామతములలోన నూత్న శ మైవ ర్తించున్.

13

1. ఆ. పాఠ-శిట్టి². 2. ఆ. పాఠము-తస్మాత్తంబులన్నిటికి గల్గెనది దేవతాంతరంబు ! 3. ఆ. పా. తాంతరంబు.

- క. మతములు మంత్రములు వాం
 ఛితములు సేవార్చన¹లును శ శిష్టాచార
 ప్రతములును బదవిభాగ
 స్థితులును భిన్నములగుచుఁ శ జెల్లుధరిత్రన్. 14
- శా. ఈమార్గంబున శాస్త్రవాక్యములు ప్ర శ త్యేకార్థయుక్తంబులై
 భూమింబెక్కు మతంబులన్నడువఁగా శ బుద్ధి ప్రకారోన్నిష
 త్సామర్థ్యంబున నెల్లవారు బహువా శ దప్రౌఢినాయామతం
 బేమేలంచు భ్రమించుచుండ్రు తమకే శ దివ్యంబు తన్నుద్రతొన్. 15
- క. అందఱికి నన్ని మతముల
 నందముగాఁ దదధిదేవ శ తాకృతులను గో
 విండుఁడె యుచితఫల ప్రా
 ప్తిందుదిఁ బొందించు తద్వి శ దిశ లోకములన్. 16
- క. సారస్వతసంపదో
 గారూఢములగుచుఁ దలపు శ లో²వ ర్తించున్
 గోరికల తమకమున మో
 తూరంభములేదు పద్మ శ జాదులకై నక. 17
- క. కేవలనిర్వ్యాణమునకుఁ
 దావలమది సాత్వికంబు శ తత్పతిహరి యా
 త్రోవకు నేరికిఁ జిత్తము
 ద్రోవోదు తన్నతయుగంబు శ త్రోవకుఁబోలెక. 18
- క. కావున నుత్తమ సాత్విక
 ధీవిభవముగలిగి తదధి శ దేవతయగునా
 శ్రీవిష్ణుని నతినిర్మల
 భావంబున నిలుపవలయు శ భక్తినిరూఢిన్. 19
- శా. ఈరీతిం నిజసాత్విక క్రియలతో శ నేకాగ్రనిష్ఠకమహా
 ధీరుండై హరిమూర్తి నాత్మనిడునా శ ధీమంతుఁడా మూర్తి సం
 స్కారంబొప్పగనచ్చునక⁷ బ్రతిమయో శ జంజెందుచందానఁదే
 జోరూపంబున ముక్తుడై మెలఁగుఁ జూ శ త్నోతలాధీశ్వరా. 20
- క. వినునహజ సాత్విక పుమోత
 ముననిర్మలహృదయ పద్మ శ మునఁ దిరముగ వి

1. అ. పా. సేవార్చన ప్రతంబులు దమకుక. గతిమెలగజేయు భోగ. స్థితులును. 2. ఆ. పా. సడపగా. 3. హిత. 4. లోవ ర్తించున్. 5. ప్రానిర్వా. 6. ద్రోవడు. 7. నంచు బ్రీతిమయి. 8. వో (నో?) 9. సాత్వికత్వమున.

ష్ఠాని నిలుపుచుఁ దాదాత్మ్యం

బునఁ బొందుట దుర్భరంబు శ భూవరచంద్రా.¹

21

ఆ. గీ. అంతసాత్వికక్రి శ యయు సంత నిశ్చల

సూక్ష్మదృష్టియును వి శ శుద్ధమతియు

సంభవించుమాన శ సంబన్ధమతఃకుల

వ్రాలకున్న పరమ శ వైష్ణవులకు.

22

—◆—◆—◆ విష్ణుమాయానాటక ప్రశంస

చ. కమలదళాత్ముడింతటికి శ గారణమావెడగాని యింద్రజా

లముభువనత్రయంబు సకలక్రియలుండద భీష్టకేళితం

త్రములరయంగ నాతని మ శ సంబున కెట్టులుదోచెనట్లవి

శ్వముజరియించు నెవ్వరికి శ శక్యముస్వేచ్ఛభరంబు నొండగఁ.

23

వ. మహామాయా నాటక సూత్రధారుండగు నప్పరమ పురుషుండును జూపు

దివ్యకేళీకృత్యంబులు బహువిధవిచిత్ర ప్రహ్లాద కారణంబు లవి వినవలతువేని

సావధానుండవై యాకర్షింపుము.

24

సీ. వా రుండయ్య శ వనరుహగర్భుండు

త్రుతికదంబము లెక్క శ చూడఁగలఁడె

భానుసహస్ర సం శ పద గల భానుండు

తిమిరమంతయును భే శ దింపఁగలఁడె

భువనత్రయమునే లు శ దివి జాధినాథుండు

చిత్తతృష్ణావధి శ చెప్పఁగలఁడె.

పటు గరుజ్జవరేఖఁ శ బరీగుఖగేంద్రుండు

గగనంబు కడయెటు శ గంగఁగలఁడె

తే. యట్లుతేజోగుణోత్కృష్టః శ ధైయసంతుః

ధై నవిష్ణుని మాయా వి శ హారకలన

నమరగంధర్వసిద్ధ వి శ ద్యాధ రస్మి

యతురక్షోగణంబైన శ నరయఁగలడె.

25

మ. ఇదిమధ్యం బిదియాదియంతమిది రూ శ పిభృంగి యిచ్చోటుత

త్పదమంచుక హరియున్న రూపుశ్రుతులుక శ భావింపలేవన్నచో

నిదమిత్రంబనిచెప్పనోపుదునె భ శ కైకావన ఖ్యాతునా

నదయాత్ము మదినిల్పుశక్తి ప్రతిభా శ సంయుక్తివాటించెడక.

26

1. ప్రా. భూరివరేణ్య, 2. ఆ. సావధానంబున, 3. ఆ. చీశ్వ, 4. చేయగలడె, 5. గురు
జవ, 6. ఆ. వ్రాపించెడక.

వ. అని యంత ర్జేత్ర మనంత* పరధ్యానయోగా ధీసంబుగావించి యుదంచిత
రోమాంచకంచుకిఁ బ్రహుండును సంతోషరస స్రవదశ్రుధారా మధూలీబిందు
సుందరదృగరవిందద్వంద్వ పునఃపునః ప్రకటిభూత హరిభక్తి సుధాప్రవాహుం
డును, కరతలముక్తా ఫటికృత ప్రాగ్వచక్రుడా ప్రౌఢరహస్య వాక్సుహృదు
పద్మిస్తభావి కై నల్య లక్ష్మీవిలాస సర్వస్వసంగ్రహణి*వ్యగ్రుండును, మధుర
ప్రబోధోద గ్రుండును నగునయ్యోగి కులాగ్రణి రాజకులాగ్రణి కీర్తినియె. 27

క. ధరణీశ్వర 'మమమాయా
దురత్యయా'యనియె సరుని శ్ర తో హరిమునుద
త్పరమోక్తికి ననుగుణమై
పరగెడు తన్మాయ బిభము శ్ర బ్రకటింతుండగన్. 28

వ. అని తత్ప్రకారంబు ప్రపంచించునప్పడు. 29

—◆◆◆ విష్ణుమాయాప్రభావంబు శుకయోగి చెప్పెబూనుట. ◆◆◆—

సీ. క్రతుదీక్షితర్షి సం శ్ర తతికిదుగ్ధరసంబు
గురియునాకనివాస శ్ర సురభివ్రౌత
సస్యాభివృద్ధికి శ్ర చాలంగ వర్షించు
ప్రావృట్ప్రయోధర శ్ర పటలివ్రౌత
వేలాతలంబున శ్ర విబుధరక్షార్థంబు
ప్రభవించు నమృతకుం శ్ర భంబువ్రౌత
సత్యభామామన శ్ర స్వామికి నభివాంఛి
తమునిచ్చు పారిజా శ్ర తంబువ్రౌత
తే,గీ. పారికాంక్షి పరిక్షిన్న శ్ర పాలహాళి
మధుకిరస్వాంత సంతోషమయములై న
కోరికలమించు శుకముఖాం శ్ర భోరుహంబు
నందనందన గాఢామ శ్ర రం దధార. 30

క. మనసునకు గోచరింపని
వనజోదరు త త్త్వకలన శ్ర వాగై వృఖిరవ
ర్ణనసేయ నొరులకెట్లగు
సునిశితవిజ్ఞాన నిధికి శ్ర శుకునికిఁదక్కన్. 31

వ. ఇట్లు చాటుకార వాక్యరంపరా సంపాదకుండేక ముఖుండయ్యు చతుర్ముఖ
సహస్రముఖ జంఘాలిక కళాగర్వ నిర్వాహకంబగు శేముషీ విశేషంబున సర
స్వస్థిలిలాంతర్నగ్నంబులగు రత్నంబులుంబోలె నామ్నాయ మండల గర్భ

ర్నరతిఃకౌంతి తిరస్క్రియాదురిత ధర్మభ్యాతి ¹పూజాదులై
చరియించుక హరిమాయ ప్రాణిగతయై శ సర్వైక సేవ్యాన్నతిక. 39
మ. హరిమాయావిభవంబు రాజ్యపదప శ ద్ధాక్షీనుత ద్విట్సుహృ
త్కరుణాశానుభవూత్సవే వ్యయగృహా శ ధాన్యాదులై తృప్తియై
పరమావత్సుఖ సంపదా ²ర్తిగతులై శ ప్రాపించులోకంబునక
సురమర్త్యాసుర ముఖ్యజంతు తతిఁదే శ ల్పుండూల్పుఁ గూల్పుకృష్టపా. 40

—◆—ప్రకృతిపురుష స్వయాంబులు. —◆—

సీ. మానవేంద్రవినుము శ మాయనాఁ బ్రకృతిత
త్కర్తృవైష్ణవఁ డతఁ డు శ దానెవిష్ణు
డతఁడె మొదలి తేజ శ మామీఁదమఱిలేదు
దానినెఱుఁగు నిగమ శ తత్వవేది
పంచేంద్రియములకుఁ శ బరమంబులై యుండు
సర్థంబులఖిల వి శ ధార్థయుక్తి
సర్థంబులకు నెక్కు శ వైతనర్పు మనస్సు
నిఖిలప్రాయత్నత శ నియతిగలిగి
మనసున కధికమై శ మనుననద్బుద్ధి ని
శ్చలసూక్ష్మదృష్టికి శ నిలయమగుచు
బుద్ధికి నుత్కృష్ట శ భూమియై విలసిల్లు
నాత్మ విజ్ఞానసీ శ మాంతమగుచు
తే. గీ. నాత్మకతిరిక్తమగుచు మ శ హత్తు వెలయు
సంతకంఁజను నవ్యక్త శ మతిశయిల్లు
నవలబుదుఁడు పరకాష్ఠ శ యై వెలుంగు
ప్రకృతిలో నంబుధర గర్భ శ భానునట్లు.

41

ప. ఇట్లు పరబ్రహ్మ తేజంబున వెలుంగు పురుషుండు ఘటనిహిత ప్రదీపంబునుం
బోలె నిబిడమాయావరణ మధ్యనుండె నిజతేజంబు సకలంబునక³ గోచరం
బని కేవీ సంచారపరాయణత్వం బవేక్షించి యేకైకకాలవళితంబై (బహు
కాలంబు) పరిభ్రమించి కులాలచక్రంబు కరణిఁదిరుగు, స్వకీయ మాయాకాల
చక్రంబున నావర్తించు బ్రహ్మాదులలోన పావకశిఖాంకూరంబువలన సంకు
రించు దీప⁴ కలశవగిది నిజతేజోబోలంబున మత్స్యకూర్మపరాహ నారసింహాది
బహువిధరూపావతారంబులఁ బ్రతిఫలించుచు సౌందర్య వీర్య కౌర్య ధైర్య

1. భాత. 2. ఆ. సుకసంపదర్తి గతులైప్రాపించు లోకంబులన్. 3. పా.దాల్పు. 4. ఆ.
ప్రవర్తన. 5. ఆ. 'మలయు' 6. సకలంబునకు. 7. ఆ 'పరంపరల.' 8. ఆ. లపంబున.

ప్రతాప ప్రభావనిగ్రహానుగ్రహ దాక్షిణ్యంబు లత్యుత్కృష్టంబులై వెలయ
శంఖచక్ర గదావద్గ పీతాంబర కాన్తుభవనమాలికా శ్రీవత్సలాంధనప్రముఖ
లాంఛనంబులతోఁ జతుర్దశభవనంబులం బ్రవర్తించుచు, సర్గస్థితిప్రశయ
కర్తృత్వంబునఁ బ్రాణివర్గంబుల నడుపుచుండు, నయ్యవతారంబులలో
మిక్కిలి కృష్ణావతార విలసితుండగు విష్ణుండు సహజమాయా మానుషవేష
ధారియై తత్పురుష ప్రభావంబు గలిగి విహరింపుచుండు. అతండెకాడె కారవ
కులం బాహుతింగొని ధర్మనందనుఁ బట్టంబుగట్టి భవద్వంశంబునిలిపిన భక్త
పరతంత్రుండు. తత్కపటకేళీకృత్యంబులు నువ్వె, మాయావిధానంబులు.
నీకుఁ జెప్పనమకట్టిన కథాప్రసంగంబు నదియో వినుము. 42

క. భూమిన్ “సర్వం హస్తి ప

దేమగ్న” మ్మనెడు మాడ్కిఁ శ దెలియఁగఁ దన్నా

యానుగ్ముము శివవిధిర

తో మరమాయా విధంబు శ నవనీనాథా.

43

—♦— విష్ణుమాయాతీతయత్వము. —♦—

తే. దేవ గంధర్వ యక్షదైత్యతేయతతికిఁ

గలవు మాయలు విను మల్పకాలగతులు

నలిల జనిబుద్బుదాంబుదశ్చాయలట్లు

లన్నిటినిమ్రొంగి హరిమాయ శ యతిశయిల్లు. 44

క. జలరుహ నాభుని మాయా

విలసనమున నుల్లుగొనిన శ విధమదివినవే

జలజజ శివ వాసవముఖు

లల వడి నుడిగాలిఁబడిన శ యాకులు ప్రాలెకా. 45

45

తే. జాతి పుష్పంబునందు వాసనయుఁ బోలె

దీపమునఁ బ్రభ ప్రాలెనా శ దేవదేవుఁ

గలసి యన్యోన్య సౌభాగ్యగతిఁ జరించు

సిరియు గర్వించి హరిమాయ శ జిక్కువడియె. 46

46

వ. ఇవ్విధంబున ననవరత సన్నికృష్ట సాంగత్యంబున నద్దేవునికిఁ బ్రాణేశ్వరియై
విశాలపక్షుల కాన్తుధరత్మసింహాసనంబున భాసిల్లు సంపద్విలాసినియును,
నిరంతర సందర్శన పారాయణ ప్రారంభంబున నయ్యంభోరుహనాభ నాభ్యం
భోరుహంబున బంధరాయమామండై యుండు సంభోరుహసంభవుండును,
నమేయ కల్యాణగుణ సాదృశ్యంబున వేటులేని మచ్చికలతో హరిహరు
లేకాకృతియనుటకు నాదైత్యరింగాడి దంటయై నిలిచిన ఫాలలోచ
నుండును, సతతంబును నారాయణాష్టాక్షరీమంత్రసంస్మరణశ్రవణ కుతూ

హలంబున నా పురాణపురుషు నాశ్రయించి తన్నంత్రముఖరియగు
వీణైఁ గైకొని పరమభాగవతుండై భవవంకంబునం బడక నిరాతంక
సుఖయోగంబునంజెంది, మోహాయత్త విషయరస సంజాత ప్రభూతరోష
కహాయిత్వాంతులై పొరలువారింజూచి ప్రహసించుచు హర్షించుచుఁ
జరియించు నారద మహామనీంధ్రుండును, మొదలుగాఁగల మహామహి
మాఘ్యుల లోకంబుల నల్పప్రాణి మండలంబుల తేజంబులం దను తేజం
బులచేతం గుదియించుచు, నిశాసమయజ్యోతి రింగణ గణద్యుతుల సయ్యై
కొలంది మాయించు సత్తీహుల సూక్ష్మ ప్రదీపాంకురంబుల మాడ్కిం
బ్రహ్మించుచుఁ దమలోన లీలారూపధరుండై తన మూలరూపంబు దాచి
కలసి మెలసి వర్తించు నయ్యచ్యుతాని నొరసి చూచి యనంత తేజో ధాముం
డగు ప్రభాకరు నన్నిధింబోలె నిస్తేజులగుదురు. మున్ను చన్న కథలుగలవు,
చెప్పెద నాకర్ణింపుము.

47

క. మితాత ధర్మనందనుఁ

డాతత¹విభవాధికారయశములఁదా² నే

కాతప వారణముగ వను

ధాతల మొక్కరుండ యేలె ౩ ధర్మోన్ముఖుండై.

48

—◆◆◆ ధర్మరాజయొక్క ప్రశంస. ◆◆◆—

సీ. ధర్మదేవతకు సుకృద్భవమొంది యత్యంత

ధర్మపరాయణత్యమున నిలిచె

రాజసూయ మహాధ్వర మొనర్పఁగఁ బూని

¹గుఱుతుగా రాజుల ౩ చెఱులుమాన్చె

సత్యప్రతిజ్ఞ విశ్వమునిండ బలవంతుఁ

డయ్యును వనవాస ౩ మాచరించె

⁴తేజతఖడ్గధారాజలౌఘంబునఁ

గౌరవవంశ వంశకంబుగడిగె

తే. గీ. నిఖిలదిబ్బండలాధీశనిత్యదత్త

వస్తు విస్తారపూరిత ౩ వాజమేధ

యాగభాగాది నంది తేంద్రదాదివిజ

నిర్మితఖ్యాతి నొప్పునా ౩ ధర్మనుతుండు.

49

వ. ఒక్కనాఁడు.

50

1. విద్యాదిగౌరవాంతంబున 2. ఆ. పా. పాంతంబుననే | కాతప, 3. గురుతర
రాజులం. 4. తేజతఖడ్గధారాజ లౌఘంబుచేతను.

ఉ. ఇందు కులప్రభుతప్పథి శ్రీ వీశ్వరుడౌ¹దలపట్టభద్రల
 క్షిందనరారి యెక్కగఁ బ్రసీద్ధికి నెక్కిన యీసముజ్వల
 త్సుందరతన్న సింహముల శ్రీ శోభిలుచున్న పసిండిగద్దెఁ బెం
 పొందఁగ నింద్రులీలఁ గొలు శ్రీ పుండె నమన్నప్రదీపితాంఘ్రుడై.

51

సీ. కారవాధీశోరురకాండద్యయద్రోహి
 పటుగదా హస్తుండు శ్రీ పవనజుండు
 కర్ణపక్షఃపీఠశుట్టన చణబాణ
 జనక గాండివపాణి శ్రీ సవ్యసాచి
 చటుల కారవ్య పక్ష విపక్ష నిగ్రహ
 వ్యగ్రశౌర్యుడు మాది శ్రీ యగ్రసుతుడు
 కైతవద్యూత విగ్రహకారి సౌబల
 హననధుర్యుడు నకురీలానుజుండు

తే. సనుగుదమ్మలు నలుగురు శ్రీ నర్ధింగొలువ
 నింద్రునకు గీష్పతియుఁబోలె శ్రీ నెనయఁ దనకు
 ధౌమ్యుఁ డుచితాసనమున సర్ధర్థకథల
 వలన రాజర్షి మార్గముల్ శ్రీ డెలుపునపుడు.

52

—♦♦♦ వ్యాసముని పచ్చుట. ♦♦♦—

ఉ. కారవ పాండవేయ కులరీకర్త కళింద నుతాంతరీప వి
 స్ఫారతరా కరోద్భవ లభనద్రుచి సాంద్ర మహేంద్రనీల మం
 భోరుహసంభవాకృతి విశ్రమోహితమోహరణప్రచండ వి³
 ద్యారవిమండలోదయఘ్న శ్రీ వ్యాసమహాముని దోచె ముందటకా.

సీ. జమున పుంభావమై శ్రీ సాక్షాత్కరించెనో⁴
 లలిత మంహేద్ర నీలములప్రోవై
 సవ్యసాలగ్రామ శ్రీ నగశృంగ మెగసెనో⁴
 సుస్నేరకల్పార శ్రీ సూనవనమొ
 కోమల పల్లవాంశురిత తాపింఛమో
 ఘనతరామృత మేఘ శ్రీ ఖండభరమొ
 సామాధి దైవతోద్రామ విలాసమో
 హరిమూర్తి సచ్చిత్తీనట్టి రూపొ

తే. యనఁగ దూర్వాంకుర శ్యామరీలాంగ దివ్య
 కాంతి చకచక లాశలఁ శ్రీ గడలుకొనఁగ

1. వీశ్వరమేండుల. 2. (ఆ. పా.) పక్షపాతనిగ్రహ. 3. విమోహ తమోహ తమోహరణ. 4. ఆ. పా. మెనలెనో.

నిష్టదైవంబుపోలె నశమిదగఁగఁ
నెదుటఁ దోచిన వ్యాసమునసేంద్రుఁ డాచి.

54

◆◆◆ ధర్మరాజు వ్యాసులవారికి నమస్కరించి పూజించుట. ◆◆◆

క. మానసము నిండివెలువడు
నానంద రసంబుపోలె శ్రీ నశ్రులు దనక
స్నేహల దొరఁగఁగఁ గ్రుక్కున
నా నరపతి గద్దెడిగ్గి శ్రీ యంద్రులు కెఱఁగెన్.

55

మ. నకలయ్యెవర సార్వభౌమ పదవీసామ్రాజ్యవీర్యుడిం
దు కులగ్రామణి ధర్మనందనుఁడుదోహదోగూడి తత్సదర
ప్రకరంబున్ నిఖిలోర్విపాలక నుహృత్ ద్వాతంబులున్ మ్రొక్క ర
త్నకీరీట ప్రసవార్చులందనరె దత్తాద్యయం బయ్యెడన్.

56

వ. ఇట్లు సహజన్మ సామంత నుహృత్సంతానంబుతోఁబ్రణమిల్లి వినయ విన
మిత శరీరముకులీకృతహస్తారవిందద్వంద్వనందర్శితభక్తితాత్పర్యంబులతోఁ
దోహ్దొనివచ్చి సభామంటపమధ్యప్రదేశంబున సమున్నతకుశాసనంబున
నునిచి పూజించి తదనుమతంబున నిజసింహాసనాసీనుండై తగినవారలఁ
దగిననెలవుల నుచితవీర్యంబులనుండ నియమించి ప్రాంజలియై యభిముఖుం
డగు నాధర్మతనయు నవలోకించి కృపాయత్తిచిత్తంబున సమ్ముని కులోత్త
ముం డిట్లనియె.

57

◆◆◆ వ్యాసుఁడు ధర్మరాజును క్లాషించుట. ◆◆◆

మ. జననాథోత్తమ ధర్మనందన ! హరిశ్చంద్రశిష్యా భర్తతో
నెనయై నిల్చితి సత్యవాక్యమున ధార్మికోత్తమక్రేణిలో
ననినిన్నోచ్చెద నట్లకాదె, నుజనుండై నట్టి వాఁడార్యవ
ర్తన వర్తించిన గీర్తియున్ నుకృతముం శ్రీ బ్రాహ్మింపదే యెయ్యెడన్.

58

శా. ప్రాతేయాంతు కులవతంసములలో శ్రీ భాస్వన్వయోద్భూతభూ
పాలశ్రేష్ఠులలోన రామునిక్రియం శ్రీ భాస్వద్వన బ్రహ్మ వి
ద్యా లక్ష్మీప్రభవంబు శౌర్యనయయుక్త¹ భ్రాతృసౌజన్యముం
దైర్ఘ్యోక్త్యంబున నెన్నుకోవెలసి తాతర్యమైత్య ధర్మాత్మజా.

59

క. జలరుహ సంభవముఖులకుఁ

¹గొలఁది యెఱుంగంగరాని శ్రీ గోవిందుఁడు నీ

1. ఆ. పా. ప్రసవార్చులందనరె. 2. నయ్యెనెలవుల. 3. నని నిన్నెంచగ. అనిమున్నెచ్చెద
4. ఆ. పా. 'నయయుక్తి' వ్యాసదియ నెరుంగంగరాని.

కులమునకుఁ గూర్చిచుట్టము

చెలికాఁడును నయ్యెనేమి శ చెప్పదునింకన్.

60

వ. అని హరిందలంచి తద్భక్తవత్సలత్వంబు నూహించి.

61

తే. భక్తపరతంత్రుడై నయా శ పద్మనాభుఁ

డేడుగడయును దానయై శ యెల్లకడల

మిమ్ముఁ బ్రహ్లాదుఁడోలెనశ్రమేయకరుణఁ

దగిలి రక్షించె ఘోరదుర్దశలవలన.

62

సీ. కావడే మానంబు శ కారవసభలోన

పాంచాలికక్షయారంభరములొనఁగి

యాఁకొన్నదుర్వాసు శ నలుకచేపడకుండ

నరయఁడేనిను పులశీకార్షియగుచు

రవిగుంకకుండసైంధవుద్రుంచునవ్యసా

చిప్రతిజ్ఞ నిలుపఁడే శ చిక్కుఁజెట్టి

ధృతరాష్ట్రు శాఁగిట శ మృతిమానసుక్కుకం

బముచేతఁబ్రోవఁడే శ ఐవనతనయు

తే. ²నాదరింపఁడె నారాయణాస్త్రవహ్ని

బలముదెగకుండ ద్రాణిశాసంబువలన

నుద్ధరింపఁడెమీవంశ శ ముర్వి నెడల

కుండఁ గృష్ణునిపంటిహితండుగలఁడె.

63

వ. వెండియు నాఖండలాదులయెడ ననురులుంబోలె పాపవర్తనులైన ధార్తరాష్ట్రులు మీమేలు¹ సహింపజాలక యకారణంబ వైరంబునూది కర్ణసౌబలుల దుర్మంత్రంబున నట మిమ్ముఁ గపటవ్యాపారంబున హింసింప నమకట్టి చేయు దుష్కృతంబులన్నియు మీరెఱుంగకుండిన సర్వాంతర్యామిగావున నయ్యనంతుండు దూరస్థుఁడయ్యు నికటస్థుండునుంబోలె నిరర్థకంబులు గావించుచుండు. మీరెల్ల నచ్చెరువడిచూడ భగదత్తుండు వైచిన దేవాసుర నిరంకుశంబగు వైష్ణవాంకుశంబు విజయునిం బొలియింపకుండ నడ్డమై ముందట నిలిచి దాని తన కాస్తుభగైవేయ లక్ష్మీతంబైన వక్షస్థలంబున వైజయంతికి దండయగు పూదండగా ధరియించియు నింద్రదత్తయగు నుగ్రశక్తిపార్థునిమీఁద వైవకుండ కర్ణదుర్యోధనాదులకు మఱపుఁబుట్టించియు, నారాధేయుండలిగి యేసినయమోఘనాగాస్త్రంబుతాకునంబోకుండ రథంబు గ్రుంగనదిమియు, ప్రత్యస్త శూన్యుండైన నరుని తలఁగాచియు, భీష్మద్రోణ కృపాశ్వత్థామ

కృతవర్ష ప్రభృతిమహావీరపురుషుల మంత్రవీర్యచంత్రంబులగు సనన్యవార్య
శౌర్యదివ్యాస్త్ర సంఘంబు లసంఖ్యంబులై విలయనమయ భారాధర ఖండం
బులవలనం దొరుగు ¹షిడుగుల చందంబున వైఁబయింబడునప్పు డద్వేహంబు
దహింపకుండఁ దవీయ తేజోవహ్నులంతర్ధానంబు నొందియుండం దోడ్తోన
సంస్తంభింపఁజేయుచు, బోరుతుది ధనంజయుం దొలగించి యయ్యనల శిఖా
ముఖంబులకుఁ దురగ సహితంబగు రథంబునాహుతింగాఁ జేసియు, బుత్రశో
కార్తింగుండు గాంధారి క్రూరశాప వ్యథాభారంబు మీయందఱకు లేకుండం
బరిహరించి తానే వహించియు, నవార శౌరవకుల పారావారంబు నిశ్చేషం
బుగా శోషింపఁజేసియు నశేషనముద్ర ముద్రితవనుంధరా భార ధారంధర్యంబు
నీకుఁ బాపరహితంబుగా ననుగ్రహించి నీనుం గీర్తిసుకృతంబులకుం బ్రథమ
గణ్యునిగాఁ బ్రసాదించె నదియునుంగాక, —

64

సీ. మేనత్తయనిగొంతి శ మెయికొని పూజించు

నెమ్మిమఱుందియై శ నీకు మొక్కు

ననుగు నెచ్చెలికాని శ యట్లపావనిమెచ్చు

నర్జునుఁడనప్రాణ శ మనితలంచు

కవలసాత్యకియందుఁ శ గలకూర్చి పాటించుఁ

బాంచాలిఁజూచునుభద్రవ్రాలె

నాత్మకృత్యములుగా శ నరయునీపనులెల్ల

మేలుసేయనెకోరు శ మీకు నెపుడు

తే. తల్లిదండ్రులమీఁద సోదరులమీఁద

ధర్మపత్నులమీఁద నాత్మజులమీఁద

లేదుమీమీఁదఁగల్గు ప్రహ్లాదభరము

ధర్మనందన ! దేవకీ శ తనయునకును.

65

మ. అమరేంద్రులచేత మొక్కుగొనునశయ్యంభోజ పత్రాక్షుండ

య్యమరేంద్రులుచూడ నెమ్మిప్రణతుండై కంటికిఁ రెప్పచం

దమునకనీకు సహాయుడై తిరుగుచున్నాడట్టి నీవంటియు

త్తముఁడాదివృత్తలయందున్న నెఁగలఁడే శ ధాత్రీకు లింకేటికిఁ.

66

వ. అని సాత్యవతేయుండు పలికిన సత్యవచనంబులు విని ధౌమ్యపురోగములైన
గురువిద్యజ్ఞసంబులును, భీమార్జున నకుల సహదేవులును సేవాగతులైయున్న
నూర్యసోమపంశ సంభవులగు నుత్తమక్షత్రియులును హితామాత్యవర్గం
బులు నట్లయకానని పరస్పరాలోకన స్వీకృతాంగీకారులై యతిహర్షంబునం
బొంది దేవకీనందను డయాదాక్షిణ్యంబుల నభినరదించుచున్నం గొలుపు

భృంగ సంగీతంబులతోఁ జెంగలువకొలను మెలంగినచందంబుననందంబయ్యె,
సమ్మహారాజ శ్రేష్ఠుండును మునిగరిష్ఠుని ముఖచంద్రబింబంబు పలనం
దొరఁగిన పుండరీకాక్షుని నామాక్షరంబులను సమృతబిందుబృందంబులు
శ్రుతిపుటంబులంబడిన యప్పటినుండియు సంతర్పిరీక్షణంబున నుత్కల్ప
పులకకలికాభిరామాంగంబుతో సంతరంగంబు నిరంతరానందరస్స సరసి తరం
గంబుల నోలలార్చుచున్నవాడై నుఖపారవశ్యంబువలనఁ గొండాక దెలిసి
బ్రహ్మధ్యానానంతరంబున యోగిపుంగవుండునుంబోలె కన్నులువిచ్చియంద
ఱంగలయ నాలోకించి యమ్మహాభాగున కీటనియె 67

—◆◆◆ ధర్మధాన్ శ్రీకృష్ణ ప్రభావగు వర్ణించుట. ◆◆◆—

క. ఆహా కృష్ణుని సుగుణ
వ్యాహారము లింతయొప్పునా విన నవము
క్తాహారకలాపములకు
సాహాయ్యమొనర్చుమీవరచస్సామగ్రిక. 68

క. హరినామోత్కరములుశుభ
కరములు త్రైలోక్యవిజయకరములు శ్రేయ
స్కరములు హితకార్యవశీ
కరములు సత్పురుష సౌఖ్యకరములు విననక. 69

చ. కలమ్మదు వల్లకీరవము శ కంటె వసంతవిహారచారుణీ
కిలనినదంబుకంటె నళి శ కీరదుతంబులకంటె తాళనం
కలితమ్మదంగళబ్దుముల శ కంటె మనోహరకామినీవచః
కలనలకంటెనింపొనఁగ్గు శ నాచెవికిఁ హరినామవర్ణనల్. 70

క. మీరాసతిచ్చినట్లన
నారాయణుడా ర్తరక్షణ పరాయణుడా
ద్వారవతీపురపతియా
ధారములేకున్న బ్రతుకఁ శ దరమే మాకుక. 71

క. జలరాశి మగ్నవసుధా
తలమెత్తిన క్రోడమూర్తి శ తాఁగావుననా
కులముద్ధరించె హరియ
ములఁగొరవ్యార్థవమున శ మునిగినదానిక. 72

ఆ. భక్తితోడఁ దన్ను శ భావించు దీనుల
నెలమితోడఁ బోచు శ నెనరుగలిగి

కోరి తన్నువెతకు శ వారికి పెన్నిధి
యట్లదోచి ప్రోచు శ నచ్యుతుండు.

73

వ. అంతియకాదు. ప్రబలతరత్వణస్తంబనముచ్చేదనానంతరంబున వర్షధారాభి
షేచనంబుచేత నన్యభరంబును, విషవృక్షకంటకలుంకనానంతరంబున
వసంతసమాగమంబుచేత సుద్యానవనంబును, సంసార సంకుల విషయభోగ
వైరాగ్యానంతరంబున చిదమలానందలహరిచేతం బరమయోగి హృదయం
బును, బహుళ బహుదీర్ఘవ్యాధి మోచనానంతరంబున హితాన్నపానాదిక
ద్రవ్యనిభవంబుచేత శరీరంబును, దురహంకారకాకవిద్విపాత్పశు కంఠదారుణ
ఘంటా ఘణ ఘణ త్కారనిరకారణా నంతరంబున రసికసుకవికావ్య ప్రసంగ
గంభీర వచస్సారస్యంబుచేత నాస్థానంబు నెవ్విధంబున నభివర్ణింప నొప్పు
నట్లన క్రూరకారవృక్షులపంకకళంకతూళనానంతరంబున చక్రధరునికరుణా
కటాక్ష నిరీక్షణంబుచేత జగదేకపూజ్యంబైన కరినగర సామ్రాజ్యంబు
నాకు సిద్ధించినయది. అమృహాప్రసిద్ధియుఁ బ్రతియుగంబునఁ బ్రహ్లాదచరిత్రం
బును గజేంద్రమాతృణ ప్రకాశంబును విభీషణ పట్టాభిషేకపుణ్యకీర్తనం
బును ధ్రువ్రాపాఖ్యానంబునుంబోలెఁ జంద్ర సూర్య సాగర మేరు ధరణీ
తలంబులుంగల కాలంబువెలయ హరిసమకట్టిన వాఁడు. మఱి యట్టి ప్రభా
వంబు బ్రహ్మరుద్ర మహేంద్ర గంధర్వ యక్షరాక్షస సిద్ధవిద్యాధర
క్రేణులలో నెవ్వరికైనం గలుగుట వినియైన నెఱుంగుదుమే. ఈ ముకుం
దుండే పరమపురుషుండది యెట్లంటేని.

74

చ. హరియును నేముఁ గూడినది శ యాదిగ నమృహానీయ మూర్తివి
స్ఫురదురుతేజమాత్మఁగని శ సొందుగఁ గేలిమనుష్య వేష సుం
దరుడగు నాది పూరుషుఁ డిరతండుని మ్రొక్కఁ దలంచి, యాతఁడే
పరుషడిమ్రొక్కినం బ్రకృతి శ బాంధవుడంచును గూర్చినేయుదుకొ.

75

ఆ. మ్రొక్కి నిలిచినపుడు శ మక్కువ మఱిదిగా
గారవించి శౌరిఁ శ గాఁగిలింతు
వెనుక నితఁడు దైవశ్రమనుభీతి వాటిల్ల
భక్తి సుతియొనర్తు శ భావోపేధి.

76

మ. గురుభీష్మార్జున సూనులాజిఁ బడినకొ శ ఖోభించి మేహూర్తిచేఁ
బొరలంజూచుచు మందహాసవదనాం శ భోజంబుతో నుండ నె
వ్వరు వడ్డందుది మేలెకాఁదలఁచు భావం బిబుట్టనేనా మహా
పురుషుం జూచుచునుందు నయ్యడలు దాఁబోవుతదదాలోకనకొ.

77

- క. సంధియొనర్చునెకోరుదు
బంధుతోభమునకోడి శ పలుమరునదిని
ర్భంధప్రయత్నమనియును
సంధింపఁడువెంచునీరశమె యిరువాగున్. 78
- ఉ. అన్నలు దమ్ములుం గురులు శ నాప్తులు విప్రులు నాశ్రితాళియుం
బన్నినపోరు ఘోరమగు శ పాతక మేలని మానఁ జూచినన్
మిన్నక సాక్షిమాత్రములు శ మీరలు దీనికి మూలమేనె కా
నున్నది కాకపోదనుచు నుల్లముఁలేదేర్చు¹ దదీయబుద్ధిచేన్. 79
- చ. కురుకులసంతుయంబు నృపకోటుల చావుతదాప్తమిత్రసం
హరణము తత్కులాంగనల శ యార్తరవ్రాత్కట వహ్నిపాతని
వ్యరరభసంబుచూడనతిశోకభయంబగు మాకునమ్మహా
పురుషుఁడు భార²మెల్లడిగి శ పోయెనటంచుహసించునవ్వలన్. 80
- వ. అదియునుంగాక. 81
- తే. కనకపీతాంబరంబుతోఁ శ గౌస్తుభంబు
తోడనానందమగుహరి శ దోచునెపుడు
కమలనేత్రుఁడునాకన్ను శ గవకునెదుట
నిఖిలరూపంబులనుజెందు శ నీడఁబోలె. 82
- చ. జలధారకోమలావయవ శ సంపదతో వెలిదమ్మిరేకులం
గలకలనవృచున్న తెలి శ గన్నులతోహరివచ్చి ముండటన్
నిలిచినఁజొతుఁ గొండాకవి శ నిశ్చలదృష్టులఁ జూడఁజూడను
జ్వలచుచిరాశియా, నవయ శ వంబులు చూపక యేమిచెప్పదున్. 83
- శా. ఆ తేజంబును నీలవీరసితవ శ స్థాయ త్తమై క్రమ్మరన్
శ్వేతంజానరుణంబయానసితమా శ వేర్వేఱనిట్లెట్టిదో
చూతంబంచుఁ దలంప నెప్పటిగతిం శ నువృత్తకృష్ణాగతిం
జేతఃప్రీతియొనర్చు మద్యమవరి శ చేచ్చదంబు నొనంతటన్. 84
- క. ఇదియెల్ల నెఱిగియునునా
మదిగృష్టుండాదిపురుష మయుఁడనుతలఁ ప
ట్లాదవఁ గనీ³ విజ్ఞానం
బదియే మొకొయనుచువగ⁴తు శ ననవరతంబున్. 85

1. ఆ. పా—నేపుకఁతదియ్యబుద్ధికిన్, 2. భారమెల్లడిగిపోయె, 3. హరింద్రలంపునవ్వలనూ,
4. రుహ, 5. వేర్వేర నిట్లెన్నుచున్, 6. తత్వజ్ఞానంబుది, 7. దలతు.

1 కృష్ణుని యథార్థము వ్యాసులవారిని ధర్మరాజడుగుట. ◆◆◆

వ. ఇవ్వీ చిత్ర కృత్యంబు లెట్టివి, యమ్మహానుభావుండునిగూఢ తేజుండై శాశోత్తేజితంబుగాని మాణిక్యంబు చందంబుననున్నవాఁడు దర్శితాదర్శిత ప్రభావుండై జలధివిలోల వీచీనిచయ ప్రతిబింబిత ప్రభాకరుననుకరించుచుఁ బ్రవర్తించు. దీని విభజించి కృష్ణుని కలరూపతయు మీ దివ్యదృష్టిం బరా మర్శించి వచింపుఁడు. మీరు త్రికాలవేదములు. సకల విద్యాపారంగతులు సఖిలసచరాచర జగద్వ్యవహార విజ్ఞులునునగు వివేకనిధులు. మీకు సగోచరంబులైన యవిలేవు, పెద్దకాలంబుననుబట్టి నామనంబు తత్సందేహాఢోలాయ మానందైయున్నయది. మీ సత్యవాక్య కాశలంబునం గైతవచ్చాదితంబైన తత్సర్వరూపంబు శాశవాంసముఖంబున నుడక సమ్మిత్రితంబైన దుగ్ధరసంబునుంబోలె నేర్పడునని ప్రార్థనాపూర్వకంబుగాఁ దన్ను ధర్మనందనుం డడిగిన యపూర్వ తాదృక్ ప్రశ్నంబునకు నచ్చెరువడి వేదవ్యాసమునీశ్వరుండు కొండాకదడవు నిష్కంప నిస్తరంగ తరంగమాలీయుంబోలె నూరకుండి తన యంతర్గతంబున నిది విష్ణుమాయా విభ్రమంబని నిశ్చయించి యిట్లు నియె.

86

◆◆◆ ఇదియంతయు విష్ణుమూర్తి మాయయని వ్యాసులవారు చెప్పట. ◆◆◆

క. ఈయెల్లదియును నాతని

మాయానాటకమువిష్ణు శ్రీ మాయయెఱుంగం

దోయజభవునకు నరిదిత

దాయ త్రంబీజగత్త్ర శ్రీ యంబును నధిపా.

87

చ. తనఘనమాయలోకము, నిరదానముదానికిఁ దాన కృత్యముల్

దనయవ కర్తదాన సఫ శ్రీ లత్యము బొందెడువాఁడుదాన ధ

ర్మనియచుకారిదాన పర శ్రీ మంబగు తేజముదానయై జగ

ద్వినుతుఁడులోకముల్నడుపు శ్రీ విష్ణుఁడు సర్వముదానకాపునకా.

88

చ. నెఱినిజతత్వమేరికిని శ్రీ నిర్ణయమొందఁగ నీఁడులీలమై

మెఱపును బోలెఁగొందఱక శ్రీ మేయదయాకృతిఁజూపుఁజూపిత

నైఱిఁగితిమన్నమాయఘటి శ్రీ యించు సహంకృతిఁజూసి భక్తిమై

నఱగొఱలేనివారికి నిరంతరముం గనుపట్టుభూవరా.

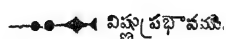
89

వ. అతండు కపటనాటకుండు తనమాయా నిర్మితంబగు జగంబెట్లు నడపవలయు

నట్ల నానారూప వర్తనంబులం గార్యసంసిద్ధిఁ బ్రవర్తించు నీవడిగిన సంశ

యంబులెల్ల నేర్పరించెద వినుము.

90

- క. వనజాక్షుడు నీరూపునఁ
దనతేజమునిల్పికొంత శ దనపనిఁ దీర్చుకొ
నినుఁబెద్దఁజేసి మ్రొక్కును
జనవర సహచరితకార్య శ సఫలతకొఱకుకొ. 91
- చ. అనలరవీందు రుద్రజల శ జానన వానపులందునున్నయి
య్యనుపమదివ్యతేజమును శ నాహరియంశమకాదె వారివం
దనములఁ దన్నఁజేయతఁడు శ తద్విషయంబులఁ గూడిమర్త్యవ
ర్తనమున నేరికొ సహజ శ తత్వముఁ జూపకమాయవెంపునకొ. 92
- వ. కావున నీకు మ్రొక్కుట బంధుభావంబని తలంపకుము, ¹తనను దానే సన్నా
నించుకొనుటగా వితర్కింపు మతనికి నీవు నేనని భేదంబు లేదు. పూజ్యపూ
జక పూజారూపంబులు విష్ణుండ. 93
- క. వనజానను శాననములు
తనమాయా కృతములగుటఁ శ దాఁ బన్నిన మే
లును గీడును జంతువులొం
దినవరహిత మహితమనఁడు శ నియమసితికిన్. 94
- వ భీష్మద్రోణాదులయందఁ బితృమాతృకళత్ర పుత్రాది జంతుసంతతియందు
నెవ్వరెఱ్ఱైన నది యతనికి సంతోషంబుగాని దుఃఖికారణంబుగా దమ్మహా
పురుషుండానందమయుండుగాని దుఃఖికలితుండుగాఁడు, మఱిమాయందు
ననుగ్రహంబు గలిగి మమ్మురక్షించు చున్నవాఁడని పలికితి వది యెట్లంటేని.
- క. భక్తాధీనుడు గావున
భక్తుల నాపదలవలనఁ శ బనివడికాచుకొ
భక్తప్రవరుల మిమునా
సక్తిన్ రక్షించుటెంత శ చక్రధరునకుకొ. 96
- వ. తొల్లి ప్రహ్లాదాదుల నెవ్విధంబుం బ్రతిపాలించె వినవె యతనికి ప్రపన్న ప్రతి
పాలనంబు ప్రతంబు. 97
- క. వినుభూభారముఁ దీర్చగఁ
బని బూనిన చక్రధరుడు శ పనిచిన పనియె
ట్లానరించిన పాపములే
దనఘాతా నేయువాఁడు శ సమృత్తుఁ డరయకొ. 98

- క. మనుజుండే చందంబున
దనచేయు నఘంబులైన శ ధర్మములైనన్
వనజాక్షు సేతలని మన
మునఁ దలఁచిన నుభయకర్మ శ ముక్తుండు దునికన్. 99
- క. మీరణకృత్యము విష్ణు
ప్రారంభముగాన పరమరూపన మయ్యెన్
గౌరవ పాండవవీరుల
పోరు తమ మనఁగనెగడు శ భువనములందున్. 100
- ఆ. హరికిఁగానియజ్ఞశ్రమైన ననర్హ ప్ర¹
బీజ మచ్యుతునకుఁ శ బ్రీతియొనఁగు
బ్రహ్మహత్యయైన శ పరమధర్మము ధర్మ
శాస్త్రవాక్య మర్హ శ నరణి వినుము. 101
- వ. అత్యంత సాత్వికజ్ఞాన వంతుండవుగావున నీకు నట్లకొంత కొంత నిజతేజో
విలసనంబు ప్రకాశింపఁజేయుట యనుగ్రహంబు. 102
- చ. జనన సహస్రపుణ్యఫలశంబరభారలనూని సాత్వికం
బనియెడు విత్తునొండు శ నచ్యుతభక్తి సురద్రువల్లి న
జ్ఞన హృదయాలవాలముల శ సారెకుఁ బ్రోది యొనర్చుచుండ నం
దున ఫలమై జనార్దనుండే శ తోఁచి ఘటించుఁ దదీయ సౌఖ్యముల్. 103
- చ. అనుపమ విష్ణుభక్తియు సరమంచిత సాత్వికధర్మనత్తపో
ధనతయుఁ గల్గునిన్ను హరిదాస దయున్ జగదేకపూజ్యుఁగాఁ
గనియును నీకు నిట్లు పొడరకట్టుట మోక్షమనీఁదలంచి యీ
యనువునఁగాదె భక్తులఁగృతార్థులఁ జేయుచునుండో నిచ్చులున్. 104
- క. తగ నర్వంవిష్ణుమయం
జగత్తునుట వినవెయ్యట్ల శ నర్వగతుండు త
త్వగరిష్ఠులకుం గనుపడు
ప్రగుణములై యందునతని శ ప్రతిబింబంబుల్. 105
- చ. త్రిగుణమయుండు గావునఁ బ్రదీప్తిపూర్ణున్ వివిధప్రభాప్తి ని
మ్ముగనొకవేళ నొక్కయెడ శ మూటను నేర్పడియుండుఁ గేవలం
డగు పురుషుండు గావున క్రియాపరతంత్రుఁడు గావునన్ సమ
స్తగుణ విలాసమూర్తులఁ బ్రసక్తివహించి నటించు నొక్కచోన్. 106
- వ. అని నర్వంబునుం దేటపడఁ బరాశరనందనుండు పలికిన ధర్మనంనుండువిని,
మహాత్మా ! మీ హృదయంగమ ప్రమాణవాక్యంబుల నాసందేహ నివృత్తి

యయ్యె. వాసుదేవుండట్టి వాడయ్యానై న నింకనొకటి యడిగెద. నప్పురుషోత్త
ముండు నిజవేషంబు డాచి మాయామానుష వేషధారియై జగంబులు నడుపు
చుండు. తద్విలసనం బెద్దియుంగానక భ్రమసితిరుగు మముబోంట్లు తేది
ముట్టనెఱింగి ముక్తి వడయఁజాలరు గాక. విజ్ఞానదృష్టి బెక్కుతెఱంగుల
నతని మొదలితేజంబుఁ దెలిసి కృతకృత్యులైన మీరట్లు తత్పరమసాయజ్య
ముక్తిం బొందక యుంటకుం గారణంబేమియనిన నమ్ముని యిట్లను. సకలంబు
నతని మాయావలితంబు తన్నాయాతిమిరంబు జగంబులన్నియుంగప్పి సకల
జనుల నజ్ఞానాంధులం గావించుచున్నది. అది భేదింప నెవ్వరికి నలవిగాదు.
దానంజేసి విష్ణుసాయజ్యంబు దుర్లభంబు క్రమక్రమంబున సతనియందు
భక్తియెక్కించిన పరమభాగవతులకు సిద్ధించు, సహంకారపరులైన వారు
మాయాచక్రంబునంద పరిభ్రమింతురు. వీరు వారనవలదు. సకలజనులు
ప్రతిభాశౌర్య విద్యాప్రభావంబుల సహంకరించుచుండ్రుగావున ముక్తి
వడయనోపరు. సాత్వికగుణంబుగలిగి యతని నెఱుంగుటయరిది. అహంకార
గ్రంథులై విష్ణుమాయం దిరస్కరించి బ్రహ్మరుద్రాదులు మోసపోయిరి.
మేమెంతవార మెట్లంటేని నేనెఱింగిన కథలు చెప్పెదఁ గొన్నివినుమని
పలుకు సమయంబున.

107

ఉ. ద్వారకనుండి వచ్చెవటు శ పర్యుఁడొకండు వినీలకంధరా
కారుఁడు, గోపించదన వికన్వరఘాలుఁడు, పారిజాత మా
లారమణీయవత్సుఁడు, మిశ్రత్తులనీనవమంజరీ క్రపా
హరి ద్వితీయ కృష్ణుఁ డనశహాటకపుస్తకహస్త్రుఁడై దివిన్.

108

క. సనకసనందన నారద

సనత్కుమారులును వాని శ సంగతిఁబిరుదఁ

జనుడెంచిరి తత్తను ది

వ్యనితాంత ద్యుతులు పర్వె శ వడిఁ గొలువెల్లె.

109

ఉ. వాసవనీలజాలముల శ వారణరాలెడు మింటనుండియు

ద్యాసితలీల వాని పిరుదన్నవ పంకజ రాగరత్న ము

³క్తాసముదాయమున్ దొరఁగెఁ శ గన్గొనుడంచు వటూత్తమాంబు జా

⁴తాసనజాంగ దీధితుల శ కచ్చెరువందిరి సభ్యులందఱున్.

110

వ. ఇట్లు గొలుపువారెల్ల నెద్దియు నిశ్చయింపఁజాలక తత్ప్రభావటలంబులు
కన్నుల మిఱుమిట్లు గొలుపుచుఁ దద్యవన ప్రదేశంబాచ్చాదింప సొంపారుచుఁ
గొండాకప్రాద్దు హర్ష విస్మయరసంబుననున్న నర్జునుండు గగనతలం బవలో

1. ఆ. పా. తేజంబుడాచి. 2. బ్రహంతిభావ. 3. 'లూ' 4. ప్రా. పా. పటూత్త

కించి సాంద్ర మహేంద్ర నీలనీలాకారుండొక ¹బాలుండును సూర్య సంకాశులైన వారొక్క మువ్వరును, పూర్ణచంద్రోపమానుం డొక్కరుండును నెవ్వరోకాని యేవురు దివ్యపురుషులు విజయంబు నేయుచున్న వారని వెండియుఁ బ్రతీక్షించి యెఱింగితి; నివ్వటండు ద్వారకా నగరంబువాఁడు కృష్ణుని యంతఃపురస్త్రీలకు రుక్మిణ్యాదులకు నుబుసుపోవఁ గథలుచెప్పు గోవిందశర్మయనువాఁడు. వీనియందు సత్యభామా మహాదేవి యనుగ్రహంబున సమగ్రంబైయుండు, కడమ సలుపురును సనకసందన సనత్కుమార నారదులు. మీరెఱింగినవార. వారి రాకయునియ్యెడకయని తోచుచున్నయది. అనినఁ గృష్ణుడై పాయనుండునట్ల నిశ్చయించి యీ గోవింద శర్మయనువాఁడు మహాతపస్వి, సకలకథాప్రవీణుండు. మనముపక్రమించిన విష్ణుమాయా రహస్యంబులన్నియు విశదంబుగాఁ జెప్పనేర్చు, నిక్కడి కథాప్రసంగంబు తన దివ్యచిత్తంబున నెఱింగి వానుదేవుండే పంపినవాఁడు. తదనుమతంబునఁ దద్దేవమునులును వాని వాక్పాటవంబును తదీయ మాయాప్రభావంబును వినువేదకఁ జనుదెంచివారనిన నందఱుం గుతూహలాయత్త చిత్తులై తదభిమతాగమన ప్రత్యుత్థాన ప్రయత్నాభి ముఖులగుచుండిరంత (వారు) ననంత మార్గంబుడిగి తత్సభా సమీపంబున నిలిచిన,

111

—◆◆◆ { ధర్మరాజునభక్త గోవిందశర్మయనే బ్రహ్మచారియును సనక సనందన సనత్కుమార నారదులును వచ్చుట. } ◆◆◆—

శా. పారాశర్యుడు దక్కతక్కిన మహా శ్రీ భాగుల్ సభాసీనుల వ్వారాన్యున్న మితోర్ని సంఘములచే శ్రీ వన్నిల్పుడుసంధ్రమంబారం ²గద్దెయిడిగిపోయి ప్రణతుండై ధర్మజుండర్థిమై వారిందోడ్కొని తెచ్చియిచ్చె కడువిశ్వాసంబుతో నర్చనల్.

112

వ. తగువిధానంబున నేవురం బూజించి సత్యవతీసుతుని సమీపంబున నబ్బలుండ గ్రభాగంబునం గూర్చున్నఁ దక్కిన సలుపురకా సుఖాసీనులం గావించి తదనుమతంబునఁ గూర్చుండు సమయంబున.

113

—◆◆◆ ధర్మరాజునభక్త ఋషులందఱు వచ్చుట.

సీ. కశ్యపకణ్వమార్కండేయ భృగువసీ
ప్రమతంగజాబాలీరజహ్నుపులహ
వాలఖిల్యగస్త్య శ్రీ గాలవమైత్రేయ
జమదగ్నినారద శ్రీ శంకుకర్ణ

1. ఆ. పా. మహాబాహుండును.

ఆ. పా. బారంసానుజుండెన ధర్మరాజు

ప్రేమా యత్తచిత్తంబుతో వారిం"

కపిలభరద్వాజ శ గౌతమచ్యవన వి
శ్వామిత్రమాద్గల్య శ ఛందదమన
రౌమహర్షణవైల శ జైమిని మాండవ్య
వరతంతశరభంగ శ వత్సకౌత్సు

తే. లాదిగాఁగలపరమ సంయములువచ్చి
రందుగోవిందశర్మ ధర్మరాత్మజునకు
విష్ణుమాయా ప్రభావంబు శ విస్తరించు
ధీరమతినంచు విజ్ఞాన శ దృష్టి నెఱిగి.

114

వ. అట్లు సరిత్యాగర పరవ్రతారణ్యా శ్రమంబుల నున్నవారలును, దిక్పాల
భరిత బ్రహ్మలోకవాసులును తండోపతండంబులై పాటల, జటాభార దండక
మండల దర్భనూత్రాక్షమాలావల్లలాజిన ప్రముఖ లాంఛనంబులతో నారా
యణనామాక్షరొచ్చారణ పరాయణులగుచు వచ్చి ద్వారదేశంబునం
దొటివ.

115

క. కనిదౌవారిక ముఖ్యుడు
వినయాంజలితోడవచ్చి శ విన్నప మొనరిం
చినవిని కృష్ణదైవ
యనుండంపఁగ ధర్మపుత్రుండేతుల ప్రీతిక.

116

క. అనుజలు దానును సంభ్రమ
మున నెదురుగఁ జూచివినతి శ పూర్వకముగ న
ద్వినయమున నమ్ము నీంద్రులః
గొనిచనియర్పించియునిచెఁ శ గుశవీరములక.

117

వ. తదనంతరంబవారల యాశీర్వాదంబులతో సోదరా మాత్య పరివృతుండై
కూర్పుండై. సిద్ధమంత్రకళాప్రత్యక్షీకృతనిజాభిమతుండై దైవతంబుల సన్నిధి
సిద్ధ పురుషుండునుంబోలె నొప్పుచుండె నప్పడు.

118

—◆◆◆ ధర్మరాజును నారదుఁడు క్లాపించుట. ◆◆◆—

క. అందఱు సముచితపూజా
సందితులై యున్నఁబలికె శ నారదుఁడుజనా
నందకరు ధర్మనందను
చందురునందమృతరసము శ జారెడుభంగిక.

119

ఉ. గొంతికి ధర్మదేవతకుఁ శ గూరిమిపుట్టిన పుణ్యమూ రివ
త్యంతదయావిధేయుఁడవు శ తాపసముఖ్యులు నీగృహంబునక

1. ఆ. పా. పరివృతుండై సిద్ధమంత్రతలత్రంబుల సన్నిధి సిద్ధపురుషుండునుంబోలె నొప్పు
చుండెనప్పడు !

సంతతముం బ్రియార్ఘ్యనల శ్రీ సంతసమందుచు నున్నవారునీ
యంతటిభాగ్యవంతుడర శ్రీ యకామతీలేడు జగత్త్రయంబునకా. 120

తే. దేవగంధర్వయక్షదై శ్రీ తేయరాజ
సభలు చూచితి నవియునీ శ్రీ సభకుసాటి
గావునురరాజు సభయేమొ శ్రీ కాని కొంత
ధార్మికశ్రేష్ఠ సంపూర్ణ శ్రీ ధర్మతనయ ! 121

సీ. వాసవదహనాంత శ్రీ కానురవరుణమ
రుద్రక్షనాయక శ్రీ రుద్రపూజ్య
లనుచరభూతగుహ్యాకసిద్ధగంధర్వ
లైన ద్విపేంద్ర మృ శ్రీ గేంద్రమూర్తు
లమితశాసనుగ్రహ ప్రభావులుహరి
హరహేమగర్భాదు శ్రీ లఖిలవేద
శాస్త్రోపనిషద్ధర్మ శ్రీ సన్మంత్రదత్తులు
కల్పాంతరస్థుల శ్రీ నల్పమతులు

తే. సత్యసంధులు తత్త్వనిర్ఘాగరిష్ఠు
లిట్టిమునులిట్లు నీయింటి శ్రీ కేగుదెంచి
పూజలందుచునుంట నీరపుణ్యఫలము
తత్ఫలమునీకు హరిను వ్వే శ్రీ ధర్మతనయ. 122

సీ. లఖిలలోకై కనా శ్రీ యకుఁడాదిపురుషుండు
త్రైలోక్యరత్నావి శ్రీ శాలబుద్ధి
శ్రీకృష్ణ ఁడనువేరు శ్రీ చెవులకుఁ జల్లఁగా
భువిదేవకీదేవి శ్రీ కవతరించి
యనుఁగు ముద్దులబిడ్డ శ్రీ డగుచు సందయశోద
లకునిహఁర సౌఖ్య శ్రీ లక్ష్మీనౌసంగె
కంసాదిరాక్షస శ్రీ కౌరవ్యముఖపాప
కారులఁద్రుంచి భూభారమడఁచె

తే. వెలయునక్రూరుముచుకుండ శ్రీ విభుఁగుచేలు
భీష్మువిదురుని మిమ్ము సంప్రీతిమనిచె
వెండియును నాపయోజనేత్రుండు మిమ్ముఁ
గూడివర్తించు పాయనిశీడఁబోలె. 123

వ. అని నారదుండు పలికిననట్లు యశానని యశేషమహర్షి పుంగవకులంబు సవిశేష
భావణంబుల ధర్మసందను భూషించిన శేషవన్నగ సహస్రముఖ నిర్దోషంబు
పనుకరించె. తదనంతరంబ సనత్కుమారుండు తన యందఁజీనడుమను

త్కృష్ట తేజోభిరాముండగుచు గ్రహమండలమధ్యంబున బాల భానుండును
బోలె ప్రకాశించుచు బ్రతిభా విశేషంబున సభానందకందంబైయున్న
గోవిందశర్మంజూచి ధర్మనందనున కిట్లనియె. 124

ఉ. ఈవటు చక్రవర్తిహరి శ కిష్టసఖుండు సమస్తశాస్త్రగా
థావిదుఁడాత్మవేదినతత్వంబును సవ్యభురాణివాసముల్
భావముపల్లవించి బహుధంగుల మెచ్చగఁ జెప్పఁద¹త్కథల్
శ్రీవెలయక² రహస్యకృత శ రీతుల మిక్కిలి ప్రస్తుతించుచుక. 125

వ. ఇది యెఱింగి వినువేడుక మేము నలుపురము శ్వేతదీప్యంబుననుండి ద్వారకా
నగరంబునకువచ్చి యుచ్యుతునిచేత బహుమానంబువడసి. 126

ఆ. కృష్ణ నీవిచిత్రశీలవర్తనములు
కథలుచేసెనట ప్రశంసలుబుద్ధి
గూర్చినసఖుండుగోవిందశర్మమా
కవివంగవలయు శ నాదరమున. 127

వ. అనిన మందస్మిత వదనారవిందుండై నందకపాణి గోవిందశర్మం జూచి నీవు
నామీడి సౌహార్దంబునఁ జెప్పిన కథలన్నియు, మత్స్యియ బాంధవుండగు
పాండవేయగ్రణియు నిపుడు కరినగరంబున నిండు గొలువుండి వ్యాసభట్టార
కుండు³ వచ్చిన, నతనితో నన్నుం బ్రశంసించి నామీడి వాత్సల్యంబునఁ
బ్రసంగవశంబున హరిమాయా కేలిచరిత్రంబులు వినవేడుకయ్యెడుఁ గొన్ని
చెప్పండని యడిగిన నమ్మనియేమేనియుం జెప్ప నుపక్రమించినాఁడు. నీవిమ్ము
నుల వెంటఁబెట్టుకొని యక్కడికి నరిగి యారాజుకుఁ బ్రియంబుగాఁజెప్ప
పొమ్మని యానతిచ్చి వీడ్కొలిపిన వచ్చితిమి. ఇక్కడి కథాప్రసంగంబు
నట్లయున్నది. అతని సర్వాంతర్యామిత్యంబు ప్రశంసించ నరిది. ఇంక నతని
నీవు ప్రార్థించి మా హృదయంబులు ముదంబునంబొంద నిమ్మునిబృందంబు
నకుఁ గర్ణానందంబుగా నడిగి వినుమనిన, సంతసించి కృతార్థుండనైతిని
హరిదయా విశేషంబుదలచి పులకించి సత్యవతీ సుతుని యనుజ్ఞ వడసి ధర్మ
పుత్రుండిట్లనియె. 128

◆◆◆ ధర్మరాజు గోవిందశర్మను నిజవృత్తాంతమడుగుట. ◆◆◆

తే. అసఘ భూసురతనయగుణాభిరామ
యచ్యుతుని యట్ల నీవు మాశకరసిచూడ
నీదు వృత్తాంతమంతయు శ నెమ్మితోడ
నాకు నెఱింగింపుమున్నీ విశంగవలయు.

129

1. ఆ. పా. సత్కథల్, 2. డచ్చటికి చనుదెంచిన, 3. దోశాని.

క. అహితల్పనకుం దక్కను

మహితోజ్వల పారిజాత శ్రీ మాల్యమొరులకున్

మహిఁదాల్పరాదు నీకున్

¹వహింపంగ నెట్లాద వెను శ్రీ వటుకుల తిలకా.

130

మ. అనినన్ సంతసమంది యానృపతియత్యాశ్చర్యముంబొంది క

నొనఁ గల్గెమ్మత వాక్పరంపరల నా శ్రీ గోవిందశర్మండు మ

న్ననఁజూడుండని యమ్మహామునులకున్ శ్రీ హస్తాజ్ఞముల్ మోడ్చి ప

ల్కెనితాంత క్రియగోపకాంతమురళీ శ్రీ గీత ప్రబంధ ధ్వనిన్.

131

౪ శ్లో. వింద శర్మ శ్రీ వింద శర్మ. —◆◆◆— గోవిందశర్మ తనవృత్తాంతము చెప్పట. ◆◆◆—

నీ. ఘనుడు ²సాందివేనియ నెడు విద్యాంసుండు

రామకృష్ణులకు గారాబు గురువు

ఆమహాభాగుని శ్రీ యగ్రపుత్రుండైన

ధర్మశీలునకు సంరదనుడ నేను

నాజన్మవేళ సంరదకపాణి వినుచుండ

నాకాశవాణి వీరడఖలశాస్త్ర

వేది యత్యాశ్రమ శ్రీ విశ్రుతకీర్తి గో

వింద శర్మండు గోవింద మిత్రుఁ

ఆ. డనుచుఁ బలికెఁ బలికి శ్రీ నట్లనబ్రహ్మచ

ర్యాశ్రమంబుఁ జదువు శ్రీ నలరియుండె

మైత్రిగృష్ణు నగరురమరగి వర్తింతు గో

విందశర్మయనఁగ శ్రీ వెలయువాడ.

132

క. చెప్పదుఁ గ్రొత్తలుగాఁ గథ

లప్పదగ్గడళాయతాత్మన బ్రాతులకున్

జొప్పడనంతఃపురిలో

నెప్పుడు తత్కేళికలన శ్రీ లేర్పడియుండన్.

133

—◆◆◆— పారిజాత పుష్పహరికాప్రాప్తి వృత్తాంతము. ◆◆◆—

వ. మఱియుఁ బువ్వుదండ వచ్చినప్రకారంబును జెప్పెద నాకర్ణింపుము.

134

ఉ. ఆరయ నత్యభామ హృదయంబెలులుండునొ యంచుమాయ వి

స్తారముచేసి శౌరి ప్రమరదంబున రుక్మిణియాదినైన పం

కేరుహపత్రలోచనల శ్రీ కేళివనంబుల నొక్కటొక్కటే

పారఁగఁబారిజాత విటకీరములనిలై సమతృప్త మేర్పడన్.

135

1. ఆ. పా. 'వహింపనెట్లాద వె చెప్పమ' 2. దీపుడు ననెడు. 3. నివహంబుల.

4. ఆ. పా. సధర్మ

తే. అష్టమహిమలయిండ్ల సహస్రసంఖ్య •

లై స గోపాంగనలయిండ్ల శ సందఱకును

సన్నిరూపంబులై కేలి శ నలరెవిభుడు

పారిజాత ప్రసూన సౌభాగ్యలీల.

136

క. ఇందీవరదళలోచన

లందఱుఁ దన్నాయయెఱుంగరక బ్జాతుఁడు నా

యందయనురక్తుడని యిం

పొంది తదానక్తులగుచు శ నుండిరి ప్రేమకా.

137

వ. ఇవ్విధంబున నయ్యనంతుఁడనంత రూపవిలాసంబుల దక్షిణ నాయకత్వం

బవలంబించి యందఱియెడల మనోవాక్కర్ష విలాసకేళీలీల లొక్కచందం

బుగా మెలంగుచు నుండె నంత నొక్కనాఁడు.

138

చ. దళమగు రూపయావనమరసంబునఁబై కొని చంద్రపాద ని

ర్మల కలధౌత సాధమణి శ మంటప కోమలపుష్పఙ్గలికా

తలమునఁ బద్మలోచనుఁడు శ దానురమించుచు సత్యభామతాఁ

దలఁచెమదీయ కేళికినిరతండ్రి ప్రియుండని నెమ్మనంబునకా.

139

వ. అట్లు దలంచి యనురాగంబు పెంచి.

140

క. తిలకించుచు పులకించుచు

²గలకలమని నగుచు విభుని శ కాఁగిటఁగోర్కుల

నెలకొలిపి కబరభారో

ద్వళితోత్కట పారిజాత శ గంధంబెనఁగకా.

141

ఉ. చయ్యనశయ్యిడిగి యర శ జాతెఱువేణియు మందహాసమున్

బయ్యెదజీరుపాటు నవరపాటలితాక్షులు మర్మసీమలకా

ప్రయ్యలు వాసియున్న నెలరవంకలు నొప్పంగ నాలతాంగియొ

య్యయ్యనవచ్చె వాకిటికి శ నుబ్బుచు నవ్విభుఁగూడి క్రీడమై.

142

క. చనుదెంచి వికచపంకజ

వనబంధురసురభిగంధరవాసితస్థయె యిం

పొనరించుకేళి దీర్ఘిక

ననువున మజ్జన మొనరెన్ శ సభిమతలీలకా.

143

వ. కనకవీతాంబరంబులు ధరియించి త త్తీరపారిజాత ప్రసూనంబులు మనోహర

మండనంబులుగా నలంకరించుకొని, పుష్పాడియలంది మధురసంబుగ్రోలి

యానందలహరిం దేఖియాడుచుఁ దదంతిక చంద్రోపల వేదికామధ్యంబునఁ

బుష్పాస్త్రణంబునం గూర్చుండే చంద్రికాశీతలంబులగు మందపవన కందశం
బులచేత సురతభేదంబవనయింపుచుండిరప్పు డమ్మహాదేవి తనమనంబున. 144

శా. నాతోఁగూడి విభుండు సంతతము నున్నాఁడిట్లు ప్రేమొల్ల స

చేతతో మోదమెలర్చ దీనికిఁ మచిన్ శ సెగైన నెట్లున్న వా
రోతర్కింపఁగ రుక్మిణీముఖవరానోహల్ తదుద్యోగముల్

¹చూతామంచు దరస్థితాంతుకలనాశ్రమ స్థైరవక్త్రబ్జయై.

145

తే. ఇంగితాకార చేష్టలైఁటింగి మనసు

లోనమెలఁగెడు సఖులగారానఁబిలిచి

యానుర ద్రుమకుసుమ చరయములు గొన్ని

యేర్చికోయించి వేర్యేట శ యేర్పరించి.

146

తే. దివ్య మాణిక్య పాత్రికల్ శ దెచ్చియిడినఁ

దత్త్రిసూనంబులన్నియుఁ శ దగిన కొలఁది

నోలఁబెట్టించి యిట్లనె శ నొకతెతోడ

నలిననేత్రుఁడు దనలోన శ నవ్వచుండ.

147

క. ³ఈపువ్వులుగొని రుక్మిణి

కేసారుకడంకతోడ శ నిచ్చితదీయ

వ్యాపారము తలఁపును గని

రావొప్పుని యానతిచ్చె శ రాజసముప్పకౌ.

148

ప. అప్పుడు.

149

చ. సురతరలాభగర్వమును శ శోభనయకావన గర్వమున్ మనో

హరనవరూపగర్వమున శ నంగవికార పిహారగర్వముం

బరమహితాత్ముఁడై విభుఁ డురచాయని గర్వము సత్యభామకున్

సరిపువ్వుఁబోండ్లలోనఁ గడు శ సాగుటకున్నదిఁ బొంగిరచ్చెలుల్.

150

ప. ఇట్లు పారిజాత ప్రసూనదాన వ్యాజంబున రుక్మిణ్యాదులకు దనమహారాజ

సంబును బ్రాణేశ్వరు తోడంగూడి యనుభవించు మదన సామ్రాజ్య వైభ

వంబును హృదయశల్యంబై యుండవలెనని కాదె ననుబోంట్లఁబంపుట యని

యాపరిచారికారత్నంబు తన్ననఃప్రసాదంబున నెఱింగి, చూపిన పుష్పపాత్రిక

పుచ్చుకొని రుక్మిణీదేవి నగరికిం జనియె. కడమ సవతులయిండ్లకు నట్ల యా

దేవి నియోగించిన సఖజనంబులుపోయిరి. అట మున్నపోయినది రుక్మిణీదేవి

కేళీభవన ద్వారంబు ప్రవేశించినఁ దద్వారపాలాంగన వాకిటికి నడ్డమై నిలిచి

దానితో నిట్లనియె.

151

1. చూతంబంచు. 2. సుతుని. 3. ఈ పువ్వులుగొన్ని. 4. సంచారికా. 5. అ. పా.

పుష్పమాలిక,

క. ఏకాంతంబునదేవియు

శ్రీకాంతుడునున్నవారు శ చిత్తజకలనా

వ్యాకులితేంద్రియులై తమ

లోకంబై, పోవడగునె శ లోనికి నీకున్.

152

క. ఇవ్విరులెవ్వరు బంపిరి

యెవ్వరిచెలివనిననవ్వి శ యెఱుంగవె యిన్నా

శివ్విరులెవ్వరి కింగల

వవ్వారిజనేత్రునగరి శ యతివలలోనన్.

153

వ. లేని యేకాంతంబులు గల్పించెడు. పువ్వులెవ్వరు పంపిరెవ్వరిదానవని నన్ను
నిరాకరించి పలికెడు. పారిజాత ప్రసూన సౌరభ సౌభాగ్యంబు దేవేంద్రుని
నందన వనంబు చూడవెట్టింది తెచ్చిన వీరపత్నీ తిలకంబగు సత్యభామకుం
దక్కడ దక్కిన యీనగరిమగువలకుం గలుగ నేర్పునేయని గర్వింపవల్కిన
నవ్వెలది నవ్వెలయ నిట్లనియె.

154

ఆ. పారిజాతమేమి బ్రాతీయందటియిండ్ల

నుండఁజూడవే పరయోజనేత్ర

ముడుతురిట్టి పువ్వుకీలుడిగెంపువారుమా

జననినగరిపారి శ జాత మొనఁగ.

155

వ. అనినప్పలుకులకుఁ గనలి నవ్వుఁ బలుకుగాఁ దిరస్కరించి మాసత్యభామ
మీరుక్మిణికిఁ బువ్వులిచ్చి రమ్మని పంపినది. ఈ పువ్వులిచ్చిపోయెడఁ బోవ
నిమ్మని పలుకు సమయమ్మున వారిద్దఱి సంవాదంబు నాలకించి యొక్క
సంచారికలోననుండి వచ్చి మహాదేవి యానతియయ్యె రమ్మని దానిం
దోడ్కొనిపోయె. నటమున్న యభ్యంతరమ్మున.

156

మ. సుమనోనిర్మిత హర్యనిర్మల శశిశ్రజ్యోత్స్నారసస్వచ్ఛవ

ద్రమరీచిస్ఫుటవేది లేజగురుపర్యంకంబునన్ రుక్మిణీ

రమణీరత్నముశౌరిఁ గూడిరతిసంగరంభంబు చాలించియా

కమలానాథుఁడు డింపశయ్యడిగియెన్ శ గౌఁదీగవేసోలఁగన్.

157

◆◆◆ కృష్ణరుక్మిణీ సంభోగము. ◆◆◆

సీ. అంకుశనిర్భిన్న శ హస్తీకుంభములట్లు

కొనగోటినొక్కులకు చములమర

కీరంబువాయి సోకినబింబ ఫలమట్లు

దంతక్షతాధర శ దళముదనర

నెత్తుటదోగిన శ నిశితబాణములట్లు
 కిరవాడి కెంజాయ శ కన్నులెసంగ
 మృగయాంతమునఁజక్కు శ దగిలిన వెడవిల్లు
 నురులట్లు చెదరిన శ కురులుబెరయఁ

తే. కేళిమైనట్లువచ్చి దీర్ఘ కుడిగి
 ప్రమదమున మజ్జనంబాడి శ పసిడిపచ్చ
 పట్టుధరియించి తత్తీర శ పారిజాత
 కుసుమభూషణములుదాల్చి శ కోర్కినిండ.

158

ఆ. పువ్వుదేనెఁ గ్రోలి శ పుప్పొడియలఁదిత
 త్పారిజాత మంట్రపంబులోన
 నలరుపాన్పుమీఁద శ నాసీనులై యుండి
 రింపుఁ బవన మొలయ శ నెలమిఁబొంది.

159

క. అక్కడనక్కడ నాక్రియ
 దక్కఁగహరిఁగూడి సమ్మ శ దంబెసలారం
 జొక్కమయియుండిరందఱు
 నక్కట్టడయేమి చెప్పనచ్చెరు¹వెందుక.

160

వ. ఇవ్విధంబున వినోదించుచు రుక్మిణీదేవి తనమనంబున నిట్లనియె.

161

ఉ. నాకును బారిజాతము మ శ సంబెసలారఁ గనిచ్చెఁ బ్రేమతో
 నాకడనే యహర్నిశము శ నాయకుఁ డుండఁగ పంతఁగుందుచుకొ
 వ్యాకులి తాత్పర్యై యెటులు శ వర్తిలుచున్నదొ సత్యభామనేఁ
 డాకత చూతమంచు దర శ హాస విలాస విభాసితాస్వయై.

162

వ. ఒక్క చతుర సంచారికం బిలిచి క్రొవ్విరి పారిజాతమంజరులు గొన్నికోయించి
 పసిండి పల్లెరంబునం బెట్టించి యవ్విరులు సత్యభామకుం గొనిపోమ్మని దాని
 తోనేకాంతంబున.

163

క. మాకు నొక పారిజాతము
 మాకృష్ణుడు దెచ్చినాఁడు శ మగువాయిది గో
 నాకల్పకతరువిరులివి
 యేకడలేవనుచుఁ జెప్పి శ యే²తెమ్మనుచుకొ.

164

వ. పలుకుచున్న సమయంబై యున్న నాసపత్నిసంచారిక డాయంబోయి.

165

మ. కనియెక¹ రుక్మిణిఁ బూర్ణ చంద్రవదనం శ గంజాక్షుతోఁ బారిజా
 తనవీనాభరణాభిరామ సభిజా శ తస్మైరతారుణ్యమం

డనలక్ష్మీనా మరతాలసాంగి నతులూ శ్రీ నందమ్మరన్నాననా
ఘనపుష్పదయ పారిజాత సవిధ శ్రీ క్షారత్న వేదిస్తలికా.

166

వ. కని వెఱఁగుపడి యవలోకించి.

167

క. ఏమార్గంబున వచ్చెనొ

యీమాయావేషధారి శ్రీ యిచటికి నీకాం

తామణి నెప్పుడు దనిపెనొ

కామకుశల నింతహృదయ శ్రీ కంజంబలరకా.

168

క. మాయింటి పారిజాతము

నీయెలమి వహించియుండ శ్రీ దెన్నడు నిది దా

నీయతివ కెపుడు తెచ్చెనొ

యీయధిపుఁడు సత్యభామ శ్రీ యెఱుంగక యుండకా.

169

వ. అని ద్వారపాలిక చెప్పినమాట నిశ్చయించి వెండియు రుక్మిణింగనుంగొని

ఉ. తానును సత్యభామకు ము శ్రీ దంబున రుక్మిణి పంపనున్నదో

యీనవ పారిజాతములు శ్రీ నిప్పుడు సంభ్రమమట్లయున్నదా

నొనలదూతియుంగదిసి శ్రీ యల్లనతావినుచున్న దేటిపూ

కానొకొన్నిమాటలు వి శ్రీ కానముతోఁ జెవిలోనఁ జెప్పఁగకా.

171

క. ఏనీకొనితెచ్చిన విరు

లీనెలఁతకు నీగిమేలొ శ్రీ యీకమగుడిపో

తేనేమేలో యొకగతి

నేనెయ్యది యాచరింతు శ్రీ నీయుభయమునకా.

172

ఆ. ఇచ్చియున్నమాకు శ్రీ నెన్నిలే వేలతె

చ్చితివియనియె నేని శ్రీ సిగ్గుమిగుల

నీకమగుడిచనిన శ్రీ నీసతిసగుఁ బోవ

నిమ్మటంచు నదియు శ్రీ నెగ్గెకాదె.

173

వ. అని సందేహంబు మనంబున నూటాడఁ గొండాక వితర్కించి మహారాజ

పత్ని నగర విహరించిన ప్రాథగాన నదియప్పుడు దెచ్చి యిచ్చినట్ల నిర్వికారం

బున నవ్వుచు నీపువ్వులిచ్చి పోవుటయ కర్ణంబని నిశ్చయించి కడంక చెడక

యాదేవిముందటఁ బువ్వులు వెట్టి మీకు సత్యభామ యంపించినదనిన లంఘించి

యవ్విరులు చూపి రుక్మిణి ప్రాణేశ్వరునితో నిట్లనియె.

174

క. నాళీకనయన నీప్రియు

రాలంపినవిరులు గొనుము శ్రీ రతిరాజకళా

కేళికలంచము నేయం

బోలుననుచు నీరసంబు శ్రీ పైడమ నగవుతోకా.

175

క. అదిచూడఁగ నవ్వెరుల

మృదవతి వల్లభునిమాళి శ్రీ మండలిఁ దుటీమెన్

హృదయప్రణయామర్షణ

నదమల దృగ్రాగనూత్ర శ్రీ సంగతిమెఱయన్,

176

వ. అట్లు రుక్మిణి యా రసికశిఖావతంసంబగు కంసారికిఁ బువ్వులు ముడిచితన
వయస్యచేతఁ బువ్వులంపుట మాని యాపువ్వులు దాని పశ్చేరంబునం బెట్టించి
దానికిఁ దనపారిజాతంబు చూపి విభునిఁ గన్నుగీటి నవ్వుచు నిట్లనియె. 177

తే. ఇంతి యీపువ్వు చెట్టుమీ శ్రీ యింటి పారి

జాతమట్టిదెయకా నేమొ శ్రీ చక్కఁ జూడు

మిందుపువ్వుల నెత్తావి శ్రీ యెందుఁ జూడ

మన్నదనిచెప్పమీ మీనయస్యతోడ.

178

వ. అని వీడుకొలిపిన నమ్మాట వాడిగసికయై మనంబుగాడినం గనలి వెడవెడ
నవ్వుతో నమ్మగువ యిట్లనియె

179

చ. అలవుఁ జలంబుచూపి నర శ్రీ కాసురుఁగెల్పిన వీర సంపదన్

బలరిపువీడుఁ జొచ్చి భువ శ్రీ సంబులుమెచ్చఁగ నత్యభామ సొం

పలవడఁ దెచ్చియాత్మనిల శ్రీ యంబుననుంచిన పారిజాత మో

చెలువ తలంప మీపెరటి శ్రీ చెట్టునకున్ సరిరాక పోమెనే.

180

క. నీ వేమి సేతుమానిని

యీవిభు నాటకముగాక శ్రీ యిదికానీవే

యావెలఁదిబారిఁ బడినపు

డీవిభములు చూపకున్నె శ్రీ యిపుడేమిటికిన్.

181

వ. అని పారిజాతంబునకై రుక్మిణి నెకనక్యంబాడి నెఱవాది తనమ్మున నమ్మురాం
తకుఁ బంతంబులు వలికి యీపువ్వులు దృష్టాంతంబులుచేసి యిచటి వృత్తాం
తంబంతయు నయ్యాది గర్భేశ్వరికి విన్నవించి సేయంగలపనులు సేయింతునని
మరలి శీఘ్రయానంబునం బఱ తెంచె, నప్పుడక్కడ సత్యభామయు. 182

క. దరహాస రుచులు నిగుడఁగ

గురు కుచములఁ బ్రియునురమ్ము శ్రీ గ్రుచ్చుచుఁ దొడవై

నిరవుగఁ గూర్చుండి మద

స్ఫురణంబునఁ జెలికి నెదురు శ్రీ చూచుచు మదిలోన్.

183

ఆ. చెలియ రాక తడవు శ్రీ చేసె రుక్మిణి శౌరి

విరహభారవహ్ని శ్రీ వేగుచున్న

నవసరంబు లేమి శ్రీ నటనుండఁగాఁ బోలు

గాక పువ్వులిచ్చి శ్రీ రాకయున్నె,

184

- వ. అని విత్కరించుచున్న సమయంబున. • 185
- శా. విన్నంబోయిన మోముతో హృదయ నిశ్చేదంబుతో సంభ్రమ
స్వీన్నాంగంబులతో విరాగకలనా శ్రవేళంబుతో సిగ్గుతోఁ
జెన్నుంజేపయులేక యల్లచని చూరచేడదూతి దాదవృలం
గన్నారందమనత్యభామను హరిం శ్ర గౌతూహలోదాత్తులక. 186
- వ. కని వెండియు నాశ్చర్యంబునొంది. 187
- క. క్రమ్మర నిచటికినేమా
గ్గమ్మునఁబ్రత్యక్షమయ్యె శ్ర రసికుఁ డితఁడుచో
ద్యమ్ముయ్యె నింద్రజాలమొ
యిమ్మైనది చిత్రమనుచు శ్ర నెలనవ్వెలయక. 188
- వ. ఆగమనసంభ్రమంబులం బదంబులు తడంబడ డగ్గఱవచ్చి యమ్ముచ్చకంటి
ముందటం బుప్పుపాత్రిక పెట్టి యేమియుం బలుకకయెడఁ గలుగనిలిచి నివ్వెఱ
పడి చూచుచున్న దాని ముఖవైవర్ణ్యంబుపలక్షించి సత్యభామ యిట్లు
నియె. 189
- క. వెఱఁగుపడి భ్రమసిచూచెదు
తెఱవాయిది యేమివెంత శ్ర ధృతిచాలక సొం
పఱియున్న దేమి నీమొగ
మెఱిగింపుము వింతపువ్వు శ్ర లెచటివినీకుక. 190
- క. నావుడునది యిట్లుననా
దేవికిఁ బ్రియునట్లు నిన్నుఁ శ్ర దేలించెడు నీ
దేవరఁగృష్ణుని నడుగుము
నీవడుగఁగ నోపితేని శ్ర నీరజనేత్రా ! 191
- వ. అనుచుఁ బలిసమ్ముఖంబునం జెప్పినోడి తొలంగిపోవ నిదియేమొకో దీని
మాటలవలనఁ గొంతవెంత చందంబు పుట్టెనని కలుషించి యాదేవి విభుని
నెఱింగి¹బాఱంజూచి యాభావంబు చెప్పమని యడుగంబోయి రోషంబున
నడుగక మణికంకణ మండీర మేఖలాకలాప ధృణధృణత్కారంబు తోరంబై
మదన²భృంగశింజినీ భీకరటింకార రావంబు సనుకరింపంజేయఁ దోయజా
తుని హృదయంబు చెదర నుదరిపడి తదంక పీతంబు పరిత్యజించి లేచి పృథు
నితంబ భారంబునను గురుకుచ కుంభంబు వ్రేగునను గమనవేగంబు చాలక
తొట్రుపడుచు, నిలునిలుమని దానిండాయంబోయి కరంబవలంబించి యొక్క
కాంచనస్తంభంబు దండగొని యడిగిననది దాచక తనకన్న విధంబెల్ల సల్లనం
జెప్పి వెండియు నిట్లనియె. 192

1. ఆ. పా. నెఱిగింపూచి, 2. మదనధనుర్భంగశింజినీ భయంకర, 3. ధుంకార,

విష్ణు మాయా నాటకము,

సీ. హరియును నీవు నైర్యముతోడ నిచ్చోట
 సుండఁగాఁ గనుగొంటి శ నుల్లమలర
 నచ్చోటఁగంటి నైర్యముతోడ రుక్మిణీ
 లోలుగాఁగ సరోజ.శ లోచనుండు
 నచటి కెట్లరిగెనో శ యచటివాఁ డిచటికి
 నేలాగువచ్చెనో శ యేనెఱుంగ
 నీవయెఱుంగుదు శ నీలవర్ణుని మాయ
 1కాంతయేమందు నీరకంఠ మిగుల

+ పండిత వా.వి.ని ప్రేరేపి
 ఇదియే వచనం! -
 (చేరి. నా: గుండు నుండి)

తే. రాజసంబున రతిరాజ శ రాజ్యకళయుఁ
 గలిగి విభుతోడనున్న యాశచెలువ చెలువు
 మన్నధునిఁగూడి రతియున్న శ మహిమదోఁచె
 + మగువయేమని నమ్మెది శ మాయకాని.

193

క. నీకిచ్చెఁ బారిజాతము
 లోకంబు లెఱుంగమున్ను శ లోలుండై నేఁ
 డా కంజాక్షికినిచ్చెను
 నీకంఠును గూర్చునా వరనిత గృష్ణునకుఁ.

194

క. ఆ వెలఁది నీకుఁబంపిన
 పూవులనెత్తావి చూడు శ బూమెల వలపుల్
 గావించినపతిఁ జూడుము
 2నావచనము కల్ల గాదు శ నమ్మవయేనిక.

ఇట్లున్న -

195

క. చెలినొక తెనంపు రుక్మిణి
 నిలయమునకు నిపుడెయనఁగ శ నిశ్చయముగఁ బు
 వ్వులు గొనిపోయిన యందఱు
 చెలులొక్కట వచ్చియట్ల శ సెప్పిరి సతితోఁ.

196

చ. అనయమునేక వాక్యముగ శ నందఱు చెప్పిన యట్లనిప్పు సో
 కిన క్రియవెచ్చి యంగలత శ కేవలతప్త సువర్ణమూర్తియై
 కనుబడఁగెంపు సొంపడరు శ కన్దవతోఁ దరళాక్షిమీనకే
 తనుమహితానలాస్త్రము విరేధంబున వచ్చెమురారి పాలికిఁ.

197

వ. ఇట్లసూయాజాత ప్రభూతరోష కషాయిత స్వాంతయై తనతోన నకలసఖి
 వర్గంబు ననర్గళభంగిఁ బుష్పమణిపాత్రికలతో నేతేర వనదేవతాసంతతితో

1. ఆ. పా. నాకంత తెలియంగ నలినగంధి. 2. రతిరాజ్య రమ్యకళయు 3. నావచ
 నము కల్లగాదు నమ్ముముయనినక. (నమ్ముమటన్నన్ ?)

వచ్చిన వసంతలక్ష్మీయన నమ్మానవతి తిలకంబు హరిముందట నిలిచి
యిట్లనియె. 198

క. విను, తాల్మిలేక యేడ్చుచు
దనులతగంపింప గడ్గదస్వరమున న
జ్ఞనిచేఁ బలికెడు వీణియ
కెనయై తడబడుచుఁ బలుకు శ్రీ లేర్పడకుండన్. 199

చ. ననునొక పెద్దచేసి భవనంబు లెఱుంగఁగఁ బారిజాతమ
య్య నిమిషనాభుగెల్చి నయనమారఁగ నిల్పితి నాఁటిమేలు నా
నెనరు కృపావిశేషమును శ్రీ నేఁడొనరించితె పెద్దదేనికి
మన మలరణ వశీకరణ శ్రీ మంత్రము గ్రొత్తగ నభ్యసించితో². 200

తే. పారిజాతంబు భవి సత్యభామయింటఁ
గానిమఱి యొండ్వారులయిండ్లఁ శ్రీ గలుగ దనఁగఁ
గలుగఁజేసి తె తక్కిన శ్రీ పొలతులిండ్ల
నేమి మందుల వలపించి శ్రీ రింతనిన్ను. 201

ఆ. సత్యభామ పారిజాతపుష్పము లంపె
నంపసాటికొరులు శ్రీ సంపువారె
యింక కడమమాట శ్రీ లేల యీతరుప్రసీ
యిష్టనతికిలంచ శ్రీ మిచ్చుకొమ్ము. 202

వ. అని నపత్నివిషయ రోషవిషాదంబున శంకాతంకంబులేక యవ్విరులన్నియు
వెన్నునిపై దిగు పాఱుంబోయించి చంచల హృదయంబునం గోపోద్దిపితయై,
తత్సన్నిధానంబువిడిచి తన కేళిమందిరంబు చేరఁబోవ, నవ్విభుండు నవ్వుచు
లేచి కూడముట్టి బోటికె తెలవ్వ లివ్వలఁ దొలంగిపోవ నమ్మానిని పయ్యెద
చెఱుంగువట్టినఁ బట్టువడక భ్రమణవేగంబున నవ్వలువవిడి జాఱ లోనికింజని
గ్రక్కున గగనకవాటార్గళంబు బిగియించి వేటొక్కచీనాం శుకంబుధరియించి
చెంగలువ పాన్పున మేనుపైచి పొరలుచు, ఘటనిహిత ఊధితపన్నగాం
గనయుంబోలె రోజొచుండె నట యొడుపుదప్పిన పద్మలోచనుండును మగుడి
యొక్క బహిర్భూషణరచిత కుసుమశయనీయంబున శయనించి, తద్వయ
స్యలునముచితసేవా విధానంబు లొనరింప నయ్యింతి సంతాపశాంతికై విరహ
ధర్మం బవలంబించి యమ్మూర్తినచటనుంధి, రుక్మిణ్యాది ప్రధాన దేవీజనంబుల
యందును, పోడకనహస్రనుందరీ సందోహంబునందు నమరక్తి దాల్చిన రూపం
బులఁ గ్రిడించుచుఁ జిత్రకాశలంబుల నారాత్రి గడపి ప్రభాతంబున నామా
యారూపంబులన్నియు నుపసంహరించి యూరకుండె నప్పుడు. 203

క. ఆలీలామిథునము త

త్కాలోచిత విధులుదీర్చి శ కడుపడి నన్యో
న్యాయోకన సదుపాయం
బాలోకించుచును తహతహం పడుచుండె.

204

నీ. ఆవేశనేఱోయి శ యదియెల్ల దత్పరి

చారికాజనముచే శ జక్క డెలిసి
హరిఁగాంచ నమ్మహాపురుషుండు దనకేళి
మాయావిధానంబు శ మందహాస
మెసఁగ నానతియిచ్చె శ నీ సేతలన్నియు
వెడపోకలనియ్యార్వ్య శ విడువఁజేసి
సత్యభామకుఁగోప శ శాంతిసేయుము పొమ్ము
నాపుడు సలరి యాదేవికడకు

తే. సముచితక్రియఁ జనిన యాజలజనేత్ర
నన్ను మన్నించి శనకానరసముననుంచి
తాను నానతి యిచ్చెత శ ద్వర్తనములు
నాత్మసంచార ఫణితియు శ సర్వభంగి.

205

క. చెప్పిననంతయు వినినే

నప్పడు తలయూచి యమ్మహాదేవి మొగం
బొప్పారఁజూచి నవ్విసఁ
గప్పర పడినన్ను బలికె శ గౌతుక మెసఁగె.

206

వ. కుమారా ! దుగ్ధసాగరంబున నమృత పూరంబునుంబోలె నీ నవ్వు మనఁగఁ
ప్రసాదహేతువై యొక్క విశేషంబుదోచె నభిప్రాయంబు చెప్పుమనిన,
నంబా ! యీనకలంబును నాకపటనాటకుని మాయానాటకంబు. ప్రతిమంది
రపారిజాతవిలసనంబును బహురూపకత్వంబును హరి యింద్రజాలంబు, నీ
హృదయ ధైర్యసామగ్రిచూడ నమకట్టిన పని యింతసౌదృశ నిన్ను భ్రమ
యించె. నింతియేకాని నిక్కంబుకాదని సంచారికలవలన పరామర్శించి కల్ల
చేయకదీనికై నీపంటి నుహా ధీరనాయకా రత్నంబునకు సంచలించనగునే,
తోల్లియు శ్రీమహాలక్ష్మీ ద్రుహిణ రుద్రాదులు నీవిభుని మాయానాటకం
బున భ్రమసి తిరిగిరి. ఆ కథలు చెప్పెద నాకర్ణింపుమనిన, నచ్చెరువంది
పరిణమించె నంత నిజవల్లభుండు ప్రణయప్రీతి పూర్వకంబులైన విధానంబు
లందన్ను మన్నించి కూడుకొనిన సలరి యద్దేవ దేవుని యనుమతి నన్ను
బుత్రవాత్సల్యంబున నారాధించి యా జగజ్జనని నాకు నీ పారిజాత మాలిక

యనుగ్రహించెనని గోవిందశర్మ ధర్మనందనునకుం జెప్పెననిన విని పరీక్షి
త్తుండట మీదటి వృత్తాంతం బెట్లయ్యెనని శుకబ్రహ్మ నడుగుటయును, 207

క నారాయణదేవ కృపా

పారాయణ భక్తలోక శ పాలకవిద్యా

కైరవ చంద్రోదయమా

యారమణీరమణయశు శ యానందనిధి.

208

ఉ. శ్రీతులసీస్రగర్పితవ శ రిన్నుట శాస్తుభపద్మరాగ ర

త్నాతుర భద్రపీఠసము శ పాశ్రితసింధు నుతాకటాక్షవీ

క్షాతుహినాంశుదీప్తివిక శ సత్తిజగత్కుముద ప్రసూనగం

ధాతిభిబంభరాయిత నిశాను చరేంద్రముఖాఖిలామరా.

209

మాలినీ, ప్రకృతి పురుషమూర్తి శ బ్రహ్మయోగానువర్తి

సకలనయనరమ్యా శ సాధులోకైక గమ్యా

ముకుటకలితపింఛా శ ముక్తసంగాతివాంఛా

వికచకమలనేత్రా శ వృత్రజిన్నీలగాత్రా.

210

ఇది శ్రీమదన గోపాలచరణకమల సేవాధురీణ సత్కళాపారీణకృష్ణ

భట్టారకపాత్ర చింతలపూడికామయప్రభునుపుత్ర సుకవి

వర్యరాధామాధవయల్ల నార్య ప్రణీతంబైన

విష్ణుమా యా నాటకంబునందు

ప్రథమా శ్వాసము.

అ అ అ అ అ

శ్రీ రస్తు.

విష్ణుమాయానాటకము.

ఆశ్వాసము. ౨.

క. శ్రీరాధాధరమధురసు

ధారసధారా ప్రశాంత శ దారుణనిశిత

స్మారశరాసల ధీరో

దారగుణావాలనవమ శ దనగోపాలా.

తే. అవధరింపుము దేవనం శ యమివరుండు

సకలవేదాంత విద్యా విశారదుండు

శుకమహాయోగి పలికెను శ త్సుకతమఱియు

నింపుగా నాపరీక్షింను శ రేంద్రునకును.

తే. ఈవిధంబునఁ బారిజాతావనీజ

కుసుమమాలిక తాఁగయి శ కొన్నతెఱుగు

చెప్పివెండియు నాన్మప శ శేఖరునకు

సనియె గోవిందశర్మ ప్రహ్లాదమెసఁగ.

క. ఆసాధ్య చిత్తగించుటఁ

జేసి పవిత్రములునతివి శ చిత్రంబులునై

భాసితైవిష్ణుమాయో

ల్లాసచరిత్రములు వినుమి శ లాతలనాథా.

మ. హరిలీలా మహనీయమై హరవిరిం శ చ్యామర్త్యసంసేవ్యమై

పరమంబై బహుశాస్త్ర సారమతమై శ ప్రామాణిక గ్రాహ్యమై

నిరతానంద నుభై కహేతువయి యురస్కేపించిమాయాప్రపం

చరహస్యంబగు తత్కథానివహమ శ శ్రాగతంబులోకంబులఁ.

—•—•— విష్ణుమాయావిలాస కథలయొక్క ప్రారంభము.

క. శ్రీయుతమై విష్ణుమహా

మాయానాటకము నాఁగఁగమహివెలసె మహీ ,

నాయక తత్కథలన్నియు

నాయతగతి నొక్కప్రబంధమై నాచేతఁ.

మ. వినువిశ్వక్షితిపాలమాళి వలభీ శ్రీ విస్ఫారరత్నప్రభా
కనదుద్దామ పదారవింద త్రిజగత్కల్యాణచారిత్ర పాం
డునరేంద్రోత్తమపుత్ర యీముని గరిష్ఠుల్ నీవునుంగూడియెం
దునకుం జిత్రముఁ బోవనీక హరియంద్రు న్నిల్పిసంప్రీతితోఁ.

7

వ. అని కొలుపు సావధానంబు గావించి.

8

◆◆◆ వైకుంఠ పురవర్ణనము. ◆◆◆

సీ. పాలమున్నీటిలోఁ శ్రీ బ్రభవించునుదయరా
గంబుతోడి సుధాంశు శ్రీ చింబమనఁగ
మంచుగుబ్బలిమీఁద శ్రీ మించునుదంచిత
కమనీయ ధాతుశృంగంబనంగ
నిండుఁగొలంకున శ్రీ నిండారబెరసిన
ప్రత్యగ్రహల్లక శ్రీ ప్రసవమనఁగ
పటికంపురాసానశ్రవైఁ బ్రోవుగానిడ్డ
కాశ్మీరకర్దమ శ్రీ కబళమనఁగ

తే. ధవళకర్పారాశి విభంబుగలిగి
యందమైయున్న తెలివీవీయందుఁ దనరు
దివ్యమాణిక్య రుచిపుంజరదీ ప్తివజ్ర
గోపురోద్దామవరమువై శ్రీకుంఠపురము.

ఉ. ఆరమణీయధామముననాదిమవిష్ణుఁడు లక్ష్మీయున్ మనో
హరిమణిప్రభాస్ఫురిత శ్రీ హాటకకుట్టిమ చంద్రశాలలో
భారతియాదిగాఁగల సుశ్రవర్షవధూటులు చేరికొల్పి సాం
పారుచు జూదమాడుటకు శ్రీ నాత్మఁదలంచిరి కాతుకంబునన్.

10

◆◆◆ విష్ణుమూర్తియును లక్ష్మీదేవియును జూదమాడుట. ◆◆◆

ఆ. చిత్తవృత్తియెఱింగి శ్రీ యత్తఱిపవడంపు
పలకరత్నసారైలలవరించి
శివకరుచిరపాచి శ్రీ కములుదన్నధ్యభా
గముననునిచె దివ్య శ్రీ కాంతయొక తె.

11

క. సిరిచూడా రత్నంబును

హరికాన్తుభమణియుఁ బందెనమయ్యెజయాశా

1. ప్రా. పా. పలకల దనరసారైలలరనిన్, 2. ఆ. పా. కనకఖచిత పాచికలును, దనర సారైల లరనిన్. 3. ప్రా. పా. మణికి,

పరతంత్రబుద్ధినపుడొం
 డొకులకుఁ బెనఁగొనియె ¹నేర్పుననుత్సాహంబున్.

12

క. గిలకల సారెల మోతయుఁ
 గలకల కంకణ రవంబు శ్రీ గర్జోత్సవమై
 చెలఁగఁగ నాడిరి ద్రోస్తరి
 పలుకులఁ బంతముల నేర్పు శ్రీ పచరించితగ్గన్.

13

క. కాంతుఁడు జయమందఁగ భూ
 కాంతామణి గోరు దివ్యకాంతాతతి శ్రీ
 కాంతజయము- గోరును వా
 క్కాంత యుభయజయముఁ గోరుఁగౌతుక మెనఁగగ్గన్.

14

సీ. అడిగిన దోయంబు శ్రీ లందందఁ బడుచున్న
 నుల్లంబులోశౌరి శ్రీ యుల్లసిల్లు
 నొంటిన సారెకు శ్రీ నొసరదోయమువడ్డ
 చంచలేక్షణ ముద్రలించి పొడుచు
 నాటఁగొంచెం పుదోయమున ²దూగక. సార్లు
 చచ్చిన వెసనవ్వు శ్రీ చక్రపాణి
 తనయాట నయమయ్యుఁ శ్రీ దగుపండుసార్లెత్తు³
 దాయంబు రాకున్నఁ శ్రీ దరుణికనలు.

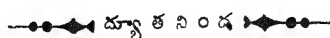
ఆ. నాటనగముచేసి శ్రీ యాడించు దనుజారి
 ిక్కుమొదటి కాలఁ శ్రీ బెట్టునతివ
 హరి తిరస్కరించు శ్రీ నంగన గలుషించు
 నాటయాగ్రహంబు శ్రీ నగ్గలింప.

15

క. ⁴అవమతి సప్తవ్యసన
 వ్యవసాయము వలదు సుజన శ్రీ వరులకు సరస⁵
 వ్యవహారహాని గావున
 నవనీశ్వర జూదమొప్ప శ్రీ దన్నిటికం'టెన్.

16

1. ఆ. పా. దొందొరులకు పెనగొని యొనపుక నుత్సాహంబున్. 2. ప్రా. పా. కర్జోత్తు
 కమై. 3. ఆ. పా. బ్రస్త. 8. 4. కొంచెపుజాయమనగూడ కాసారె వొచ్చిన వెడనవ్వు. 5. దగు
 పంట సారెత్తు. 6. బెట్టుమొదలి సారెబెట్టునతివ. 7. ప్రా.పా. ఆనుపమ. 8. ప్రా.పా. సద
 సద్యవహార.

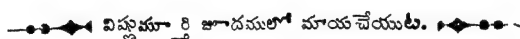
సీ. స్వామి భృత్యన్యాయ శ సరణి నాక్షేపించు
గురుశిష్యభావంబు శ పరిహరించు
పితృపుత్ర వాత్సల్య శ గతి మిథ్యగావించు
సన్నదమ్మల పాడి శ సవనయించు
బాంధవమిత్ర శ స్రద్ధావంబు భంజించు
బహుమాన వినయ తత్పరత నడచు
ధర్మశీలంబుల శ మర్కంబు భేదించు
గీర్తిధనంబుల శ గేవడించు

తే. మచ్చేరముఁజెంచుఁ గోపంబు శ నెచ్చేరించుఁ
బ్రాణహాని ఘటించుఁ బాపంబునించుఁ
గాన జూదంబువల దభిమానధనుల
కాడిరేఁ బన్నిదమునకు శ నాడఁజనదు.

17

ప. ఇవ్విధంబున నలుకఁగొని తలంపుల ధైర్యంబుగలంపఁ బరస్పరవిజయ కాంక్షల
నీడంబోక యాడుచున్న సమయంబునఁ గలిమిబోటి యాట నయంబై
యోటలు పన్నిదంబునకు వచ్చిన మెచ్చుచు మేలుచేయయ్యెనని సంతోషించి
యంతరంగంబు చెంగలింపం జేతివాటగుటంజేసి పాచికలువైచి గెలువం
దలంచిన.

18

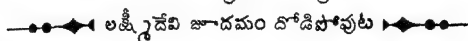

ఆ. ఆటడీలుపడిన శ సమృహమాయావి
చిత్తవృత్తిగవు శ చెంగలింప
నీమృగాక్షి హృదయ శ మెట్లుండునో చూత
మంచు మాయపన్నె శ నాక్షణంబ.

19

క. ఆ మాయావిభ్రమమున
నేమనిచెప్పదు నృపాల శ యిందిరవైవక్
భూమిఁబడి పాచికలలో
నా మునుపటి లెక్కలుడిగి శ యస్యములయ్యెన్.

20

క. లెక్కలు విపరీతములై
యక్కామినిచేతి పందె శ మది దప్పిననా
పెక్కువసెడి వెలవెలనై
గ్రక్కున పాచికలు చఱచెత్తగనలుచుఁజేతన్.

21

తే. నవ్వెభూకాంతవాణి మానసంబుదాల్చెఁ

దద్వయస్యలు లజ్జించి శ్రీ తలలువంచి

రబ్బనాభుండు పరిహాస శ్రీ మాడెనపుడు

వానినన్నింటనుడికె నశ్వవిత మనను.

22

క. జననాథ జూదమున నో

డినవారి మొగంబు వ్రాచుకొడెప్పరమని చె

ప్పినమాట నిజము కమలం

బునుబోలెడు శ్రీముఖంబు శ్రీ పొలుపునఁ దఱిగెన్.

23

వ. ఇట్లు పరాజయ పరాభవంబు వాటిలైననుచుఁ జెక్కుచెమర్ప నేర్పరు

తైస నపత్ని భర్తలొనర్చు కెలనసంబునకు సాలయుచు ధర్మదేవతనుదూటి,

యంతఁ గొంతఁజైర్యంబు దెచ్చుకొని యమ్మహా ధీరనాయక వివేకించి

దా¹యంబు రాకుండుటకుఁ గతం బేమని విభుండు వైవకుండఁగ్రమ్మర పాచి

కలు బట్టిచూచి వానియందు ²ముందటిరేఖల క్రమంబుగాఁ దనయాటకుం

గూడక నలువంకల నొక్కలెక్కయై యధిపుని యాటకుందగిన పన్నిదం బగు

చున్న తెఱంగు వెఱంగుపడిచూచి, యది యతనిమాయగా నెఱింగి యద్భుత

క్రోధరసరంజితంబగు మొగంబునం గంటికి నగవు చిగురుకొల్పి యిట్లు

కపటంబుసేయం దగునే యని మందస్థిత వదనార విందుంజైయున్న వెన్ను

నుద్రేశించి.

24

ఉ. జూదరికాని చందములు శ్రీ చూపితివన్నియు మేలుమేలు నీ

గాదిలి భూమిదేవికి విశ్వాసముగా జనులెల్ల నెల్లదం

జూదము వాదహేతువును చుల్కదనంబును బొంకు నంటదాఁ

గాదనరామినిక్కముగఁ శ్రీ గంటిమి నీవెడమాయ లచ్చుతా.

25

మ. ననువించించి జయించి నాశిరము రరత్నంబుం బ్రయత్నంబునం

గొని యావల్లభికి దలంచితివై సీకకుం బ్రేమమట్లయ్యెనేఁ

గొనుమేనిచ్చెద మాయయేల యిదివాశకుం బ్రాంతెరత్నాకరేం

ద్రుని పట్టిన సీరినాటెఱుంగవె జగత్తుల్గోరి సేవింపఁగఁ.

26

క. అల్పుల ననురులఁ గొందఱ

వేల్పుల మానవులఁగొన్ని శ్రీ వెడవెడ మాయల్

గల్పించి త్రిప్పనీ సం

కల్పముచెల్లునె మదంతి శ్రీ కంబునఁ గృష్ణా.

27

ఉ. కేవల మూఢజాతి నడకకించెడు నేర్పులు చూపవచ్చితో

నీవెడమాయ నాయెదుట శ్రీ నీళ్లలొవ్రాత హిమంబువెంపు మే

ఘావరణంబు బుద్బుద ఘటావళి వేనవి యెండమావుగాఁ
బోవునెకాక నిల్చునెయ శ పూర్వవిశేష మె శేషతల్పకా.

28

వ. ఆటవారిని భ్రమియింపనే నీమాయలు, నీమాయ కొలదిగాదు నామాయ
లవియెట్లంటేని వినుము.

29

నీ. హరవిరించి పురందరరాది బృందములకు

సిద్ధవిద్యాధర శ శ్రేష్ఠులకును
యక్షగంధర్వ గుహ్యక కులాధిపులకు
పన్నగ కిన్నర శ పరివృథులకు
చారణఖచరరా శ జన్య వర్గములకు
కనకాద్రి ముఖనగ శ గ్రామణులకు

దై తేయదానవార్ధ్యక్ష సంఘములకు

విశ్వ విశ్వంభ రాశీశ్వరులకు

తే. పదపు లైశ్వర్యములు మహా శ ప్రాభవములు
మత్కటాక్ష మహామాయ శ మహిమఁగాదె
విస్తరిల్లుట త్రైలోక్య శ విభుత నీకుఁ
గలుగుటయె నీకు నేఁ గలుగఁగఁ గాదె.

30

నీ. చంద్రబింబంబునఁ శ జంద్రికరవి మండ

లంబునఁ బ్రభయనీలమున దీప్తి

రత్నజాలంబున శ రంగు, సరోరుహ

వనముల శృంగార శ వైభవంబు

పురమహోత్సవములు శ కరిహయరథ భట

సామ్రాజ్య సామగ్రి శ చారుభూష

ణాంబరలావణ్య శ హావభావ విలాస

కలనలు త్యాగభోగముల గరిమ

తే. శ్రీమహాలక్ష్మీ కళయున్న శ చెలువయనఁగ

వినవె నా మాయలోకైక శ విలసితంబు

నిఖిల మిథ్యాకరోపాయ శ నీదుమాయ

కంటివే రెంటి మేలును శ కమలనేత్ర.

31

వ. అని యీర్వాజనితలజ్జా విషాదక్రోధంబుల సంతపించి యంతట నిలువక.

32

శా. నీ వైకుంఠమహోత్సవా భ్యుదయముల్ శ నీమందిరాంతఃపురీ

లావణ్యాశీతయంబు నీమణి గణాలంకార సౌభాగ్యము

నావిమ్మిర్తులునే గ్రహించెద భవన్నాయా విలాసంబు లె

ఘై వర్తించునొ చూతమంచు నిజదిశవ్యాకార మేషార్థగఁ.

33

క్షీదేవి కోపముచేతను వైకుంఠ విలాసమును హరించుట.

తే. ధరణి గంపింప లోకముల్ శ్ర తల్లడిల్ల
భూతపంచక మాక్రోశరమునఁ జలింప
శారదాదేవి ప్రార్థన శ సరకుగొనక
మింగెవైకుంఠ సామ్రాజ్య శ రేఖ లక్ష్మి.

సీ. ప్రాకారగోపుర శ ప్రాసాదమంటప
చంద్రశాలల వెంపు శ చేటులువడియె
పర్యంకభూషణాం శ బరపరిమళవస్తు
విస్తారములమేలు శ విన్నఁబోయె
సౌవర్ణమణిమయ శ ఛత్రచామరకేత
నంబుల బిరుద చిహ్నంబులెడలె
వారణహయభట శ వ్రాతరథానేక

సై న్యసంకుల గర్వ శ చయముడించె

తే. రంగవల్లివితాన తోరణవిచిత్ర
దీర్ఘి కారామవాటికా శ దివ్యకేళి
పర్వతప్రోలన త్వంబు శ పాడువారె
నట్టివై కుంఠమునసిరి శ యాగ్రహింప.

35

తే. అవ్వధంబున సిరితన శ యమృతదృష్టి
మరలఁదిగిచిన వై కుంఠ శ పుంవరంబు
కువలయప్రియ రుచితేని శ కుముదసూన
మట్లుశూన్యత్వమొందె చంద్రదాస్వయేంద్ర.

36

••◆• అందుకువిష్ణుమూర్తి కలుపించుట.

సీ. అంతయుఁగనికడు శ నాత్మలోఁ గలుపించి
వేగిరపడక యాశ్రయిత్వకర్త
యాటవారల నాగ్రహంబింత సేయునే
యక్కటా యీఫలంబనుభవించుఁ
గాకేమియని భావి శ కపటకృత్యముగాన
రాకుండ మాయానురరాగలీల
సనుపారపరిరంభరణముచేసి కోపమి
ప్లేటికేలోకంబురలేమి నేయు

తే. నవ్వులాటలకై నీకు శ నివ్వధంబు
చనునెయిఁకఁజాలు నీచి త్త శ జాలవహి.

శాంతిబొందింపు భూతపం శ చకమాజెదరి
కుండఁ గరుణామృతముచల్లు శ ముత్పలాక్షి.

37

కోపమువచ్చిన నావైఁ

జూపవలెంగాక మిగుల శ నుందరతరమె

చూపట్టెడు వైకుంఠము

హాపుర సాభాగ్యముడువ శ నగునే నీకుఁ

38

క. కంటివె వైకుంఠము నీ

కంటికృపాశ్రీలఁబాసి శ కడుశూన్యంబై

యుంటయిది చాలకయోఁ

గెంటింపందలఁచెదపు నిశ్శలలోకములక.

39

వ. సర్వమంగళాధి దేవతయును లోకమాతయునని నిన్నుం బ్రహ్మలు సేవింపనుండి
నీకు లోకంబులపై నలుకదగునే. మనము వినోదార్థంబున కాడ సమకట్టిన
జూదంబింతచేసె, సరసంబు విరసంబయ్యె, నీదేమిదోషంబు జూదంబు
దోషంబుగాక. దీనికేమి యింకఁ బ్రసన్నురాలపు గమ్ము, నీవ గెలిచితివనుచుఁ
దన కాస్తుభ కైవేయంబు నయంబున నయ్యిందిరాదేవి సమున్నత కుచ
కుంభ మధ్యంబున నలంకరించి కలంకఁదేర్చి యీదుర్మూత వ్యసనదోష
భేదంబులు మానఁ గొంతకొంతప్రాద్దు సరస్వతంబు పొంత విహరింతము
రమ్మని, యనుగ్రహంబుగల యప్పుడు వైకుంఠ దివ్య మందిరంబు వెలుం
గెడుంగాక శూన్యగృహంబున నుండం దగదని యెలయించి కైదండయిచ్చి
తోడ్కొని యంతఃపురోద్ధాన మార్గంబునవెడలి చనియెనంత కొంత
దూరంబున.

40

—◆◆◆— లక్ష్మీదేవియును విష్ణుమూర్తియును క్షీరసముద్రమున జూచుట. —◆◆◆—

ఉత్సాహ. కమలయుంబ నార్ద్రనుండు శ గాంచి రుర్వరావచకి

ప్రమదలుక నురాంగనాళి - పజ్జఁదోడఁ గూడిరా

విమలఘనకాంతికాంత శ విస్ఫురత్కళానిధి

ఘుమఘుమ తరంగసంఘ శ ఘోషభీషణాంబుధి.

41

మానిని. నీదగుసోదర భావముఁజెంది యశనిందిత కీర్తివహించె నుధా

పాదనుధాతులసీనవ భాస్కర శ భాస్వరకాస్తుభరత్నమరు

త్పాదవపంచక కామగవుల్ బహు శ భంగుల నెల్లజనుల్ పరమా

మోదముఁజెందఁగ నీయమృతాంబుధి శ ముద్రియ చూడుమువేడుకతోక.

—◆◆◆— సముద్రోపస్తుపులను లక్ష్మీదేవికి జూపించుట. —◆◆◆—

ప్రగ్విణి. నీరజాతేక్షణ శ నీకటాక్షౌంచలా

ధీరతాభ్యాసమర్థించి కాఁబోలుఁ జూ

చేరిమీనాళివేరచిత్రమై దాటెడున్
గోరికల్ మీఱంగ శ న్నోంటివేవారిధి.

43

పనమయూరము. వేల్లితనవీనతర శ విద్రుమలతోద్య
త్పల్లవవిలగ్నమయి శ భాసితెడుముత్తైం
బల్లదె మృగాక్షికల శ శాంబునిధిలోనీ
యుల్లసిలుమోవిగడు శ నొప్పె చిటునవ్వై.

44

కునుమితలతావేలితవ్న తము.

రాకాచంద్రాస్యా యమృతనిధిసం శ రంభమొప్పంబయోదా
నీకంబాపూరంబులు గడుచడిన్ శ సిల్పిచానంబుసేయాక
వేకంఠేనీవిభ్రమానమునే శ వేడ్క నేత్రద్వయంబా
లోకశ్రీలం గ్రోలెడు సువిహితా శ లోలనంప్రీతిఁ జూపెక.

45

ఉ. శాతకటాక్షచూచితవె శ క ఖమొకండు నితాంతయాతనా
యాతతిరంగహస్తముల శ నావల యీవల యశాచునున్నయ
య్యాతురవృత్తి తానకగ్రశాభమటన్న సహింపరామి మీ
తాతబహిష్కరింపంగఁ బరదంపడి లేనంగ లేకయుంబలెక.

46

వ. వెండియు మదభరంబున మదనమననోన్మదనాది నిశితశరపరంపరాకంప
మానమానసలగుచు నేటి మదిరాక్షులు చక్షురుత్సవంబులైన మదకల
కలహంస రశనాక్రేంకార సంకులపులిన ఘనజఘన బింబంబులును, వర్తలా
వర్తగంభీర నాభీతలంబులును, కోమలశైవాల రోమరాజితలును, సము
త్తుంగరథాంగ కుచకుంభంబులును, నాళీకనాళహస్తంబులును ప్రశస్త విలాస
రేఖలు మెఱయ పుష్పంధయ ధమ్మిల్లవళి బంధంబులుంజెదరఁదరుసురభి కునుమ
సారభ్య ప్రవాహంబులతోడిండీర ఖండనుందరమండహాస చంద్రికల కలంకా
రంబై లేదరగకటి వంకబామల మురివెంబుల నలరు కలికి గలువరేకుల కనుం
గవ కెలంకులం దళుకులెసంగుబేడినచూపుల దీవెలుపుట్టింపుచు, బాయకపై
కొనిన దక్షిణనాయకత్వంబున నందఱ నొక్కచందంబగు ప్రేమంబున నుద్దా
మద్వీర్యతరంగ బాహుదండంబులు నాచి క్షాగిలించి తదీయ పద్మవదన తద
ధర నిర్గళిత మధుమధురామృత పానంబున నుప్పొంగు లీలాసంగతివలన
శృంగారరసంబును, నిఖిల భువనైక సంభావితంబగు ప్రాభవంబున విశ్వ
విశ్వంధరా చక్రంబాక్రమించి సమున్నతాయతోర్ని హస్తస్ఫార పరిస్ఫాల్సనని
పాటిత దిగంతదంతావళ కుంభకూటంబైన ప్లాటవంబువలన వీరరసంబును,
²అఖండల దోర్దండ మండిత చండధారాక్రూరభిదురధురాచిత సంజాత

ప్రభూత భీతిగ్రచ్చటి శరణుసాచ్చిన శిలోద్భయ నాయకుండగు మైనాకుని రక్షించు దాక్షిణ్యంబువలనఁ గరుణారసంబును, ప్రాప్తపేణ్య పయోవాహంబుల భ్రమంబున నదభ్రాసీలమణి విభ్రమంబున నింద్రచాపదీపిత దిగ్విటంకంబులును గలిసి నిర్ధారపాత ప్రకంపిత జంతులోకంబులును విద్యుద్దండమండిత జగదండ ఖండంబులును, దుర్జయ గర్జాజర్జరీ రావతాండవిత శిఖండిమండలంబులునై కుంభద్రోణ వర్షంబులు వర్షింప, మొల్లంబైన యన్నీటి వెల్లువ యెల్లకడలంగడలుగొని యుప్పొంగి తరంగిణి ముఖంబులం బ్రవేశించు నప్పడును, నిదాఘ సమయ దీర్ఘ రివసకర కిరణ సమాన స్వీకృత సరస్వతో సరోవారికూప పానీయంబై యుండి మహిమండలంబు ప్రయ్యలు వాయు నప్పడును చెప్పరాని యగాధ జలగాంభీర్యంబున నుబ్బునుగ్గులు లేకయొక్కచందంబుననుండు నఖండమహిమవలన నద్భుతరసంబును, సురాసుర పరివార పురాకృత మందర ధరాధర మంథానమథన సంభ్రమణంబున గంభీర గుణంబుచెడి వికల జీవనభంగ ప్రయానజాత విశ్వాన యాతాయాత సర్వతో ముఖంబులం బొరలంబడుచు ఘోషింపనెఱి దప్పిచెప్పరంబున నాటనుండియు మొర వెట్టుచున్నదో యనునాడిక 1వలన హాస్యరసంబును, నిరంతరంబును దద్వీపంబులు నివాసంబులుచేసికొని కినుక ననేక పట్టణ గ్రామ వర్ణాశ్రమ వాసుల గోవుషభ శిశు స్త్రీలోకంబులు జీకాకు పడఁగనిమనంగియనువులకుంబాపి రక్తమాంస మేదో మస్తిష్క పంక పంకిలంబగు శవనివహంబులు దెచ్చుకొని విచ్చలవిడి నిచ్చలు బ్రమత్తులగుచు నక్తంచరులు బుత్తులుగొనఁ దదీయ పూతిగంధ బంధురంబులగు గంధవహ ప్రసరణంబులవలన భీభత్సరసంబును, పరస్పర విగ్రహ పరిగ్రసన రసరభస క్రోధధావనసంకులంబై నిశ్శృంకంబై కుంభీరకుంభీనసతిమితిమింగిల కమతకర్కటాదియాధ పరంపరలు తెంపున విహరింప, దురవలోక భీకరత్వంబువలన భయానకరసంబును, విలయకాల రుద్రవినిద్ర జగదాభీల మహోత్క్రీల ఫాలనయనానల జ్వాలాకరాళంబై విశాలజహ్వ సంహతులం 2వయఃపూరంబులు గ్రోలుచు పొగలఁ దగులక తెగలుపడి భగభగనిగుడు పొగరు చిగురుమంటల వెంటమింటికి నుప్పరంబెగయు నిప్పులకుప్పలు చవలతుడలంబెదరి చామరధ్వజ ఛత్రాకారంబుల ప్రకారంబున నలువంకలం 3దులిరాలుచుండం బ్రచండతేజంబున, బ్రహ్మాండమండలార్ధ్యకర్పరవర్యంతంబు శతయోజన సమీపసంచర ద్వివ్యవిమానవిహంగ ముఖభేచరనిచయంబుల భస్మసాత్కరింపుచు ననవరతంబు నీడఁబోకకలోకోత్కృష్టంబగుచున్న బడబొగ్గివ్యగ్రతాపోద్రేకంబువలన 4రాద్రసంబును,

1. పా. నాడికల 2. అ. పా. క్రోధధావనంకులం. 3. ప్రా. పా. యదజపరంభర.

4. అ. పా. దూరిగ్రాలుచుండ, 5. బలోత్కృష్టం బగుచు,

చంద్రచంద్రికాశీతల ధవళస్వభావంబును నమృతరూపంబును సతివిమలాంత
రంగంబును, ననేక సాధుబుధ ¹సేవ్యమానస్థానంబును నగు సౌజన్యంబువలన
తాంతరసంబును దనయందు బ్రకాశింపం బెంపారునసార గుణవారం బగు
పారావారంబున వారాక్షర కుమారికి ననేకవిధ విచిత్ర నుందరతర పదార్థ
సందోహంబులు సూపుచు నవ్వనమాలి లీలావిహారంబునం గొండ్లాక
దవృచని.

47

—◆◆◆ సముద్రతీర వనవర్ణవము నందలి విహారవర్ణవమును. ◆◆◆—

ఆ. తాళపూగనారి శ కేళహింతాళకే

తకరనాల సరళ శ వకుళ కదళి

పనస సింధువాద శ పారిజాతాధి కా

వనిజరాజి నొప్ప శ వనము చొచ్చె.

సీ. నిండురు బొన్నల శ నెత్తావిఁగొని

పసిడిఁ సంవెంగల శ వైకి ను²దిరి

నెఱిమించు పొగడల శ నెత్తావిచేకొని

లీలమై బొండు మ శ లైలకునుటికి

నిగుడు గొజ్జంగుల శ నెత్తావిహరియించి

పొదిగొన్నచేమంతి శ పొదలకరిగి

నిండారజాజుల శ నెత్తావి నవరించి

నవపారిజాత సం శ తతులవాలి

తే. యెలమిఁ దద్దివ్య గంధంబు శ లేర్పఱించి

మెలపుతో వాని నన్నింటి శ మేళవించి

యింపు నునుగాడ్పుకానుక శ యిచ్చెవారి

కాత్మగంధ వహారంబు శ సార్థకముగ.

49

చ. పరభృత సదృటార్భటియు శ భాసుర కీరతురంగహేషలం

దరురథవిభ్రమంబు నమ శ దభ్రమరద్విరదోగ్ర బృంహిత

స్ఫురణయుమీఱఁ బుష్పశర శ భూపతి సర్వజగజ్జయార్థమై

యురుగతి వచ్చిదండు దిగి శ యున్నటుల వ్వన మొప్పెఁజూడఁగన్.

50

సీ. ఈటంబులగు పొద శ రిండ్ల నీడలవలి

గ్రమ్ముచో శీతల శ క్షణము దోచుఁ

బూదేనెతుం పురుల్ శ పొరి పొరి రాలుచోఁ

బ్రాలేయనమయ సం శ పద దనర్చు

1. సవ్యమాన. 2. ఆ. పా. నెగిసి. 3. పూవులది. 4. నింపార.

సహకారకిసలయా శ స్వాది కోకిల నాద
మెనఁగుచో నామని శ యింపు చూపు
నగరు కాశ్మీర గం శ ధాన్వితోష్ణానిల
మడరుచో గ్రీష్మర్తు శ వతిశయిల్లు .

తే. సమరు మధుకరగతులమే శ ఘాగమంబు
నెరయు విచికిలకిరణ చం శ ద్రిక్ శరత్తు
అవ్వనంబున నట్టి మనహావిభ్రాతి
నాత్మ మెచ్చిరి సిరియున శ య్యచ్యుతుండు.

51

సీ. కమలా కమలగంధి శ కచ బంధమునఁ దోఁపె
బారిజాత ద్రుమ శ ప్రసవభరము
తనరు మహీమహీ శ ధరికుచకు చముల
హరిచందన పరాగ శ భరమలందె
రాణవాణీశుక శ వాణి యాస్వాదించె
మందార మధుర మ శ రందభార
నెలమి నుపర్వ ప శ రేంద్రు వక్త్రులుదాల్చి
రసలార సంతాన శ కిసలయములు

తే. కల్పకము నీడ భక్తసం శ కల్పదాయి
యయ్యనంతుండు గ్రోలెమం శ దానిలంబు
మహితరతిరాజ రాజ నా శ మ్రాజ్యలక్ష్మీ
నలరు జలనిధి సవిధవ శ నాంతరమున.

52

క. కనుమాపచయ రసంబునఁ
గునుమాయుధ గురుండు వలపు శ గులుకు చులీలక
గునుమోనుకుమారి సిరినవ
కునుమిత తరులతలవెంటఁ శ గూడి చరించెక.

53

సీ. సఫల పూగ్రతేణి శ సాభాగ్య మగ్గించి
యురగ వల్లుల దండ శ నుండి యుండి
గురివెంద పందిళ్ల శ పరుపంబు గొనియాడి
మలైపూఁ బొదరిండ్ల శ మలసి మలసి

1. పా. శరత్తు. 2. ఆ. పా. తనరుమహీ ధరతరగురు కుచముల. 3. ఆ. పా. మలదెగ
లయ 4. ప్రమద. 5. కుమారిసిరి.

ద్రాక్షాఫలస్రవ శ ద్రవసధారలనునా¹ని
గొజ్జంగిపూఁ దేసె శ గ్రోలిక్రోలి
సహకార చారుమం శ జరులకుఁ దలయూఁచి
పొన్నపు పొన్ను వై శ బూసి పూసి

శే. భృంగభయదంబులైన నం శ పంగివిరుల
మురుపు ప్రకటించి జాజాలు శ ముడిచి ముడిచి
వెలయువనలక్ష్మి గారావు శ విందులనఁగ
హరియుసిరియును గ్రీడించి శ రభిమతముగ.

54

సీ. ఘనవేణికాబంధ శ మునకుఁ జాట్టము² శిఖా
వళియంఘ వనశిఖా శ వళులు గేర
నయనవిస్తారము శ నకు నయిదోడు సా
రంగియటంచు సా శ రంగు లొలయ
మధురసల్లాప నం శ పదలకు ననుఁగుఁ గో
కిలబాలయంచుఁ గో శ కిలలు మలయఁ
గనకతులారోటి శ నినదంబునకుఁ దోడి
యంచ యటంచురా శ యంచలలర

తే. నెలమి వనదేవతా లతాం శ గులు చెలంగి
చిగురు చేతులఁబై బువ్వు శ సేన చల్ల
నవ్వలాసిని చరియించు శ నవ్వనమున
పద్మనాభుని కన్నుల శ పండు వగుచు.

55

మ. లవలీపుష్పసుగంధముల్ మరగియే శ లాలాస్యముల్ చూచుచు
న్రవీడి ప్తి ప్రతిమాన విద్రుమవితా శ నచ్చాయ రంజిల్లుచున్
ధవుఁడుందాను సఖినమూహములతో శ దవ్వేగలీలాగతిన్
జివురంగై దువు జోదుతల్లిజలరా శ శి ప్రాంతవన్యావలిన్.

56

—◆◆◆ విష్ణుమూర్తి లక్ష్మీదేవిని పంచన చేయఁదలంచుట. ◆◆◆—

వ. ఇవిధంబున నయ్యమ్మత పయోనిధానసవిధ వనమార్గంబున ననేకవిధ క్షీడా
రనపరాయ త్త చి త్తయై య త్తమ్మి వటారు మిటారి కత్తై నవతియుఁ గోడలును
మొదలయిన సఖిజన సమూహంబులతో విహరింపఁదడియకాతుక లీలాలా
కించి వై కుంతవల్లభుండు నెయ్యంపు జూదపునయ్యాటంబునకై వై కుంతంబు
ఘోషంబు గావించిన నిర్దయురాలిని మోసపుచ్చుటకై యెడరువేచియున్న
వాడు గావున నొక్క కపటకృత్యంబు సంస్కరించె.

57

క. బలసంపత్కారుషములు

గలిగియు వినయంబు లేని ౩ గర్వాంధులుత

దృఢసంపత్తౌరుషములు

పొలిదలుగక వశులుగారు ౩ బుద్ధిదలంపక.

58

క. సతియైనను నుత్తుడైనను

హితుఁడై నను మేరఁదప్పి ॥ యెఱుఁగక కడుదు

షక్తి గావించిన వారిం

బ్రతి విధిఁ గుదియింప వలయుఁ ద బ్రాభవ మొప్పు.

59

వ. అటగుటం జేసి.

60

ఉ. ఈ యెలనాఁగ గర్వమున నీ నీభువనత్రయ రాజ్యలక్ష్మి యా

స్థీయవిలాస లేశమని ౩ తెంపున నన్ను గణింప కుగతం

బా.య.క పద్మజాండములు ౩ భస్మములై నను విన్నబోనిశో

భాయతసంబు మద్యవన ౩ మంతయూ శూన్యముచేసె దుష్కృతిక.

61

క. తానును దనయైశ్వర్య క

శానయసామర్థ్యములు ద శ్ర లంపఁగ మన్నా

యా నిర్మాణంబని మది

గానదుతా లక్ష్మీ ననెడు ౧ గర్వముచేత.

62

క. ఈరసమును నిర్ణయతయుఁ

గూరత్తము సతులసహజ శ్రీ గుణములు మిగుల

వారలలో (జంచలకడు

నారాయసిరి దుర్బదమున శ్రీ కాశయమగుటన్.

63

—●—◆— { విష్ణుమూర్తి లక్ష్మీకై బ్రతిలక్ష్మీని గల్పించి వైకుంఠము } —◆—●—
మిక్కిలి ప్రకాశింప జేయుట.

క. కావున నీదుర్మదగ

ర్యావిర్యావంబుమాన శ నతిచిత్రముగాఁ

గావించువేతయొక ల

శ్రీవిభ్రమకల్పనంబు ౩ కేవలమాయా.

64

క. మున్నున్న కంటె (గమ్మట)

వస్త్రాకు నెక్కంగఁజేతు ర్నవె కుంతముదాఁ

• గన్త నహరియించితి నని

యున్న మహాత్తము గుడింటు ౩ నొక నిమిసమునన్.

65

వ. అని యనంతగుణగణ విలాసుండును | బహుండు నిరాణా కరగుణుండును

(ప్రకృతి పురుషాధీశ్వరుండును, పరమేశ్వరేశ్వరుండును, నానారూప ప్రవర

కుండును, స్వస్థితి ప్రళయవికార కారణుండును, జగద్వంచనా కపటనాటక
సూత్రధారుండును, బ్రహ్మాంశకోటి బహిరంతస్థితుండును, సురాసుర
గంధర్వ బలపరాక్రమ మాయోపాయ నిరాకరిష్టుండును నగునవిష్ణుం
డును దన తేజంబు ప్రకటించిన.

66

వైకుంఠపురవర్ణనము. ◆◆◆◆◆

క. ఘోటకకరిరథభటనే

నాటోపముపౌరకలక శ్రీ లారంభమును

దాటింపనాటికంటెను

మేటిగవైకుంఠపురము శ్రీ మెఱసెన్సిరులన్.

67

నీ. పద్మనంభవులల్లఁ శ్రీ బ్రభవించు పురిటిల్లు

ప్రళయదుర్దశలంటఁ శ్రీ బడనిభూమి

కాలాహికొడిసి మ్రింగఁగ రానివాకట్టు

తలఁప నచ్చెరువైన శ్రీ తానకంబు

ప్రాకృతుల్ చొరరాని శ్రీ యేకాంత దుర్గంబు

మహితసాత్వికకోటి శ్రీ మనికిపట్టు

కైవల్య లక్ష్మీచక్కని కేళిభవనంబు

పంచభూతములఁ గల్గించుగుఱుతు

తే. సహజతేజోల వగ్రస్త శ్రీ చంద్రసూర్య

పావకంబమ్మహా దివ్యరవదమునై జ

లక్ష్మీబాయనెయొకేళి శ్రీ లక్ష్మీచేత

నిత్యలక్ష్మీశ్వరుండు హరినిలుచు నెలవు.

68

వ. ఇట్లమేయ కళ్యాణగుణ సుందరంబగు వైకుంఠ మందిరంబు పద్మనైశ్వర్య
సంపన్నుండగు వెన్నుని మహాప్రసాద సామర్థ్యంబున సిరికి నచ్చెరువగు
సిరిదొలంకురుఁ బంకజ హితుమండలంబునుంబోలె దొల్లింటికంటె గన్నుల
పండు వై తేజరిల్లుటకు సంతోషాద్భుత రసంబులు జొత్తిల్లు చిత్తంబుల
బ్రహ్మరుద్రాది దివిజ సిద్ధచారణ గంధర్వ జయజయనాదంబులతో దివ్య
కాంతలు పుష్పాంజలులు సమర్పించిరి. వెండియు.

69

ఆ. సహజకఠిన వజ్రసారమై విలయాంధ

కారనిబిడమైయ శ్రీ గమ్యమహిమ

మహిత దివ్యవిష్ణురమాయావిలాసంబు

పద్మనిలయఁ బెక్కు శ్రీ భ్రమలఁగవై.

70

1. ఆ. పా. రంతదీపితుండును. 2. పా. లక్ష్మీబాయనీమాయకేళి లక్ష్మీచేత.

—◆◆◆— లక్ష్మీదేవి విష్ణుమాయకు భ్రమించి వనమునఁ దిరుగుట. —◆◆◆—

- క. హరిమాయామోహితైః
పరమజ్ఞానంబు దివ్యభావము నెడలన్
సిరిప్రాకృత సత్తికై వడిఁ
దిరిగెన్ వనవీధిఁజెక్కుఁ తేజఁగుల భ్రమలన్. 71
- వ. అంత నవ్వనాంతరంబునఁ నన్తాయావశంబున. 72

◆◆◆ శోభావిహీనమైన కొలనును జూచుట. ◆◆◆

- క. కనుఁగొనియె నగ్రవీధిన్
వనజాలయయొక్క దివ్యవనజాకరముం
దనువు నెడి వాడఁ బాఠిన
వనరుహ కల్పారకై రరవంబులతోడన్. 73
- నీ. నింజారఁజిగిరించి శ్రీ నిగనిగల్చాలక
వాడిన నవపల్లవములతోడఁ
గలయంగఁబూచి తేరనెలు చిందు నెత్తావీ
బొరయకగందిన శ్రీ విరులతోడఁ
బరిపాకమునఁ బండి శ్రీ సరసమాధురిలేక
పదనింకిపోయిన శ్రీ పండ్లతోడ
1 మెలకువల్ మాని కొరమ్మల విన్ననై యున్న
యలిపోత శుకపికారవలులతోడ

- తే. చిన్న పైయిన వనము వీరక్షించిలక్ష్మి
యనుఁగుజెలులకుఁ జూపుచు శ్రీ నరిదిపడుచు
నెన్నడునుజూడ మిటువంటి శ్రీ హేమననము
శూన్యమైయున్నదిదియేమి శ్రీ చోద్యమొక్కొ. 74

- వ. అని యాదివ్య వనంబుఁ గలయ నాలోకించి యపూర్వసిద్ధాశ్రమంబని
మనంబున నభివర్ణించుచుఁ బ్రవేశించి శంకించుచు నెట్టికేలకు నందఱు
గొలంకు డగ్గరి. 75

—◆◆◆— ఆకొలనియందు ప్రభాహీనమైన దేవతను జూచుట. —◆◆◆—

- ఉ. నిండితోలంకు నాకొలని శ్రీ నెన్నడునుం గనకాంబుజాత మొ
• క్కండు వికాసహీనమయి శ్రీ కప్పక రేకులు వ్రాలి శూన్యమై
యుండఁదదీయకర్ణి కనకసూనహిమాన్విత బాలభానుమ
న్గండలి ప్రాతఁగొంత ప్రభమాసిన దేవతఁగాంచె నొక్కతెన్. 76

1. ఆ. పా. మలయుకొమ్మల విన్ననైయున్న, 2. కప్పరేకులు వ్రాసి,

క. ఒకచేతనక్షమాలయు

నొకచే జిన్నద్రయును సకమున్నత దో¹ర్ద్రవం

ద్యకలితముకుళ కరణముం

బ్రకటిల్లంగధ్యాననియతిః శుభరగైడుదానిక్.

77

ఆదేశతయొక్క వర్ణనము.

క. పరివేష్టించి సరోజాం

తరములపై నిలిచి దివ్యతరుణులుసేవా

పరికరములతోనయత

త్పరులై తనుగొలుకనున్న శ్రీ ప్రాభవమూర్తిక్.

78

సీ. పద్మాసనాంకా గ్రశభాగాః ఘ్రిశుభరేఖ

లఖలలోకేశ్వరి శ్రీ యగుట నొడువ

చిన్నద్రచేత మించిన సమాధిక్రియ

తైవల్యలక్ష్మీ నిశ్లక్షణ వచింప

దీవ్యస్వహృతపశ్చే జోవిభూతి ని

జాభిమతా² ప్రికినదనుదెలుప

నాపూర్ణ పరమయో శ్రీ గానందకళమది

నిష్పదై వంబున్న శ్రీ యింపుచెప్ప

తే. కన్నులకు వెక్కునంబైన శ్రీ చెన్నమిగిలి

మనసునను నద్భుతంబైన శ్రీ మహిమగలిగి

యైహికాముష్మిక శ్రీవీరహరభూమి

యగుచునొప్పారె బ్రహ్మవీరద్యావిధేయ.

79

వ. కని విస్మయంబందుచు నందఱంగరారవిందాభినయంబునఁ గ్రందుపడకుండ

వారించి వారితో నిట్లనియె.

80

చ. ఉరుపరమాత్మ యోగమున శ్రీ నున్నది యీ శుభమూర్తిగంటిరే

యరుదగు విభ్రమాభ్యుదయ శ్రీ మంగజాదాఁగనినట్లయొప్పెడుక్

బరిణత తాపనప్రతిభ శ్రీ బ్రహ్మముఁదాఁగని నట్లయొప్పెడుక్

నిరుపమనవ్య దివ్యరుచి శ్రీ నిండి తొలంకెడు నంగకంబులక్.

81

మ. సలిలాంతః ప్రతిబింబితార్క రుచియోజంబొల్పి ధూమచ్ఛటా

కులకాంతిన్నవహేతియట్లడరుచుక్ శ్రీ గుప్తప్రభావంబు మై

మలినత్వంబునుగల్గి యోగనిరతిక్ శ్రీ బ్రహ్మన్విలోకించునీ

యలఘప్రక్రియఁదొల్లియేసతులయగదై నం గనుంగొంటిరే.

82

1. దోడకొండ కలిత ముఖశక్తిరణము, 2. తావాప్తియదను, 3. ఆ. పా. ఖొచ్చి.

వ. అని వెండియు వాగ్దేవతకరంబవలంబించి యించు విలుకాని తల్లి యిట్ల
నియె. 83

క. ఈయుగ తపము సేయఁగ
నీయెలజగురాకుఁబోడి శ కేటికి¹ నొకొము
స్నేయుగములఁ జూడములేఁ
బ్రాయంబునఁ దపమొనర్చు శ పావనమూర్తికా. 84

సీ. ఈరేడు జగముల శ నేలుటకోయది
తనమహారాజసంఘమునకు నెంత
రతికంటె విభ్రమోన్నతిఁజెందనోయది
తనమోహనాకారమునకు నెంత
యఖిలాంగనారత్నశ్రేణి యుండనో యది
తనదివ్య సామర్థ్యమునకు నెంత
బ్రహ్మాంబు తానయై శ పరిణమించనో యదె
²తనచిదానంద శ సంతతికి నెంత

తే. యేలొకోయింత తపము వశహించి సేయ
నింత నిర్బంధమునఁ బొందరనేల తనకు
యక్షగంధర్వ సిద్ధ విరద్యాధరర్షి
తరుణులందెవ్వరోక్కొ యాశపరమసాధ్వీ. 85

సీ. బ్రహ్మాది దేవతల్ శ ప్రణమిల్ల రేతన
కేటికంజలి ఘటియించదాను
తనకేది యభిమతార్థమొకాని యభిమతా
ర్థమునకు సభిమతార్థంబు దాను
తనుమెచ్చు శనధిదైవతంబును గలదొకొ
యఖిలైక దైవతమరయఁదాను
తనుగూర్చి యందఱు శ తపముసేయుట గాక
యొరుగూర్చి తపము సేయుదురె తాను

తే. ఈమహానిష్ఠఁ గృత్యింప శ నేలతనకు
నవశిరీష ప్రసూనంబు శ నవఘళించు
మృదులతనువల్లి నేటికిఁమోయినలంప
సర్వకల్యాణియైనయీ శ చంద్రమఖికి. 86

ఉ. ఈలనాశిరోమణికి శ నీశుభమూర్తికి నీలతాంగికి
య్యాలరి దైవమేమిటికి శ నచ్చరువైన తపోగ్ని కీలలం

1. కేమిటికోము. 2. ఆ. పా. 'తనచిదమలానం ద్దతతికియెంత త' 3. నొక.

దూలంగఁజేసెఁ జేసియును శ్రీ దూఁకొని దీనితపంబు పేర్పికిం
బాలనవృత్తి నీవలదె శ్రీ పాల్పడఁగ్రమ్మర వాంఛితార్థముల్.

87

తే. హరిహరబ్రహ్మలకు నవశ్రుతైన దైవ
మెవ్వరోకాక వారైన శ్రీ సీతేశోర్కి
శోర్కిత్రైలోక్యమును నేలుకోలఁది కంటె
నెక్కువైయుండఁ బోలునీ శ్రీ యిందుముఖికి.

88

క. నా కేశ్వరు సతికంటెను
భూకామినికంటె నద్రి శ్రీ పుత్రికకంటె
నీకంటెను నాకంటెను
లోకోత్తర చరిత్యుది విరలోకింపఁదగ్గఁ.

89

వ. అని వెండియు వనంబవలోకించి.

90

ఉ. ఈవనిపూచికాచి ఫలిరయించె శుకాస్యభృతాలి జాతితో
నీవిధిజిన్న పూవుటకునేమి గతంబొకొ యీకొలంకుప
ద్వావలియేల వాడనిది శ్రీ యచ్చెరు వెన్నడుఁ జూడమిట్లనే
దైవము శాపమిచ్చె నొకరదాయలుకన్ సతితోడఁ గూడఁగన్.

91

వ. ఈ దివ్యవన దివ్యాంగనలకు నీదురవస్థ దైవశాపంబకానోవు, దైవశాపంబగు
నేని యింత యంతర్వికాస తేజంబు లెట్లు సిద్ధించు, నీయపూర్వ సిద్ధాశ్ర
మంబున నిప్పరమ పావని నిగూఢప్రభావంబున మగ్రతపస్సామగ్రినుండుట
యద్భుత కథాప్రసంగంబు మున్నెన్నడు విన్న కన్న యదిగాదు చతుర్దశభ
వనంబుల నెక్కాలంబు సినక్కుట్టడయెఱుంగము దీని విధంబంతయు నీ కాంతా
మణిచేత ధ్యానాంతరంబున నడిగి తెలిసికొని పోవుదముగాని కొంఁడాక తడవు
నిలువుండని యాజలజ కన్యక పలుకునవసరంబున.

92

—◆— ఆదేశత యొగనమాధి చాలించి లక్ష్మీనేవి మొదలయినవారిని జూచుట. —◆—

గీ. బ్రహ్మయోగంబు చాలించి శ్రీ పద్మగంధి
యూర్ధ్వబాహుత్వ చిహ్నుడ్ర శ్రీ లుజ్జగించి
వెడదకను దమ్ములల్లన శ్రీ విచ్చిచూచె
నిందిరాముఖ లలిత పూర్ణేందుముఖుల.

93

క. ఆ చంద్రవదననమధుర
లోచనరుచిచేత నావి శ్రీ లోలాక్షులు సొం
పేచిరి నవశిశిరాంశును
రీచిమహోషధులు పూలె శ్రీ బ్రియయోగమునన్.

94

వ. అట్లు పరబ్రహ్మయోగంబు చేరించి యా పద్మాక్షి యక్షిణ తపఃప్రభా
వాతిశయంబునంజేసి త్రైలోక్యపూజ్యులైన శ్రీభూనరస్వతుల సగ్రభాగంబున
నిరీక్షించి సామాన్య స్త్రీలంగాఁ బరిగణింపుము దవయున్న పద్మానంబు
దిగక యాది గర్భేశ్వరీత్వంబు వహించి సాదరంబున వారితో నిట్లనియె. 95

—♦♦♦ హయాలక్ష్మి వారి పుత్రాంతమడుగుట. ♦♦♦—

ఉ. ఎవ్వరు మీరు మీయునికి శ యెక్కడ నామములెవ్వి మీరు మీ
రివ్విషిసాంతరంబునకు శ నేటికివచ్చితిరింతులార యా¹
మవ్వపువితయచ్చరలొ శ మానవకాంతలొ యక్షకన్యలొ
యివ్వనదేవతామణులొ శ యిండుక నాకెఱిగింపుఁడతగ్గ. 96

వ. అని యయు్యుత్తమ స్త్రీరత్నంబు పల్కినం జిత్తజాతజనని మాఱు తరం బిట్ల
నియె. 97

ఏమమర స్త్రీలముమా

నామములట్లుండనిమ్ము శ నలినాక్షి భవ

తామర్థ్యము వినవలతుము

ప్రేమంబునఁజెప్పు నీదు శ పేరుమునుపుగాఁ. 98

—లక్ష్మిదేవి యాదేశతమ స్తోత్రముచేసి యామె పుత్రాంతమును జెప్పమని యడుగుట.—

నీదీర్ఘ తపము కలిమికి

నీదివ్య విలాసమునకు శ నీదృఢమతికిఁ

బైదలి! యచ్చెరువయ్యెడు

గాదిలిమైఁ జెప్పు ముమ్మ శ కలతెఱఁగెల్ల. 99

ఆ. మనీషవస్త్రగుప్త శ మాణిక్యమునుబోలె

నీఱుగవిసియున్న శ నిష్పపూలె

వెలది నీదురూపు శ వెలిమాసిలోనింపు

గలిగియుంటకేమి శ కారణంబు. 100

క. నీవంటి దివ్యకామిని

కీవిధిదపమాచరింప శ నేటికివలసెన్

దైవకృతంబేమననీ

భావముఁ దెలియంగవలయు శ బల్కులతాంగీ.

వ. అని యాదిలక్ష్మి పలికిన సమ్మాయా లక్ష్మి యిట్లనియె.

—♦♦♦ ఆనెవత తన పుత్రాంతమచెప్పట కారంభించుట. ♦♦♦—

ఉ. ఏమనిచెప్పుదాన తరశ్లేక్షణనాదు పురాణ వృత్తముల

తామరసాననేందుధర శ తామరసాక్షపురందరాది స

ర్వామరకోటి కాత్మనయనాంచలమే విభవాను కారి నా
నామము లక్ష్మీయంద్ర భువనంబులెఱుంగ మహావిభూతితోఁ. 103

తే. హరికిఁ బ్రియురాలనై భువ నై కదివ్య
విభవములకెల్ల మూలమై న వెలయునేను
దత్ప్రసాదంబు కలిమిగాఁ న దలఁపలేక
ముదిత గర్వించి యతనిచే న మోసపోతి. 104

వ. అది యెట్లంటేని తత్పరమరహస్యంబు నెఱిగించెద నాకర్ణింపుము. 105

చ. అరయఁగ మూఁడుమూర్తులకు న నవ్వలిమూర్తియుఁ దానయై మహా
పురుషవరేణ్యుడై ప్రకృతిఁ న బ్రోచుచుఁ జిద్విమల స్వరూపుఁడ
పరగైడు విష్ణుదేవుఁడు ప్రసవంచమునన్ బహురూపధారియై
తిరుగుచునుండు లోకములఁ న ద్రిప్పచు సర్వమరైక సేవ్యుడై 106

ఆ. ఆతనివలనఁబుట్టు న నఖిలంబు నాతని
యందు డిందునతఁడే న యాదికర్త
భూతపంచక ప్రభూత పద్మభవాండ
మండలంబునతని న మాయనూనె. 107

వ. పరమేశ్వరుండైన యద్దేవదేవుండు కల్పాదియందనంత కోటిసూర్యచంద్ర
పావక ప్రకాశంబున నతి శీతోష్ణంబైన యఖండజ్యోతియై వెలుంగుచుఁ
బెక్కువేలు దివ్యవర్షంబులు నిలిచి తదనంతరంబ యవ్వెలుంగు సంస్తంభింపఁ
జేసి శుద్ధస్థితిక సంకాశంబైన రూపంబున నీలజీమూత శ్యామల కాంతియైన
యొక్క విలాసినియును దానును కవగూడి సాక్షాత్కరించి సృష్టి ఘటించి
దాని సంరక్షింప నప్పవ్యుఁడోడిఁ జాలించె, నదియవ్విష్ణుమాయ, యవ్విష్ణుండు
పరమ యోగానందంబునఁ గొంతకాలం బేకాకియై తిరిగి క్రమ్యుర లోకరక్ష
ణార్థంబు నిలిపిన యవ్వెలందియందు నేను నుదయించిన నన్నుం బరిగ్రహించి
నామీఁది యనుగ్రహంబున సకలంబును మత్కటాక్ష వీక్షణంబున బహు
విధ సంపద్విలాసంబై వెలయ నమకట్టి లక్ష్మీయును పేరును బ్రసిద్ధి
గావించి తన తోడునీడగా మెలపుచు ననేక బ్రహ్మాండ కోటులయందు
యదృచ్ఛం జరించుచునుండ నొక్కనాఁడు. 108

సీ. రుద్రుండు పద్మగ న ర్భుండు గంధర్వులు
దిక్పతుల్ మునులు దై న తేయయక్ష
పన్నగాదులు మహీ న పతులాది గాఁగల
వారల ప్రాభవై న శ్వర్యములకు

నేన నిదానమై శ నిఖల నిధానాధి
దేవతాధీశ్వరి శ నై వెలయుచు
సఖులదివ్యాంగ నా శ భ్యర్చిత మహిమాతి
శయమహారాజన శ శక్తులమర

తే. నందజకు నెక్కువై భువ శ నై కవంద్య
నగుచుఁబతి వెన్నురంబు సిం శ హాసముగ
సకలజగములు నేలుచు శ సర్వమంగ
శాధిదేవతనై యుందు శ నబ్జవదన.

109

క. మానిని “యెక్కినవానికి
యేనికగుజ్జంట” నిక్కరమిగతి, పతిన
న్నానింప నుండి కన్నులఁ
గానఁగలేనైతి నాదిరగ ర్భేశ్వరినై.

110

తే. అన్నిటికి నన్నుఁ జాలించి శ యధిపుఁడూర
కున్న యనురాగమెఱుఁగక శ యుత్పలాక్షి
ధిక్కరించితి విభునిదర తేజ మదియు
నన్నదీయప్రభావంబ శ యనిమనమున.

111

ఉ. ఆజగదేక భర్తకుఁ బ్రీ శ యాంగననైన మహానుభావతన్
బూజకు నెక్కి యాదిమవి శ భూతికి నే నెలవైతినాకునా
తేజమకాఁడలంచితిమరదిక భవనై క విలాససిద్ధికి
రాజన దుర్గదంబునఁగరంబభిమానముఁ దాల్చియుగ్మలీ.

112

క. నాతలఁచిన తలఁపదినిజ
మైతోచుక సంతతంబు శ సంభోరుహసం
జాతప్రముఖసుపర్వ
వ్రాతంబులు నాకు మొక్కు శ వరరుహనేత్రీ.

113

ప. అట్టి సమయంబున నొక్క కల్పాదియందు.

114

చ. భువనము సృష్టికై కమల శ భూకమలారిక శాధరుల్ మహా
ర్ణవమునవంతుకుందప మొననర్చిరి నిష్ఠన నేకవర్ష ముల్
వివిధవిధి ప్రయుక్తులయి శ విష్ణుహితంబుగఁదత్తపోగ్ని నిం
డి వెలుగఁజొచ్చెఁ బెంబయిల శ నిష్ఠురకీలలురాలనెల్లెడక.

115

క. దానికినించుక యేనియు
నానాధుఁడు కరుణపూనినలినభవారాధ్య
జానుల వరమొసఁగఁడు యో
గానందసుధాబ్ధి మగ్నుఁ శ డై యెలనాఁగా.

116

తే. భువననిర్మాణశక్తికై శ్రమినివీధునిఁ

గోరితపమాచరించుట శ్రీ వీరితలఁపు

వల్లభుండేలాఁగో వీరి శ్రీ వరమొసంగఁ

డనుచుఁ దద్దివ్యచిత్తంబు శ్రీ నరయలేక.

117

క. వరమిఁజాలకయో ని

మృదుణాత్మకుఁడయ్యె, వేళ శ్రీగాదో, తనకున్

హరిభావ మెట్లొకోయని

పరికించితిఁ గొంతదడవు భావమునందున్.

118

ప. అట్లు పరబ్రహ్మయోగానంద రసపారవశ్యంబునం దన్నుఁదా భావించు
కొనుచు నాతపోధనుల దెసతలంపులేక యూరకున్న విభుని యాలస్యంబును,
వారల తపః ప్రభావంబు నుపలక్షించి, వరదాన సామర్థ్యంబు చాలక తడ
యుచున్నవాడని తన్నాఁఁమోహితనై తలంచి వెండియు నాదు మహి
మాతిశయంబున నిలివఁడయ్యెగాక యితనియందు దైవ సామర్థ్యం
బేమియున్నదనుచు నానందగర్వంబునఁ బ్రతినిధిరొంది నగవు దొలంకు
నెమ్మొగంబుతో పారలకడకుంబోయి మీ యిష్టంబైన వరంబు నిచ్చెద
వేడుండనిన కవర్తికనకగర్భులు నాతో నిట్లనిరి.

119

క. కారుమొఁగులుబోలెం

శారీరప్రభలునిగుడనమధికతేజ

శ్రీరేఖఁ దోచితివి నీ

పేరెవ్వరు చెప్ప మోము శ్రీ వినరుహనేత్రీ.

120

ఉ. ఎన్నడుఁజూడ మిట్టి ప్రభ శ్రీ కెక్కిన దేవతనర్కమూర్తి
త్యున్నతవైభవాభ్యుదయ శ్రీ నూర్జిత కారుణి కాంతరంగమన్
మన్నిఁచునాధి దేవతవై శ్రీ మాకెఱిగింపఁగదమ్మ నిన్నునో
పున్నమనిడు జంబురునిఁబోలెడు ముద్దుల మోముతోమలీ.

121

శా. కారుణ్యవృత్త వీచికల్ దొలఁచునీ శ్రీ క్షాన్తస్థానల్ సొంపునిం
పారంగోర్ముల వెల్లివెల్లడరు శ్రేయశ్రీలు శోభిల్లగా
నోరాజానన యస్మదీయ వరదా శ్రీ నోత్సాహవై తెట్లు నీ
పేరుంజెప్ప వినంగఁగోరెదము నం శ్రీ ప్రీతాత్మవై చెప్పవే.

122

క. మావర మొసంగఁగఁజాలు ప్ర

భావము విష్ణునకుఁగాక శ్రీ భామిని తన్నా

యాపిదమతులకుంబెర

దేవతలకుఁ గలుగునే మరీతింబరికింపన్.

123

- తే. అయినఁగరుణావిధేయవై శ్రయమిత తేజ
మొప్పఁబ్రత్యక్షమై మాకు శ్రనోడక్కిల్లు
వరమొసంగుదునని నీవు శ్రవచ్చినపుడ
యఖిలలోకైక జననివి శ్రయగుటదోచె. 124
- వ. దేవీ నీదివ్య చిత్తంబునఁ గరుణించి త్వద్వృత్తాంతంబెఱింగించి నూకోరిన
వరంబొసంగుమనిన సర్వి యవ్వారిజానన శశాంకకళాధరుల కిట్లుంటి. 125
- సీ. నన్నెఱుంగరెభువ శ్రనమ్ములు సృజయింప
మనుపమర్దింప సరమర్థనగుచు
సౌభాగ్యభోగ రాశ్యకళావిభూతిప్ర
భావంబులకు మూల శ్రమైచసింది
1 చెల్లుదునాకృపా శ్రశ్రీలఁగావింపుచు
నిగ్రహనుగ్రహ శ్రనిపుణనగుదు
నాదిలక్ష్మీని బంకశ్రజోడరు జీవితే
శ్వరి జగన్మాతను శ్రసభ్యులార
తే. మీవరంబులు కరుణింప శ్రమేటిసేన
కాకదైవంబు మఱివేఱెకలదె జగతి
విష్ణుఁడరిదియె మీకు నోవిష్ణునకును
మత్కటాక్షంబు సువ్వెసారమర్థమునకు. 126
- క. వావిరి బహుస్మృతిభవ
ద్దేవాసురమర్త్యపక్షి శ్రతిర్యజ్ఞుఖజీ
వావలి కలిమియు సొబగును
నావిలననమగుటఁగనరె శ్రనానాగతులక. 127
- క. జలరుహ పుల్లాపుల్లత
జలరుహమిత్రోదయాస్త శ్రసంప్రాప్తులచే
బలెఁదిజగత్కల నాకల
నలుసంధిల్లునుమదీయశ్రనయనాంచనలక. 128
- ఉ. ఆదిమశక్తిసేన పరమాధ్వవిలాస నివాసమేన, బ్ర
హ్మాదినురేంద్రకోటులకు శ్రనాదరువేన, సమస్తలోకసం
పాదనకర్తసేన, మది శ్రభావనసేయుఁడు వేడుఁడిప్రమా
హ్లాదమెల్ల విష్ణునకు శ్రనద్భుతభంగిగనిత్తు సత్కృపక. 129
- క. అనిపలికిన నాపలుకులు
వినిజయజయనాద మెనఁగ శ్రవినుతించిననుం

జననీ మహాప్రసాదం

బనిభక్తివిధేయవినతులై సంప్రీతికా.

130

వ. మహాసంభ్రమంబున నన్ను వలగొని నిలిచిరప్పుడు బ్రహ్మదేవుండు ప్రాంజలియై యంతా నీవు సర్వేశ్వరణ్యపగుడేని నావిన్నపం బాలకించి జగత్సృష్టి కరణవిద్యయు సకలసంపత్ప్రదాయనియైన నీవిద్యకళయును మదియశాసనంబునం బ్రవర్తించుచుండవలయు, నివ్వరంబు కరుణించువని యడిగిన నట్లయనుగ్రహించితి, సంతరుద్రుండును నవ్వరంబును వేడిన వివేకంబు లేక నిలుకడదప్పి నీకును నిచ్చితిసని పలికితి నావాక్య ప్రమాణంబున నవ్వద్యా కళలు రెండును నొకరియందును నిలుకడ వడయరాక చంచలించి మూర్తి పంతులై యిద్దఱి దెసనడయాడుచున్నవారు. విఫల ప్రయత్నములై దీనులై యున్నం గనుంగొని దీనికేమి సేయుదాన, భ్రమసి యిద్దఱికి నొక్క చందంబు వరంబుపన్నుపించితిసని, వెరవులేక చీకాకుపడుచున్న సమయంబున దేదీప్యమాన మహేంద్ర సీలమాణిక్య పుత్రియుంబోలె లీలామంద హాసంబెనంగ విష్ణుమాయ సాక్షాత్కరించి నాతో నిట్లనియె.

131

మ. త్రిగుణాధారుండు విశ్వలోకఘటనా శ్రీ దీక్షాసమర్థుండు సర్వకతుండాదికి నాది విష్ణుడని సీర్వాస్యజంబుతో నిద్దఱుం దగనీదివ్యులు భక్తిసాహరికి జేరలేనిప్రీతినంధిల్లదు ల్యగతింజేయుచున్నవారు తమ యీష్టావాప్తికై నివ్రతోకా.

132

ఆ. ఉగ్రతపముసేయరచున్న యీ యిద్దఱి

యభిమతంబునేకశ్రమరసిచూడ

వీరితమకముడిపి శ్రీ వేర్వేఱవరములీ

వెదకుచున్నవాడు శ్రీ విష్ణుడిపుడు.

133

వ. ఇట్లున్నచోటఁ దద్దివ్య చిత్తంబుగానక యతండు లీలార్థంబున సహచరింగా ననుగ్రహించి యనురాగంబునం బెద్దచేసిన ప్రియునందు మందెమేలంబున మందబుద్ధివై లక్ష్మీవిభవ గర్వంబునఁ బరినిర్మలమై.

134

క. భావింపఁగ నీవునునొక

దేవతయునుబోలె మీందురదెలియకవరమె

ట్లీవచ్చితి యిచ్చినవర

మీవిధమున వర్ధమయ్యె శ్రీ నిక నెట్లుండుకా.

135

చ. పతియసమర్థుండంచుమతి శ్రీ భావనఁజేసితి బ్రహ్మరూపిణి

పతికలలాపతెంనులత శ్రీ పన్నులు విఘ్నముచేసి తద్వర

ద్విరయమువిన్నుబుచ్చితివి శ్రీ విష్ణుహితంబిది లక్ష్మీనంచుదు

ర్గతివయి యాత్మపల్లభ పరారాధవదుఃఖముఁ గందుగాకింకా.

136

వ. అని పలికి నీయందు దుర్మదకారణంబులైన రాజసతామస గుణంబులు తృప్తంబులై యున్నవి. దానంజేసి నదనద్విజ్ఞానంబు పుట్టదు, శుద్ధసాత్విక ప్రబోధ సుఖాసారస్యంబుగలదాడ నీలక్ష్మీగర్వ విభవంబుమాని, యంతస్తే జంబుతోఁ గొన్ని దివ్యవర్షంబులు తపంబు నలుపుము, నీవు వసించిన తపో వనంబు కిసలయ కనుమ ఫలలలిత శుకభ్రమర సంకీర్ణంబయ్యును శూన్యంబై చిత్రరూపంబు కై వడినుండు, నెప్పుడేని నవ్వనంబు వికాసంబు నొందు నప్పుడు శాపావధియగు, తక్షణంబు క్రమ్మరఁదిజగత్సేవ్యంబైన వైభవంబుతో నిజప్రభావసామగ్రి గలిగి యప్పటియట్లు యా పరమేశ్వరుం గూడి యుండఁగలవు. నీకు సహాయ పరిచారికలై శూన్యవిధానాధి దేవతలు ప్రవర్తింతురు. నీకు నిది విష్ణుశాసనంబు దుర్లంఘనీయంబు, పొమ్మని పలికి బ్రహ్మదేవునింగని మిరిద్దఱునేకాభిలాషంబునఁ దపమాచరించుట తగదు. నీవు లోకంబు సృజించుచు స్రష్ట నామధేయుండవగుము. శివుండు జంతు లోకంబుఁ గాలపరిపాకంబున హరింపుచు హరుండగు విష్ణుండు దాను సర్వంబును రక్షించుచు జగద్రక్షకుండను దివ్యనామంబున వెలయువాఁడునని యాజ్ఞాపించి విష్ణుమాయ మాయమయ్యె, న మ్నాయా శాసనంబున నమ్ము వురు నట్ల ప్రవర్తించుచున్నవారు, నేను నవిష్కంబున నాటనుండియుఁ దపంబు సేయుచున్నదాన, నివ్వనంబును నట్లననావచ్చిన యది మొదలు వికాసరహితంబై యున్నయది. యీకాంతలా నిధానదేవతలు, కరుణావిధేయుండగున ప్పరమేశ్వరుండింక నెన్నఁడు ప్రసాదించునోకాని యిది మదీయ వృత్తాంతంబు వినుమని యమ్నాయాలక్ష్మీ యాదిలక్ష్మీకిం జెప్పుచున్న సమయంబున. 137

మ. కలపుంస్కోకిల గర్వధూర్వహకుహూః శ కారంబు కీరాళిసం
కులనాదంబులెనంగనవ్వనము చక్షుఃప్రీతిగావించెచుం
జులతాపల్లవపల్లరీఫలరస శ స్ఫుర్దుల్ ప్రవర్తింపనా
జలజాక్షీ నిజదివ్య భాగ్యకలనా శ సంప్రాప్తి సూచించుచున్. 138

క. ఆవనవవలసనల
క్షీవిభవము చూచిమేలు శ చేకురెననిమా
యావనరుహవాసినిమో
దావమామతియయ్యె ల శ యద్భుతమందన్. 139

శా. ఓలోకేశ్వరి ! యోజగజ్జనని ! యో శ యోగీంద్ర వంద్యప్రభా
వాలంకార ! భద్ర త్రపోమహిమకున్ శ హర్షంబుతో నిప్పుడే
సాళీకేశుఁడాదిపూరుషుండు నీనాథుండు నీకిచ్చె యీ
నీలక్ష్మీ ప్రభయంచు నాగగన వాణిదేవి పత్నీందగన్. 140

సురదుందుభులుమోసి పుష్పవర్షము గరియుట

క. గంధర్వ మధురగానము

బంధుర దుందుభిరవంబుఁ శ్రీ బైవైనాశా

సంధుల మొరయఁగ దక్షిణ

గంధవహమువీచె దివ్య శ్రీ గంధంబులతోఁ.

141

చ. సురతరు పుష్పమంజరుల శ్రీ సోనలుముంచె మదాళిజాలర్పుం

కరణపయోధర ప్రకట శ్రీ గర్జలు తాండవితాప్సరోవధూ

త్కరనవకేకి సంఘముము శ్రీ దంబాదవింపఁగ సిద్ధసాధ్యని

ర్జరఫణిచారణాశ్వముఖ శ్రీ చాతక సంచరణాభిరామముల్.

142

క. కోరికలువెల్లి విరియఁగ

నారదమునికుంచెవినరె శ్రీ నాట్యమునలిపెన్

స్వారాట్పుముఖ దిశాధిప

వారిజలోచనలు గొలువ శ్రీ వచ్చిరివేడ్కన్.

143

— ఆచేవతక దివ్య విమానమవచ్చుట నమస్తదేవతలు స్తోత్రములు పందనములు చేయుట. —

చ. జలరుహగర్భముఖ్య సుర శ్రీ సంఘము గొల్వఁగ విష్ణుకూయయు

జ్వలగరుడధ్వజంబు ధృత శ్రీ చామర లాలస దివ్యకామినీ

తిలకనిషేవితంబునగు శ్రీ దివ్యవిమానముఁ దెచ్చినిల్పెనా

నెలఁతుకదండ మండిత ముగిసి ప్రభలాశల నాక్రమింపఁగన్.

144

ఆ. ఆవిమాన పూజితా మరతరు పుష్ప

దివ్యగంధములకుఁ శ్రీ డేటులెనఁగె

లక్ష్మీయున్న యాశోకంకు క్రొవ్విరిదమ్మి

పువ్వుచేనెఁగ్రోలి శ్రీ పొదలి పొదలి.

145

సీ. దండముల్ బెట్టిరా శ్రీ ఖండలాదిదిగంత

నాయకుల్ బ్రణమిల్లె శ్రీ నాగకులము

మొక్కిరి గంధర్వ శ్రీ మూర్ధాభిషిక్తులు

ప్రాంజలు లైరిను శ్రీ పర్వపరులు

వందనంబొనరించె శ్రీ వాచంయమిత్రేశేణి

యానతిచేసె గురహ్యాకగణంబు

అభివందనముచేసె శ్రీ యక్షనాయకకోటి

కరములుమోడ్చిరి శ్రీ గరుడపతులు

తే. చారుకరుణాకటాక్ష వీరమౌలిభూతి

పాలితాశేషభవనకు శ్రీ బ్రహ్మముఖ్య

దివిజపూజ్యకుఁ బరమసాత్త్వికమతల్లి
కాదిలక్ష్మికి నిత్యకర్తవ్యాణవతికి.

146

వ. ఆ సమయంబున నమ్మహావిష్ణుమాయ తోయజాసనాదులు విన, దేవీ నీ
తపంబు ఫలించె నీ వల్లభుండగు విష్ణుండు ప్రసన్నుడై నిజలక్ష్మి తేజంబు
నీకు ననుగ్రహించె నీకు దివ్యవిమానంబు పుత్తైంచినవాఁడు విజయంచేయు
మని పలికినఁ దద్వచన ప్రమాణంబున,

147

తే. పంచభూతములును సముద్రదండితాధి
జాతనిర్మలమొనరించె శ్రీ నకలదిశల
దిశలు విశదప్రభలఁబొందె శ్రీ దివ్యమహిమ
నమ్మహాలక్ష్మి నిజతేజ శ్రీ మాశ్రయింప.

148

క. హరికరుణా సంప్రాప్తిక
సరసీరుహనయనయపుడు శ్రీ సంతోషరస
స్ఫురణమునఁజూడనొప్పెను
ఖరకరరుచిఁ బొడలునబ్బ శ్రీ కలికయుఁబోలెన్.

149

సీ. శుద్ధసువర్ణంబు శ్రీ సౌభగమించినమేన
బాలసూర్య ప్రభల్ శ్రీ ప్రజ్వరిల్లె
పార్వణచంద్రచింతమఁ బోలుమోమున
సుప్రసాదశ్రీల శ్రీ సౌపునెరసె
వెలిదామరల మీఱు శ్రీ వెడదకన్గొనలవై
నై శ్వర్యకందళు శ్రీ లంకురించె
నమృతపూరముఁబోలె శ్రీ నలరుచిత్తంబున
కరుణారసార్ద్రత శ్రీ గడలుకొనియె

తే. లలితశుభలక్షణాంఘ్రిపల్లవములందు
దివ్యనారీకీరీట సురదీప్తరత్న
దీప్తిపుష్పాపహారముల్ శ్రీ దీటుకొనియె
పతికృపాలబధిభవకా శ్రీ పద్మముఖికి.

150

తే. నవనిధానాధి దేవతల్ శ్రీ వివిధకళలఁ
బొందిసేవించి రప్పడకప్పువ్వఁబోణి
నలవసంతాగమమునఁ బురష్కృతభిరామ
లతలువనలక్ష్మి సవరించు శ్రీ లాగుదోష.

151

సురదుందుభులుమోసి పుష్పవర్షము గురియుట

క. గంధర్వ మధురగానము

బంధుర దుందుభిరవంబుఁ శ బైవై నాశా

సంధుల మొరయంగ దక్షిణ

గంధవహమువీచె దివ్య శ గంధంబులతోఁ.

141

చ. సురతరు పుష్పమంజరుల శ సోనలుముంచె మహాభిజాలర్పుం

కరణపయోధర ప్రకట శ గర్జలు తాండవితాఘ్నోవధూ

త్కరనవకేకి సంఘముము శ దంబాదవింపంగ సిద్ధసాధ్యని

ర్జరఘణిచారణాశ్వముఖ శ చాతక సంచరణాభిరామముల్.

142

క. కోరికలుపెల్లి విరియంగ

నారదమునికుంచెవినరె శ నాట్యముసలిపెన్

స్వారాట్పుముఖ దిశాధిప

వారిజలోచనలు గొలువ శ వచ్చిరివేడ్కన్.

143

— ఆచేపతక దివ్య విమానమువచ్చుట సమస్తదేవతలు స్తోత్రములు పందనములు చేయుట. —

చ. జలరుహగర్భముఖ్య సుర శ సంఘము గొల్వంగ విష్ణుచూయయు

జ్వలగరుడధ్వజంబు ధృత శ చామర లాలస దివ్యకామినీ

తిలకనిషేవితంబునగు శ దివ్యవిమానముఁ దెచ్చినిల్పెనా

నెలతుకదండ మండిత మణిఁ ప్రభలాశల నాక్రమింపంగఁ.

144

ఆ. ఆవిమాన పూజితా మరతరు పుష్ప

దివ్యగంధములకుఁ శ చేటులెసఁగె

లక్ష్మీయున్న యాకొలంకు క్రొవ్విరిదమ్మి

పువ్వుఁదేనెఁగ్రోలి శ పొదలి పొదలి.

145

సీ. దండముల్ బెట్టిరా శ ఖండలాదిదిగంత

నాయకుల్ బ్రణమిల్లె శ నాగకులము

మ్రోక్కిరి గంధర్వ శ మూర్ధాభిషిక్తులు

ప్రాంజలు లైరిను శ పర్వవరులు

పందనంబొనరించె శ వాచంయమిత్రేణి

యానతిచేసె గురహ్యకగణంబు

అభివందనముచేసె శ యక్షనాయకకోటి

కరములుమోడ్చిరి శ గరుడపతులు

తే. చారుకరుణాకటాక్ష వీరయోవిభూతి

పాలితాశేషభవనకు శ బ్రహ్మముఖ్య

దివిజపూజ్యకుఁ బఁ

కాదిలక్ష్మికి నిత్యకర్తవ్యాణవతికి.

146

వ. ఆ సమయంబున నమ్మహావిష్ణుమాయ తోయజాసనాదులు విన, దేవీ నీ
తపంబు ఫలించె నీ వల్లభుండగు విష్ణుండు ప్రసన్నుండై నిజలక్ష్మి తేజంబు
నీకు ననుగ్రహించె నీకు దివ్యవిమానంబు పుత్తైంచినవాఁడు విజయంచేయు
మని పలికినఁ దద్వచన ప్రమాణంబున,

147

తే. పంచభూతములును సముద్రదంబితాధి
జాతనిరోష మొనరించె శ సకలదిశల
దిశలు విశదప్రభలఁబొందె శ దివ్యమహిమ
నమ్మహాలక్ష్మి నిజతేజ శ మాశ్రయింప.

148

క. హరికరుణా సంప్రాప్తిక
సరసీరుహనయనయపుడు శ సంతోషరస
స్ఫుగణమునఁజూడనొప్పెను
ఖరకరరుచి బాదలునబ్బ శ కలికయుఁబోలెన్.

149

సీ. శుద్ధనువర్ణంబు శ సౌభగమించినమేన
బాలసూర్య ప్రభల్ శ ప్రజ్వరిల్లె
పార్వణచంద్రబింశముఁ బోలుమోమున
సుప్రసాదశ్రీల శ సొంపునెరసె
వెలిదామరల మీఱు శ వెడదకన్గొనలవై
నైశ్వర్యకందళు శ లంకురించె
నమృతపూరముఁబోలె శ నలరుచిత్తంబున
కరుణారసార్ద్రత శ గడలుకొనియె

తే. లలితశుభలక్షణాంఘ్రిపరల్లవములందు
దివ్యనారికీరీట సుగ్రవీప్తరత్న
దీప్తిపుష్పోపహారముల్ శ దీటుకొనియె
పతికృపాలబ్ధవిభవకా శ పద్మముఖికి.

తే. నవనిధానాధి దేవతల్ శ వివిధకళలఁ
బొందిసేవించి రప్పడ్రవ్యవ్యుఁబోణి
నలవసంతాగమమునఁ బురస్కారామ
లతలువనలక్ష్మి నవరించు శ లాగుదోష.

●—◆— { ఆమాయాలక్ష్మీయొక్క విభవముచూచి
యాదిలక్ష్మీ విభ్రాంతిచొంది తనలోఁ దాననుకొనుట. } —◆—●

- క. ఆమాయాలక్ష్మీమహా
సామర్థ్యము నిజమహాలే శ సమధికతేజో
ధామంబైత్రైలోక్య
ప్రసాదమైనఁ గమల శ బెగడుచు మదిలోఁ. 152
- క. నేనేలక్ష్మీకాంతను
నానాధుఁడు విష్ణుఁడఖిల శ నలినభవాండ
ప్రాణిగణరతుకుండని
మానసమునఁదలఁతు దివ్య శ మాస్యవిభూతిఁ. 153
- ఉ. ఆదికినాదియైన పరమాత్ముఁడు విష్ణుఁడు నావిభుండు నీ
వాదిమలక్ష్మీ వంచునుగ్గు శ తానతులై యనిశంబు బ్రహ్మరు
ద్రాదులు వీరు దివ్యులుని శ జాభిమతార్థములర్థి గోరిన
న్నాదటఁ గొల్వవత్తు రిదిరయంతయు లోకమెఱుంగు నేర్పడఁ. 154
- మ. అదిమిథ్యాకథ నమ్ముచేసి యిదిగోనా దేవతాధీశ్వరుల
మదినుహ్సంగుచు నీశుభాంగిని మహాలక్ష్మీ! జగన్నాథ! మ
మ్ముదయంజూడుమటంచు మొక్కెదరు నాశ్రమాలం మహాసంభ్రమం
బాదవఁ జెఱుక విష్ణుఁడుఁ సిరియునెల్లన్నారొఱో మాపయిన్. 155
- మ. కనియైనఁ వినియైన నేనెఱుంగెనె శ క్కాలంబు నీపన్థలో
చనదాలక్ష్మీయటంచుఁ జెప్పినకథా శ చ్ఛాయాప్రకారంబు చూ
చిన సత్యంబయి తోచుచున్నయది లక్ష్మీన్నేనయైయున్నదా
న ననేకక్రియలందలంపనిదిగా శ న న్నాదునిక్కంబుగాఁ. 156
- క. కలగంటి నొభ్రమసితినో
1 పలవరమోయింద్రజాల శ పరికరకలనా
కులతయొయివియన్నియువృథ
2 యలవడునే యింత నిక్కశ్రమై యత్తైనఁ. 157
- క. నాలక్ష్మీకలనలుమి
ధ్యాల్లీలలుగాని యాలతాతన్విజయ
శ్రీలన్నియు నిక్కముల
క్ష్మీలావణ్య ప్రభా విశేషములగుచుఁ. 158
- క. ఇన్నియు నిట్లుండఁగ ని
మైన్నఁగ వేటొక్క విష్ణుఁ శ డీ సలివరమీ

నున్నాడో నావిభుడై

యున్న జగత్కర్త విష్ణుడో భావింపక.

159

ఉ. ఈనలినాక్షియాత్మ గురియించిన విష్ణుడు నావిభుండయ్యా

నేని, జగత్ప్రసిద్ధముగ న నిమ్మహానీచు విభూతిసంపదక

దీనివరించెనేని యిది న దివ్యలుగొల్పంగ నమ్మహాత్మునిం

పూనంగఁగూడి లక్ష్మీయయియుండిన నేమగుదాననోసుమీ.

160

మ. ననుమీఱున్నతికెక్కు నీవనితనా న నాదివ్యనారీజసం

బును దద్వల్లభులుంగదంబు వినయంబుల్ సేయుచుం గొల్వ లో

చనపద్మాంచల చంద్రికారుచులచే న సంపత్కళల్ నింపుచుక

మనుచుకలోకములింతయున్ నిజమయై న నావిష్ణునిం గూడినక.

161

తే. వెక్కువేలేండ్లు విష్ణునిఁ బ్రేమఁగూడి

లక్ష్మీనై యుంటిఁగాక యీలక్ష్మీలీల

యిట్లు భువనైక చిత్రమై న యెనఁగుమహిమ

కెక్కియుంటినె గురుతుగా న నెన్నఁడైన.

162

ఉ. ఇంతయునేమిగాఁగలదొ న యేర్పడఁజూచెదఁగాక చిత్రమై

యింతకు నచ్చునట్టి పని న యెక్కడఁబోయెడు నంచునయ్యద

స్వంతునిపుత్రి మానసము న సంబెగఁదొందుచుఁ జూడఁమోసెనా

శాంతములన్ జయావహము న లావెడలక్ష్మీ విమానమెక్కఁగక.

163

క. కాంచనపంకజమెక్కిడు

కాంచనకలహంసిపూలె న కమలాలయయా

కాంచనపుష్పకమెక్కి

గాంచనమయదేహ రుచులు న గడలుకొనంగక.

164

—◆◆◆ ఆదిలక్ష్మీయొక్క తేజస్సును మాయలక్ష్మీ హరించుట. ◆◆◆—

క. ఇమ్మొయిఁ బుష్పకమెక్కుడు

నమ్మాయాలక్ష్మీ లక్ష్మీ న యందులతేజం

బిమ్ముల హరియించెనులో

కమ్మెల్లను విస్మయంబు న గాఁగనుచుండక.

165

ఆ. ఉదయభానుదీప్తి న యొడిసిన సారంబు

దెరలియున్న యోషధియునుబోలె

కపటలక్ష్మీ సహజ న కాంతి హరింపన

య్యాదిలక్ష్మీ విన్ననయ్యెనపుడు.

166

1. (మా. పా.) గూట. 2. వింతయై. 3. మెక్కుడు.

వ. వెండియు సమ్మిథ్యాల్పక్షి లక్ష్యకనుంగుఁ జెల్తులై గూడియున్న భూకాంతా
సరస్వతులఁజూచి ¹నేనయ్యాది విష్ణుంగూడి చతుర్దశభువన సామ్రాజ్యం
బునుం బ్రతిపాలించుచు నైకుంక సగరంబున వివిధోప భోగంబు లనుభవించు
చుండుట, నింక మీరు నాసఖులై యాదివ్యస్త్రీలు పరిచారికలై నేవీంప
నుండవలయు నాయనుజ్ఞఁ గైకొని రండని వారిద్దఱు నవ్విమానం బెక్కించు
కొని బ్రహ్మరుద్రాది బృందారక సందోహంబులును విష్వక్సేన ప్రముఖ
దండనాయకులును బరివేష్టింప గంధర్వ మధురగానంబులు నప్పవో నృత్తాన
ధానంబులు నాదరింపుడు శంఖకాహళ భేరి మృదంగ పటహ వీణావేణు
నాదంబులు చెలంగఁ ద్రైలోక్యమహోత్సవంబుగా గగన మార్గంబున
నైకుంకపురంబునకుం జనియె. తదనంతరంబ.

167

తే. అట్లు తేజోవిహీనయై శ యబ్ధికన్య
నిబిడనిర్వేద దైన్యముల్ శ నివ్వటిల్ల
నొంటిఁబడియుండె విగతతారోగ్ గ్రతిమిర
జలధరాలీఢ యామినీరలనవ్రాలె.

168

క. త్రైలోక్య వినుత సాధ్వీకి
శ్రీలక్ష్మీకి నీయవస్థ శ సిద్ధించెఁబతిన్
మేలమున నెన్నకుండఁగ
నేలాగఁగియుంప నింక శ నితర స్త్రీలక.

169

మ. చెలులు దేజమునుం దొలంగిన మహా శ చింతాపరి క్రాంతయై
పలుమాఱుక విధిదూటి యద్భుతభయ శ ప్రచ్ఛన్నయై యవ్వలి
వ్వలనెవ్వారును లేక యొంటిఁబడియ శ వ్యామాక్షి పద్మాక్షునిం
నలుచోట్లంబరికించి కానకమదిన్ శ శంకించి తానిట్లనుక.

170

చ. కటకట కూర్మియైన చెలికత్తెలటంచును వీరినమ్మి నే
నిటువలె నేలవచ్చితి నిరజేశ్వరుసంగడిఁబాసి యొంటిమై
నిటకిదె నన్నడించి చనిరెందఱు వెంటనెవచ్చి విష్ణుఁ డె
చ్చట వసియించె నొక్కొనుమ శ సౌరభసంభృత కుంజవాటికక.

171

వ. అని కొలంకు గెలంకులఁ గలయ నాలొకించి తన వచ్చిన త్రోవ గొండాక
మరలివచ్చి యయ్యెడఁద్రొక్కిచూచి క్రమ్మటి కొలంకుతావునకువచ్చి వీక్షిం
చియు, మగుడిమార్గ తరులేఖలన్వేషించుచు నిక్కంబుగాఁ బ్రాణేశ్వరుం
గానక శోకంబునం జీకాకుపడుచు నేకడకుంబోవఁ గాళ్లురాక యా కలశ
సాగర కుమారి తనమనంబున.

172

సీ. ఆ తపస్విని దివ్యులర్చింపలక్షియై
యాది విష్ణునిజెంద శ నరిగె గడక
నాదేవి విలిచిన శ ననుగు లై తోగూడి
నా సఖుల్ పోయిరి శ నన్నువిడిచి
యివ్వని ననుగూడి శ యే తెంచి వంచించి
ప్రాణేశ్వరుడు డాగె శ నడవిలోన
తొల్లింటి తేజంబు శ దొఱుగి విభ్రాంతనై
యొకటియు నెఱుంగక శ యున్నదాన

తే. సమ్మహావిష్ణు కవగూడ శ నాదివిష్ణు
డాత్త భర్తయ కానోపు శ నవ్విధమున
సఖులజేకొని యాసాధ్య శ చనగనిచట
విభుడు కనుపడకున్న య శ వ్విధముచూడ.

173

క. ననునీ యుగ్రాటవిలో
నెనరువిడిచిపోయె విభుడు శ నిష్ఠురుడై నె
మ్మనమున నిండారెడు దన
యనురాగము లేక నావర్యుల దానుక.

174

ఉ. దూరమునచ్చిత్రిక్ మిగుల శ దుర్గమహాటవి నొంటిడించి యం
భోదుహలోచనుండరిగె శ బోటులుదాకిమును వింతలక్షి నిం
పారగఁగూడి వేడుక దలిర్పగదివ్య పదంబు చేరిరె
వార్ధిరకఁ దోడునీడయగురవారు తలంపగ నాకు నీయెడక.

175

క. పతియాశయుఁ జెలులాశయు
గతజలసేతువు దలంపఁగాకనిక తద్య
ర్జితమతి నై వైకుంఠపు
గతిఁబోయెదఁగాక యొంటి శ గానల వెంటన్.

176

తే. ఏవ్విధంబుననైన నేనివ్వనంబు
బాసిపురి జేరియుండఁగా శ బ్రభుడు వచ్చు
నపుడునా పడ్డపాల్లెల్ల శ నడలుగదురఁ
జెప్పి తనువు వినర్జింతుఁ శ దప్పదిట్లు.

177

తే. చొరఁడునేలేని వైకుంఠ శ పురము భర్త
యదియుఁగాదు మహాశూన్య శ మగుటఁజేసి

1. ఆ. పా. ఆదిలక్షినిజెంద. 2. ఆ. పా. అమ్మహాలక్షి కవగూడి యాదివిష్ణు, దాదిభర్త యెకానోపు. 3. ప్రాచ్యపురాతన "దాసును 4. అవ్విధంబున నేనును నివ్విధంబు దుఃఖాచరణంబులు."

విన్ననై యున్నదాన నశ్వీభేడు పోలే
నేను నికనందయుండె దశనేకతంబు.

178

ప. అని మోహాతిశయంబున నశ్వీష్ట మాయాసముద్రంబు దరియింపంజాలక
యాలోకమాత మిథ్యాల్పశ్చి మహోత్సవ సంభ్రమంబును, ప్రియసఖిజనంబు
వాసిపోవుటయును వల్లభుండు వియుక్తుండగుటయుఁ దన మనంబున కనన్య
¹దుఃఖకారణంబులగుటంజేసి పరితపించి.

179

సీ. దవ్యవచ్చుటయు మాతృదవముచే నోర్వక
చరణముల్ పొక్కిలఁ శ బారలఁబడుచు
వ్రేఁగు పిరుండున శ పేఁగు జన్నుల వడిఁ
దూడని నడకలఁ శ దొట్రుపడుచు
ధృతిలేమిఁ గడునుప్ప శ తిలైడు శోకాన్నిఁ
బొడము నిట్టూర్పులఁ శ బానుఁగు పడుచుఁ
దగుసహాయత లేక శ దైన్యసంభూతాశ్రు
ధారలఁ జన్నులఁ శ దడువఁబడుచు

తే దుష్టమృగ దర్శనంబులఁ శ దొలఁగఁబడుచు
భ్రమసి మార్గముదప్పి సం శ భ్రమము పడుచు
నెట్టకేలకు నిబ్బంగి శ నేగుడెంచె
తెఱవ వైకుంఠసవిధాల్లి శ తీరమునకు.

180

ప. ఇట్లు బహువిధప్రయానగమనభేదజనిత స్వేదపూరాభిషిక్తంబై సత్త్వంబు
నడలిన మేనుదీఁగెతో నల్లనచనుడెంచి.

181

{ వైకుంఠపట్టణ విలాసముఁజూచి యాశ్చర్యపడి
యాదిలక్ష్మి యొచించుట. }

ఉ. అచ్చటనుండి చూచెకల శ శాంబుధికన్యక నాటి కంఠుఁగ
న్నిచ్చకువచ్చు దత్పురసరమిహిత లీలలు సాలచంద్ర శా
లోచ్చయ రత్నతోరణ సకమున్నత కేతన హేమకుంభముల్
మెచ్చొద వించుచుకొ దిశల శ మించుల ముంచుచుఁ దేజరిల్లగన్.

182

ఉ. చారుమృదంగభేరి జయశంఖ విరావము లాసికాంఘ్రి మం
జీర ఝుళంఝుళధ్వని విశేషము గానకళామనోజ్ఞ వీ
ణారవముం దుర్దంగభటనాగ చరద్రధ పాఠలోక గం
భీర రవంబునుం జెవికిఁ శ బెక్కువచూపెఁ బయోధికన్యకుక.

183

ఉ. నాలుగువంకలకా నురలు శ సమశిరంబులతో సమస్త ది
క్కుల విజృంభమాణ జయ శ ఘోషముతో హరిపూజనార్థమై
పోలఁగవచ్చుచుకా మగుడి శ పోవుచునుండెడు సందడిందివికా
గ్రాలెడు రత్నభూషణ పరంపర చిత్రమొనర్చె లక్ష్మీకికా. 184

మ. హరిపూజా సమయార్పితా గరుముఖోద్య ధూపధూమోత్కరం
బురుసాధోపరి జాలమార్గములయందడు ద్యూతమై వీధులం
బరి సర్పించుచు గంధబంధురపురశ్రవాంతస్థలో ద్వానసుం
దర వాతాహతిఁదూలుచున్ బురికి చిత్రశ్రీ యొనర్చెన్ గడుకా. 185

ప. వెండియు సనంతలక్ష్మి నివాసనదనంబై రాశీభూత దివ్యతేజః పుంజంబై
యపరిమిత మహోత్సవాభి రామంబై యపూర్వమణిమాలికా లంకృతంబై
దివ్యనారీ నరసేవ్యమానంబై వికచకనకారవింద సుందరంబై త్రిభువనానంద
కరంబై యొప్పునా వైకుంఠ పుటభేదనంబుచూచి లక్ష్మి విలక్ష హృదయయై
తలయూచి నేనివ్వీడు పాడు చేసిపోయితిఁ గ్రమ్ముజనింత యైశ్వర్యవంతంబు
గావించిన దివ్యప్రభావు లెవ్వ రొకొ యిది జగదేశకృష్ణర్యంబు నేనెలపు
కొనియున్ననాఁడు నిట్టి సంపదయెఱుంగ, దీనితెఱుంగెఱుంగవలయు సనుచుఁ
దన్నికట ప్రదేశంబున ప్రవాళకిసలయచ్చేదం బొనర్చుచుఁ బారితాత కుసుమ
మంజరులుగోయుదు నమృతసాగర తీరభూములం దొట్టిన ముక్తాఫలంబు
లేరుదు లీలావిహరణంబులఁ బరిభ్రమించుచున్న తీరగైబొండ్లఁ గొండఱ నాలో
కించి వారిడాయంబోయి యిట్లనియె. 186

తే. ఏమిసేయుచు నున్నారు శ భామలార
యెంతదడవాయె పురినుండి శ యేగుడెంచి
వార్తచేమండ్రు నగరిలో శ వసజవాస
యనుముకుందుండు నేలాగు శ నున్నవారు. 187

ప. అని యయ్యిందిరాదేవి వలికిననయ్యిందీవరాక్షు లిట్లనిరి. 188

ఉ. ఎయ్యెడనుండి వచ్చితివి శ యీపురిదాసపుగావె, యైతివే
నియ్యెడమమ్ము నిట్లడుగు శ దే మరివార్తలు మంచినన్నియుకా,
నెయ్యముతోఁ జనార్దనుఁడు శ నేఱొకనూతన లక్ష్మిఁదెచ్చి నాఁ
డయ్యెల నాఁగవిభ్రమ మరహత్వము లెన్నవశంబె యేరికికా. 189

ఉ. తొల్లొకలక్ష్మిఁగూడి పతిశ్రోరపు మేలుననుండియుండి యా
పల్లవపాణివై విజిగి శ బ్రహ్మముఖుల్ దనుఁగోరి కొల్వఁగా

నుల్లము సంతసిల్లఁ దనకొప్పఁ దపంబొనరించె నంచునేఁ
డెల్ల జగంబులుంబొగడ శ నింపులఁగూడె నవాబ్జమందిరక.

190

క. ఆ లక్ష్మీ తిలకంబు మ

హలక్షణ వతియటంచు శ సతిభక్తిబుర

స్త్రీలర్చించిరిపతితోఁ

జాలఁగ దీవించిభాగ్య శ సంపద వెలయన్.

191

తే. అమ్మహాదేవి దివ్యాంగ శ నాళిగాల్వ

భూసతీరత్నమును దాసురబాత్తుఁగూడి

ముద్దుగోడల్లు వాగ్దేవీముదమునర్ప

నేలెవైకుంత సామ్రాజ్య శ మేకహేళి.

192

—••••• { ఆ స్త్రీలు మాయలక్ష్మీ వృత్తాంతము చెప్పఁగా విని }
యాదిలక్ష్మీ విచారపడుట.

క. ఇవిగో వార్తలు వినుమని

యువిదలు తన దండఁబాసి శ యొండెడకరుగన్

నవలక్ష్మీ లీలలకున్

ధవుఁడుం బురజనము ప్రేమఁదగిలీరటంచున్.

193

చ. మనమునఁ గుందికుంది పలుమాట నిజేశవియోగ వహ్నితా

కునఁగడు మ్రంది మ్రంది పటుశోప మహాబ్వరశీడ దట్టమై

మొనసినఁగంది కంది యతి శ మోహతమంబునఁ గానదయ్యె న

మృనసిజతల్లి, యవ్వీభుని మాయలఁ జిక్కనివారు లేరికన్.

194

వ. అట్లు మాయలక్ష్మీ లీలావిలాసలాలనుండై విభుండున్నవాడకాఁ దలంచి దృగం

చలంబులం గన్నీరు వెడల నిట్టూర్పు నిగుడించి వెండియు నా దివ్యమందిర

సౌందర్యంబు నందర్చించి యింక నవ్వీభుని ముందరికి నేమని పోవుదానఁ

బోయితినేని క్రొత్త బిత్తరినిందగిలిన యవ్వీలాసి పరిహాసంబు నేయుంగాక

నన్ను సన్నానించునే, దీనికి బరితపింపనేల, తపంబున మెప్పించికాడె యీ

సాధ్యి యింత వైభవంబు వడసె, నట్లన యనాధనాధుండును కరుణాసాగ

రుండును భక్తవత్సలుండునునగు నవ్వైకుంతవల్లభ నుల్లంబున నారాధించి

తదీయ తపస్సిద్ధి తేత్రంబై పొగఁబొందిన యాకొలని పసిండికెందమ్మిపువ్వు

నంద నేనునుం దపంబుచేసి మెచ్చువడసెదంగాక యని నిశ్చయించి మగుడి

కొలంకుచేరి కృతస్నానయై తత్కర్ణికా ఫీతంబునఁ బద్మానన బంధంబు

దృఢంబు గావించి.

195

1. నడుదెంచిపుర.

సీ. వేదాంత నూ¹పురానన్వితచరణాం భోజ

హుటక పీతాంబరరాభి రాముః

గౌస్తుభగై²వేయకమనీయ కంధరు

శంఖ చక్ర గదాబ్జ శ చారుహుహు

మకరకుండల వజ్రమణి కిరీట విలాసు

సురభిమాల్యా లేప శ సుందరాంగుః

గుండమందస్మితాంశురలోచనాంచలుః

గారుణ్య రససుధాశాగర హృదయు

తే. హృదయమున విష్ణునా త్మేశుః శ బదిలపఱచి

చిదమలానంద బంధుర శ సింధులహరి

నోలలాడుచు పసియించె శ నొక్క కొంత

దడపు శ్రీకాంత యేకాంత శ తత్వనిష్ఠ.

196

క. తోయధి తీరవిహారము

మాయాలక్ష్మీవిలా సరసుయక్తృత్యములు

మాయముగావించి విభుం

డాయెడ నొకవిత చంద శ మందముచేసెన్.

197

క. వినుధర్మతనయ, కాంచన

వనరుహ పీతాగ్రయోగ శ వర్జితయై య

ల్లన గొంత ప్రార్థనకుఁ దన

కనుదమ్ములు విచ్చిచూచె శ గడుచిత్రముగాన్.

198

మ. ఆ వైకుంఠమునందు నొప్పె²డి మహా శ హర్ష్యంబున న్వేడ్కతో³

నావిశ్వంభరు నంకపీఠమున నెయ్యగ బారఁ గూర్చున్న య

ట్లావారాకరపుత్రి యొప్పె గలగగన్నట్లయ్యె సమ్మాయ లీ

లావిరూభత దరస్మితుండగుచు దై శ త్యారాతి మోదింపఁగన్.

199

క. కురిసెం బువ్వుల వాసలు

వరుసం దుందుభులుచెలఁగె శ వైకుంఠమహా

పురి లక్ష్మీనారాయణు

లురులీలల నట్లుగూడి యుండిన వేశన్.

200

క. ఈ లక్ష్మీనారాయణ

• కేళీమాయావిలాస శ కీర్తనముయశః

శ్రీలోసగుఁ వినినవారికి

నాలవ పురుషార్థసిద్ధి శ సనుపారంగన్.

201

వ. అని గోవిందశర్మ ధర్మనందనునకుం జెప్పెననిన విని పరీక్షిత్తు అటమీఁదటి
కథాప్రసంగం జెల్లుండెనని శుకబ్రహ్మనడుగుటయు. 202

ఉ. నందక శంఖచక్ర నలీన ప్రతిభాసితనంద నుందరీ
నందన నందన ద్రుహరరణప్రియ గోపవధూనమాన గో
బృందకనత్కదంబవిటరపీ ప్రజకేళివిహార చారునం
క్రందన చాపదీపిత శిఖావళిపింఛ కిరీట లాంఛనా. 203

క. శ్రీవిభవ బ్రహ్మవిద్యా
భావిత బ్రహ్మస్వరూప శ పరమపురుష శ్రీ
గోవింద నంద నందన
గోవర్ధనధర ముకుంద శ గోకుల రమణా. 204

మ. త్రకోకిల. ధీరశంఖ నుదగ్ధనామృతరదీధితీనయుతాంబకా
చారుశార్ద నులేంద్రకార్ముక శ సంచరజ్జలదోదయా
హరిహటకచేల సాంధ్యమరహః స్ఫురద్రజనీముఖా
మారకోటివిలాస పుష్పనరమగ్ర నందనకాననా. 205

ఇది శ్రీ మదనగోపాల చరణకమల సేవాధురీణ సత్కథాపారీణకృష్ణ
భట్టారకపాత్ర చింతలపూడికామయప్రభుసుపుత్ర నుకవి
వర్యరాధామాధవయల్ల నార్య ప్రణీతంబైన
విష్ణు మా యా నా ట క ము నం దు
ద్వి తీ యా శ్వా స ము.

శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ

శ్రీ రస్తు.

విష్ణుమా యా నాటకము.

అశ్వాసము. 3.

- క. శ్రీరాధా సఖరక్షిత
తారేశకళా నిరంతరదర్శకదర్శి
దారాంధకార జగదా
ధారిణుణావాల నవమరదనగోపాలా. 1
- తే. అవధరింపుము దేవసంరయమివరుండు
సకల వేదాంతవిద్యా విశారదుండు
శుకమహాయోగి పలికె నుత్సృకతమరియు
నింపుగాను బరీక్షిస్తూ రేండునకును. 2
- వ. అవ్విధంబున శ్రీమహాలక్ష్మి కథఁజెప్పి గోవిందశర్మ ధర్మనందనునకు బ్రహ్మ
దేవుండు విష్ణుమాయవలన మోసపోయిన తెఱంగు విశదంబుగా నెఱింగింప
నమకట్టి. 3
- మ. విను విశ్వక్షితిపాల మాళివలభీ శ విస్సారరత్న ప్రభా
కనదుద్దామ పదారవింద త్రిజగత్కల్యాణ చారిత్ర పాం
డునరేంద్రోత్తమపుత్ర యాముని గరిష్ఠుల్ నీవునుంగూడి యెం
దునకుం జిత్తముఁబోవనీక హరియంగదున్నిల్చి సంప్రీతితోన్. 4
- క. లోకవిహీనంబై జల
మాకాశము మోచియున్న శ యపుడంబుధివై
నేకాంతంబున హరిపెను
చీకటిఁబవలించి యుండె శ జిన్నయలీలకా 5
- తే. అట్లు సకలంబు నణచి యేకాంతలీలఁ
బరమయోగాభీరతిఁ బరప్రహ్లాబోధ
సవనుధాధార నానంద శ మవధరించి
లీలమె నుండఁగాఁ గొంత శ కాలమునకుఁ 6

❖❖❖ విష్ణు నాభీకమలమునందు బ్రహ్మపుట్టి విష్ణుమూర్తిని స్తోత్రము చేయుట.

మ. హరినాభీ జలజాతశేణు పరమార్ణవ్వంశంబునం బ్రహ్మ భా
స్వరహేమద్యుతిఃబుట్టె నాత్మకృత పూర్వ ప్రాజ్య పుణ్యోదయ
స్ఫురణనెడన్మహాసీయమాయ కెనయారచుక సాధనంబై జగ
త్పరినిర్మాణ విధేహతన్ని గమతరత్నజ్ఞాన నిక్షేపమై.¹

శే. ఇష్టార్థంబున జనియించి ర యవ్వధాత
బిసమహోన్నత కర్ణి నా ర వీరమెక్కి
దేవదేవుని ముఖమున ర దృష్టినిలిపి
ప్రస్తుతించెగర్గాంబలి ర బంధమొప్ప.

శా. ఓనారాహణ! యోజగద్వరద! యో ర యోగీంద్ర! యోగీంద్రహృ
ధ్యానధ్యేయఫలాత్మ! యోజనక! యో ర యామ్నాయతత్వార్థవి
జ్ఞానానందిధాన! యోపరమ! యో ర సర్వేశ! యోమోక్షల
క్ష్మీనిత్యాశ్రయ! యాశ్రితుండనను నెఱమ్మింజూడవే సత్కృపక.

క. నీయందె పొడముచుండును
నీయందెయడంగుచుండు ర నిఖలమువేదాం
తాయత్త తత్వవిద్యా
శ్రేయోనిధివరయ సీస ర చిన్నయపురుషా.

10

క. నీకంటె నితిరదైవము
లేకుండుట కంబరావశ్రీధతమోగ
త్నాకరిములు సాక్షులుజగి
దేకాధిపకీర్తి నీకశయెసంగు మహాత్మా.

11

మ. సర్వాత్ముండపు సర్వోక్తముటరా ర చాతుర్యధీనర్తివికా
సర్వవ్యాపివి సర్వపూర్ణగుభివికా ర సర్వైవ సేవ్యుండవుకా
సర్వోత్కృష్ట మహాప్రభావుండవు నెంచ ర న్నిన్నినీపాటకుకా
సర్వవిక్రమయంజగ త్సంజిశా ర స్త్రంబుల్ ప్రమాణంబుతా.

12

సీ. బయలుసీయందు సంరథ సమైకతమున
దోయజేతుణయనం ర తుండవై తి
పృథివీసీపు సముద్రధరించినకతమున
దానసదమనభూక్తిరుండవై తి

1. మా. పా. 'నిక్షేపమై' 2. మా. పా. లేకుండనంబ విధతమో. 3. 'సన్నన్నిన్ని'.

పుడకస్వరూపమై శ యుండెడు కతమున
 నుతకీర్తి నారాయణుండవై తి
 వఖిలతేజముఁబూని శ యందున్న కతమున
 సర్వేశ్వరబ్రహ్మతే శ జంబవై లి

తే. పూర్ణిబ్రాహ్మణునిలంబవై శ యున్న కతనఁ
 బుండరీకాక్ష సర్వాత్మ శ కుండవై తి
 ప్రకృతిరయోవిచక్షణ శ యందువురుష
 నిరుపమానంద సర్వంబు శ నీవతలఁప.

13

తే. పంచభూతాత్మకంబులై శ పద్మజాండ
 మండలంబులు నీమహా శ మాయయందు
 నుద్భవించుచుడిందుచు శ సుండునలిల
 పూరమున బుద్బుదంబులు శ బోలెనంగు.

14

నీ. నీవచఃకలనలు శ నిగమాదివిద్యలు
 జగములు నీయింద్ర శ జాలరీల
 ద్వాదశాదిత్యులు శ దహనుండు శశిప్రజా
 పతులురుద్రులు సురలో శ పవనవసువు
 లాదిగాఁగల దివ్యులందఱు సృష్టిబీ
 జాత్మకులగుచు నీరయంద పొడము
 చుండ్రునాశము బొందు శ చుండ్రుచ్యుతభ్యాతి
 నీయందనర్తించు శ నిక్కువంబు

తే. కాలచక్రంబు నీకేళి శ కల్పనంబు
 పరమకూటస్థుండవు పరశ్రీబ్రహ్మతేజ
 మై విలింగెడు తత్త్వంబు శ నరయనీవ
 యంతయును పరమాత్మ వీరవరసిచూడ.

15

{ బ్రహ్మకు విష్ణుమాత్రి ప్రత్యక్షమై సృష్టిచేయుటకు }
 దగిన సాధనములఁ బ్రసాదించుట.

వ. అని బహు ప్రకారంబులఁ బ్రశంసించు విరించికిఁ బ్రసన్నుండై వెన్నుండు
 జగంబులు నిర్మించు తలంపున ననేక విద్యారహస్యంబు లుపదేశించి సృష్టి
 రచనా చాతుర్యంబును వాక్సిద్ధియుఁ గామరూప కామసంచార ప్రభావం
 బుల ననుగ్రహించి తద్వచనాను రూపంబున మాయసంఘటించి యంతర్వి
 తుండయ్యె; తదనంతరంబు.

16

క. హరినిర్దిష్టవివేక
 స్ఫురణంబున గోచరించె శ భువనవిరచనా

పరిభోధము బ్రహ్మకుఁడ

ద్గురు విద్యావిభవ మాత్మఁ శ గొససాగంగఁ.

17

—◆◆◆ బ్రహ్మదేవుఁడు బ్రహ్మాండ కల్పనము చేసి ప్రపంచ స్కృష్టచేయుట. ◆◆◆—

వ. ఇల్లు ప్రబంధుండై విద్యానాథుఁడు.

18

క. కోటిరదివ్య తేజము

దీటుకొండేసి యాత్మక తేజాంశమునకొ

హాటకమయాండ మొక్కటి

వాటించి యొనర్చి నీటిరవైఁ దేలించెకొ.

19

కి. లోపలఁబయలై నిరణియి

యాపును గర్భరయుఁడ ను శ యాధంబగుచుకొ

వ్యాపిపదొడఁగెనంబుధి

లోపలఁగది పరపులేక శ లోలోఁబులమై.

20

కి. అంతర్గతుండై యాపును తి

దంతరమున సలిపెఁ జదల శ ససలంబునభ

స్వంతువలన సగ్నిశిఖా

వంతువలన జలము కుశము శ వలనఁ బృథివియుకొ.

21

క. వై సప్తావరణంబులు

భాసిల్లగఁజేసెననల శ పవమానపయో

భూసుర వర్షాదులచే

నాసరసిజ సంభవుఁడు దశపండంబునకుకొ.

22

వ. ఇల్లు నృజయించి సకల భవన దురంధరయగు నివ్వసుంధరం దిరంబుగాఁ

దదృగ్బ్రహ్మాండంబుక్రిందకర్పరంబు నాలుగంచులు మోవ హత్తించి బహుకోటి

యోజన విస్తీర్ణంబగు నందు గొంత భాగంబు గడపలచేసి నట్టినడుమ నాల

వాలంబు చందంబుగా చక్రవాళంబునిలిపి తన్నధ్య ప్రదేశంబున మేరు

తైలంబు సంస్థాపించి వెండియు వెండికొండ మొదలైన కొండలు పెక్కు

గల్పించి దిశాష్టకం బేర్పరించి యయ్యవ్వుదిక్కింబుల నై రావతాది వేదం

డాష్టకంబుఁ బ్రతిష్ఠించి యంతర్ద్వీపంబులతో నుదన్వంతుంబులు సంతరించి

యివ్విధంబునం బదిలంబైన మహీమండలంబు మొదలుగా సభోభవనంబు

లేడును నిర్మించి.

23

క. పదునాలుగు లోకంబులు

నదనున వెలిగింప వేయియంశములకు నా

స్పదముగఁ ద్రిగుణాత్మకుఁ జెం

పొదవఁగఁ బుట్టించె నినునిగనురు తేజమునన్.

- తే. క్రిందిభువనంబు లేడింటి శ నంది వెలుంగ
మీది భువనంబు లేడింటి శ నూదివెలుంగ
వేయి వెలుంగుల సూర్యనారాయణుండు
చక్రవాళాద్రిపై మింటఁ శ జాగుచుండె. 25
- క. అవధిగిరి మధ్యభూమిన
రవిమండల దివ్యదీప్తి శ రంజన మవలం
దు విజృంభింపదు తిమిరం
బవిరళమైయుండు కజ్జరీలాకారమానక. 26
- తే. మేదిసీకాంత ముత్యాల శ మేలుకట్టు
మాడ్కిజూపట్టు నక్షత్ర శ మండలంబు
గగనమున నిల్చి వెండియుం శ దగినచోట్ల
వెక్కు దివ్యాలయములు దీప్తింపజేసె. 27
- క. ఈరేడు లోకములఁ బరి
పూరితనూగ జంతుచయముం శ బుట్టించెనురేం
ద్రారి నరపన్నగాధి ప
మారూఢిగ నుచితకుల గురణాకారములక. 28
- మ. తగులోకంబులు తద్విశేషవిహిత శ స్థానంబులుం దత్కులా
నుగుణవ్యాప్తులు జంతుసంతతులకుం శ రూపించి తన్నాశముక
మగుడంబుట్టువు పృథ్విలోఁగలుగ సగభావించె గాలంబుతోఁ
దెగుతత్కాల మహద్విశాద్భగతినాశదిత్య ప్రచారంబులక. 29
- క. అన్నిటికి నూర్ధ్వలోకం
బన్నలువకు నిలయమయ్యె శ హరియును మాయా
భ్యున్నత తేజోమూర్తుల
వన్నెగ విహరించె బెక్కు శ వసతులయందుక. 30
- క. హరియంశ భేదమగు శం
కరుఁ డాత్మరాముండగుచు శ కైలాసమహా
గిరిశృంగాగ్రమునందుం
బరమ చిదానందకేళి శ పదమున నుండెక. 31
- సీ. మనువు లింద్రాది దిక్కుండలా ధీశ్వరు
లాశ్వినేయులు రుద్రుల మరవరులు
వసువులు నునులు రాక్షసులు గంధర్వులు
మానవుల్ మొదలైన శ జ్ఞాననిధులు

ఖగమృగ పశుకీటకప్రాణులైన య
 ల్పజ్ఞానజీవులు శ పర్వతావ
 సీజాతగుల్మలతాజాతులైన య
 జాచరణంబులు శ సంక్రమింప

తే. విష్ణుమాయా పరిభ్రమ శ ద్విపులకాల
 చక్రవిభ్రాంతమగుచుండె శ సకల జగము
 బహుళ బహువిధ సంపత్ప్రభావ విలస
 నముల నభివృద్ధిబొందుచు శ నరవరేణ్య.

32

వ. ఇవిధంబునం బ్రభవించిన నిఖిల ప్రాణిగణంబులును సత్వరజస్తమో గుణ
 సంజాత శమదమాహంకార దుర్మానమోహ మాత్సర్యాదుల ననున
 రిందుచుఁ బ్రవర్తించుచుండు.

33

చ. తముఁగడుముంచుకొన్న పటుతామసరాజసవృత్తిఁ బూనువా
 రమిత మహాగ్రహస్ఫురద శ సల్పరుమాదులఁ బాపకారులై
 శమకరుణా ప్రమోదములు శ చాలక వైష్ణవ మాయచేత దు
 ర్దమ భవపంకమగ్నులయి శ క్రాలుదురుత్కట దుఃఖదుర్మతి.

34

చ. సుమహిత సాత్వికోదయ విశేషద్ధమతు ల్విసయప్రకాశితో
 త్తమకరుణాశమంబులు నురదార వివేకము గల్గి మోహనం
 తమన విదూరులై హరిపదస్థిర చిన్మయసౌఖ్యలీలలం
 బ్రమదమునొందు చుండ్రు బహుళభంగుల సత్పిరుషుల్ నుతింపఁగన్.

35

క. కావున రాజసతామన
 భావంబులఁ బొరలఁబడక శ పటుసాత్వికసం
 భావితులై సత్పురుషులు
 సేవింపఁగ మెలఁగుదురు వి శ శేషవిధిజ్ఞుల్.

36

—●— { బ్రహ్మజేవుఁడు రాజసగుణముచేత బ్రహ్మాండము తానే }
 కల్పించితిని గదాయని గర్వించుట.

క. రాజసగుణ కలితుండై
 రాజీవభవుం డహంకరణ పరివృత్తుండై
 తేజముచూపుచుఁ ద్రిభువన
 పూజితుండై ప్రాభవంబు శ పొదలఁగనుండెన్.

37

వ. ఇవిధంబున మహారాజసంబున లోకేశ్వరత్వం బవలంబించి.

38

1. మూ. పా. 'దయా'. 2. దర్పకరుణాదుల. 3. ఆ పా. 'పరిణతుడె'

4. దుండై విశ్వర్యత్వం.

మ. తానే బ్రహ్మను, పద్మజాండము స్వజాతంబొంటి దానొక్కడే
కానన్యంబింకనొండు లేదనుచు సంరకల్పించి యాస్రప్తురు
రానన శ్రీనసలారె వైష్ణవ మహామాయా కృతాబ్జాసనాం
డానీకంబు లనేకముల్ మఱియు నరయ్యెచోట్ల వర్తింపఁగన్. 39

క. ఆ పరమేశ్వరు మాయా
రూపంబు జగంబు, తనను శ్రీ రూపంబునను
ద్దీపించితిఁ దాననక, త
దాహిత నిజ ప్రబోధుఁడై విధి మఱియున్. 40

వ. ఒక్కనాఁడు సత్యలోకంబునందు నెసేమండ్రు బ్రహ్మలును మహామునులును,
మనువులు పురందరాని బృందారక సందోహంబులును, యక్షరాక్షస గరుడ
గంధర్వ కిన్నర కింపురుష సిద్ధవిద్యాధి రాషురోవ్రాతంబులును, చంద్ర సూర్య
గ్రహతారకా సరిత్యాగర పర్వతాదులుం బిరిసేష్టించి బహువిధ సేవా
యత్తంబులుగు చిత్తంబులు మొత్తంబులై కొలువ నలువ గొలుపునఁ
గూర్చుండి. 41

సీ. నాలుగువిధముల శ్రీ లీలాభినయములు
పొసఁగనాడెడు నప్పరసల యొరపు
నప్తస్వరములు మింగఁచగను డదంత్రులు మీఁటి
పాడెడు గంధర్వ శ్రీ పతులమేలు
వేణునాదామృత శ్రీ వీచీపరంపర
నలరించు నాగకశన్యకల చెలువు
లలితేంద్రజాల విద్యలు చూపి మెప్పించు
సిద్ధవిద్యాధర శ్రీ శ్రేణినేర్పు

తే. బ్రహ్మపురుష సరస్వతీ శ్రీ ప్రాణనాథ
సర్వలోకేశ, సర్వరక్షాధురీణ
యనుచు వినుకించు దివ్యజరయారవంబు
నవధరింపుచు సంతోష శ్రీ మావటించె. 42

క. తన సృజించిన యింద్రా
ద్యనిమిషముఖదివ్యకోటు శ్రీ లక్ష్మీధమునఁ ద
•న్ద్రానియాడుచుఁ బూజింపన్
ఘనరాజనమహిమ వెలయుఁగొ నిట్లనియెన్. 43

1. జైన, 2. ప్రా. పా. నవబ్రహ్మలు. 3. ఆ. పా. పా. మూ. పా. బ్రవేశించి.

4. ఆ. పా. చవిపంచికలు మీటి

క. నాయంత వేల్పుగలడే

యేయెడల జగత్ప్రపంచ శ మిట్లానరింపక

బాయకనడుపుచుఁ ద్రిభువన

నాయకుడై బ్రహ్మపదమునక వ ర్తింపక.

క. నాకంటె నధికుఁడొక్కఁడు

లోకంబుల లేడు దివిజశోకములోనక

నాకల్పించిన యవిము

ల్లోకంబులు, నధికుఁడిందులోనం గలడే.

45

ఉ. తానె త్రిలోకనాయకుడఁ శ దానె జగద్రచనాధురీణుఁ డం

దానె జగత్ప్రపంచకుడఁ శ దానె జగత్పరిహర్తృ బూజ్యుడం

దానె సమస్తదివ్యులకుఁ శ దాపసులార మునీంద్రులార యో

దానవులార నన్నవరశ్చై వముగా భజియింపుచుండుడీ.

46

క. పదునాలుగు లోకంబుల

పదముల మిముఁ బుచ్చఁబెట్టఁ శ బ్రభువును నై చె

నొదవుచు నకలై శ్వర్య

ప్రదుఁడు స్వతంత్రుండు నాగరబరఁగుదు నెందుక.

47

ఆ. ఇంద్రియముల శెల్పి శ యొక్కటి నిర్విఘ్న

యోగచిత్సు ఖామ్యుతోపయోగి

యై యశీదృచ్చఁ దిరుగునట్టి యోగీంద్రుండ

నరయనేనకాని శ యొరుండు లేడు.

48

క. ఎన్నఁడు నొండు దలంపక

నన్ని పరబ్రహ్మమని మనంబున నిడియ

త్యున్నతిఁ దపములు సేయుచు

నున్న వివేకులకుఁ గలుగు శ మరుశుభఫలఃకముల్.

49

చ. అని తనుదానె చెప్పకొని శ హర్షసుధారస వారి రాశిలో

ననయము నోలలాడు హృదయంబునఁ దా ననలారుచ య

వ్వనరుహ సంభవున్ భువన శ వందితు నుత్కట దివ్యతేజునిం

గనుఁగొని ప్రాంజలుల్ దనరంగగా నురలోలి నుతించి రొక్కటఁక.

50

1. అ. పా. బుచ్చనట్టి ప్రభువనునైనై, యొదవుచు

2. అ. పా. యభేచ్చ.

3 పదముల్,

బ్రహ్మణ దేవతలు మొదలయినవారు బ్రహ్మను స్తోత్రము చేయుట. —

సీ. బ్రహ్మలయ్యెనమండ్రు శ పరమార్థమని పల్కి
రిదమిద్దమనియె మహానీంద్రగణము
లింద్రాదిదిక్పాలు శ రీలాగె యానని
రాదిత్యు లిదినిశ్చయంబయనిరి
తప్పదీమాట నిరదానపులాడిరి
కల్లగాదనియె యగ్రక్షత్రజంబు
సత్యోక్తియనిరి నిర్జ్వరసమూహంబులు
గంధర్వవతులు నికకంబయనిరి

తే. యాశ్వినేయులు మనువులు శ నాదిమైన
వారు నట్లనెయనిరి దుర్రావరఫణి
దన్నహా ఘోషమపుడు మంథాన మథన
సమయసాగర ఘుమఘుమ శ స్వసము శ్శలిచె.

51

క. వనజభవు సంతవాడును
ఘృవైష్ణవమాయ కొలఁది శ గానఁడటన్నం
గనునే ముం తెడు నీళ్లను
మునుఁగుచుఁ గాఱుపు లఱుచు శ మూఢుండెందుకొ.

52

— మార్కండేయ మహాముని యాక్షేపించి పలుకుట. —

వ. ఇవ్విధంబున విధాత జగదేకాధిపత్యంబు వహించి యాత్మస్తుతి చేసుకొనిన
నాసిరించి సింహగర్జకుంబ్రతిధ్వనులిచ్చు గిరి గుహగర్భంబులుంబోలె తదను
రూపంబునఁ గంఠశోషణంబుగా నుద్ఘోషింపుచు నవ్విరించిఁ బ్రస్తుతింపు
విజ్ఞానవిహీనుల దేవదానవాది దివ్యయోనులంజూచి నహింపకలేచి మార్కం
డేయ మహామునీంద్రుండు బ్రహ్మగండంబునుం బోనిదోర్దండంబై త్తి యంద
ఱంగలయ వారించి ప్రజాపతి నవలోకించి.

53

ఉ. వేదపురాణ శాస్త్రముఖ శ విద్యలు మూర్తివహించి పల్కెడుకొ
సాదరతం బ్రమాణముగ శ నన్న క్రియం బరమాద్భుతంబుగా
నాదిమునీంద్రముఖ్యుడు చిర్రాయురు వేతుఁడు పూనిపల్కెనం
భోద గభీరనాదమున శ మోహపరీతుని నబ్జజాతునికొ.

54

1. చెలిపె 2. మా. పా. 'గనుగొనునే' గారులరచు. ముం తెడునీళ్లను మునుగుచు.

3. ఆ. పా. నాలించి. 4. సాదరణన్ ప్రమోదముగ సత్క్రియలం.

మ. పరదై వంబును బ్రహ్మయోగియు పరశ్రబ్రహ్మైక తేజంబునుం
బురుషాండుం భువనై క నాయకుండు సంభోజాననాండావలీ
పరినిర్మాతయు హార్తయు స్వరదుండుం శ భావింప విష్ణుండయై
పరగన్నిన్ను సునించుకొన్న సుమతుల్ శ పాటెంతు రే పద్మజా.

55

ఆ. నిన్ను గాదు మొన్న సేపు జనించుట
నిపుడెసంభవించె శ నీజగంబు
సపుడై ప్రభుడనై తిరమాటమహాప్రభుం
డై న విష్ణుడుంట శ యరయ వె టి.

56

క. నారాయణ నా భీనని
సీదుమామున స్మృత్యుల విరేకమామున బెం
పారెగిబుట్టు ముఱచితి
వే రాజని మేల మఱవనీ శ నెట్టెనక

57

మ. పూర్విష్కా సమాప్తంబుల నేలాగుతింబు లాచరించితిమ్రా తత్ఫల పరిపా
కంబున పును పురుషాడై న పద్మనాభుని నాభీపద్మంబున నుద్భవించి పద్మ
సంభవుండను ప్రధాన నామంబు పహించి యమ్మహాత్ముని ప్రసాదంబున
జగంబును సృజించి నెప్పనై పర్యాయంబున బ్రహ్మాది నామంబుల
బ్రసిద్ధుండనై ప్రతాపంబు విడసితివి. ఈమేలు ప్రకటించిన బ్రహ్మణ్య
డై వంబును బ్రహ్మాండనాయకుండును, బ్రహ్మయోగియు, పరబ్రహ్మంబును,
బ్రహ్మత్రపురుషాశ్రయంబును, కాలాతీతుండును, కాల స్వరూపుండును,
నిత్యుండును, స్వవ్యాపకుండును, సకల జగత్సృష్టి కర్తృకుండును, విష్ణుండ
యని తగిన ధీమంతుల బ్రబోధింపుచు, స్వామిభృత్యన్యాయంబున నదే
వుని నేవంపుచుండికి దురభిమానంబున నజ్ఞుండనై నేనే దై వంబనని యాడు
కొనుట దగు నేయని పలికెన, నప్పలుకులు కోకోద్యోగకంబులైన నిర్వేదించి
యాసత్యసంధునితో నిట్లనియె.

58

అందుకు బ్రహ్మకోపించి విష్ణుమూర్తి నాటేసిండుట.

చ. హరివరమాత్మడుం బ్రభుడు శ నయ్యెనయేనిజగంబు తానెవెం
పరుదుగ సంఘటింపచలకంటినె నేబలె సర్వపూజ్యమై
పరిగెడు బ్రహ్మవట్టయున శ భాసిలుచుక నకలైక సేవ్యుండై
యారువిభవాన్నితండుడును శ నుండక యూరకయుండ నేటికి.

59

1. క. నెట్టెనక. చ. నీ నెట్టెనక. (ఆ.పా) నిండెట్టెనక. 2. బ్రహ్మనామంబుల ప్రసిద్ధుండనై ప్రభావంబుకు 3. ఆ.పా. గీర్తింపుచుండక, 4. ఆ. పా. నావలె.

ఆ. అతనినాభియందు శ నవతరించిన మాత్ర
సంయమిన్ద్ర పౌరుషంబు చెడెనె
స్థాన మొకటిలేక శ జనిముంచునేయెట్టి
దై నదానికేమి శ యవలవినుము.

60

సీ. ఉదయింపఁడే సూర్యుఁడగుచూర్చి నుదయాగ్రి
కంటెనుతేజమై శ కానబడఁడే
ప్రభవింపఁడే పసిమిశచంద్రులనుపాద
పముకంటె ప్రాభవశస్పదముగాదె
అంకురింప దెము త్తీరయము చిప్పనాచిప్ప
కంటె సత్కాంతి సుతగతముగాదె
యుద్భవింపదె ఫల శ మొగిల బుష్పమునబుష్ప
మునకంటె నుపయోగ్య శ మనఁగఁబడదె

తే. జననమందడెఁర్పార శ మనఁటిసంటి
కంటె నిఖిలైశయోగ్యమై శ గిడలుకొనదె
యట్లు యేనునుహరియందు శ నవతరించి
యంతకంటెను బూజ్యుండె శ నై తివినుము.

61

క. నేజనియించిన కతమున
నీజగములు గలిగెఁగాక శ యిన్నాళ్లయ్యం
భోజాక్షుండు సృజింపఁ బ్ర
యోజకుండగునేని యార శ కుండునె చెబుమా.

62

క. నాకల్పించినలోకము
గాకజనార్దనుండు వేతె శ గల్పించెనె యా
లోకము గల్గినఁజెప్పము
నీకన్పదిగలిగెనేని శ నిఖిలమునెఱుంగఁ.

63

ఉ. ఈమునులీమరుద్గణము శ లీదనుజుల్ వినియూరకుండఁగా
నేమని మించి పల్కితివి శ యీసభలోపల పద్మనాభుడై
ప్రేమపహించి నాకునొక శ పిన్నతనంబుగ నీవు వెద్దవై
యీమెయి నీకుబంటి తెలివిక్కడ నేరికి లేకపోయెనే.

64

ఉ. ఆరయలోకనాథుండు సురరాసుర పూజ్యుండు కర్తయ్యావీధిం
జీరికినిట్లు గైకొనక శ చెల్లునెయ్యముని జేవకొటిలో
సూరకనోటి క్రొవ్వున దురుక్తులుపల్కఁగనంచునుండగా
నేరకధిక్కరించితివి శ నిన్నీక నేమనవృద్ధతాపనా.

65

1. ప్రా. పా. కంటెతేజంబుగా. 2 కర్తభర్తయన. 3. యాక్రియ.

6. అశ్వే నమో హమే శ మునిశ్చోమలః

జవక్రితామయూఖ శ సస్త్రితమగుచు

సస్త్రితస్సృజాభీదామ సమద్దామ

నమోహమోమోచికి శ మెలూరినగాగి.

66

మ. అశ్వోదగ్గరుచి ప్రకాశుఁడు ప్రభా శ వాఘ్యుండు వేదార్థసం

పరగ్ ప్రస్ఫుటనర్వ్యవాక్యఁడు మహాశ్రామాణిక శ్రేష్ఠుఁడో

మాగ్గుండేషు మహామహిశ్వరుండుప శ ద్బ్రహ్మపుత్ర మూఢతా

కార్మకశ్చ బెడలించునోరి పలికె శ గంభీర వాక్స్పాథిమన్.

67

—♦♦♦ మార్కండేయుండు విష్ణుప్రభావ మనేకవిధముల జెప్పట. ♦♦♦—

తే. వాస్తిమశ క్కాలిరము సహశ్రాంతిరంబు

విష్ణునకు నీకు నీట్లు భావించలేక

పలికితివి నీవు నీబ్రహ్మగోచరమునెంత

యతని దాసానదాసుచి శ ప్రతికిరావు.

68

ఉ. అక్కట కన్నులారింగినిశ్చయైన నెఱుంగవు రాజసంబు పెం

వెక్కంగ వేద మేదినుతీర్చియించెడుఁ జూడవె తద్రహస్యమున్

¹నృకృత మయ్యె నీకతన శ సల్పవిచారుడ వాటఁజేసి నీ

వెక్కడ విష్ణుఁడెక్కడ న శ హింతురెయ్యార్య²లసర్వ వాక్యముల్.

69

క. ఎన్న నినుఁబోటి బ్రహ్మలు

వెన్నుని నాభీసరోజ శ వీధిమరందో

త్సన్నులయి పద్మజాండము

లెన్నెన్నొ సృజింపుచుందురీ చందమునన్.

70

క. నా సంభవించినది మొద

లీనందునఁజేనిరి బ్రహ్మ శ లిరువురు వినుప

ద్దాసన ! తద్భవనద్వయ

మాసరసిజనాభమూర్తి శ యందున డిండెన్.

71

వ. చిన్మయమూర్తియగు సమృహాపురుషునియందు ప్రాణిగణ సంకీర్ణంబులగు

బ్రహ్మాండంబులు సర్వోత్తముఖంబులు తండోప తండంబులై మొండుకొని

జంతువులంబోలె నావర్ణ్యంపుచుం గాలపరిపాకంబున భగ్నుంబులై పోవు

చుండు కొన్ని బ్రహ్మాండంబులు గగనంబున సక్షత్రంబులుం బోలె

దృశ్యాదృశ్యంబులై యుండు. నొక్కచోలే సమృహా మాయానాటకుండు తన

మాయవలన లోకంబులకుఁ బ్రళయ దశలు గల్పించి వినోదలీలకై నినుఁబోటి

1. మూలపాఠము—సృకృడమయ్యె నీకతన సల్పవిచారుడవాటఁజేసి. వెక్కడమయ్యె

నీకతనవృత్తి 2. యర్హ్యః-సర్వ వాక్యముల్. 3. ఫలంబుబం.

బ్రహ్మలం జెక్కండ్రంబుట్టించి వారు పడుచులు బొమ్మరిండ్లు గట్టుకొని
యాడునట్లు తనమోల నిలువంటి జగంబులు పన్నుకొని యాడుచున్నవారిలో
నొక్కండ్రై తిరుగుచుండు నతని దివ్యప్రభావంబు లనేక విధ¹చిత్రకారణంబులు.

క. తన కవటకృత్యమఖిలము

ననక, జనుల్ బ్రహ్మసృష్టియని భ్రమయుటకై

నినుగని నీచేశములు

జనియింపగఁజేసె హరి శ విచారింపు తగఁ.

73

ఆ. విష్ణుమాయగాఁగ శ వివరింపుదురు మహా

స్థూ²త్కమతులు మఱియు శ స్థూలమతులు

బ్రహ్మసృష్టిగాఁగ శ భావింతుకొండ తె

ద్రియును నెఱుకవడక శ తిరుగుచుండ.

74

ఆ. హరికి సృష్టికర్తవై జనించుటఁజేసి

యధిక దివ్యతేజ శ మడరెసేకు

నన్నదాది దివిజ శ లర్పింపవెలసితి

వంతవట్టుచాలదే మహాత్మా.

75

— పటపత్ర శయనఁడైన విష్ణుమార్త్తి మార్కండేయు జరిగిన సంభాషణము.

వ. ఇంక నొక్కరహస్యంబు వినుము.

76

తే. నీవు బుట్టకమున్న ముగ్ధునిటిమీఁద

బాలవట పల్లవంబున శ బాలమూర్తి

నొంటిఁ బవళించి హరిదివ్య శ యోగలీలఁ

దన్నుఁ దానాత్మ భావించుచున్నవేళ.

77

సీ. ⁴నేనొక్కరుండ నీటిలోనఁ దోడెవ్వఁడు

లేక యెల్లెడలఁ జీకాకుపడుచు

నీడుచు మునుగుచు శ నెగయుచు గ్రగ్గోలు

పడి మొరటిల్లుచు శ భ్రమసి విభ్రని

శివుని సంతతము బూజింతు నాదేవుఁడె

యొడ డాగియున్నాఁడొ శ యింక నెట్లు

సచరాచరంబులై శ జగములు పొలసిన

• వీవేళనాకు దిక్కై వసించు

1. విచిత్ర. 2. న నేక. 3. మా. పా. స్థూలమతులు బ్రహ్మసృష్టిగాఁగ భావించినట్లు
మతుల. ఆ. పా. స్థూలమతులు జంగమస్థూలమతులు బ్రహ్మసృష్టిగాఁగ భావింపుదురు ఆజ్ఞాపదయు.
4. నే నొక్కరుండను నీటిలో దోడెవ్వరునులేక చీకాకునొంది నీట. 5. జెన్నోడు.

శే. నచట నాదేవుఁ గనుగొందు శ నేమిసేయు
వాఁడనని క్రుమ్మరుచు నొక్క శ వలన మాయ
నట్లు వైశనలీలా వికాసరిసిక
మానసంబు¹చి దానంబు శ మంకిరముగ.

78

సీ. పరితస్పర్శర త్రుభోగత్కరి రిత్తమునుబోలె
క్రొమ్మెఱుంగులు గిరికొనెడువాని
నీటఁదోఁగుచు నిగనిగమను చిగురు మ
ఁజ్జాకు పానుపున పొరచారువాని
మంజీరమేఖలా శ మణిమయ కైవేయ
మకరకుండలస్త్రీ శ మలయువాని
వేదిదమ్మి లేకుచూపులఁ జిన్నివృత్త
లేలవెన్నెల జక్క శ లిందువాని

తే. బాలుఁడయ్యను ప్రాథితో శ బరగువాని
గోచరించు బ్రహ్మమై శ తోచువాని
సృష్టి లీలాత్నకుండయై శ చెలఁగువాని
విపుల మాయాచరిష్ణు నవిష్ణుగంటి.

79

ప. కనిజగత్ప్రళయంబై మిన్ను మోచియున్న యమ్మున్నీటిమీఁదఁ దేలియాడు
ముద్దు గద్దరి బాలుండెవ్వఁడో యాశ్చర్యంబై యున్నది. కపటబాలుండై
వర్తించునొక్క దివ్యపురుషుండు గాఁబోలు నితని చూడంబు గండమని
జాయబోయి సకలసౌఖ్యంబైన చీకటిని² గలిసియున్న వెంబైటి నీటిమీఁద
నొక్కరుండవు వెఱపులేక యున్నవాడవన్నా నీవెక్కడ పిన్నపాపఁడవు.
నీవిధం బెఱిగించి నన్ను నూరడింపుము. చేరుగడలేక యున్నవాడ చంద్ర
శేఖరుండెచ్చట నున్నవాడు నీవెఱుంగుదువే యనిన నిందులో నున్నవాడు
పోయి చూడుమని నోరు దెఱచిన నేను గిరిగుహ గర్భంబునుంబోని తదభ్యంత
రంబు ప్రవేశించి యందు చంద్ర సూర్య గ్రహనక్షత్ర సరిత్సాగర పర్యత
వనపవన దహన విలసితంబులును, బ్రహ్మాది దేవదానవమానవ ప్రభృతి
జంతుకోటి సమర్థంబులును, మహాత్మనవాడంబరాధి రామంబులునగు చదు
ర్దశభవనంబులు గానవచ్చిన విస్మయంబంది కామసంచారంబున సకలం
బును గలయఁ గ్రుమ్మరియొక్కచోటఁ గైలాసవాసుండగు నిందుధరుని
దర్శించి యారాధించి తత్ప్రసాదంబుపడసి, యచటనుండక వెండియుఁ గొంత
తడవునకుఁ దడవదన ద్వారంబున వెడలిచూచు నష్టపక్షపాదోకాక్షుండు

1. మానసంబున సచ్చిదానందమయని. 2. త్రాస్ 'ఈచరణములో'కుసంధి'—అని
యున్నది. 3. ఆ. పా. గవసి. 4. ప్రా. పా. తద్వనద్వారంబునమగుడివెడలి.

వైకుంఠ దివ్యభవనశేషపర్యవకంబున లక్ష్మీనాథులందఱు దివ్యాంబరాభరణ గంధమాల్యాలం కృతుండును శంఖ చక్ర గదా కండ్ల శోభితుండును మధుర మందస్మిత సుధాధారాభిషిక్త భక్తలోచనుండును నగుచు నానందించుచున్న లాగు కన్నులకు వెక్కనంబుగాఁ జూచి నలుదిక్కులు ప్రతీక్షించునప్పుడు నీవు గల్పించిన యీ ప్రపంచంబు గాననచ్చిన నచ్చెరువంది, యాపరమానంద స్వరూపంబునకు నభివందన సహస్రంబులు సమర్పించి, యదంచిత్రోమాంచ కంచుకిత దేహుండనై యానందాశ్రు కణంబులు¹రలంగరంబులు మోక్షి.

క. ఓ దివ్యపురుష యోగికు

²శోదధి యో దేవ దేవ శ యోజనక, భవ

త్వాదారాధన యోగ్యుని

⁴గాదృష్టింపవె మహాత్మ్యకమల దళాక్షా.

81

చ. తనరు పురాణ సంహితలో³తాపలముం దగమెట్టి శాస్త్రపుం

బెనుడలుపుల్ వడిందెఱచి శ పెంపున నాగమసాధ మెక్కియం

దనుపమ యోగవీరమున శ సంచితలీల వెలుంగుచుండు ని

⁵స్థనుఘనయోగి పుంగవుల శ కంటె సుఖస్థితినిట్లు గాంచితిశా.

82

వ. అని నా నేర్పునట్లు వాక్కుష్పాంజలులు సమర్పించినం గనుంగొని గైకొని

మందస్మితంబు నిగుడ మునీంద్రా చంద్రశేఖరుం జూచితివేయనిన విని

యంజలి బంధంబుతో మహాపురుషా చంద్రశేఖరుండేల విశ్వప్రపంచం

బంతయు ననంత విలాసంబుతో జూచితి. దివ్య ప్రభావంబుచూడ నేనెంత

వాడనని సేమన్మరించిన నీవు వీరశైవుండవు నాయంశ భేదంబగు శివుని

యందభక్తి నలుపుమదిమదీయ హితప్రవర్తనంబని కరుణించె. నాటనుండియు

మృత్యుంజయుని సేవిపురుఁ దదీయ వంప్రసాద సామర్థ్యంబున మృత్యువు

గెలిచినవాడఁ గావున లోకంబున నద్దేవ దేవుని మాయలు కొన్నికొన్ని

యెఱుంగుచు నిటువంటి మహాత్మ్యంబులు చూచుచు నిట్లున్నవాడ నిదినా

చూచినయర్థంబు తన్నాయాప్రభావంబు విజ్ఞానహీనులకుఁ దెలియనరది.

తనయందు భక్తిసల్పిన మహాత్మ్యులకు మాయావిధానంబుచూసి తుదింబరమ

సాయుజ్యంబు గలుపుకొను నింక నొక్క యితహాసంబు చెప్పెద.

83

పుండరీకునికథ. ◆◆◆

క. వినుమధురా పురవరమున

• ఘనుండుమహా భాగవతుండు శ గలండతండు జగ

1. ఆ. పా. భిషేకలోచనుండును. 2. మూల. పా. 'ఉరుకకా' 3. జానిధి.

4. ఆ. పా. గా నృష్టింపదె. 5. "సంహృతలతాపరమమ్." 6. న్ననఘనయోగి.

7. ఆ. పా. అనిన మన్నించి నీవు.

ద్విసుతుండు పుండరీకుం

డనువిష్ణుడు సహజసాత్వికా చారుణీలకా.

84

క. సాన్నిత్యతని యంగన

సాన్నితికి సాటివచ్చు క సాధ్వీతిలకం

బావలఁచి తోడ నాతఁడు

శ్రీపిలసితుఁడైన హరిచరిత్రము నొండకా.

85

సీ. శాంతిసద్వృత్తులు క సవతుగా సవరించు

గాఁగొనృపాజన్య క నిలితుఁ డగుచు

గర్భధర్మంబులు క గవగాఁగ నలరించు

సన్వయాచార వశముఁ జగుచు

సత్సఖీలంబులు క సమముగా సరించు

మితభాషణార్జన క మిలితుఁడగుచు

శ్రుతిఁబొడవధముల్ క ప్రతిగాఁగ నొనరించు

బ్రతిభావిరక్తి సంకపన్నుడగుచు

తే. ఫాలమున గోపించున క ప్రభయు నగుత

జలరుహాక్షంపు మాళికల్ క శ్రవణవీధి

చులసిమంజరియును బలుకల రమేశు

కీర్తనము నొప్ప వెలయునా క కీర్తిధనుడు.

86

సీ. ప్రాణంబుకంటెను క బరమ హితంబుగా

జాటించు నేప్రాద్దు క పద్మనాభు

నాత్మనేష్య క్రియలకంటె సంప్రీతి

విష్ణుపూజలుగడు క విస్తరించు

నిల్లాలికంటెను క నుల్లంబునకుఁ గడు

నిగుఱుగా హరిభక్తి క నిరపుకొల్పు

లలితపుష్పోపలా క లనకంటె వైష్ణవ

ధర్మమార్గ సపర్య క కూర్మినడుపు

తే. వేదపకనంబుకంటె బరవిత్రమనుచు

హరికథా తత్పగుండగు క యజ్ఞఫలము

కంటెఫలమని తద్రవిత క క్రమము నలుపు

బుండరీకుండు సుజనసంపూజ్యుడగుచు.

87

క. ధీమహితుఁ డతులసాల

గ్రామ శిలాతలమునందు క గమలాక్షురమా

రాముని నర్పించుమన

స్తామరసమునందుఁ బోలెఁ శ దద్దయుభ క్తిన్.

88

◆◆◆ పుండరీకునియొద్దకు నారదమునివచ్చి విష్ణుభక్తి ప్రభావము చెప్పట. ◆◆◆

వ. ఇవిధింబున ననుకూలదాంపత్య పౌభాగ్యంబును సాధుబుధ సేవ్యమాన నిజకులోచిత వ్యాపాగంబును విష్ణుభక్తియు సంతకుం గొప్పాగ నాగమజ్ఞం డగు నమృతహనుభావుండొక్కనాడు స్వనమానోజిత తులసీకాననంబున య మునా తీరంబునఁ బిప్పల తరుచ్ఛాయ శీతల ప్రదేశంబున నిష్కారుష్యుండై సాలగ్రామ శిలార్చనం బాసర్పువేళ యదృచ్ఛాగతుండై న నారదునింబూజింప నతం డతని శుద్ధసాత్విక ధర్మంబునకు సంతోషించి యిట్లనియె.

89

ఉ. ఆరయవేషభాషలు క్రియల్ మనమున్ సరియైన సద్గుణో దారుడు గల్గుటచ్చెరువు శ ధారుణి నేడిచె చూడఁగంటిఁ బెం పారఁగ వేషభాషలు క్రియల్ మనమున్ సరియైన సద్గుణో దారుని వైష్ణవైతముని శ ధన్యుని నిన్ను మహీసురాగణి.

90

క. ఇదిగో గృహస్థధర్మం
బిదిగో యాచారపరత శ యిదిగోముక్తి
ప్రదమార్గము సాలగ్రా
మ దృష్టత్వాజనముఁజూచి శ మదిహర్షించెన్.

91

క. నీవును సాలగ్రామ శి
లావాసుండై నయట్టి శ లక్ష్మీవిభుఁడున్
భావింపనొక్క రూపం
బై వెలింగెద రేమిచెప్ప శ ననఘచరిత్రా.

92

మ. పట్టంబట్టఁగఁ బారు నింద్రియములన్ శ బంధించి వాంఛల్లడున్
బుట్టింపం బలువై న తద్విషయముల్ శ పోఁద్రోలిదుర్మోహపుం
బట్టె యుత్కట దుఃఖదుర్గతులకుం శ బ్రావై న సంసారముం
గట్టల్కం దిగఁ ద్రోయకేల కలుగుం శ గంజాత్సుపూజారతుల్.

చ. సతులు తుల్ సునహోదరులు శ సంగడికాండ్రు పదార్థజాలముల్
ప్రతిపద దుఃఖములములు శ పాపసమాచరణాను బంధముల్
మతిఁ బరికింపనంచు గుణశమాన్యులు తత్పరిముక్తమోహులై
యతుల సుఖైక హేతువగు శ సమ్యకభక్తి భజింతురెంతయున్.

94

క. వినుదీర్ఘ స్వప్నము జగ
మనియుఁ బ్రపంచంబు మిథ్య శ యనియును సంసా

రసికాంగ బుద్ధిమతిలిచి

నిరుత్సాహము విష్ణుభక్తి క నిలుపు నురాత్మకం.

ఉ. అంతయు విష్ణుమాయ జగదమాత్మనెఱుంగ మనత్యలోక వి
భ్రాంతియు లోకపుత్తకము క ప్రహ్లాదికుల్ గనుగొండ్రు దీనిన
త్యంత వివేకస్పష్టియై క బద్ధులైన్నిరతింబు చిత్సఖా
సంతతిలాసరిన్ది లోకకల్యాణము భక్తిభజింతు రెంతయున్.

96

మ. పరిబోధాంజనముక్తి చిత్తైశ్వర్య క ప్రస్థక్త మహోల్లస
మరూమాయాస్మృత చిన్మిభానుచుండు క శిష్యుల్ విష్ణునిగాంచి దు
స్తరిసంపాది వివాహవైశ్యమెవలెన్ క సహోప సంప్రాప్తిచే
బరిమ ప్రహ్లాద ప్రవృత్తి సుఖసంతృప్తిమౌ చుండెలన్.

97

క. వారిమండ్ర జలం రూఢియు

వారివాజా నిర్భయ బు క వారిత్తనమం

బానుచును సద్గమమున్

స్తోభిమిషిశా ముద్దు క లట్టిని ముసలెన్.

98

క. కావున నీవును సుద్ధిను

భీతిభయముల్ గొన్నట్లెన్ నాలగ్రా

మావనుల కేళవుడుల

సీవనమంజుల బూజ క నేయుము భక్తిన్.

99

- ◆◆◆ తులసీప్రభావము.

ఆ. కల్పక స్రువాస క కనకాంబినమా

ణ్యోపూజనముల క నెలవుకొందు

జలజనాభు చిత్త క జలజంబు తులసీద

శార్చనమంగఱోలె క సుఖచరిత.

100

క. తులసీకానన మెచ్చట

విలసిల్లుచు నుండునచట క విష్ణుడునుండన్

జలజాత్యుడున్నచోటను

జలజానన ముఖ్యవిజ క సుఖమునుండన్.

101

ఆ. భక్తజనులయందు క బావనతులసీమ

హీజవాటియందు క నెట్టివేడ్క

⁴(నుండునట్టివేడ్క) క నుండడుహరిలక్ష్మి

యందు బరమపదమునందు వినుము.

102

సీ. శ్రీతులసీమహీశజాతాభిషేకంబు
 పట్టాభిషేక సంకపత్సృదంబు
 శ్రీతులసీతీర్థ శ సిద్ధరహర్ద్యత్వ
 మవబృథన్నాన పురణ్ణావహంబు
 శ్రీతులసీమూల శ మృత్తికాతిలకంబు
 యమనిశాచర పరిహారరక్ష
 శ్రీతులసీనమ శ స్క్రియబ్రహ్మహత్యాది
 పాపతిరస్కియా శ ప్రాథముద్ర

తే. తాపహరణంబుతులసీ ప్రసవక్షీణంబు
 శ్రీకరము నిత్యతులసీ విహోకనంబు
 వేదశాస్త్రాపనిషద్ధ శ విశుతంబు
 దీనిఫలమేమిచెప్ప భూర దేవవర్య.

103

సీ. తులసీమహీజంబు శ మొలుసఁబెట్టినఁగల్లు
 ననముద్రభూదాస శ సమఫలంబు
 తులసీవనము దండరసలకు శ్రాద్ధంబు గ
 యాశ్రాద్ధఫలదమై శ యతిశయిల్లు
 తులసీవనంబునంద్రు జపించుచుంత్తమొ
 క్కటికోటియై స్వసంకల్పమొనఁగు
 తులసీవిలాసంబుశగల యిల్లు కలనైన
 దర్శింపభయమందు శ దండధరుఁడు

తే. తులసిదురితాహితాభేద్య శ దుర్గభూమి
 తులసిసజ్జన గృహవాటి శ కలకుఁదొడవు
 తులసినిత్య మహోత్సవంబులకునెలపు
 తులసికై వల్య లక్ష్మీకే శ దోడునీడ.

104

క. గంగాకళింద జాదితి
 రంగిణులందీర్థమాడఁ శ బ్రాపించుఫలం
 బంగీకృతమగు శ్రీతుల
 సింగరములనంటినపుడ శ చింతింపుతగఁ.

105

తే. తులసి యెన్నుల నెత్తావీరతులకురాదు
 కల్పవృక్షప్రసూన సుగంధభరము
 తల్లనన్నంజరీపూజ శ దన్నుఁదనుపు
 వారిక చ్యుతుఁడచ్యుతావాస మొనఁగు.

106

న. అని తులనీకలక్ష్యంబు ప్రశంసించి.

107

చ. ప్రతివదనోపవాసముల శ్రీ భాయక ప్రిప్నియు సత్యదానన
ద్వితమలఁబెద్దలయ్యును నుకంఠతపోనలకీలఁ గ్రాగియున్
గ్రతులియమూర్తి ప్రమాదియును శ్రీ గానరు వైష్ణవ దివ్యలోకిమ
చ్యుతిచరణహృత్పాదల శ్రీ చొప్పన కెక్కులై కిభూషణా.

108

మ. ప్రతిమాన్మథుల హృజ్జలాగ్ని రికిరింపజ్జన లక్ష్మప్రకా
శ్శివనామః పుణ్య గౌరవలు త్తమః పుణ్య శ్రీ సేవించు గార్యుల్ ఘనుల్
ప్రతిభంగౌరవలు నీవును బలెనె నాకలగ్రామ సాక్షాత్ప్రకా
శ్శివోష్ణోభిభుఁ బూజనీతుల మృత శ్రీ నాన సాఖ్యాన్ములై.

109

—◆◆◆ సాలగ్రామ పూజామాహాత్మ్యము. ◆◆◆—

క. ఏమిటియందును నెల

గ్రామస్థలియందుఁబోలె శ్రీ కమలాక్షుఁడు జే
జోమహితుఁడగుచుఁ బూజితుఁ
డై మోక్ష శ్రీనానంగఁడండ్రు మహాత్ముల్.

110

శా. ఉక్తైరనస్తిమిరార్క మండలము సీతతోత్కృష్ట దుఃఖాటాపీ
వ్యగ్రోదగ్రమహాదవాగ్ని కుమతీశ్వర్యాపారదుర్మోహన
స్విగ్రస్తాభయదానమానిత కళాశక్తిండ్ర రూపంబు సా
లగ్రామాచ్యుత పూజనంబు నుడనాశలంకారచూడామణీ.

111

ఆ. కీర్తనీయవజ్ర శ్రీ కీటవినిర్మిత

చారుచక్రసుప్రసన్నమైన
విష్ణుదివ్యమూర్తి శ్రీ వెలయు సాలగ్రామ
మల్పమతుల కబ్బరదర్పిలోనఁగి.

112

క. వినుసాలగ్రామ శిలా

ర్చన మెవ్వఁడొనర్చువాని శ్రీ సకల పితృగణం
బును పితృభోగంబునకును
జనుయమపురినుండి యైన శ్రీ సత్యం బనఘా.

113

ఆ. అనఘకారియైన శ్రీ నఘపంతుఁడైన మో

హంధకార మగ్నఁడైన భక్తిఁ
బూనివేడ్క నెవ్వఁడేని సాలగ్రామ
పూజనీయునతఁడు శ్రీ పూజ్యతముఁడు.

114

సీ. దివ్యసాల గ్రామరదేవ మందిరము ప్ర
 త్యక్షవై కుంత పురణ్యాలయంబు
 దివ్యసాలగ్రామ శ్రీ దేవోత్సవక్రీడ
 త్రిభువన సామ్రాజ్య శ్రీ దివ్యపదవి
 దివ్యసాల గ్రామరదేవ పూజానిష్ఠ
 బ్రహ్మ నిర్మాణ సంకపన్నలీల
 దివ్యసాల గ్రామరదేవ తీర్థ ప్రసా
 దములు త్రిలోక సేవ్యములు దలఁప

ఆ. నిదియెఱింగినువ్వె శ్రీ యెఘడు సాలగ్రామ
 పూజసేయుదురు ప్రబుద్ధమతులు
 మేచ్చుశూద్రకుమతశతుచ్చ చండాల నా
 స్త్రికులు దక్కవినము శ్రీ ధీరహృదయ.

115

—◆◆◆ హరినామకీర్తన ప్రభావము.

క. హరినామ కీర్తనమునకు
 సరయఁ గనేకులజలయిన శ్రీ నర్తులుపూజా
 పరతగల పుణ్యసంపద
 హరియొనఁగుం గీర్తనీయుఁడై వారలకుఁ.

116

క. విస్తారంబగు దుష్కృత
 దుష్టర సంసార వార్ధితుడిఁ గోరరమే
 శస్త్రుతి నాకారాఘల
 కస్తోకాత్ములకుఁగాక శ్రీ యన్యులకగునే.

117

తే. పుత్రమిత్ర కళత్రార్థ శ్రీ భూరివిషయ
 సంకులంబగు సంసార శ్రీ చక్రమెల్ల
 విష్ణుమాయా మహామోహ శ్రీ విభ్రమంబు
 దీని మదివాడిఁగొల్పు భూరదేవ వర్య.

118

తే. విష్ణుమాయా పరాధీన శ్రీ విధివిధేయ
 ధర్మమల్పార్థభోగ ప్రకడంబు వినుము
 సర్వధర్మంబులును మాని శ్రీ చక్రధరుని
 నాశ్రయింపుము చిత్తు ఖానవాప్తికొఱకు.

119

• —◆◆◆ పుండరీకుఁడు మిక్కిలిదక్షిణేత హరిపూజచేయుట. ◆◆◆ •

వ. అని యనేక పరమరహస్యంబు లెఱింగించి భవనందనుం డెందేనియుం
 ఁముండు చి తంబున లోకో త

దండగు నారదముని సత్తముని సత్యవచనంబులు వేదప్రమాణంబులని
యాదరించి తొల్లింటికంటెను బ్రతిదిన ప్రసన్నమాన సువ్యక్తభక్తి తాత్పర్యం
బులుగలిగి సాలగ్రామ విష్ణుపూజా మహోత్సవంబు లొనర్చుచుఁ దదీయ
మంత్ర పఠంత్రుండును దదీయ నామస్మరణ పరాయణుండునునై యను
కూల కలసాలికా సహాయుండగుచు నిజ కులోచిత ధర్మ కర్మంబులు
కృష్ణార్పణ బుద్ధిందగిన కొలందివిడువక నడుపుచుం, దనలోన. 120

ఉ. నారద సంయమిశ్వరుడు శ నా కుఱ దేశ మొనర్చె విష్ణు పూ
జారతియుం దదీయగుణ శ సంస్కరణ స్తవమంత్ర తంత్ర వి
ద్యారమణీయ భంగియుఁ గృతార్థుండ నైతి మదీయజన్మ సం
స్కార విశేషసంపద జగంబుల వర్జన కెక్కఁ బోయిరేక. 121

వ. అని హర్షించి వెండియు. 122

క. ఇన్నీ సంసారంబిది
లెస్సదనంబేమియును శిఖరలింపక మిగులక
సిస్సారంబై తోచు మ
న స్సంకల్పములు వెక్కు శ నాశముఁ బొందెక. 123

► ఇనియంతయు విష్ణుమాయను నర్థమంచు పుండరీకుడు సంజేహపడుట. ◆◆◆

ఉ. ఆమునిసైతముక భవన శ మంతయు విష్ణునిదివ్యమోహ మా
యామయమంచుఁ బల్కెనిది శ యట్లనయయ్యెడుఁ జూడఁ జూడ మి
థ్యామమతన్ నిజంబుగఁ బరదార్థవిసర్జన మాచరింపఁగా
లేమినయాతలంపును జగలిం చెడుగాని యొకించుకాత్మలోక. 124

వ. అని కొంఱొక పరమార్థంబు విచారించి విష్ణుమాయా విభ్రమంబున నవ్వీచా
రంబు గొనసాగింపలేక ప్రపంచం బాలోకించి. 125

మ. ఆలుం బిడ్డలు నిండ్లు నర్థమును నరయ్యెయన్వయాచారముల్
నాళికాసన సృష్టికర్తృకములై శ నానావిధార్థంబులై
యాలీలం బహుకాలముల్ గడవఁగాశనీ నర్థముక విష్ణు మా
యాలాస్యంబిది యాటకున్ మదికి దృఢాంతంబు నాకెల్లగుక. 126

మ. ఈ భూమండలి యీశముద్రవలయం శ బీవాయు వీవావకం
బీభాస్వత్తు హినాంశుదీప్తి కిలుగగన్నీజంతం సంపత్తి మా
యా భిన్నముట్టంట యెట్లు లవి దృఢాంతంబులై యుండఁగా
నేభావంబున నిశ్చయింతు నొకటే శ నీతథ్య మిథ్యా ద్వయిన్. 127

క. నాయాత్మకు దృష్టాంతం

బైయుండిన దాడ మాయ శ యనలేనెపుడుం

దోయజభవ కల్పితమగు

నీయఖలము మాటలింక శ నేటికి వేయున్.

128

క. ఈయాలును నీబిడ్డలు

నీయిండ్లును నీ కులంబు శ నిల్లుండఁగ వే

తేయొక సంసారసితి

నైయుండిన మాయ¹యనఁగ శ నగునఖలంబున్.

129

వ. అని యివ్వధంబున సందేహ దోలాందోళాయమాన మానసుండగుచుఁ
గ్రమ్మజుఁ బరబ్రహ్మవేదియగు నారదమహామునీంద్రుని సత్కౌపదేశంబువలన
సకలంబును విష్ణుమాయా విలసనంబని వినిన తేజంగు నిశ్చయంబుగా
నెఱుంగంగోరి యప్పటప్పటికి స్వామీ శ నీభక్తుండ నీవు భక్తవత్సలుండవు
గావున నించుక నీమాయ చూపవలయునని విష్ణునిం బ్రార్థించుచున్నవాడై
యొక్కనాడు పితృదివసంబున బ్రాహ్మణుల నిమంత్రణంబుచేసి, ధర్మపత్ని
యగు సావిత్రి కృతస్నానయై పాకయత్నంబు నడుపుచుండఁ దదీయోచిత
ద్రవ్యంబులు సంపాదించి మధ్యాహ్న సమయంబున నదికింబోయి.

130

ఆ. తీర్థమాడివిధులు శ తీర్చి సూర్యోపాస్తేఁ

జేసి విమల పులిస శ సీమయందుఁ

బంకజాననమునఁ శ బదిలుడై విష్ణు నా

మత్రయము జపించి శ మరియ నతఁడు.

131

క. కుండేందు ధవళమూర్తిని

మందస్మిత మధురవదన శ మండలు మాయా

నుందరు విష్ణునిఁ దనమది

సందేహనివృత్తికొఱకు శ స్మరియించెదుదిన్.

132

◆◆◆ పుండరీకుని విష్ణుమాయ య పహించుట. ◆◆◆

తే. అన్నువట్టినగతి నిద్ర శ యలమినట్లు

మూర్ఛవచ్చిన పగిదికనొగించి చిత్త

మింద్రియవ్యాప్తి నుడిగిత శ దేకనిష్ఠ

• నలరఁగలవ్రాతె హరిమాయ శ యాశ్రయించె

133

1. ఆ. పా. యైయుండిన నపుడు మాయయగు నఖలంబున్. 2. ఆ. పా. దృష్టాంతం
బుగా నెఱుంగంగోరి. 3. కన్నొడ్డు.

తే. వాణిజియింప దొల్లింటి శ భవము తెలివి
గప్పి వివరిత కృత్యమై శ త్రిష్ణుచున్న
వినుత చారిత్రమైన యా శ విష్ణుమాయ
విప్లవహజ ప్రకృతియును శ వేణుచేసె. 134

ప. ఇట్లు పుండరీకుండును నిగత విజ్ఞానుడై యుండు నవనరంబున. 135

—♦♦♦— ఆతనియొద్ద కొక బోయపడుచు వచ్చుట. —♦♦♦—

క. "మారునిమోహన తీవ్ర వి
కానము స్త్రీరూపమొంది శ కదిలినక్రియ సౌం
పారియొక బోయగుబృత
చేగువ: గనుపట్టి విశ్రవించి త్రం బలరణ. 136

నీ. పచ్చగాజులయొప్పు శ వచరించు చేతుల
సంకుటుంగరముల శ చేయలెనంగ
నిగనిగల్ దొలకాడు శ బిగువు చన్నులమీదఁ
గురువింద పూసల శ సరము దనర
ధవళతాళకలాశతాటంక రుచి మించు
చెక్కులఁ జిటునవ్వు శ జీరువాఱఁ
గొప్పన కంకని శ కురులు నిండుక దొంచు
నుదుటి తేవురు బొట్టు శ కుదురు మెఱయ

తే. నన్నులివెంపు తొల్లియ శ నగముగట్టి
నగము మునుకీడి యొయ్యార శ ముగమెఱుంగు
కంచుమెట్టలు మొగయంగఁ గడకవచ్చు
నవ్వలాసినీఁ దగమెచ్చె శ నవనినురుండు. 137

క. ఆలీలావతి విభ్రమ
హేలాయావన గుణముల శ నెవ్వని తలఁపాం
దోళింపదు ధైర్యచ్యుత
మైలోకమునందు నంగ శ జూర్తం బగుచుణ. 138

తే. అట్లు ముందటఁ బ్రత్యక్ష శ మైన మదన
దేవతయుఁ బోలె నొప్పనా శ తిఁగఁబోడి

1. వాణి జియింప. 2. ఈ పద్యము ప్రా. ప్రతిలోలేదు. ఆ. ప. ప్రతినుండి గ్రహించఁ బడినది. 3. ప్రా. పా. కురువిందపూగుబ్బ. 4. నుపకాటి.

మేలియెల జవ్వనమునకు శ్రీ లోలుండయ్యె
విగత లజ్జాభిమానుడై శ్రీ విప్రకులుడు.

139

క. కులశీలంబులు దలంచు నె
వలరాయని బారిబడిన శ్రీ వాడు నవీనో
జ్వల యశావన సంపద గల
కలికిమెఱుగువాలు¹ గంటి శ్రీ కడుచే పడినా.

140

తే. దాని మదనోన్ముఖత్వంబు శ్రీ దాని సొబగు
దాని క్రొమ్మని జిగి బిగి శ్రీ దాని వయసు
మదనుసామ్రాజ్య కళలట్లు శ్రీ మారుమలయఁ
జూచి పులకించె మనుతలఁ శ్రీ జొక్కుచేలి.

141

క. అది మాయావిలసనమని
మదిఁగానకపోయెఁ గాక శ్రీ మఱిపాఱుడు దా
నిదిబోయత యనవలచే
²తుది భ్రమసిన తలపుతెలివి శ్రీ దూకొనఁ దెందున్.

142

—◆◆◆ ఆ బోయదానిని పుండరీకుండు మోహించుట. ◆◆◆—

ప. వెండియు.

143

ఉ. ఇయ్యెలనాఁగ యొంటిబడి శ్రీ యిక్కడికిం జనుదెంచె లీలనిం
కెయ్యెడకై నఁ బోగలదొ శ్రీ యేమయినం బనిగల్గి యిచ్చటం
దియ్యముచూపనుండునో మఱదింబరికింపఁ గనంచు నాత్మలో
నయ్యననీసురుండు వెడ శ్రీ యాసల పెల్లునఁ దల్లడిల్లఁగన్.

144

ఉ. ఆచపలాక్షియుం గదిసి శ్రీ యాధరణి సురపంచబాణుని
జూచె మనోనురాగమతి శ్రీ సొంపునఁ బొంపిరి ప్రాపు చూపునం
జూచిన చూపులోన మదిజోకె వికారము మైచెమర్నఁబె
³ల్లేచిన సౌఖ్యముల్ వెలప శ్రీ లించెను గోర్కికిఁ దావలంబులై.

145

క. జవ్వనపు సిరులుమదమునఁ
గ్రొవ్వారుచు నున్న మెఱుగు శ్రీ గుబ్బలతోడకా,
నివ్వటిలుచున్న కన్నయ
యెవ్వనిఁబై కొనదురతికి శ్రీ నేకతమైనా.

146

క. ఎలప్రాయము లావణ్యము
గలిగిన స్త్రీపురుషు లొంటిఁగదిసినవేళన్

1. ఆ. పా. “మెరుగు గుబ్బలాడి కడజూపట్టన్. 2. ఆ. పా. మది...మాకొనదెం
దున్. 3. ఆ. పా. పెల్లెవనసంఖ్యముల్. నెలపులింపుల.

1. తలరాయణే మానును

కులశేఖరులడిచికోడు ౧ సూక్ష్మయోగం.

147

వ. ఇన్విశ్వానున నొకిరియొకిరి తలఁపుంగ గానుక భాశంకలంకురింప తమకంబు
నొ బట్టకొన గమకంబును నీలంబు డప్పువ్వుబోణి యతని తలంపు దెలిసి
కొనంజూచి కొంజూకి డైవ్యులు పట్టుకొని కట్టెమర బిగువుచనుకట్టు పయ్యెద
నగ జాన్పము నచి జలంబుల గాల్లు చేతులు గడిగిగొని యొక్క కెందమ్మి
పూవు దిగిచి పుష్పాక్షి చిందియొందిన కిరావందంబునఁ ద్రిప్పముఁ జక్ర
వాకిమిధునసంధునఁ క్రీడి లాటోకింపుచు, ముసిముసిసన్వలు నవ్వుచు వాటి
కూటమికాశంకల గలుగ మగు చిహుచు మన్నఁ దదభిప్రాయంబు దెలిసి మనసి
జాడు ప్రేక్షక బుడకికుడు లేచి యాచమనవ్యాజంబున దాని డాయం
బోయి.

148

— ❖ — బోయదానికి బుండరీకనికి సంహవణంబు జరుగుట. — ❖ —

ఉ. ఎవ్వరిదాన వెళ్లెడికి నేగెన వాయితపాటు తోడ నీ
విష్వల నొంటికిటున యశధేచ్ఛ రతీశపిహారరేఖఁ దో
డెవ్వరిలేక, ప్రాణవిభుఁ ౧ డెవ్వఁడు నీకుల మెద్దిచెప్పవే
జన్మని నిన్నుజూచి మదిఁజాలక వేమక తొంగలించెడుక.

149

తే. అనిన నిండుక తలనంచి ౧ యాననమున

నలఁతనవ్వును లజ్జయు ౧ నంకురింప

చేతికందిన ఫలమట్లు ౧ చేరఁబడుచు

నెలుగురాల్పడనొయ్యన ౧ నిట్టలనియె.

150

— ❖ — బోయది తన పృతాంతముచెప్పి పుండరీకని పరించుట. — ❖ —

ఆ. బోయవారింజుచే ౧ భూనుగో త్తమయేను

పెండ్లి లేడినాకుఁ ౧ సెద్దవారు

గలరు ముసలివారు ౧ తిలీ చంక్రం లింతియ

యల్లయేటిదాపు ౧ పల్లెదాన.

151

క. మావారిఁ దల్లిదండ్రులఁ

బ్రోనను ననుగారవింపఁ ౧ బొందె నపతిక

భావించి గానిపెండిలి

గాపించిన నొల్లననుచుఁ ౧ గడుఁజింతింతుక.

152

ఆ. దానఁజేసి మగఁడు ౧ తన కెవ్వఁడును లేడు -

తగినమగఁడులేమి ౧ మగనియాశ

విడిచియున్న దాన, శ విప్రపుంగవ నీవు
మగఁడ వైతివేని శ మనసువచ్చు.

153

క. ఆరూఢ యశావనంబిది

భారముగా దిన్నినాళ్లు శ పరికింపమహా

భారమయి తోఁచెనివ్వుడు

నీరూప శ్రీఃమూఁడ శ నిగుడుచు మఁడన్.

154

క. ఎన్నఁడు నెవ్వరిమూఁడను

గన్నానక యున్నచోటఁ శ గాముఁడు నీపైఁ

గన్నానఁజేసె, నికనె

ట్లున్నదొ నాభాగ్యరేఖ శ యుత్తచు చరితా.

155

—◆◆◆— పుండరీకుండు బోయదాని కులహితకుఁ జింతించియు మదనాకురుఁడౌట. —◆◆◆—

వ. అని పోలిపైనినిండు జవ్వనంబునఁ గన్నులపండువై యున్న యక్కన్నియ
నోరారం జేయుచున్న చందంబు డెందఱున జంద్రికారసప్తారంబు చంద్రో
పలంబునుంబోలె ననురాగ రసమయంబు గావింపుచుండఁ బుండరీకుం డంత
ర్గతంబున.

156

ఉ. అక్కట యింతచక్కని మృగకాక్షిని బోయతనెట్లు చేసె న

వైక్కురు దైవముర్విగఁడు శ విభ్రమసంపద మీఱువారి యం

దొక్కకళంక మేమయిన శ నుంచుఁ గృపావిపరీతబుద్ధియై

చక్కెర విల్లునంతటి రసజ్ఞుని సంగవిహీనుఁ జేయఁడే.

157

ఉ. వాసన లేని మేలిమి సురవర్ణము దీని మనోహరత్వము

బ్రాసనుఁడన్వవాయ మొకరటల్పుతరంబుగ సంఘటించుటం

జేసి విలాస విభ్రమ విశేషము మాన్పెడు నాకళంకమున్

భాసుర చంద్ర బింబమునఁ శ బ్రన్నని వెన్నెల కందునుంబలెన్.

158

తే. ఇంక నిన్ని విచారంబు శ లేడకెక్కుఁ

గంతుఁడ సిఠార ధైర్యంబుఁ శ గత్తిరించె

నాదరువులేక చిత్తమీయ బలమూఁడ

వ్రాలియున్నది మగుడఁ ద్రిప్పంగరాక.

159

క. ఈచేరిక మాటలలో

నేచంచల నేత్రిత్రేమ శ నెలయించితదీ

యోతితరతి తంత్రసుఖ

ప్రచుర్యం బనుభవించు శ బ్రహ్మము ముట్టన్.

160

వ. అని కామోద్రేక జనితోన్నాదంబున లజ్జాభిమానంబులు విడిచి దానితో
నిట్లనియె.

161

క. ట వలెన నీ చొప్పున

నీవదన చిశేషశతము క నీకె యును

లావణ్య భావనలు మ

ద్భావము నుననానుగాగి క నీమొ జనక

162

ఉ. నీ యిటుమంటి నద్దణము క నీ నవయశాల రూప లక్షణ

శ్రీయుతిఁ జెందిగ్గిరి విశేష పురాక్షర పుణ్యమేమనన్

దోమఃజనేత్రి వాడుగు మననోభిముక్త ఫలియించు నీవు నా

ప్రేయశివై తివేని విధివేంపున బోయతివైన నేనుగుణ.

163

క. నీ మునుహోసఁ బెనఁగెన

సీమాదల నిమిగుఁడవై క చిక్కిము వినుచు

కామాఁడు రతియును నా యులు

గా మృత గాఢబలనమ్మి కైకొను నన్నుక.

164

చ. బిగిచనుదోయి శ్రోమొన్నల క పెక్కు వయక్కునఁ జక్కనొత్తి యొ

ప్పుగ నధరామృతం బొసఁగి క పొందికఁనూటల గారవింపుచుక,

దగనుదభీష్ట పుష్పశరకలంఠములక సుఖకేళిఁ దేల్పవే

మగునతిదీయ తీరనవఁమంజుల వంజులకుంజవాటికన్.

165

క. అచి యనుమానింపక మన

మున మనసిజ బాణసాతెరమునఁ బాడమెడువే

దనఁబడఁజాలక బాలిక

గనుఁగొని తమకించిపట్టి క కాగిటఁజేర్చెన్.

166

క. మును వనితజన్మపునీరి

గనివంశమా మఱచెఁబిడఁక క కాగిటిహోసం

దనుచుఁజచ్చె బ్రహ్మఁజుడు రతి

నొనరిననిక నేమిమఱచునో సుఖకేళిక.

167

క. అదెరాయిది సాధారణ

మదిరామాత్రమున మఱచు క మనుజుఁడు మదవ

నగ్గదిరాక్షిలీలోత్కట

మదిరారసలహరిచేత క మఱువఁడె యెందున్.

168

వ. ఇట్లు మోహపరవశత్వంబున బ్రహ్మకుల సంభవుండు సంభ్రమించి పరిరం

భించి పులక కఠినా కలితగాత్రాభోగుండును. బద్ధానురాగుండునునై కాగిలి

వదలక మదవతినతిప్రయత్నంబున నొయ్యన నెయ్యంబుగాఁ దార్చికొని

తన్నదీనివిధపుష్పిలతానికుంజ శ్రోడంబున నిధువనక్రీడ లాచరించి తదనంత

రంబ జోడువాయక వేడుకజొత్తిల్లు చిత్తంబులతోడఁ దద్గ్రహంబునకేగి,

దాని జనసీజనకులగు సత్త మామలకు సల్లుండనని తనపేరు చెప్పి సమస్కరించి, వారి వీచెనలు వడసి యింటికి సర్వంబును దానయై బోయకాపురంబు సేయుచుండె, నివ్వెంబునఁ గొంతకాలంబున సప్తవ్యుబోణి జవ్వనం బనుభవించి యొక్కొడుకు నొక్కకూతురం గనియెనంత. 169

క. ఆయాలును నాబిడ్డలు

నాయండ్లును నాకులంబు శ నాబ్రతుకును వే

తేయొక సంసారస్థితి

యైయుండెం గోరినట్ల శ యావిప్రుసకుఁ.

170

—◆◆◆ పుండరీకండు మాయాసంసారము సేయుట ◆◆◆—

క. ఈ రీతినాయాసం

సార వృథాభ్రాంతిఁ బొరలె శ సదసద్విద్యా

ప్రారంభముడిగి విప్రుఁడ

వారణ సత్యు శ భోగవాంఛాసక్తిఁ.

171

తే. అల్ప సంసారవిషయ సుఖానుభోగ

మభిలషింపుదు రథములిట్ల ఛమగతికిఁ

దద్విరక్తి ప్రబోధ సుఖాస్వరూప

చిదమలనంద మనుభవింపుదురు ఘనులు.

172

క. దుర్విషయ కలుషవార్ధ్యం

తర్వత్తులు గనరుమోక్ష శ భామమువిద్యా

పర్వతశిఖర స్థితులగు

నిర్వాహక మతులుగాని శ సిశ్చయదృష్టిఁ.

173

వ. అంతః దత్కాలంబున సతండున్న దేశంబున.

174

సీ. పగలార్ద్రపూనె ప్రాకృత్పశ్చిమంబులగురు

కావ్యలు సమనస్త్రకమున నుండి

ధూమకేతువు దోచెఁ శ దూర్బదిక్కున బుధ

శుక్రమధ్యస్థుఁడై శ సూర్యుఁడుండె

గ్రహరాజ భార్గవాగ్రగుండయ్యెఁ గుజుఁడు మీ

సమున వర్తిం చెత శ నైశ్చరుండు

దితిసుతాహితమంత్ర శ యతిచారగతుఁ డయ్యె

శశిరక్త పరివేష శ సహితుఁడయ్యె

తే. చంద్రికాచ్ఛాయ విద్యుత్తు శ సంభ్రమించె

ప్రాతరారంభములఁ దుషా శ రములు చిలికె

రాత్రిగగనంబు సత్తత్ర శ రమ్యమయ్యె
విను మనా నృప్తి దోషకమా విర్భవంప.

175

సీ. హరునిచిచ్చుట కంటికిమురువున నిప్పులు
గురిసెఁ జండకరుండు శ గోచరమాగ
నాడాడనుగ్రద శ వాగ్ని శిఖాభీల
మై నీటుచేసె వశనాంతరములు
గండభేరుండాది శ చండమృగంబులు
గ్రామోపకంఠములో శ గడలవయ్యె
పటుతరసంతాప శ భారకారణములై
వ్యాధులు జీవుల శ సలతముంచె

జే. గల్ల రాజులు దెగిరి నిశ్చూరిణంబు
దండుగలువచ్చె ప్రజనాత్మ శ ధరణివిభుండు
బందిపట్టులు తఱచయ్యెఁ శ బాపకారి
విధిక్మలంబయియయ్య నావృష్టికతన.

176

ఆ. ఏటులింకెఁ గొలఁచు శ లింకె నొడ్డనబావు
లింకెనూతులింకె శ నింక కున్నె
యయ్యవగ్రహోద శ యముననం భోరాశి
యైన సింకుననిన శ నబ్బగర్భ !

177

సీ. కడువాడి కొనమాడి శ నుడినచ్చి నేరెండి
వరులు పెంధూళియై శ ధరణిఁ గలిసె
యావనాళాది సకన్యములెల్ల భూమిని
పడనులేకయై విత్తు శ బడకయుండె
పుష్పఫలాభి సంగపూర్తి శూన్యతనెల్ల
తరువులు నీరింక శ బిరుదుపూయె
నీరసంబై నేల శ నెరియలువాసిన
తూడిదుంపలు గ్రాగి శ మాడిపడియె

జే. నిగుడికాపురు దిశలఁజెన్బొగలు గవసె
నెండమావులతో మంట శ లెగ సెఁజేదల
సయ్యవగ్రహసమయ చంద్రుడాం శుకిరణ
ధగధగద్వహ్ని కీలావి శ తానహతిని.

178

క. ధనికుల యిండ్లం గలిగిన
ధనమెంతయు నెత్తుకెత్తు శ ధాన్యముఁగొనఁగా

జనెధాన్య వాటికాతతు

లనలశిఖా చోరబాధలవినియయ్యెన్.

179

చ. దురితమలీమసాంగమును శ్రీ దుస్సహరోష కఠోర దంష్ట్రలున్
బరిభవ దీర్ఘజిహ్వయును శ్రీ బంధురరోదన సింహనాదమున్
ధరనిశితా సింధారయు నురదగ్రతమీఱఁచిత్రతాని శా
చరి, వికృతాకృతిం గనిమనంగుచుఁ బైకొనె జంతులొకమున్.

180

వ. వెండియు నకాండప్రళయంబైన నయ్యనావృష్టి దోషంబునం బ్రాపించిన
మహామోహంబునంజేసి తద్దేవంబున రాజనంబు లేజంబు దొలంగె, దినసరి
సరియయ్యె, సంభావ లేపుదప్పె, గర్హరభోగి బాగుచెడ, బలుగుత్తి మొత్తం
బడియె, గాంబోది బీడురాలె, నలిసె ననసె, నెల్లి ప్రాసదగి గ్రుంగె, వంకె
డొంకె, మెట్టజీలుగు మాలుగయ్యె, గావర కావరంబుడిగె, సత్తెనంగ
నత్తువచెడ, వెలవడంబు వెలవెలంబాలె, బుడమముడినడె, వరిగె నురిగె,
చోమకోమలంబు విడిచె, యవలచెలువుదప్పె, గోధూమంబు నిర్ధూమంబయ్యె,
నువ్వుక్రొవ్వరె, వెనరు నునురునకుడప్పె, మినుము మునుము మునుగె, నను
మనుమానంబయ్యె, నులవ చెలువుమాసె, బొబ్బర దబ్బరయ్యె, ననంగ
నలంగె, ముసిరి మిసిమిదప్పె, లంకల బింకంబు దఱిగె, నావ ప్రభావంబు
వదలె, గండమూలంబులు నిర్మూలంబులయ్యె, జెఱకు గిరకవడె, నాకుడిగెలు
చీకాకయ్యె, బోడఁమాఁకులు తేఱువచెడె, చూరె పనస రంభా ఖడ్గూర
కపిథతాళ హింతాళ నారికేళ నారంగ జంబు జంబీరమాతులుంగ లవంగ
ప్రముఖ ఫలపాదవ ప్రధానంబులు లూనంబులయ్యె, నలాబు కూళ్ళాండ
కర్మరీషటాలికా కారవల్లి వృంతాకఠోశాటకీమూలక ప్రభృతి హితౌషధి
నికరంబు దుష్కరంబయ్యె, దధిక్షీర ఘృతతైల మధుశర్కరా స్తోమంబులు
విరామంబులయ్యె, యుధాతుర పౌలవృద్ధ స్త్రీలోక భీరుక పరిడేవ నార్త
నాదంబులును, ఘానగ్రాసనలిలపాన దారిద్ర్యంబునఁ గంటక ప్రాచీన సరస
తరుగుల్మలతా సంతతులు నమలుచుం గృశించు పశుగణంబు లొనర్చు
సంభారవంబులుప్పొంగి గగనంబుఁ గబళింప, 'భితౌండేహి, 'నాస్తిగచ్ఛ'
యను దీన నిర్దయజనాలాపంబులును, 'దరిద్రస్య మృతస్యచ' యను
దుఃఖార్తుల దీనలపితంబులును 'కాలోపక్రగతిర్భవే' త్తను చింతాపరికాంతుల
భయాయత్త భాషణంబులును, 'జాతస్య మరణం ధృవమ్మను దేహత్యాగ
'వై రాగ్య భాషణంబులును, "రక్షంతి పుణ్యాని పురాకృతాని. యను ధార్మిక
ప్రమాణోక్తులును, 'దరిద్రతా ధీరతయా విరాజతే' యను సత్పురుషుల
యభిమాన వాక్యంబులును, "నదేవాత్సృష్టినాశః" యను పౌరాణికుల
యువశమన వచనంబులును, జెల్లుచుండఁ గరుణాద్భుత భయానక

కావ్రసావహంబగుచుఁ గేదార తేత్రంబులు ధూళిమయంబులయ్యె.
 గ్రామోప కంఠంబులు శకుశల్యంబులయ్యె. గృహంగణంబులు శవమయంబు
 లయ్యె; పట్టణంబులు శుష్కీభూత స్మృతికదితురంగదభోష్ట్ర క శేబరకబళన
 న్యాకీణ కుమ్మర కంఠపుష్ప కాక సాలావృక తోటాటల మయంబులయ్యె;
 మనుజులొకంబు పరిస్పృహిన్య సరిహరిణ సంచిత తాడన మారణ తర్జన
 గద్దాదివివిధ దుష్కర్మమయంబయ్యె; దిశాపలయంబు దుస్సంధమయంబయ్యె;
 సహోరాత్రి సదృశమయంబులు పిశాచ మురిసచ్చాయా మయంబులయ్యె,
 నిల్లు మేతల్ల నశించి భూమింగల సాగ్యం జెల్లనీర్చి చతుర్విధ పురుషా
 ర్థంబులను గావ్రపట్టచు, వెన్నరాత్రినై పృథ్వీ దేవతాప్రీతిగా నొనర్చు
 మంత్ర తంత్ర జప పిశాచాన గణామకిర్ని కలాపంబులు గావింపుచు
 శాకునిక భాషణంబు లావహాణంబులు సేయుచు ననన్యచార్యంబై యనా
 చారంబునకు నాధారంబును నజాణంబునకు పాపంబును, నగ్గ సాంకర్యం
 బునకు నాకరంబును, సరిమిన్వర్తనంబున నివర్తంబును, పాతునాశంబునకు
 నివాసంబునై యావిర్భవించిన నూర్చిన్బీజుగాలూనిన.

:81

సీ. పెట్టివతల్లులు క పెట్టిన్గూడ దే

వాలయంబుల సమకేయూర్పులుజీగె

విప్రమందిరముల క విధిపక్కి న్వాహిన్వ

ధానముః పుణ్యశ్రేణుములులేక

రాజసాధాంగణ క తేజాబుచెడి మీ

భటఘోష గజవిభ్రం క భణము వాసె

సంగల్లసాబగెల్ల క నడకెవ న్తుక్రయ

నిక్రయంబులు మాని క విజనమగుట

ఆ. పల్లిబిడ్డ కిడని క దళవచ్చె మగఁడాబి

సమ్మయనెమనట్టి క యలఁతివచ్చె

గురుసహోదరాది క పరమబాంధవులకుఁ

బోరుపుట్టలేమి క కారణమున.

182

మ. క్రతువీక్షిల్ వడుగుల్ వివాహశలనా క ప్రారంభ సీమంతముల్

రతి తాత్రోత్సవమాట పాటలు క్రియాశలంకార సారస్వముల్

వ్రతముల్ నేదపురాణశాస్త్ర పత్రశల్ క వర్ణాశ్రమాచారముల్

హతసంస్కారములయ్యె లేమిగఁగుఁజెకతై యెల్లెడక దోచిన

183

వ. అట్లు మానిసిమానిసిందిను కలుపుడజమిన ముహూర్తామ్యులై నకల మహా

జనులు నాకటి చిచ్చువెచ్చున మలమలమాడి యెండి కుండ బడుగులై హత

1. పట్టణాపట్టణ. 2. ఆ. పా. దుష్టకాలంబున. 3. ఆ. పా. భటఘోటి కరటిభ్రం.

తేమలు పాడై న యూర్థవిడిచి యయ్యె నెలవులకుం బోవుచుండి రట్టి ముట్టడి
న త్త మామలకు గూఁలు రంతరించిన సంతరించలేక నవ్విరించి కులసంభవుండు
దుఃఖాక్రాంతుండై క్రియకాంతం జూచి కస్మీరునిగుచ్చుచు నిట్టనియె. 184

చ. ఇరువది యేఁబలయెట్లు పున శ మిద్దఱముం గనఁగూడి యెందునే
యెరుసును లేక యుండితిమి శ యీసరికిన్ విధియింతమీదనే
వెరవునఁ ¹బెట్టునో యెఱుంగర వృద్ధులుఁ బుత్రియుఁబోవ దుఃఖిసం
భరితులమైతిమి యృథలులేపాటున కంటెను లేమి నొప్పిడుకా. 185

క. ఈ దుర్భిక్షార్థ నిమగ్న
నేదరియుం జేరలేక శ యిదిగో చీకా
కై దెసపడుచున్నారము
వైడలి యింక నెన్నిపాటల శ బడుదు మొ మీదకా. 186

ఆ. తోయజాక్షి నేటిరతో నీకు నాఁను
వైవమెడరు నేయఁ శ దలఁపఁబోలు
నిలరుణాను బంధమెన్నొల్లొ యెన్నొల్లె
కాక కూర్చనేమి శ కారణంబు. 187

ప. అని మోహతిశయంబున పాత్రల్యంబున దైన్యంబు తోపంబలికి యాకలి
నీరుపట్లకు నోర్వక పురపురంబొక్కచున్న పిన్నబిడ్డనిం జూచి నిర్వేదించి
యీశిశువును రక్షించుటకు మిక్కిలి ప్రయాసంబై యున్న దేయుపాయం
బుననైన శీఘ్రంబున నొండుదేశంబునకుం బోవుట కిర్ణంబు, మనదేశంబని
యుండుట కార్యంబుగాదు, ¹సుఖితంబైన రాజ్యంబునఁ దిరిసికొనితినియైన
బ్రతుకవచ్చునని యూహించి. 188

తే. బొలఁతి విను పూర్వదక్షిణ శ భూములెల్ల
నెపుడు దుర్భిక్షదోషంబు శ ²నెఱుంగవండు
బహునదీ మాతృకలుగాని శ ప్రతిదినంబు
దివినిరీక్షించు దేవమూతృకలు గావు. 189

సీ. కర్ణాటరాజ్యంబు శ గంభీర తుంగభ
ద్రావణ్మంబులు శ దఱచుపండు
ద్రావిడదేశ ముత్తరళోర్మిమృతా
వేరికాటువల ముక్కారుబండు

1. బెట్టునోయగ. ఆ. పా. వెరవును బుట్టునో యెరుగ. 2. నొప్పుడున్. 3. ఎడబానేయ.

4. మెన్నొల్లనన్నా. 5. మన్నివేశంబని. 6. సురక్షితంబైన. 7. నెళ్లగదండు.

త్రైలింగ్యవర్ణనాగౌరవం కృష్ణాశాస
 మీ ప్రవాహముల కిమిలించును
 గాలినిమగ్న కృష్ణాశాస గౌరవం
 శాసనాగౌరవం కృష్ణాశాస

తే. వెండియును బంగారమునైనను
 సంబంధము లేకుండు కృష్ణాశాసము
 1. అనుచు

శాస్త్రములను మానుకొని కృష్ణాశాసము.

190

సీ. ప్రత్యేకముగా కృష్ణాశాసము

ప్రత్యేకముగా కృష్ణాశాసము
 లేయాచిజూనియెల్ల కృష్ణాశాసములు
 కోరికలెల్ల కృష్ణాశాసములు
 తే. యిందెల్ల కృష్ణాశాసములు
 తోలికలెల్ల కృష్ణాశాసములు
 అవ్వరించు కృష్ణాశాసములు
 దాన కృష్ణాశాసములు

తే. కృష్ణాశాసములు కృష్ణాశాసములు

నారికేళాదులను కృష్ణాశాసములు
 భరితశాసములు కృష్ణాశాసములు
 గోరికలుముందు కృష్ణాశాసములు

191

తే. కృష్ణాశాసములు కృష్ణాశాసములు

భోగమోక్షములకు కృష్ణాశాసములు
 జన్మమోక్షములకు కృష్ణాశాసములు
 వారలకుగాని కృష్ణాశాసములు

192

ప. ఈ వృత్తాంతములు కృష్ణాశాసములు
 మని నిశ్చయించి.

193

సీ. కొడుకుల జంతువులను కృష్ణాశాసములు

జన్మము వీపున కృష్ణాశాసములు
 గంజచిత్తము కృష్ణాశాసములు
 సుగ్రహములకు కృష్ణాశాసములు

.

1. ఆ. పా. దర్శనమొక్కటిగాని నరులుముంద, పార్శ్వభూములు 2. ఆ. పా. ఏమిచెప్పదు కనుపండు. 3. ఆ. పా. భరిత. 4. ఆ. పా. మిందు. 5. ఆ. పా. వారి బాసన గౌరవి తీరవనతి. 6. ఆ. పా. సందిటనిడుకొని బోయియిల్లాలి. 7. ప్రా. పా. పోయియిల్లాలి.

యొక్క కరంబున శ నెక్కుడించిన విల్లు
గోలలపిడియంబు శ గూడబట్టి
నడునెత్తివైఁద్రాట్రమడచి చుట్టినచింపి
యాయతాకుచాప వశహించి క్రంగి

తే. వీనుగుల నెత్తుకొని నిజస్థానమునకు
జరుగువెక్కురు బడుగు పిశాచమనంగ
మైలవట్టిన మైచాయ శ మ్రాంగు¹పడుచు
పుండరీకుండు గౌతమీ శ భూమికరిగె.

194

తే. ఇట్లు కతివయదినచూల శ కచటనచట
నాకలంబులు దినుచు నల్లలఁజేరి
పుండరీకుండు గౌతమీ శ పుణ్యభూమి
నంతపాపక్షయమునకై శ యజ్ఞగర్భా.

195

చ. చనిచనికాంచె విప్రుడు బీరస ప్రసవప్రసాత్పరాగిసం
జనితనుగంధబంధురలనెడల శీకరశీతవాతిపో
తనిరుపమాన శైత్యనిరత ప్రతివర్ధిత సత్తపోవ్రతా
దినియమ నైష్ఠికవ్రతతి శ తీరములంగల గౌతమీనదిఁ.

196

వ. ఇట్లుగాంచి యనతిమారంబునఁ గరంబులు మోడ్చి.

197

ఉ. రంగదనిద్ర సద్రుచివిశ్రాజిత పద్మనుగంధసమ్మిత
ద్భృంగకనంగ భంగశశి శ దీప్తకనర్ప కృతానుషంగకా
శాంగసశీకరోత్కర సరమగ్రతరంగకు మ్రొక్కెగౌతమీ
గంగకభంగురాభ్యుదయ శ కారణకారుణి కాంతరంగకుఁ.

198

చ. తరంగలవెల్లుఁ గ్రొన్నరువు శ తండము మెండుజలత్కణావళీ
విరళతయుక్ భ్రమీపలయ విభ్రమమున్ లహరీపరంపరా
సురుచిరభంగియున్ జవము శ సొంపును బెం వెనలార వచ్చునీ
గరిమ త్రిలోకలోచన విశకాసము సేయుంగదమ్మ గౌతమీ.

199

ఉ. కొండలు వ్రక్కలించి పటుకూలనిపాతము నాచరింపుచున్
జండతరోగ్ర సక్రముఖ శ సత్వవిహార సముచ్చలసన్మహా
ఖండతరంగ హస్తములఁ శ గంకణముల్ వెదచల్లుచున్ సము

• ద్దండత వచ్చునీనివిడ శ దర్పము మెత్తుంగదమ్మగౌతమీ.

200

వ. అని కొనియాడుచుం బుత్రసహితుగడై పుండరీకుండు దత్పుణ్య వాహినీ
ప్రవాహంబున సవగాహించి దప్పిదీర సలిలపూరంబులు గ్రోలి దుష్కర్మ

కింః జాత్రంబె వెడలి త త్తేంబునఁ గొంతదూరంబు చనిచేరువ
నొక్క చుక్కచూచునూచి యుంబోయి. 201

—◆— { పుండరీకుడు బోయదానిని చిన్ని వాని మట్టిచెట్టు క్రిందనుంచి }
యగ్రహారములోనికి భ్రమించునకుం బోవుట.

క. గ్రామోపంఠమున వటు
భూమిజ మొకటున్నజూచి క బుత్రునిదానిం
బ్రేమమునఁగించిభిక్షకు
భూమినురుడరిగె వత్తకపుట హస్తముతోకా. 202

తే. బ్రాహ్మణుడు భక్తిపథముచే క పట్టియింక
యనుచిపుత్రాభిషేక నాభ్యుదయ మొంద
మనకునుండుట నగడని క మాయనతియు
మాయకాటుండు నప్పల క మాయమైరి. 203

క. మాయాకారాగ్రహమాన
బోయెయనుచా శబంధమునఁ బాపిరమా
నాయకుండు పుండరీకునిఁ
బాయకయింక దివ్యరాజ్య క పడనియుచిచ్చుకా. 204

తే. అధికవిజ్ఞాన సిద్ధిమొన క యపనినురుండు
పుండరీకుండు త్రైలోక్య క పూజింతుండు
కోకిలని మాయ నీ దురాచారిదశకు
వచ్చెగాక యలండు దుర్రావంఛితుండె. 205

తే. ఉత్తమజ్ఞానవిధిదేల్పు క నొక్కవేళ
నుడువృషామృతమునఁదేల్పు క నొక్కవేళ
నెప్పుడెవ్వరి నెటునేయ క నిచ్చగించు
నట్లకావించు లీలాధ క మచ్యుతుండు. 206

తే. ఉభయకర్మఫల ప్రాప్తికొందఁజేయు
సుఖయకర్మవినిర్ముక్తి క యొగినొసర్చు
నచ్యుతుండె క ర్తయనియుండు క ననఘమతికి
నొదపు తుదియందు విష్ణుసారయుజ్యలక్ష్మి. 207

వ. ఆ సమయంబున. 208

క. తనమాయాపటలముదా
పునహరి సాక్షాత్కరింపఁ క బూనివసించెకా

వినుతైరలోపల వెలువడి

కనుపండువుగాఁగనిలువఁ శ గలనటులీలకా.

209

తే. జలధరచ్ఛన్న నక్షత్ర శ సమితిఁబోలె
మాధవునిఁగొల్చి తన్నహామాయతోన
నారదాది మునీంద్రబృందారకులును
జేరియుండిరి తత్కృత శ శ్రీలుచూడ.

210

క. వారున్నయట్ల నచ్చర
లారూఢవిమానలై సకమంచితపుష్పా
సారములు గురియనుండిరి
శ్రీరమణుని యాజ్ఞవిప్ర శ శేఖరుమీఁదకా.

211

వ. ఇవిధంబున భాగవతశ్రేష్ఠుండైన పుండరీకుండు వేదగ్రామంబున విష్ణు
మంత్రాలయంబు ప్రవేశించి సంసారక్షుధాతాపశాంతికై వైరాగ్యపాత్రం
బున నుపనిషద్వాక్యంబులచేతం గైవల్య లక్ష్మిఁ బరమానందా మృతభిక్ష
యడుగం గోరియున్న యమృతహయోగి పుంగువుండు గావున నయ్యగ్రహ
రంబుఁజొచ్చి యొక్క పుణ్యగృహంబునకుంబోయి యభ్యంతరవర్తిని నయ్య
ల్లాల్లిని 'భిక్షుఁడేహి'యని పలికిన విని అయ్యా వేళగాదు తిరిగిరమ్మనిన
వెండియు నిట్లనియె.

212

క. అల్లదెమూలును బిడ్డఁడు
నుల్లలనుడుకుచును నోర్వరకున్నారు కడుం
బెల్లగునాఁకటి చిచ్చునఁ
దల్లిశేదనక భిక్షురదయనిడుమనియెకా.

213

తే. పుండరీకుండు దానునాశపువ్వుఁబోణి
తనకులాంగన యాయిల్లురతనదిగాఁగ
నెఱుంగనేరక భిక్షుదాఁ శ దఱమియడుగ
నాపతివ్రతపతిమాట శ లాటయెఱిగి.

214

వ. ఇదియేమొకో భర్తనదికింబోయి తీర్థంబాడి వేగిరంబరాక తడవుచేసి మధ్యా
హ్నంబు దిరిగెఁ గుతపకాలంబు దప్పక బ్రాహ్మణుల సర్పింపనయలుగని
విచారించుచున్న దగుటంజేసి సావిత్రి యాలోసనే భిక్షుఁడేహియనిన వేళ
గాదనినంబోక యాలుబిడ్డ లాకొన్నవారని దయదోష భిక్షార్థియై పలుక
నవ్వచసంబు తనమనుషూడఁ బుండరీకుండు పలికిన కపటంపుఁ బలుకని
నవ్వుచు నొక్క తామ్రపాత్రంబు దోముచు నిల్లువెడలీవచ్చి ముంగిటనున్న
పతిసవలోకించి,

215

తే. ఎంతదశవామో యనునకుఁ శ నేగిమీరు

ఓర్థమానింతకపుడయే శ తేరరాదె

వివక్షను విల్లు భేదవేరదాన గాని

బ్రాహ్మణులఁ గొప్పిత్తెను శీర్షకులకుఁ బోయి.

216

ప. చేసిరంజనచ్చి నిండుయను చేతదస్సుకుండ బ్రాహ్మణుల నర్చింపవలయు నగ్ని

హోత్రు జేసేపూజా యు లానపింపవలయు నాయితము నేయుమనిన

భగ్గుచుండువు నీ నూ..... మునివాకిట బెంబుపడి యూరకున్న

నారిని యేనునిన మూలకైకం నీ కేరక కళనలించి.

217

చ. భగ్గును నీ యావంతు వెంబును శ పట్టెను నాకళనంబు పెట్టుము

త్తమనుచరిత్ర తెల్లయును శ దైన్యము వోలంగెఁ బల్కుచున్ననా

యనుచరిగాంచి యేరుయిది శ యగృట భూతము సోకఁబోలుత

న్నవఱచియూడెంగిలును మనోన్యభూమయ్యెను నేమి నేయుదుకా.

218

సీ. ధాతువుల్ దప్పిన శ యమము చందమో

యశీవిభగ్గుచును లేరదియుఁగాదు

నీతిలోనక్రంబు శ నిగుడభీతితెరో

యంగింపంబు లేరదియుఁగాదు

కార్యాంతం నక్తినిల విలక్ష్యత్వమో

యా న్తభానంబు లేరదియుఁగాదు

బ్రహ్మవిద్యాత్వ శ భూనవలతయో

యానందలహరి లేరదియుఁగాదు

తే. కానదక్కినవేమియుఁ శ గినుఁగొనంగ

నొంటినిదికేగి రాంగనకత్తుగ్రభూత

వికృతి మైసోకుటయతప్పరకటచీని

కేడిప్రతికఁ చింతింప శ నెవ్వరింక.

219

సీ. ప్రత్యక్షి విష్ణురూపంబు సాలగ్రామ

మర్చించు భక్తినికైత్రైకసిష్ట

బ్రహ్మంబు హరియకాభావించునేక త

సానభానమున యోగ నురూఢి

సంసారమఖము నిరస్సారంబుగాఁ జూచు

మృగతృష్టికాజలకముగఁ దలంచి

వైష్ణవమాయ సకర్మము గవితర్కించు

నారదాదుల బోధనంబు నమ్మి

శుద్ధసాత్వికమూర్తి విశుద్ధబుద్ధి
సత్యసంధుండు కరుణావ్రసన్నముఖుడు
బ్రహ్మకులసంభవునకు నీకవాచననకు
నిట్టిదురవస్థ ఘటించిరేతే విభాత ! 220

ఈ దురవస్థమాన్సి పరశమేశ్వరుడార్చ్యుడనగుడు
డాదివిభాత భాతసకీలాత్ముడు సర్వహితైకవర్తిదా
మోదకుడార్త రక్షణగుఁడని నా పతిగౌరవగౌరవ బ్ర
హ్మదు ధృవున్ గరింద్రుని దశయామతిగౌరవ యట్లయి త్తరిన్. 221

తే. భూతములకెల్ల నాధార శ్రీ భూతమైన
విష్ణుఁడీభూత వికృతి వేదవిష్ణుగౌరవ
బుండరీకుఁ డితండు నా¹పురుషుఁడేని
యేబతివ్రతనగుదునే శ్రీ నీతుణంబు. 222

వ. అని ప్రాకృతుల చందంబున నితరమంత్ర తంత్ర విధానంబులకుంబోక
యయ్యుత్తమ పతివ్రతాతీతకంబు నిజపాతివ్రత్య మహాప్రభావజనిత విజ్ఞాన
విశేషంబున సకలంబునకుం గర్తవిష్ణుండయని నిశ్చయంబు ప్రదీపించినం
బులకించి యార్తజనశరణ్యుండగు నారాయణుం బ్రార్థించిన. 223

◆◆◆ { పుండరీకుడు విష్ణుమాయా విష్ణుత్వఁడై పరిపథ్యుడు కాఁగా } ◆◆◆
విష్ణుమూర్తి ప్రత్యక్షమవుట.

మ కురిసెం బువ్వలవాసలభమున దిక్కులోనిండ శ్రావ్యంబులై
మొరసెం దివ్య మృదంగసాదములు సంమోదాస్సరో లాస్యముల్
బెరసెన్ దేవజయధ్వని స్ఫురణతో శ్రీ బెంపారు తన్నాయుక్
విరిసెన్ ధర్మచరిత్రుఁడైన యతని శ్రీ నేర్పముంచి మంచుంబలెన్. 224

అ. సానఁబట్టినట్టి శ్రీ జాతి రత్నముఁబోలె
విప్రుహృదయమవుడు శ్రీ విమలమయ్యై
విష్ణుమాయఁబడిన శ్రీ విధమెల్ల నింద్రజా
లముగఁదలఁచి హరిఁదలంచె నతఁడు. 225

వ. అంత. 226

సీ. విక చముక్తాఫలశ్రమకుటదీధితితోడ
ధవళలోచనములఁ శ్రీ దళుకులెనఁగ
నబ్రకుండల సముర్జ్వల గండకాంతితో
మందస్మిత శ్రీలుకమాటుమలయ

అభినవకాన్తుభ శ ప్రభలతో నక్షస్థ
 అనరమానీ ప్రితలబలునిగుడ
 స్వర్ణప్రీతాలబు శ చ్ఛాయతో జలగుహ
 రాగ కాంచీగుచి శ రాజమెలయ

తే. బాహునిండ సముద్దండ శ పద్మశంఖ
 చక్రకామోదకీ మహాశక్త్యక్రమైష్వ
 దేజములకెల్లనుత్కృష్టరేజమగుచు
 గరుణలనీకరముడు సాతమత్కరించె.

227

వ. అట్లు జెందంబునకు వాక్కునకు నందరాని యచ్చుతచిదానంద స్వరూపంబగు
 నాదినారాయణాదేవుడు ప్రత్యక్షుడై న సద్దేవుని శ్రుతినీనుంకిని సీమంత
 సిందూర రజంబులగు శ్రీనాద ర విందంబులవలనం బ్రసరించు నరవిందోద్భవ
 పురంధరి ప్రచుఖ బృందారకి పూజిత పారిభాత ప్రసూనదివ్య సారథ
 సాభాగ్యంబును, శ్రీవత్సలాంధన సులక్షితంబగు నక్షస్థంబును నిగుడు
 కాతుకోత్సవ శ్రీపరిరంభ సంభ్రమ ప్రసక్తలక్ష్మీపయోధర గంధసార సురభి
 గంధ పరంపరా సారస్వంబును, చూర్ణకుంతల రేఖా బంధురంబగు ధమ్మిల్ల
 వలీ బంధంబునం బాలయు గర్భకేతకీభూత కోమల శ్యామల తులసీమంజరీ
 మంజుషిమళ ప్రవాహంబును, బహుప్రకారంబుల నాసికాపుట కుటీరంబులం
 బొగవులు వార మనోహర శాసితభూరి రుచినిచయ చాచ్యంబులును,
 దత్త్యథల నల్లిబిల్లిగాను శ ఖ చక్ర కి నకాంబరా భరణకిరణ తరంగ సమాం
 దోళనంబులును దన్దయాఖరేఖల నొరయు మండస్థిత కరలోచనాంచల
 మరీచి చంద్రికా ప్రసరణంబులును, గప్పరి యొప్పు నవలావణ్య యశావన
 సంపద్విలాసంబును ద్రైలోక్యసామ్రాజ్య మూర్ధాభిషేకలాంఛన ప్రాభవ
 ప్రసాదలక్ష్మీ ప్రభావాతిశయంబును, బెరుబండువు సేయం గన్నులానంద
 రసమగ్నంబులై నిగుడ సందర్శించుచు మోక్షుగైలుదోయితోఁ బ్రదక్షి
 ణంబుచేసి యగ్రభాగంబున.

228

చ. సనకసనంజన ప్రముఖసంయములూహ లొనర్చుతత్వము
 న్వనజజముఖ్య దేవ పరివారము నేలెడు రాచవారలుకా
 ఘనతరభక్తియుక్తజన శ కామఫలప్రదదై జితంబవై
 తనరెడునీవు నెచ్చెలి విధంబునఁ దోచితినాకు నచ్యుతా.

229

మ. దురితావాసము పుణ్యనాశనముచేరతో బాడ్యమూలంబు స
 నరణం బాత్మకళత్రపుత్రి ధనదోష వ్యాధిపీడకరం
 బరయం జిక్కితి దీనఁజాలునిక నశ్నర్థిం గటాక్షింపవే
 హరినారాయణ కృష్ణకేశవ ముకుందాదేవ దామోదరా !

230

క. ఈమర్మోహపు సంసా

సోనధిఁజలయింపఁ జేయ శ నొండుగలదె మీ

పాదస్మరణ స్థవమొక

బాదమనై నిలిచెఁగా¹క శ యవ్యయపుకమా.

231

వ. అని మహాభాగవత శ్రేష్ఠుండగు పుండరీకుండు పలికినఁ బుండరీకాక్షుండు
ప్రసన్నుండై గండమండలంబునం గండలించు మందస్థిత చంద్రికా పల్లవం
బులపై జాతిన ధవళధవళ కటాక్షవిక్షణ ప్రసాదమధుర సుధాపూరంబున నభి
షేకం లార్చి ఘోరమాయా సంసారగహన దహన దండవ్యూహాన మర్మ
స్థానుండై న యతనిమన స్సంతాపంబుమాన్చి యిట్లనియె.

232

క. నీమనసు చూడఁజేసిన

నామాయాకలననువ్వై శ నారదుండలనాఁ

డీమేర నీకుఁ జెప్పఁజే

నీమనఁనిటుగానఁజూడ శ నిఖిలము ననఘా.

233

ఆ. అస్మదీయమాయ శ యఖిలజనంబును

మాయజగములోన శ మలుగఁజేసె

పదుగుకర్మపాశశీబద్ధులై సంసార

మోహదురితజలధి శ మునుఁగుచుండ.

234

క. రాజసతామన మతములు

బీజంబులు మాయసాంపు శ వెంబొనరింపక

రాజిల్లు సాత్త్వికము ద

ద్వాదశముఁ దలఁపంగపరమ శ ధామముఁ జూపున్.

235

వ. కావున సహంకార మోహదూషితంబులగు రాజసతామసంబులు విసర్జించి
యత్తమసాత్త్వికజ్ఞానంబున నన్ను సాలగ్రామస్వరూపు నారాధించిన నిన్ను
మోహింపఁదలంచి కాదె నారదునిం బంచి బ్రహ్మాపదేశంబు నేయించి
యదిసాలక వెండియు నీమనస్సంశయంబు మాన్పుటకు నపూర్వమాయా
విలసితంబగు సంసారంబధిగమించి యేనుబ్రతిచ్ఛాయయుంబోలె దీపింపఁజేసి
తానతగులువెట్టి పూర్వజన్మాంతర కర్మశేషంబులు దొలంగించి యుచిత
పదం బొసంగుటకై యింతప్రయాసంబు నొందింపవలసె నట్లు గావున
నీవు నింక మోహవికార దూరుండవై యల్పపల్వల కలుషవారి పంకంబున
మునుఁగుచుఁ దేలుచుండు మహిమసంఘంబుఁ జూచు గోపాలుని చందంబున,
నిద్రాముద్రితులై న వారిగోళప్రసనుండి చూచు జాగరూకుని మాడ్కి, మదిరా

“ఋ” ము త్తెల్లి తిథిల్లె పృథాంగములతో నిండ్రయజ్ఞానంబు లేక నిద్రించు
 ప్రాణులును మ్రయ భ్రంశంబున క పరిభ్రమించు శుద్ధాత్మునికై వడి,
 మాయానితలను “ఋ” ములు పృథు ప్రకృతి సామయలంబారణమున్న మూఢుల
 నెఱవోకించుచు కను ముగింపు నిస్తాఁబునకు నెవతర్పించిత తేజోవిశేషుండ
 నగుచు నెచ్చెసామలు ప్రబోధించుచు భూగోళంబునం గొంతకాలంబు మహా
 భాగినిని కన్పై ప్రతిష్ఠింపఁ తుం నాడు జెడగలవని ప్రసాదించి హరి
 యునిచ్చి మిడికెక్కొక దాన్వేష్ట ప్రచూరింబున నా పుండరీకుండును ప్రహ్లాద
 నాదిత్యుని ప్రచూరి మహాభాగినిని శ్రేష్ఠులతో జగద్వర్గ నీయుండై యట్ల నె
 కొండో గాలంబు బుద్ధునితలను ముష్టిత్కర్షణంబు గావించుచు హరి నారా
 ధించుచు సుధామణికి నిర్దుష్టుడై పర్యవర్తించె న సావిత్రీయుం దానును
 జ్ఞానానిని ప్రతిపంబునుంబోలె సాలగ్రామ గర్భబ్రహ్మ నిర్యాణ తేజస్స
 నాధుండయ్యె నది జగన్విఖ్యాతంబు. 236

క. ఈపుండరీ చరితము

వాఙ్మనఃసారితమిదం క పటలంబడఁచున్

పీఠించఁజేయుభాగము

దీపము ప్రకాశమాయ. యింటం క దరిగెడు వేళన్.

237

వ. అని యిష్టింబున మార్కండేయ మహామునీంద్రుండు మునిబృందారకుల
 విస్మితులం గావించి విరించితో నిట్లనియె. 238

మ. జలజాతోద్భవ పుండరీకుండు విశేషజ్ఞానియైయుండియుం

బలుపాట్లంబడి విష్ణుమాయ నికఁజెప్పన్వేడి నిర్వాహిని

శృలితబ్రహ్మ విడువొకండు నిలువన్ క శక్తుండై తన్నాయకున్

వేలయందొక్కరునాశ్రయండు పలిగారవిశ్వంభరామండలిన్.

239

క. నావుడు విద్యచూముడన

భావంబునఁ దిరుగఁ దిరుగ క భావించియుబో

ధావహితండు గానేరక

యావిధిహరిమాయాద్రిప్ప క నపుడిట్లనియెన్.

240

మ. అకటా యేమిమునీంద్ర బాంబుండవై మూఢాత్ముండవ్రా వెట్టి వ్రా

నకలబ్రహ్మమునీంద్ర దైత్యదీవిపరత్సంఘంబు నిన్నెచ్చునే

యొకమర్త్యాధముఁ బుండరీకుండనమా క యోసాయకృత్యంబులన్

వికలస్వాంతునిఁజేసెనంచు గుఱిగా క విష్ణుం బ్రశంసించినన్.

241

{ బ్రహ్మోవుఁ డహంకరించి యా విష్ణుమాయఁ యన్వేఁ
బన్నింపు మని మార్కండేయునితో వాదించుట. }

క. ఇన్ని కథలేలచెప్పెద
విన్నీచుకా మోసపుచ్చుకటిది చిత్రంబే
ఐన్నినమాయలు నావెఁ
బన్నింపుము నిర్వహింపఁబడిలుండవైసకా. 242

క. ఆతనిచేఁగాకుండిన
నీ తపమునఁగల్గు బల్లిరనెరపుచ్చునైసకా
భ్యాతిగ ననుభ్రమియింపుము
చూతము నీకేమియిదియె శ చోద్యముగాదే. 243

చ. హరిదనమాయ పన్నినను శ నంగతి వెట్టులఁజేసినట్లయీ
సురలు మునీంద్రులుం బాగడఁ శ జోద్యముగా భ్రమియించియో మునీ
శ్వరయిఁక విష్ణుమాయ గెలుకవందరమే యని నీవు మెచ్చుగాఁ
బరఁగెడుఁగాక బ్రహ్మమయి శ పద్మభవాండము దానెయేలుచుకా. 244

వ. అని క్రోధించి. 245

క. నేనుకా బ్రహ్మనె హరిమా
యానాటకచక్ర విభ్రమామాయత్తుండనై
దీనుని గతి దిరుగుదునఁట
యీ నీచోక్తులును వింటి శ రేయెయ్యెడలకా. 246

క. ఈ సురసంఘము నీవును
నాసామర్థ్యంబు పద్మరనాభునినిజమా
యాసామర్థ్యముఁ జూచెద
రాసన్నంబై న వేశరయది యట్లుండకా. 247

న. ఇదిగో నేడు నేను చరాచర నిర్మాణ కర్షంబులు విసర్జించి లోకపరిపాలనం
బులు సాలించి నిర్విఘ్న పరబ్రహ్మ యోగాధీనమానసుండనై నిర్మాణ తత్త్వం
బంగీకరించి యొక్కవిహిత పుణ్యస్థానంబునఁ దపంబు సల్పుచుండెద, నేఁ
బాసిపోయిన మెనుక నృప్తి చీకట్లుగొని లోకంబులకు దిక్కులేక జంతులో
కంబు చీకాకుపడుచుండ నిర్వహింపఁజాలక వట్టి యింద్రజాలంబులు పన్ను
కొని యాడుచు మిముఖోంట్ల భ్రమియింపుచున్న విష్ణుండును నీవును, దేవ
ముని సంఘంబులతోడవచ్చి జగత్సరిపాలనంబునకు నన్నుఁ బ్రార్థింపుచున్న
ప్పుడు నిన్ను మందలించెదఁగాక యిప్పుడు వృథా ప్రతిజ్ఞలాడనేల యని

స్థునగొలుపువిచ్చి యా ప్రజాపతి యొక్కరుండును భేదర గమనంబున
మనకు విద్విదాంబు కుం జనియె నంతి. 248

సీ. బ్రహ్మహోయోఽదోఽగి క బ్రహ్మలు పూయిరి
సృష్టిక్రియాశీలః క జన్మమణి
వేదశాస్త్రాదిక క విద్యలెల్లను మ్రొంగి
యానరస్వలియ త్త క నాశ్రయించె
బ్రహ్మరథంబు నిర్వ్యాపారమైననం
చేలుచిచ్చి మానన క సరసికరిగె
బ్రహ్మజేడ స్ఫూర్తికానిన సత్యలో
కంబు వెంటేటి క గవసియుండె

తే. చక్కసింహననాగ్రంబు క వాడువారె
దానసత్యతపోజ్ఞాన క ధర్మపరులు
బ్రహ్మపదనాను లట భయభ్రాంశులైరి
తద్విధంబేమి చెప్పదు క ధర్మతనయ.

249

సీ. ప్రభమాసెనర్క బింశబంబునఁ జంద్రికల్
నడతెచంద్రునియంగు క జాతవేదు
దాహకల్పముమానె క తారాగ్రహచ్ఛాయ
తడతెనోషధుల యంగిదింకెనత్వ
మబ్బిదిరంగంబు క లడఁగె చేలులవేగ
ముడిగె వాయువులు వీరముటలుదక్కె
గాలమార్గంబు వక్రతనొండె జపతిపః
క్రతుర్న ధర్మసంకగతులు పాలిసె

తే. జననములులేక జంతుసంకయము గలిగె
దైత్యమునిచేపతాకోటి క తల్లడిల్లె
బ్రహ్మజేడంబువానిన క పద్మజాండ
మండలంబెల్ల చీకటి క మానుపడియె.

250

—◆— { అటుతర్వాత మార్కండేయుఁడు విష్ణుమూర్తిని స్మరింప }
నాతఁడు ప్రత్యక్షహుట.

క. ఆయజుఁడు పోవతూన్యం
బై యుండిన జగముఁజూచి క యచ్చెగుపడుచుం
బోయిరి సురాసురాదులు
నాయెడ గమిచిచ్చి బెగడి క యయ్యెగతులక.

251

ఉ. అంతయు నామృతండునుతులదాల్చగనుంగొని పద్మయోనిన
త్యంతవిమూఢుగావగచియవ్విధి లోకము లెల్లమాయుచు
జంతువినాశమైస్తృజన శ చాలక కాలము విన్ననై న శ్రీ
కాంతుభయాపహారి ద్విజగత్పతి సుస్మరియించె భక్తితో. 252

ప. ఇట్లు కన్నులు మూసికొని యంతర్ధ్యానంబున సంస్మరించిన నాక్షణంబు. 253

క. దినకరకోటి ప్రభతో
మునిముందటఁదోచి పలికె శ ముదమునమేఘ
ధ్వనిఁగేపలుఁడవ్విష్ణుఁడు
జననాయకయమృత ధార శ జాతెఘభంగిన్. 254

చ. పరమముసేంద్ర యోభువన శ చాత్రచరిత్ర మృతంశుపుత్ర నీ
గురుపరమార్థబోధమునశుక మదిఁగొల్పక బ్రహ్మదా నహం
కరణపరాయణత్వమునఁ శ గానకనన్ను నధఃకరించెను
ష్కరతరపీఠచేసెఁ ద్విజగంబులకంచుఁ దలంక నేటికి. 255

ప. అని నిజాభిప్రాయంబెఱుకపడం బలుకుచు ముందట బ్రహ్మ తేజోరూపం
బున నున్నం గన్నులువిచ్చి మార్కండేయుండు. 256

క. అవ్యక్తఁడైన విష్ణుని
సువ్యక్తధ్యానయోగ శ సుందరమూర్తిన్
దివ్యజ్యోతిర్నండలు
నవ్యాహత శంఖచక్ర శ హస్తనిఁగనియెన్. 257

చ. కనుఁగొనియత్రుబిందువులు శ గారఁగనంజలి బంధ మొప్పగాఁ
దనువునఁగంటకాంకుర వితానములీనఁగ భక్తిగద్గద
స్వనమునవేదవాక్యముల శ సన్నుతిఁజేసె మహద్భుతోత్సవం
బునఁదనుఁదానెఱుంగక ప్రశమోదసుధాంబుధినోలలాడుచున్. 258

క. నారాయణ దేవకృపా
పారాయణ భక్తలోక శ పాలన విద్యా
కైరవ చంద్రోదయ మా
యారమణీరమణయతు శ యానందనిధీ. 259

క. కేవలమగు సీతత్వము
భావింపఁగ నెంతవాడ శ భవదీయకృపాం
భోవాహనుధాధారల
నీవిభవముగలిగెఁగాక శ యీశ్వరనాకున్. 260

{ మాచక్రంజేయః విష్ణుశేఖరం దివ్యపృష్ఠి నిష్కంగా నమస్తమసు }
 బక్రంగా గణబతుట.

వ. దేవానివారి దుష్టికి భరింపఁబులకు సహాయంబు వాటిల్లె, ప్రాణిగణంబు
 నందీగణంబయ్యె, భయభ్రాంతియై సురాసుర సరేణులు దిరుగుచున్నవారు
 వీరిం గమనించి లోకంబుల చూడంబు ప్రసాదించవేయని చర్యించిన
 రాక్షసములను చూడఁ గూడరాదా! లోకంబులు మదియ మాయా
 రిరాక్షాణంబులై పాప రహిత శుష్టంబులైనవని యహంకరించి
 గురిచిరూపంబున చేసినచానురాగ లోకంబుల కతనిచేత సహాయం
 బెట్లు ప్రసించు నెనిన శుష్టి స్థలమోక్ష సంతియ చక్కం జూడుమని దివ్య
 పృష్ఠి ప్రసాదించు రాక్షస ప్రహరణంబులు వీతంబులై చంద్రసూర్య
 రాక్షస భాభి రాసుంబులంబు జగంబులు గానవచ్చిన నచ్చెరువంది వందన
 సహస్రంబు లాచరించిన నెనిన చున్నించి వెండియు నిట్లనియె. 261

ఆ. అస్థానీయమాయ శ యభింబుననక తా
 బ్రహ్మననుచు లోకకపతికటంచు
 యోగిననుచు సున్న శ యుబ్బెల్లనడగించి
 పిదపలోకమునకు శ ముద మొనర్చు. 262

వ. కొంహక గాలంబు చూచుచుండనుని తన యభిప్రాయంబెఱిగించి హరి
 యంత్రియై నుండయ్యెనంత. 263

—◆— బ్రహ్మశేఖరం తపస్సు నారంభించుటకుఁబోవుట.

నీ. రాక్షేంద్ర వినుమట్లు శ రాజీవసంభవుఁ
 జాగ్రహంబున మంద శ రాద్రియందు
 సుగ్రతపంబు సేయుటకు నై పోవంగ
 నడుమననేక వికృష్టములువోఁచె
 మదిమదినుండి బ్రహ్మపదంబు వాయుట
 గాదనిమోసె నాకాకవాణి
 హరిమూయఁ గడవరాదని యొక్క సెట్టున
 దర్పించి పలికె భూతప్రజంబు

తే. తలఁపనట్లన యాఁగదా శ తండ్రిదైవ
 మనకయవమాన మొనరించు శ సగముజాతి
 కేటివిజ్ఞానసంపద శ యేటితపము
 తేలిసిద్ధింపనేర్చు నశభీష్టఫలము.

264

1. సృజితంబులై. 2. చరాచర ప్రహరణలితంబులై, (1)

క. లతిరాజసతామసమతు

లతులానంద కాళకనుగు యోగకళా

రతినిర్వహింపకత్తులె

సతతబ్రహ్మజ్ఞ సుధాసాద్వికలగళిక్.

265

క. కనుగొనియె నట్లుచని య

వ్వనరుహసంభవుడు హణినుకీర్ణ మయోద్య

ద్వనశృంగ సంకతస్స

ర్వనితాసాహస్రసుందరీము ముదరముకొ.

266

వ. కని యమ్మహానగంబధిరోపించి.

267

నీ. సరళాదాదపకీచ్ఛాయలఞ్జన్మద్ర

మరుతరధ్యాన్మలై శ యున్నమునుల

సానుదేశంబుల శ నకుధిక నిష్ఠతో

జంచాగ్నితప్తులై శ పరగుమునుల

దలక్రిందుగాంగ శాశిఖలమందు వ్రేలుచు

సత్కుగ్ర నియతిఁబెం శ పారుమునుల

గందరాగర్భంబులందుఁ శాములుప్రక

ద్యశయోగరూఢి వశ్చైత్యమునుల

తే. నిరళన వ్రతిజపముల శ నెగడుమునుల

గేవల బ్రహ్మకళఁ బరికించుమునుల

గాంచెలక్షోపలక్షల శ గమలభవుడు

ధరణినాయక యమ్మహీ శ ధరమునందు.

268

చ. అనలగవీందు మండలసకహాసనముజ్జ్వల దీప్తులొలిఁ బ

ర్వివక్రిమనమ్మహీధర వశ్చైత్యమునందుఁ దపంబొనర్చునమ్మహీ

... .

269

ఉ. ... ..

ఇట్టితపఃప్రభావులకు శ నిచ్చనభీష్టవరంబు లెట్టిపా

గట్టిగ వీరకేనుబాడకట్టి తదర్థము లిచ్చటాప్తని

ప్పట్టుననంచు దివ్యరూది శ వర్ణంగ డాసివిధాత యిట్లనుకొ.

270

క. మెచ్చితి మీతపములకే

నిచ్చెదఁ బ్రార్థింపుఁడెద్ది శ యేనియుననినం

జెచ్చెనతలై యమ్మును

లిచ్చిరిమారు త్రరంబు శ లెనవ్వెలయన్.

271

స్థు మ్మా యా నాట క ము,

అమమనాగ్ బ్రహ్మగో యమగుట. ౨౨౨

౪. మూగోబాహు మౌనశబ్దః
 నీకు శబ్దము నీమూక శబ్దతథానా
 తేకాయ శబ్ద మౌనశబ్దః
 శ్రీనివాసాయ నమః క విలింగనరాజా. 272

౫. అపి మౌన్యము యాచేసి. 273

౬. వానము నెల్లయందును క శర్వమునుజ్ఞము బ్రహ్మవాద వి
 జ్ఞానము మైక్లరంగిలిని క సాక్షికులై పరమాధ్వేషు లె
 వ్వాని శృంగిళేషమహా క వర్ణిలు ముద్రా విమోహమున్దినా
 శ్రీనిధిమాయ నైల్లుటకుం క నేయిం బాని పుష్పరంధవా. 274

౭. తన్ని గాస్త్రంబుకంటే పెధిరాయలం బెన్జునుగావున నద్దేవదేవునింశూర్చి
 తపంబు చేసి చున్నవాండు నెన్జును గోరికాదు, ననుభవంజునైతివేసి యధిదేవ
 తనై నూరింకః ఫలంబు స్వీకరింపజూర్చి యుండును, నీ సాక్ష్యంబుననేని
 నీవు పోయెడి శ్రోతంబానునీన కర్మ కి శ్రోధి వి. 275

౮. నయిమిశ్వరీలా క నులనేబానిదు
 విష్వా రహస్యచింత క నయివార
 ప్రాజ్ఞులునుహితం క శక్తిధూర్జిత
 విజ్ఞులధంగిలి క త్విజనంబు
 సచరాచులులైన క జగములు నిర్వృంచి
 యభంబుకకుం గర్త క నైవ నిష్ఠు
 బ్రహ్మదేవునింశూర్చి క ప్రాప్తింజూర్చు
 నిష్ఠామాయాజయ క విటంబుధి

తే. మృత్యురాతన శత్రుదా క ద్విత్వజయమి
 నిష్ఠామాయాజయంబుని క తేటలార
 బ్రహ్మరేవనానవాదిత్వ క పదనియాధి
 యమంగెట్లడిగితిరికి క యధమవరచూ. 276

౯. దాకోనిమార్కంజేయుండు
 ప్రాప్తితిలను బోలె మిమ్ము క భ్రమగుంచెనొకొ
 కాకాశేశ్వరు మారిమా
 యాగల్గునమనుచు బ్రహ్మ క మచ్యుతుడనుచుకా. 277

౧౦. అట్లు కలబోలుంగాక లేకున్న మీకు సేవృధావిష్ణుమాయా భ్రాంతి పుట్టునే,
 మిమ్ము బోధించినట్ల విరతింబుట్టించి నివృత్త భ్రష్టులంగావించి యేకాకులం
 తేసి యనేకులఁ జీకాకుపటచె, నదియునుంగాక దేవముని సంఘంబులలో నేడ

నా కన్నులును నా నొప్పియును నువ్వేకరించి నరగించును. విష్ణునాయగాఁ
బ్రతిష్ఠించి నిష్ఠుని వరప్రసాదముగాఁ నూఁచి. . . . . దరించె, దానికినేఁ
గొలించి శాపదగ్ధుని జేయుచుంటి
నితర్కించి యది నిశ్చయించి నరగించు. విష్ణునాయమును నెరిసి యవిశేషము
సూక్ష్మవిషయం జెడువలసివచ్చె. లోకములు కర్మములు గావిం
చి యేకాంతమున దళింపునేనుచున్నాఁడనై వచ్చితి, మోక్షతీ పనులమీకుం
జెప్పనేల నాకంటె విష్ణుగాఁ గనుక నా యొకటి మోక్షములు వేడుకొమ్మని
గారి కడందొలంగి. . . . . లోకములు ప్రకటించుచు. శిలాపట
లంబుభేరించి తద్రూపములను జూచి దశరథాజన విసారముగా నొక
గుహ కిల్పించి.

278

ప్రహ్వతపహరంభించుట.

సీ. తనపూర్వరూపము క దాల్చినిజప్రాభ
నంబున నొక్కననంబుకొలను
గల్పించితిమిరమోక్షనార్థము బ్రహ్మ
తేజము దివియగా క నోబవఱచి
తత్సర స్తీరమందార భూజము నీడ
విమల చంద్రోపల క నేదిమోడ
పంకజాసన బంధ క బంధురుండ చలువడై
యంతర్ని రీక్షణం క బాచరించి
తే. బ్రహ్మ నిర్వాణతేజంబు క భావవీధి
ధ్యాన మొనరించు నిలుకడ క దప్పియపుడు
లోకములు లోకగతియును క లోక కృతియు
సంస్కరింపంగఁదొడఁగెనా క జలజభవుడు.

279

తే. అచలిత ధ్యాననియతి బ్రహ్మంబుఁగాంచి
చిదమలానంద రససుధా క శీకరముల
నాత్మదనుపంగ లేడాయె క నబ్జసూతి
యట్లు సిద్ధించునే విమరయాతురునకు.

280

క. విరతియెఱుంగక యోగా
చరణంబున ధ్యానియైన క జనునకు బ్రహ్మ
స్థిరబుద్ధియేలతోఁచెడుఁ
బారిపోరి సంసారకృత్య కములె కాకమదికా.

281

మ. పరమ బ్రహ్మముధ్యేయముక ఫలమునుక క భావింపఁగా వైష్ణవౌ
ధూరయోగ స్ఫురణంబ, యోగితతికే క త్రోవక విచారింపింక

... మాయాసరస్వతి వికారములఁ గనఁబడుట. ౨౪౭౦.

సీ. కన్నీరునించుఁ దొం శ గలిరెప్పలల్లాడ
నొకమాటుఁప్రియుఁడు రాకకునికిఁ జేసి
కంపించునొకమాటు శ కాదీగె చెమరింప
భర్తకాఁగిటఁజేర్ప శ బట్టెననుచు
సవ్వలఁదేలునొకన మొప్ప నొకమాటు
పతితోడ భావించు శ భావరలికిఁ
బులకించు నొకమాటు శ వలపుచన్నుల క్రేవ
లదరవల్లభులీల శ నాత్మగోరి

తే. యంగజుఁడు వెల్లి గొల్పంగ శ నంగకముల
నెల్లకళజాఁజు ధైర్యంబు శ పల్లటిల్ల
బ్రహ్మదేవునిపైఁ బ్రేమఁ శ బాఁజివిడిచి
వీణియను మొటిపాడుచు శ విద్రుమోన్చి.

299

వ. ఇవ్విధంబున సవయావన మదోద్రేకంబున నుహ్వింగు మన్నధరసొల్లాసం
బున నవ్విలాసిని యలమౌళిగా వీణెవాయింపుచు బ్రహ్మదేవుని ప్రేరేపఁ
దివురుచుండె నానమయంబున.

300

క. ఆరామపుష్పమాలా
శారీగనుగంధ భరియు శ సన్నాదచును
త్రేర్పిల్లమై పైఁబర్చిన
సారసభవు నిద్రియములు శ సంచలియించెన్.

301

క. పై గాలివారినంతనె
యోగముచెడి మనసు గరగె శ నొగి బ్రహ్మకు గాం
తాగుచుకుచ పరిరంభా
భోగంబుననేమి చెప్పఁ శ బురుషుల తలఁపుల్.

302

క. తనదీర్ఘ యోగ భావన
కొనసాగక యింద్రియములఁ శ గోరెడు మదిన
వ్యవజాఁడు తాల్చి జాలక
తనువున మరుమోహలహరి శ దగులుకొనంగన్.

303

వ. కొంతతడవెద్దియుఁ దలంపనేరక యూరకుండి యీవివిక్త ప్రదేశంబునఁ

• జిత్తంబు మదనాయత్తంబయ్యె దీనికిఁ గతంజేమియనుచుఁ గన్నులు విచ్చి
యచ్చుట నచ్చ వెన్నెలచ్చాయం బ్రజ్వరిల్లుచు బ్రహ్మతేజంబునభవకరించి
యమృత ప్రవాహంబు చందంబున సయనానంద కందంబై దండిదడించు

నమ్మించు దీక్షగఁబోడి మ్రోచాయంజూచి యిదియేటి దీప్తియొకో, తెలియ
వలయుననుచు లేచి ముందట మన్నభవువృక్షంబునం బోని పువ్వు మేడఁగనుం
గొని వెఱగువడుచు డాయంబోయి.

304

మ. శ్రవణోత్తంస వినీల నీరజ¹ గుణాశ్శా సంభ్రమస్థుంకముం,
²ప్రవిరావశృతి పీనామయచు సుభాశ్శానోదోదో గా
నవిశేషంబునఁ గంటకాంబునవితానశ్శేషముల పెకొనన్
బువుగడ్డెక్ విలసిల్లుచుక గలికియై శ్రీ భక్తహృదై విశోభించుచే.

305

—◆◆◆ బ్రహ్మశేషుడు మామానవస్వతినిజూచి యస్త్వే భిషామానుష బొంతుట. ◆◆◆—

క. గురుకుచములఁ బయ్యెనకొం
గరజాఙ్గల మేచుచుటచి శ్రీ యనురాగమునకే
బరిపరిసిధముల తను నా
దరమున నంకించి పాడుతరుణిం జూచెకా.

306

క. కన్నులకు వెక్కనంబై
యన్నెలతకుమదన పరవశాకార విలా
సోన్మతిశత భృతి భృతియను
మున్నీటికి మందరాద్రి శ్రీ మూర్తివహిం సెకా.

307

ప. ఇన్విధంబున నుల్లంబునల్లవింపంజేయు నా వల్లవచరణ రమణీయత్వంబును,
నారంభోరు యూరుచారు భావంబును, నాపులినజఘన జఘనఘనత్వంబును
నానతనాభి నాభిసౌభాగ్యంబును, నాతనుమధ్య మధ్యానీనుమితత్వంబును, నాల
తాంగి యంగకౌల్యంబును, నాగురుకుచకుంభ కుచకుంభగంభీర్యంబును,
⁴నాచినహస్త హస్తప్రశస్తలావణ్యంబును, నాకంబుకంఠి కంఠనముత్కంఠిత
విభ్రమంబును, నాచంద్రవదన వదనప్రసాదమాధుర్యంబును, నాబింబాధర
యధరనుభారన భారయు, నానునతి దంతపంక్తి సౌబగు కాంతియు, నామృదు
కపోల కపోలపాలికాలాలిత్యంబును, నాచంపకనాన నాసికానిత్యానసార
భ్యంబును, నాచకోరాక్షి తీక్ష్ణకటాక్షంబును, నానుకర్ణ కర్ణవర్ణనీయ శ్రీకార
కేళియు, నాశీతాంతుఫాల ఫాలభాగ పరభాగంబును, నానీలకవ కచనచయ
చాకచక్యంబును, నానుకుమారి సౌకుమార్యంబును, నానుందరి సౌందర్యం
బును, నాయుపతి యౌవనవర్గంబును, నావిలాసిని విలాసనామగ్రియు
గౌతుకాశ్చర్య ధుర్యంబగు మనంబున నేకాగ్రదృష్టి బుట్టించిన మోహతి
శయంబున.

308

1. ఆ. పా. నీరజ. 2. మందవిరావశృతి. 3. ఆ. పా. తనుమధ్యమధ్యాన వధ్యత్వం
బును. 4. ఆ. పా. నాచినహస్తహస్తప్రశస్తలావణ్యంబు. 5. ఆ. పా. వాంఛాతిశయ.

క. ఈ లీలావతి కాగిలి

చాలదె తాదాత్మ్య మొనఁగ న సమధికయోగ
జ్వాలాముఖగత సౌఖ్యం
బేలాకాంక్షించెదరు మునీశ్వరులాత్మకా.

309

క. ఈలలన యాపనాంబుధిఁ

దేలకయోగాన్ని శిఖలఁ న దేరెడునామే
నేలాగునఁ జల్లారెడుఁ
జాలు జితేంద్రియతఁ గల్గు న సౌఖ్యములింకన్.

310

ప. ఇదియ నుదీయతపః ఫలంబు నాతపోఽధిదేవతయ యారూపంబునఁ బ్రత్యక్షం
బైనది గాక కేవల స్త్రీమాత్రంబున కిచటికిం బ్రవేశింప నెట్లువచ్చునని తన
ప్రయత్నంబు నుఱచి పట్టుకొనఁ దలంచి కదియంబోయి.

311

క. ఒకచో వాహనహంసము

2నొకచోఁ బ్రియకీరరమణి న యును జేతవిపం
చికయును నుండఁగ భారతి
యొకొయని యటకొంతనిలిచి న యొయ్యనఁజూడన్.

312

ఉ. ఆచపలాక్షి యంతటనె న యాననమించుకయెత్తి ముందటం

జూచెనరోజనూతి, మరు న చొక్కునఁబట్టఁ దలంచు చంచలుం
జూచి విపంచిడించి నగునచుం బుపుగద్దియడిగ్గె మేఘలా
కాచకలధ్వనల్ చెలఁగఁ న గాఁబయికొంగు దొలంగ గ్రక్కునన్.

313

క. పుపుగద్దె డిగువడినను

బువుఁదీగెంబోడి తురుము న పువ్వులురాలెన్
పుపువిలుతు నక్షయములగు
పుపుదూపులు పైలెబ్రహ్మ న బుద్ధి గలంగన్.

314

తే. అట్లు చనితూఁగుటయ్యెల న యవలికేగి

ముదిత తల్పంబుమాటున న కొడుగఁబోవఁ
దనమనంబూన పఱచి యా న తమ్మిచూలి
యంగజోదేకముననుబైఁ న కొంగుపట్టె.

315

ఉ. పట్టినలజ్జయున్ భయము న పాటిల, మైగరుపారలీలమై

• గొట్టునఁబట్టినక పెననగొంచుఁ గరంగుచున్నఁ బోక యా
దిట్టమగండు ప్రేమండిఁ దనదీయ విధంబరయంగఁ గోరిలోఁ
దొట్టడు కోర్కెనెల్లువల్ న దోఁగుచునిట్లనియెన్ మృదూక్తులన్.

316

1. పురురు. 2. ఆ. పా. హంసం బొకచో ప్రియకరణకంబు. 3. ఆ. పా. గలంగన్.

- క. బాలా నీవెవ్వరు నీ
 వేలాగున వచ్చియుంటి శ విచ్చట నీకీ
 కేళీ గృహమెట్లాదవె, గు
 శాలంకృత చెప్పవే ప్రయంబున నాకుఁ.
- 317
- క. నీవేరుచెప్పి మధురా
 లాపసుధాధార చేత శ లలన మనోభూ
 చాపస్విని సిద్ధాతమ
 హామరితాపంబు మాన్యురమా కృపతోడఁ.
- 318
- వ. అని కామాద్దుండై యధైర్దంబు నోపబాంబు నిట్లనియె.
 319
- నీ. దేవ మహాత్మా నీదేవి నన్నెఱుంగ వే
 నేవకురాలి వాణివేదూటి
 నట్లు మార్కండేయుఁ శ డాడినఁ గోపించి
 యబ్జజాండంబు శూత్రస్యంబుచేసి
 మీరు విచ్చేసిన శ మీతోడఁగూడి యీ
 గుహకునే తెంచితిఁ శ గూర్చికోడ
 బ్రహ్మవలోకనరపరత నావైద్యుష్టి
 యునుపకుండితి గాక శ యుగ్రనిష్ఠ
- తే. తాపకాయల్లకార్తి సంతతాపమంది
 నాటనుండియు మిముఁగూర్చి శ నానవిడిచి
 చేయుచుండుదుఁ దపమిట్లు శ చిత్తభవుని
 బిరిపడలేక యీలీలఁ శ బరిధవించి.
- 320
- క. దేవ మహాయోగివి నీ
 కీవిధమున నార్తిబాంధ శ నేటికి నేనీ
 దేవిని స్వకీయఁగానే
 కావింపుము చిత్తకాంక్ష శ కరుణాదృష్టిఁ.
- 321
- వ. అన నెవ్వరు నెఱుంగని యేకాంత స్థలంబగుటకు నితరసామాన్య స్త్రీగాక
 స్వతంత్రకులసాలికయగుటకు సంతోషించి యంతరంగంబున నుప్పొంగు
 ననంగ సాగరకల్లోలంబుల మునింగి నిర్లిరోధంబున నయ్యంగసం గవుంగలించి
 మించుటూగుటుయ్యెల యెక్కించి పంచళరకేళి ప్రపంచంబు విస్తరించి వలసి
 నట్లు వెక్కువేలేండ్లు గ్రీడించె.
- తే. ఊర్ధ్వరేతస్కుండై దృఢ శ యోగశక్తిఁ
 బటుతపోజ్వాలఁగ్రాగు తరపస్వియెన

చెదరుసతిగన్న వాణీశుఁ శ జెప్పనేల
మనసు పండని సన్యాసి శ మతమువాని.

323

సీ. అతిహృత్కయోగ శాస్త్రార్థంబు శోధించి
విజ్ఞానసంపద శ విస్తరించి
కడుఁబ్రపంచము మిథ్య శ గాఁగ సిద్ధాంతించి
ద్వంద్వమోహంబుల శ తగులువిడిచి
యోగాంతయై యింద్రియేచ్ఛఁబోలక యుగట
దృఢముగాఁ జిత్త మాత్రీకైరించి
తనువులఁ బులకలు శ జనియింప నీర్హుల
బ్రహ్మజేజోధ్యాస శ పరతనొంది

శ్లో. యాత్మయానంద రసగుభినాని యాని
తానె చిద్రూపమైయుండు శ తపముతపము
గాక తనకేల సిద్ధించుఁ శ గమలజనకు
భూమి భ్రమియింపఁ బోయిన శ బోటితపము.

324

సీ. అర్థార్థములమీఁది శ నరుచివుట్టినదాఁక.
సంసార మొకపాటి శ జరుపవలయు
నరుచివుట్టిన పరుంగడగుచు నానంద
విషయభోగముదిగ శ విడువ నలయు
విడిచివనంబు నీరల్కడఁజెందు నందాఁక
నుచితసజ్జనగోష్ఠి శ నుండవలయు
మనసు నిల్చినదాని శ మఱచి బ్రహ్మముఁగన్న
దాఁకతపంబులఁ శ దలవవలయు

తే. బ్రహ్మమీక్షించి తపముల శ భారమెడలి
యవ్యయానందలహరి నింకపారవలయుఁ
గాక తమకించి పట్టియాత్మగమముపూని
సేయుతామన తపమెందు శ సిద్ధిబొందు.

325

ప. అని యోగనిరూఢి యెఱింగించి గోవిందశరణ భర్తనందనునకు నటమీఁది కథ
యిట్లనియె.

326

శ్లో. తనవి చాలక దినదినోత్సాహరతికి
మనసుగొలుపుచు మన్నభోక్తాద వికృతి
మఱచెఁ దనబ్రహ్మయోగ సమాధి బ్రహ్మ
మన్నభ బ్రహ్మయోగ సమాధిబొంది.

సీ. అంతకంతకు లతాంతాస్త్రరసాగభోధి
 నోలలాడుచుఁ దృప్తి శ నొందలేక
 బహువిధ రతులలోఁ శ బడి చిక్కి నున్నట్లే
 దష్టాధరుండు నిర్దళితసఖుండు
 గాఢపరీరంభ శ గంభీరకుచకుంభ
 ఘర్షాంబు కిలితవక్షస్థస్థులుండు
 సగుచునున్నభ ముద్రలవయవంబులకు నా
 భరణంబు లై యుండఁ శ గరముమెఱసి

తే. ఘనతపోధ్యాన సంధ్యాదిరకములు విధులు¹
 తనకు రతితంత్రములెకాఁగఁ శ దలఁపునిలిపె
 వేదవిద్యా రహస్య విశవేక మెల్ల
 దగ్ధమైపోవఁ బ్రాల్సాలితమిచ్చమాలి.

328

ఆ. లోలుఁడగుచు నిట్లు శ నాళికజాతుండు
 నిముసమైనఁ బాసి శ నిలువకెనయు
 గాఢరతులకోర్వఁగఁజాలకామాయ
 లలననూరు రూపములు ధరించె.

329

{ మామాసరస్వతి శతరూపములు ధరించి బ్రహ్మనుమిక్కిలి }
 మోహింపఁ జేయుట.

సీ. తారహారంబులు శ ధరియించి వెలిపట్టు
 వలువతో నొకమూర్తి శ వన్నెమెఱసె
 నలిననాగ విభూషణములు ధరించి చెం
 గావితోనొకమూర్తి శ లేవఁజూపె
 సవరత్నభూషణోన్నతిఁజెంది చిత్రాంబ
 రంబుతో నొకమూర్తి శ రంగుమీఱె
 విరులసాములును దానమర నూలిచీరయుఁ
 గైచేసి యొకమూర్తి శ కరకు దనరె.

తే. మృగమదశ్రీల నొకమూర్తి శ మేళగించె
 కుంకుమాదృతి నొకమూర్తి శ కొమరుమిగిలె
 మఱియు నేజ్యేఱు విధముల శ మండనముల
 నలరె మాయాసరస్వతి శ నలువయెదుట.

330,

క. ఇందుముఖ నూరురూపులఁ
 జెందిమనో జాతకళలఁ శ జెలఁగినఁ గడునా

సందించి బ్రహ్మప్రీతిం

బొందితానందుడనగఁ శ బొగఁడొందెనుపా.

331

వ. అట్లు శతరూప విలాసంబులఁ గరంగించిన యమ్మించు దీఁగెఁబోడియందు శతానందుండు ననేక సంవత్సరంబులు నురత సౌఖ్యంబను భవించె. అంత నారూపంబులన్నియు నుపసంహరించి యెప్పటి రూపంబునెయ్యంబు చూపుచున్న గారవించి యొక్కనాఁడు నుఖపారవశ్యంబునఁ బట్టంబోయినఁ బట్టుబడక కొలంకుల నొదిగియుఁ బొదరిండ్లు దూరియు నోలంబులఁదాగియు నెలయించుచు గుహవెడలి తదీయద్వారంబున నిర్గమింప విరహభారంబున కోర్వక వెనువెంట వెలికివచ్చిన నచ్చట నగ్రభాగంబున సటమున్న యదృచ్ఛాగతుండైన యమ్ముని శ్రేష్ఠుఁడు మునులతోఁ బ్రత్యుత్థానంబు చేసెనప్పుడు.

332

క. వెనువెంటబ్రహ్మదగులఁగ

వనజానను తగులుపడక శ వచ్చి తదగ్రం

బునమెఱుఁగు దీఁగె ప్రాలెం

జననాథ యదృశ్యమయ్యె శ సభ్యులు చూడక.

చ. పాలతి యదృశ్యభావమును శ బొందిన తాపనవర్యు లదృశ్యతా కలిత మనస్కులై దిశలు శ గన్గొని యొండొరుఁ జూచి ముందటక వలపుల సోలుచుక మరుని శ పాలిక తూపులగండ్లతోడ నా విలమతినున్న పద్మజావిరవేకవిహీనునిఁ జూచిరందఱుక.

క. ఆదిగులుపాటు కంపము

నాదైన్యము నావలక్షణాకారము నా

భేదము లజ్జయు నజదుః

ఖోదధి కల్లోలఁదోల శ నూచెనరేంద్రా !

335

వ. అంత సంతయు విష్ణుచూయా వికారంబుగా నెఱింగి హరింపలంది మోహని ద్రాముద్రితుండగు చతుర్ముఖునిఁ బ్రబోధింపనమయంబగుటకు సంతోషించి బ్రహ్మవాదియగు నూర్కండేయుండు మునిసంఘంబుతోఁ జేరంబోయి నమస్కరించి యవ్వించి కిట్లనియె.

336

సీ. జేవ మహత్మనీ శ దివ్యావతారంబు

ప్రణతింపఁ దైలోక్య శ పావనంబు

సృష్టికిగర్తృపు శ సేవ్యుండవశీలవే

దాగమవిద్యార శ హస్యవేది

పరయ సీవ్విక్తిమ శ హనుభావుడ నజ్ఞ
 నట్ల చింతాకాంతి శ నలగడగునె
 యమరసంయమికోటి శ కారాధ్యుడగు విష్ణు.
 నాజ్ఞపూనుటకు నీ శ కనుచితంబె

తే. నలగితివి పెక్కు విధముల శ నాన విడిచి
 తెలియు మిడినై న హరిమాయ శ తేట పడగ
 నదిసరస్వతిగాదు మా శ యాపధూటి
 దానికి బరితిపింపకు శ చూననమున.

387

క. విడుపు మహంకారము మది
 బాడమింపుమాబోధ సకల శ భవసస్తుతమై
 యడరెడు నాస్త్విక గుణమున
 నడుపుమా హరిదలపు మనముననుసేవ్యునిగాక.

388

మ. విలసదోబ్ధ పథంబు సాత్త్విక గుణానవేశంబు తద్వృత్తిఁ బు
 మ్మలవర్తుల్ చరియించుచో నితర పాశ్చ్య శ్రీలు చేకొండ్రు, దు
 ర్గలినాహంకృతి నిర్మలించి వినుమాశ్రయస్తుత్య సత్యంబహం
 యులు తత్సాత్త్వికవర్తులల్లుగ శుభం శ య ల్గారుమా చూడఁగక.

389

సీ. హరిమాయ జగములు శ హరిమాయ యాకాశ
 మరుదగ్ని నలిల భూనమంజలములు
 హరిమాయ బ్రహ్మలు శ హరిమాయ యింద్రాది
 సురకిన్నరొరగా శ సురగణంబు
 హరిమాయ సూర్యుండు శ హరిమాయ చంద్రతా
 రాగ్రహతపతిమి శ రవ్యవన్ధ
 హరిమాయ గుణములు శ హరిమాయ పంచేంద్రి
 యస్మరవికృతి కాశమాదికంబు

తే. ప్రాభవ్రాతాహ వీర్య శౌర్యములు జయము
 భయము రక్షయు హాని లాభములు కృపయు
 గర్భతంత్రంబు హరిమాయ శ నిర్మలాత్మ
 సత్యసాత్త్విక విజ్ఞాన శ సరణిజూడు.

390

సీ. బ్రహ్మంబు హరిగాఁగ శ భావింపు బ్రహ్మాండ
 భాండంబు హరిగాఁగ శ మతియొనర్చు
 సత్యుండు నిత్యుండు శ శాంతుండు వైద్యుండు
 చింత్యుండు హరిగాఁగ శ జిత్రగింపు

ముద్భవస్థితివిల శ యోత్పాదన క్రియా
నిర్ణేత హరిగాఁగ శ నిశ్చయింపు
వేద వేదాంతాది శ విద్యార్థ తత్త్వంబు
హరినిరంజనునిగా శ ననుమతింపు

తే. విమల విజ్ఞాన దీపంబు శ వెలుగఁజేసి
మూఢతాహంక్రియా శ్రోధరముద్రవిడిచి
యాత్మనాయకు నవ్విభునాశ్రయింపు
శాశ్వతైశ్వర్య సౌఖ్యంబు శ సంగ్రహింపు.

341

వ. అని సమబుద్ధియగు నవ్వృద్ధముని యుపదేశించిన సత్యవాక్యంబులఁ బ్రబోధి
తుండై పితామహుండు విజ్ఞాన సుభాధాత దురహంకార పంకకళంకంబై
విమలంబైన హృదయంబున భక్తినిల్పుకొని యశ్రుధారా పూరంబులు
దొరఁగు నయనంబుల దైన్యంబుదోష నూర్ధ్వబాహుండై ముకుళితహస్తం
బులతోఁ గరుణాసాగరుండగుహరి నుద్దేశించి.

342

{ బ్రహ్మకు జ్ఞానోదయమై విష్ణుమూర్తిని ప్రోతముచేసి యపరాధ
క్షమచేయుమని వేడుట. }

ఆ. ఓ యనాధనాధ శ యో కరుణోదధి
యో భయాపహారియో మహత్మ
యో జగత్త్రయేశ శ యోనురాసుర పూజ్య
కలుషబుద్ధి నైతి శ గావపయ్య.

ఉ. సన్నపరాధిగావుము విశనముండ దీనుండ నీచకర్మండకా
సన్నపుబుద్ధి వాఁడఁగలుగవ క్రియుండకా శరణాగతావ నా
భ్యున్నతమైన నీబిరుదు శ భూవినుతంబు మదీయదుష్కృతం
బెన్నకు దివ్యచిత్తమున శ నెగులుపెట్టునె తండ్రి పుత్రుపై.

344

ఉ. నీ మహనీయమాయను గ్రహింపఁగ నెంతటి వాఁడనేను మా
యా మయదుర్వికారుండ నరహంయుండ సంయమిభావితాత్మ ది
వ్యామరసేవ్యతావక శురభాకృతిఁ జూపి కృతార్థుఁడేయవే
స్వామి సహస్రకోటి శిఖరచంద్ర దివాకర తేజ సత్కృపకా.

345

సీ. సంతాపముడుపవే శ జలజాయతేక్షణ
కృపఁజూడవే జగద్రద్ధినుత కీర్తి
దీనతమాన్వవే శ త్రిభువనోధీశ్వర
యభయ మీవేదేవరతాగ్రగణ్య

నిర్వేదముడుపనే శ నిర్ణిరోధానంద
యండగావే సముద్బంధశౌర్య
వికలతవారింపనే భ క్తవత్సల
సన్నిధిగావె ప్రసన్నహృదయ

తే. దివ్యరూపంబు చూపనే శ దేవ దేవ
యాశ్వసింపవె సంరక్షితాశ్రితౌఘ
గారవింపవె సుజన మంగదార భూజ
యాత్మనాయక నా మొర శ యాలకించి

346

—◆— బ్రహ్మాంశ విష్ణుమూర్తి విరాడ్రూపము కనుపఱచుట.

క. పరమవిరా డ్రూపంబున
హరి సాక్షాత్కారమొందె శ నాదిత్య సహ
స్రరుచిఁ వెలుగుచు బ్రహ్మాంశు
వరదుండె మోహతమము శ వారింపంగఁ.

347

ప. ఇట్లు పరమపురుషుండగు విష్ణుండు బాలసూర్య ప్రభావటలచటుల పద్మరాగ
మణి మకుట విటంక విలంబమాన పారిజాత ప్రసూన సౌరభ సౌభాగ్యంబు
విస్తరించు మస్తక సహస్రంబును, శరచ్చంద్ర చంద్రికా సౌంద్ర ప్రభాఖండ
పుండరీకదళంబుల వెదచల్లు విలోచన సహస్రంబును, మంత్రకళాధి దైవత
మధుకర నికర సంకలిత ఛందోబృందమంజీర మంజరీ రంజితంబైన చరణార
వింద సహస్రంబును, శంఖ చక్ర కామోదకీ శార్ఙ్గనందక ప్రముఖ దివ్యా
యుధమయాఖిలేఖా సమాశ్రయంబైన దీర్ఘ బాహు సహస్రంబును, శోభిల్ల
గనకమణిఖచిత మకరకుండల హార కేయూర కంకణముద్రికా కాంచీలతాది
దివ్యాభరణ భూషితుండును, వత్సస్థులసిత వైజయంతీ స్రగావరణ మధ్య
ప్రభాసిత కాస్తూభపదక ప్రేంఖోళిత లీలాభినంది తేందిరానుందరీ మందస్థిత
ద్యోతమానగండస్థలీ ముకురబింబిత ముఖమండలుండును దివ్య పీతాంబర
ధరుండును, దివ్య గంధానులేప మనోహరుండును, దివ్యసౌందర్య ధుర్యం
డునునై చరణాంగుష్ఠ నిష్ఠూతసురసి తూరంబుల సఖికిరణ కదంబ కాదం
బంబుల నోలలాడించుచు, దివ్యమాణిక్య శృంగసంగతంబై మూర్తి వంతంబై
తోచిన మహామేరువు చందంబున నపరిమితతేజో రాశియై శృంగార వీర
కరుణాద్భుత రసస్వరూపంబగు రూపంబునం బ్రదీపించుచు నిత్యము క్తులై న
సనకి సనందన ససత్కుమార వామదేవ నారదాది బ్రహ్మయోగీంద్రులు
చామరచ్ఛత్రధ్వజాది సేవావిధానంబుల సేవయపఱుంబులం గింకరులై
సేవింప నాభివల్లన సంతరితుంబును, ప్రాణంబులవలన పవనంబును, ముఖంబు

వలన బ్రహ్మసంలేఖ్యులును, స్వేదంబువలన నదనదీ సముద్రంబులును, బాదం
బులవలన భూమియుఁ, జూపులవలన సూర్యుండును, మనస్సువలనఁ జంద్రుం
డును, శ్రోత్రంబువలన దిశలును గల్పించి, బ్రహ్మనాదంబున నోంకారంబును,
దివ్యభావణంబుల వేదంబులును, శ్రవణ నాసికారంధ్ర రోమకూపంబులవలన
వసురుద్రాదిత్య విశ్వేదేవ యక్షరాక్షససిద్ధ విద్యాధరోష్ఠరో గణంబులును,
చతుర్విధ జంతుసంతానంబును నుద్భవంపంజేయుచు, సవాజ్ఞానసగోచర
ప్రభావంబైన యాతేజంబుచూడ నశక్యంబని కరుణించి మార్కండేయాది
మునీంద్రసంఘంబునకు నార్తుంజై ప్రార్థించు నవ్వరించికిని దివ్యదృష్టి ప్రసా
దించె నప్పుడు.

348

క. లక్షసూర్యమండలము లొక్కవడుపునఁ
గూడియున్న నై నఁ గ జూడవచ్చుఁ
గానియట్టి దివ్యశ్రమైన తేజముచూడ
నరిదివినుము పాండవవాధి నాథా.

349

క. ఆతేజోమూర్తి నుమీ
భూతలవర నీమరంది శ పురుషవరేణ్యుం
డాతత కరుణాజలనిధి
యాతూరబాంధవుడు గృష్ణుఁడరయుము బుద్ధిక్.

350

క. నయవంతులు దృఢయోగ
ప్రయతభ్యానానురూఢి శ భావములోనక
నియమించి కాంచుతత్వో
దయమాతేజంబు నువ్వె శ ధర్మవిధిజ్ఞా.

351

క. ఆముని సంఘము దానును
తామరరాచూలి యద్భుతంబును భయముం
బ్రేమయు భక్తియుఁ శ బాడమంగ
భూమింబడి పొరలిపొరలి శ పొరి బారి మ్రొక్కెన్.

352

వ. ఇట్లు సాష్టాంగదండ ప్రణామశతంబులు సమర్పించి రప్పుడు పద్మసంభవుండు
పరమవిరాడ్రూపంబునం దనవంటి బ్రహ్మలను సురాసురాదిజంతు సంతానం
బును బుట్టించుచు, దనచేసిన యంధకారంబు విరియింపుచుండఁ దేజోరాశి
యైయున్న యన్నారాయణుని నవలోకించి పులకించి దృగంచలంబుల వెడలున
శ్రువులు రెప్పల తుదనప్పళించుచు మోడ్చుఁగేలుదోయితో నోంకారపురస్స
రంబుగాఁ బురుషనూక్తంబును నారాయణోపనిషత్తును జదివివేదశాస్త్ర పురా
ణోపాసన పర్యాయంబున నిట్లని న్నుతీయించె.

353

సీ. జయపరబ్రహ్మ శాశ్వత నిరంజననిర్వి
 కల్పనిత్యానంద శ కవివరేణ్య
 జయ త్రిగుణాతీత శ సత్యస్వరూప ని
 ర్మలశాంత పుష్కలారాధ్య చరిత
 జయమహాయోగీంద్ర శ జయసాంద్ర కారుణ్య
 జయయగణ్యాకార శ జయయనంత

... ..

... ..

తే. ... ..

... ..

... ..

... ..

354

సీ. వేదాఘములు నీవ శ వేదోపనిష దర్శ
 రాధాంత తత్వసారంబు నీవ
 ధ్యానంబు నీవ ధ్యేయస్వరూపము నీవ
 తత్ఫలారాధ మోదంబు నీవ
 ప్రకటిత బహుతరశ్రవహ్మండ నిర్మాణ
 కుశలుండ వీవ తత్కర్మరుండ వీవ
 జననరక్షాలయోచరణ దక్షుండ వీవ
 జీవాత్మ పరమాత్మ శ భావమీవ

తే. పూజ్యపూజక పూజా విభూతివీవ
 పంచతత్వా శ్రయము నీవ శ పరమపురుష
 వర్తివీవ చిదానంద శ మూర్తివీవ
 త్రిభువనోదార చారిత్ర శ శ్రీకళిత్ర.

355

సీ. బ్రహ్మాండ కోటులు శ ప్రభవించు నీమహా
 మాయదద్భ్రహ్మాండ శ మండలముల
 కధిపతులైన బ్రహ్మలనేకు లఖల చ
 రాచర విధస్మృత్తి శ యాచరించు
 వారు తత్సద్గుణులదార తేజులు బ్రహ్మ
 మను మహేంద్రదాదులు శ మఱియుఁ గలరు
 పరికింప లోకాధిపత్యమాత్రము బ్రహ్మ
 గాని సామర్థ్యంబు శ కలిఖిసంత

తే, కంఠయోగీంద్ర దివ్యసంరఘంబు గలదు
తలఁప నిటువంటి దగున్మట్టి శ కలనలోన
నొకడ రాజన దురహంక్రీయోద్ధతుండ
నీశనీతత్వ మెఱుంగ నే శ నెంతవాడ.

356

నీపాద సేవకులలో
నేపారంగ నొకనిగాఁగ శ నెఱపుము కరుణా
రూపమున బ్రహ్మపదవీ
వ్యాపారము చాలునాకు శ నఖలాధిపతీ.

357

చ. ఘనుఁడు మృకండు పుత్రుఁడు జగద్యనుతుం డతఁడేమి చెప్పెచె
ప్పిన హితభాషణంబులవి శ బేలతనంబునఁ జేయనైతి నాఁ
డనుమతిఁజేసి మత్సర మహోర్ణవ మగ్నుఁడనై చలంబునఁ
జనక తదీయ దోషము మననంబునఁ బెట్టక ప్రోవవేదయన్.

358

క. నీతత్వ నిశ్చయస్థితి
నాతరమె యొనర్పలోకశనాయకవిద్యో
పేతులు యోగీంద్ర వరులు
నాతురమానసులుగాఁగ శ నవ్యయపురుషా.

359

వ. అని విన్నవించిన విరించి ననుగ్రహించి క్రమగ్ధర బ్రహ్మధిపత్యంబును విజ్ఞానో
దయంబును గరుణించి చతుర్దశ భువనంబులకుం బ్రమదంబొనర్చి సకల
సురా సురార్చితండై మార్కండేయుని వీడుకొల్పి తనుగూర్చి మాయా
జయంబునకై తపంబుసేయు నమ్మందర గిరివాసులగు ముగీంద్రులకు దివ్య
సాయుజ్యంబు ప్రసాదించి యంతర్హితుండయ్యె నప్పడు.

360

—◆◆◆ బ్రహ్మ యథావ్రకారంబు బ్రహ్మధిపత్యంబు సేయుట. ◆◆◆—

తే. బ్రహ్మతేజంబు తోఁదొంటి శ పగిదిబ్రహ్మ
బ్రహ్మసింహాసనాగ్ర విశభాసీయగుచు
భువనములు నడ్చుచుండ విశభూతి మెఱసి
బ్రహ్మముని దేవదానవ శ ప్రతతిగొలువ.

361

—◆◆◆ ఈ కథయొక్క ఫలస్తుతి. ◆◆◆—

క. బ్రహ్మస్వరూపమగు హరి
బ్రహ్మకుఁ దనకేళిచూపి శ పరగినపరమ
బ్రహ్మాపదేశ చరితము
బ్రహ్మనందము నొనంగుఁ శ బార్థివచంద్రా.

362

వ. అని గోవిందశర్మ ధర్మనందనునకుం జెప్పెననిన విని పరీక్షిత్తట మీఁదటి
కథాప్రసంగం జెట్లుండెనని శుకబ్రహ్మ నడుగుటయును. 363

కా. గంగా నంగపదాంబుజ ద్వయయశో శ గంగాతరంగావళీ
రంగత్పద్మ భవాండకుండలికులేంద్ర ప్రాథ పర్యంక సా
రంగాంకా భరణాద్భుత ప్రకృతకర్మ స్ఫారసంసార ఘో
రాంగారార్త సుఖపయోధర జగద్ద్యోతీర్ణ పుణ్యోదయా. 364

క. శుకననక సనంసన శౌ
నక భీష్మవ్యాసవిదుర శ నారద పవమా
నకుమార ప్రహ్లాద బ
లికిరీటి వసిష్ఠముఖ ఫలీత సురభూజా. 365

తే. చతుర్వేదవేద్యా శ చతుర్వక్త చోద్యా
చతుర్ముక్తి దాతా శ సతీయక్తవతౌ
సతీవామపతౌ శ సతీమాతృపాదా .
... .. 366

ఇది శ్రీ మదనగోపాల చరణకమల సేవాధురీణ సత్కళాపారీణకృష్ణ
భట్టారకపాత్ర చింతలపూడికామయప్రభుసువుత్ర సుకవి
వర్యరాధామాధవయల్ల నార్య ప్రణీతంబైన
విష్ణు మా యా నా ట కం బు నందు
తృ తీ యా శ్వా స ము.

శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ

వి మా యా నా ట క ము.

ఆ శ్లా స ము. ర.

- క. శ్రీరాధా మదవద్వ
క్షీరుహమకరీ కలాపశోభనముద్రా
ప్రారంభ జృంభి'నునిశిత
ధారానఖజాల సవమకదన గోపాలా. 1
- తే. అవధరింపుము దేవ సంశయమివరుండు
సకల వేదాంత విద్యా విశారదుండు
శుకమహాయోగి పలికె నుత్సృకతమరియు
నింపుగా నాపరీక్షిన్నరేంద్రుతోడ. 2
- వ. ఇవ్విధంబున శతానందుని కథచెప్పి గోవిందశర్మ ధర్మనందనునకు విష్ణు
మాయవలన శివుండు మోసపోయినతెఱంగు విశదంబుగా నెఱిగింప నమకట్టి. 3
- మ. విను విశ్వక్షీతిపాల మాళివలభీ శ విస్సారత్న ప్రభా
కనదుద్దామ పదారవింద త్రిజగత్కల్యాణచారిత్ర పాం
డు నరేంద్రోత్తమపుత్ర యీమునిగర్విష్ణుల్ నీవునుంగూడి యెం
దునకుం జిత్తముఁ బోవనీక హరియం శ దున్నిల్పి సంప్రీతితోఁ. 4
- వ. అని కొలువు సావధానంబు గావించి. 5

—◆◆◆— సముద్ర మథనప్రశంస.

- సీ. ఆదికాలమున మాయావక్రియగు చక్రి
యనుమతి సమృత్తార్థ శ మమరగణము
సమరారిగణము దుశ్శాంభోధి మందర
మంథానదండ సశమగ్రశక్తి
సహిరాజ దామకంఠబడరించి మథియింపఁ
• బుట్టె నుగ్రానలశ్మార్తి దొలుతఁ
గాలకూటము దానినగతి కోర్వఁగాలేక
దేవదానవులార్తి శ దిరుగుపడఁగ

తే. హరికిఁ బ్రయముగ హరికి శ్రీ సభయమిచ్చి
యావివజ్జాల ఫాలాక్షుఁడౌ హరించి
కాలకూటాశ్రమండనా శ్రీ ఖ్యాతీవడసి
తారగిరి కూటమున కేగి శ్రీ ధర్మనినయ.

6

సీ. కల్పపాదప పింఛశీకము నవ్వరస్త్రీలు
కామధేనువును జింతామణియును
నుచ్చైశ్రవంబు మరదోత్పటంబగు చతు
ర్దంతయు జనియించె శ్రీ దరువఁ దరువ
నవి యింద్రయోగ్యంబు శ్రీ లయ్యె వెండియు లక్ష్మీ
యను దులసియు జనించిన విరించి
జనకుండు విష్ణుండు శ్రీ సౌప్రీతిగై కొనెఁ
గ్రమ్మజ నమృతకుంభముతోడ

తే. నకలలోకై కరణౌ విశళాలబుద్ధి
యంత ధన్వంతరియు నుదరయంబునొందె
మహితనుందర మంథానోమధ్యమాన
మానితాంభో నిధానంబు శ్రీ మధ్యవీధి.

7

క. కుముదముద జృంభితంబగు
హిమకర బింబంబుపోలె శ్రీ హృదయోత్సవమై
విమలస్ఫటిక ఘటంబున
నమృతము పరిపూర్ణరుచుల శ్రీ నమరేఖ జూడక.

8

ఉ. అయ్యమృతంబుచూచి యమరారాసుర సంఘములబ్ధిఁ ద్రచ్చుటన్
సయ్యసమానిరంత బలి శ్రీ శాసనమూఁది సురారులుదధి
గొయ్యతనంబుతో నమృత శ్రీ కుంభముఁ గ్రక్కున నాక్రమించి మూ
కయ్యరివేతె యొక్కయెడ శ్రీ నందఱుఁబాలిడ కోహటింపుచున్.

9

క. వెలవెలఁ బాటిరివేల్పులు
తలచెదరి సుధాఘటంబు శ్రీ దైత్యులు గొనినక
బలవంతులు గొనునర్థము
బలహీనులు దిరుగఁగొనుట శ్రీ భారముగాదే.

10

క. పాలీక యమృతకలశం
బాలిల సురారికోటి శ్రీ హరియించినదే
వారి యుపాయవిహీనత
నాలం బొనరింపసేన శ్రీ నడరించుటయున్.

11

తే. భూత భావిభవత్కాలముల విశేష

గతులుదెలిసిన యమ్మహా శ కార్యవేది

శౌరి యిదివేళగాదని శ సంజ్ఞఁజేసి

జంభమర్దన సైన్యసంరంభముడివె.

12

చ. హరిహాయుఁ డబ్బలోచనుని శ యాజ్ఞబలంబుల గుస్తరించి సం

గరమెడలించి తియ్యమెనఁగ న్నయవాక్యవిశేష చాతురీ

గరిమను బాలువెట్టుడు సరగంబమృతంబని చేరి పల్కుచున్

వెరవున రాక్షసేశ్వరుల శ వేడుచునుండఁగ నంతనవ్వలన్.

13

—◆◆◆ విష్ణువు మోహినీకాంత యగుట ◆◆◆—

మ. త్రిజగన్మోహన మూర్తియైన హరినారీ కత్పరూపంబునన్

గజయానంబున నందియల్గొరయ వీరతౌవుండరిక చ్ఛద

వ్రజముల్ సల్లుచు మందహాసమెనఁగ శ న్నతోజముక్తావళీ

భజనన్ వే చనుదెంచె గామకలనా శ పాథోధికల్లోలయై.

14

తే. అలనయానంబుతోవచ్చి శ యమరదైత్య.

బలము నడుమ విలాసంబు శ పరిధినిప

మోహమాయాంధ కారంబు శ ముంచుకొనఁగ

నిలిచె శృంగారమూర్తి నా శ నీలవేణి.

15

ఉ. వెండియు దుగ్ధసాగరము శ వెల్వడివచ్చెనొ లక్ష్మీనామరు

స్నండలము స్మరుద్విమత శ మండలమున్ మదనార్చిబొంది యొం

డొండ సమాకులం బగుచు శ నుల్లసిలన్ దరహాస చంద్రికా

మండిత దృక్పథాలహరి శ మానినిముంచె సమస్తలోకముల్.

16

మ. తరళత్వంబు విలోచనంబులకుఁ జేరఃపంకజ శ్రేణికా

తురభావంబు నిదాఘమంగములకున్ శ దోష్టాస పాటిల్లఁగా

సానీజానన పుష్పసాయక సహస్ర శ్రీకశృంగార సా

గరమూర్తిం జనుదెంచినల్చిన దివోదతః పూర్వదేవాళికాన్.

17

సీ. తరుణారణాంఘ్రి పరదృద్వయీ లాతౌప్ర

భాస్మాద్గుల్మింద్ర గోరపములుగాఁగ

సేవరత్న ఖచితమంశీడన బహుచ్ఛాయా క

దంబంబు శక్రచాపంబుగాఁగ

కుచకుంభచిత్రిత శ గోరోచనాపత్ర
 లతలు పాదామినీలతలుగాఁగ
 గమన లీలోచ్చల శ త్కచభార విచికిల
 నూనముల్ వడగండ్ల శ సొంపుగాఁగ

తే. కాంచి ఘంటా నినాదంబు శ గర్జగాఁగ
 లలనకందర్ప పర్వత శ లక్ష్మీపూలె
 దివిజదై తేయ చాతశోత్సవముగాఁగ
 వాలు జూపుల నమృతంపు శ వానఁగురిసె.

18

సీ. ఆత్మసంజాత రోహిణీలచ్చట వెంపు
 విరహసద్దావాగ్ని శ బురువుకొనియె
 వైరిబాణోన్ముఖత్యంబు నేత్రాపాంగ
 వైశాత శరపరంశవరలఁ దొడరె
 నన్యోన్యలక్ష్మీసకమాహరణప్రీతి
 యావన సంపత్తి శ నావహించె
 సమరభూ జయనముశ్చవ్యలక్ష్మీర్తి సంప్రాప్తి
 వికచహనేందు చంద్రద్రుకలఁగలిసె

తే. నమృతకుంభంబు వై నున్న శ యాశంకుల
 మించు కుచకుంభయుగళంబు శ మీఁద నిలిచె
 నేమిచెప్పుదు నింద్రాసురరేంద్ర ముఖుల
 కాజగన్మోహనాంగి ప్రత్యక్షమైన.

19

సీ. అభినవలీలా సితాం భోరుహంబని
 కమనీయ ధవళశంఖంబనియును
 శృంగారముగ నిండు శ చెంగల్వకచ్చని
 ప్రభమించు కాన్తుభాశభరణమనియుఁ
 బసపు కుంకుమచాయ శ పట్టు పుట్టంబని
 సిరిమించు కనక కారశేయ మనియుఁ
 గ్రోత్రహత్తించిన శ లక్ష్మక రసమని
 కమలరజోమిళ శ ద్దంగయనియుఁ

తే. గామవశ వశయైయున్న శ కామినియని
 విష్ణుకితవవిలాసి నీరవేషమనియుఁ
 దలంచు సమరాసురర్షి సంరతతి పొలంతి
 యైన దైత్యార్జునేని చిహ్నములఁ జూచి,

20

ద్రంబులై హృదయంబును బోధింపం జూచుచుండె నయ్యవనరంబున నా
బింబాధరకు దేవరాజ ఉసుబరాజు నిట్లనిరి. 27

ఉ. ఎక్కడనుండివచ్చితివి శ్రీ మయ్యవి నీకుభనామ వర్ణముల్
నిక్కముచెప్పి వీనులకు శ్రీ నెయ్యమునప్పుము స్వేచ్ఛసానమ్రా
యొక్కని యాలమ్రానుననరంగ ముఖులలోన నీక్రమం
జక్కజనుయ్యెడి నరసింహానంద మాడము నిచ్చు నెన్నడున్. 28

శ. మాయంతకరణంబులు
నీయెడ ననురాగ లీల శ్రీ నిలిచినని యన
న్యాయత్తరాలై చిత్త భ
వాయుభక్తిత్తంబులై సురసానుభూజ్యా. 29

వ. అది పలికిన నాకలికిదిగురాకుఁబోడి వాడి బేరిన నిడువాలుచూపుల నేన
షయిం గలుపరేకులవాన గురియచు పుండనన మధురంబులైన మృదు
వాక్యంబుల నిట్లనియె. 30

శా. ఏనిచ్చానతిన్ చరితుఁ బతితేరఁడెవ్వఁడు నాకొక్కరం
జేనాఁడుగను నృప్తివెట్టె మదిలో శ్రీ నెవ్వఁడు నేవాని బ్ర
హ్మనందంబునఁ దేలువేతెయ్యెనో శ్రీ నానత్తఁడెవ్వఁడు దా
వాని గైకొన, తాండ్రుఁ గయిదోవంజేతు నాపొకలన్. 31

నీ. నానెఱిఁజూచిన శ్రీ ననుచారి యతులైనఁ
చలఁగెను దిక్కల శ్రీ నగులగీర
నా నామవర్ణముల్ శ్రీ వీనులఁ బడెనేని
విజితేంద్రియులకైన శ్రీ వేడ్కనిఁచు
నానృప్తిసోకిన శ్రీ మోదించి నిర్వాణ
మఱులైన నాయొద్ద శ్రీ మరగియుండ
పొందుగా నామైతి శ్రీ జెందిన బ్రహ్మ యో
గీంద్రులకైనను శ్రీ నింపుబుట్టు

తే. చూచిచూడంగ లేరునా శ్రీ సొబగు జనులు
మేలుగలచోట వ రింతు శ్రీ గేలిగతుల
నెవ్వరేలాగు ననుఁగూడ శ్రీ నిచ్చగింతు
రట్లనేనును వారల శ్రీ ననునరింతు. 32

వ. ఇది యన్నదేయ ప్రవర్తనంబు మీరలు దుగ్ధజలనిధిమథించి యమృతంబు
సంపాదించి నహృదయంబునం బంచుకొననేరక విరసించి పోరఁదలంచితిరని
గగనవాణివలన విని మీఁదగువాగునకుం బోరులేకుండ నమృతంబు పంచి
వెట్టదనని వచ్చితి. మీ రెండు దెఱంగులవారికి నమృతంబగునేని యొక్క

పక్షంబున నానేర్చినట్లు పంచిపెట్టిన శాడేని యెంచేనియుం బోయెదనని యను రాగంబు నెఱపి తగవుదోపఁబలికిన నందఱు నే వాక్యంబున నిట్లనిరి. 33

ఉ. వీనులు సంతసిల్లె నరకవింప దళేక్షణ తావకీనశా
చానయమా ధురికా సకల శ సన్నతమాయ్యె భవత్ప్రయోజనం
బీనిపుణత్వ మీజగతి శ నెవ్వరికున్నది మమ్మునున్నదా
ధీనుల నీనురానుకుల శ కేలుము పుణ్యోక్తాత్ సుప్తమౌక్తా. 34

క. అమృతము మాకేటికి నీ
యమృతోశ్శ్రవ్వంబులైన శ యాలాపములున్
మమకారంబును జాలదె
రిమణి నీయాజ్ఞ మా శిరంబుల నిలిపిన్. 35

క. నీమాట కడుగు దాటనగు
నేమెవ్వరమిందు మాకు శ నియమముగాన్
కోమల చరణాబ్జంబులు
భామిని ముట్టుదుమె నీకు శ బ్రత్యక్ష ముండిన్. 36

ప. అని సమయంబు చేసి రప్పడు. 37

మ. అమృతం బేటికిఁ బ్రాణమేమిటికి రాశ్యంబేల యాన్యాభి లా
పములంజెందు సుఖంబులేల మదనోత్సాహోద్భవై తద్వధూ
కమనీయాధర పానసంజనిత సౌఖ్యగిరిబిల్బనం జాలునం
చమృతం బీచ్చిరి దానవుల్ హఠికి మాశ్రమా మోహినీమూర్తికిన్. 38

ఆ. అమృతకుంభమిచ్చి శ రంభోజప్రతాపీ
కాత్మజీవరత్న శ యునకయసుర
లేణలోచనలకు శ నీరాసవస్తువు
గలదె యెట్టిదైన శ గాముకులకు. 39

ప. అట్లు పలికి ప్రముఖులైన రాక్షసులు దయాధర్మ వివాసులు గావునజేతి
కందినఫలం బనుభవింపనేరక యయ్యమృతంబు మా గూర్చియైన హరిచేతి
కిచ్చి యొక్క బంతిఁగూర్చుండి రప్పడు పురందర ప్రముఖ బృందారకులును
దారొక్కవంకయైకూర్చుండి రిట్లు రెండు దెఱంగులవారును రెండుబంతులై
యయ్యింతి తమకమృతంబు వడ్డింపంగుడుచు వేడుకనుండి రంత. 40

చి. అమృతముహస్త పంకజమూనందు వహించి మురారి దేవతా
సమితికి నై జరుపమె ప్రసన్నము సేయుచుఁ జూపెజేతి య
య్యమృతము, దానవాళికిఁ శ నాడుదనంబె ప్రకాశమానమై
యమరగఁజేసి చూపె దరహాసర సామృత మాదరంబునన్. 41

క. కనకాంబర ధ్వజమును

కనకాభరణ ప్రసూన శ్రీ కళికయున్నె యా

వనఫల భరమున నొప్పెన్

వనమాలిని ఉనుజకల్ శ్రీ నలికపోలెన్.

42

వ. ఇవిధంబున దేవతలు తూర్పు మొగంబునుగ బూర్వదేవతలు పడమటి మొగం
బునునై పూంచటం గనకమునీ పాత్రంబులు మెరుంగంగూర్చుండిన నవ్వ
ధూరత్నంబు ప్రహుత్తింబున నమృతకుంభంబును నెత్తుగా వాను హస్తపంక
జంబున ధరించి కనకఉర్వికలిత శత్రీణకదారపొదమై యుత్తరమఖంబై
నిలిచి రెండు బంతులుగలయు వాల్మీకిని మోదగిబలి నగ్రస్థానంబున నున్న
దేవతాచార్యునిని బృహన్నతికి వడ్డించి తదనంతరంబు ఉగ్రతరాంతర విశేషం
బులు నెలిసి యాగంబులం బ్రథమహవిశ్వాగ యోగ్యుండైన యింద్రుండును
జతుర్విధావళంబులును పంచవిశ్వముఖంబులం బరిహరంబుచేసి తొలుతఁజవి
గొన నుద్ధంక్షై న నైశ్వానరుఁడను నకల ధర్మంబులను నాధారభూతుండైన
ధర్మరాజును, బుద్ధుతపో విభనాంబు దేవభావంబు హిందిన పుణ్యజనుం
డును, పద్రుసాధిపతియై శుక్రమృతజనకుండైన వరుణుండును, జగత్స్వామిం
డైన పవమానుండును, నననిధాగార్థీశ్వరుండైన పాలన్యుండును, సఖిలై
శ్వర్య ధుర్యుండైన యీశానుండును మొదలుగాఁగల వసుద్రాశ్వినేయ
ప్రముఖులకు వడ్డించుచు నప్పటప్పటికిం దనయోధ్యారంబు చూపుచు, 43

సీ. అమృతకుంభము త్రెడ్డు శ్రీ నలపూక నొకచేతఁ

బట్టి పయ్యెడకొంగు శ్రీ బాగుపఱచు,

నలవున నిలిచి యొరయ్యనమేని చెమటలు

మందానిలమునకు శ్రీ విందువెట్టు

ఫాలభాగంబునఁ శ్రీ బలుమాటు చెరలాడఁ

గొనగోళ్ల ముంగురుల్ శ్రీ గూడదువ్వు

నవనతయై లీల శ్రీ నమృతంబు వెట్టుచు

నందెలు మొరయించు శ్రీ మందగతుల

తే. దొడ్డపిరుదున వేగంబు శ్రీ దొట్రుపడఁగ

వేగజన్నుల సందునఁ శ్రీ దూఁగ లేక

మరుండు సహచరుండై లోడు శ్రీ మలయుచుండ

నమరకొటికి వడ్డించు శ్రీ నమృతరసము.

44

ఆ. అత్తతలవి చేతులంగడియవికన్న

లనెడుజాడఁ జూపె శ్రీ నబ్బవదన

యమృత మనురకోటి శ కలవక ప్రియ
దివిజవరులమీద శ దృష్టిగఱపి.

సీ. తనకుచగబులుచూడ శ గమపెట్టుచునికి
సన్నపయ్యెనశోంఘ శ జాతివిడుచు
దనయానమాటలు శ వినఁదలంచిమాని
దగిలియొప్పునజాణ శ తి ాడు
దనమనోభావంబు శ నెనయఁగోరిననాని
కలఁతియై దరహాస శ కలనఁజేయు
దన మన్ననోత్సుకతత్వంబు నార మనాని
గనునన్నలోనన శ యనుమఱింపు

తే. నమృతమునకంటె దీపుమై శ నాత్మగోన
నుభవమైనన్యంబులకు లోచనోత్పసనాగ
నాడువారల వెడబూమె శ లాడుఁగొంఠ
యమర కార్యాభిలాషి నాశరాదుంబు.

46

క. మాయా విలసనలీలల
నాయువలి సురారికోటి శ నటుభ్రమయించెన్
దోయజనేత్రుల వలపులు
మాయలుగాకవియునిజమై శ సహిసూహింపన్.

47

తే. అమృతపూరంబుఁ గ్రోలున శ యృమగతితికి
నాత్మకింపైన తృప్తి లేదాయె నపుడు
రమణిమందస్థితామృత శ రసమూగ్రోలు
నసుర సంఘంబునకుఁబోలె శ నవనినాథ.

48

ప. ఇట్లు నడ్డించుచు వచ్చివచ్చి కడపటిబంతియందుఁ దనకీర్తి ప్రతాపంబులుబోలె
వెలుఁగారు చంద్ర సూర్యులకు నమృతంబొనంగి తనరాక కెదురుచూచుచు
వేగిరపడుచున్న క్రవ్యాదులు చెదరకుండ నభిముఖుండై మదనవికారలీలలు
చూపుచుఁ బరాకునఁ దొడివిడం దత్సమీపముననున్న సింహికాసూనునకు
మాయాదేవ భావకలితుండగుటఁ దలంపక యమృతంబువెట్టిన, వాడమృతం
బుపయోగించు సమయంబున నా చంద్ర సూర్యులు వీడమరారి రాహువని
చక్రధరుని కెఱింగించి రప్పడు.

49

చ. సరిగమురారి రాహువును శ జంద్రుఁడు సూర్యుఁడు బల్కుకంటెమున్
హరియునెఱింగి వీనిఁ దెగఁబూర్పుదు నన్నతలంపులోనెతా
నరసినహాసభానున దృశారసహాస నుదర్శనంబు భీ
కరగతివచ్చి వానితలఁ శ గ్రక్కునద్రుంచె నిమేషమాత్రలోన్.

50

- ర. రాహువు తలఁద్రుంచి మహా
త్సాహంబున భ్రమరితిరిగి శ చక్రమవార్యం
బై హరి నిలయమునకు జగ
దాహాకారై కలీల శ సరిగెన్నింటకా. 51
- క. కమలాక్ష ద త్తమగునా
యఃస్మృతను సోకుటయు శస్మృతశ్శ్రేష్ఠై రాహువు మ
త్తమువెలిగె నాటనుండియు
సస్మృత కరార్కులకు నైరరత్నై యుచి బంపెన్. 52
- ఆ. మాయనై నన్నెక్కి శ మలిముననై న నే
మరలునై నఁ బగరమనికె జెట్టిచి
ధర్మచరులఁ బ్రోవఁ శ దగు మహామతులకు
సాక్షి యానొకాడొ శ చక్రధరుడు. 53
- క. బృందావనలకు సస్మృతం
బంధజకు నొనంగి యవుడు శ హరి దన జకదా
సంజకర పురుషరూపము
సందుఁ బ్రకాశించె దివ్యశ్రమగు రూపముతోకా. 54
- వ. వెండియు దేవకార్య నిర్వాహకుండై నారాయణుండు తదవశేష సుధా
కలశంబు సంరక్షింపునుని దేవేంద్రుని చేతికిచ్చి కాన్తుభాధరణ భాసితుం
డును, శ్రీతులసీ విలసితుండును లక్ష్మీనమేతుండునునై విష్వక్సేనాదులు
గొలువ గరుడవాహియై వైకుంఠపురంబునకు విజయంబు చేసెనప్పుడు. 55
- ఉ. అంతయుఁజూచి నివ్వెఱగుసనంది బలిప్రముఖుల్ నిశాచరుల్
కింతునిరిమ్మవాసి మదిరకంపము నొందుమఁ గాలహీనులై
చింతయు వంతయుంగనలు శ జిక్కురు ఎక్కురు సేయలేచి రు
ద్ధాంత సముద్రఘోషమునఁ శ దాకిరి వాసవదివ్య ముఖ్యులకా. 56
- ◆◆◆ దేవతలకు రాక్షసులకుఁ గలహమవుట, దేవతలు జయమును బొందుట. ◆◆◆—
- మ. అమరేంద్రుండును నుగ్రుండై శిఖియహూశద్వాశాధిప శ్రేణితో
సమరోత్సాహ రసప్రసన్నముఖు¹డై శ సైన్యంబుమున్నాడి రు
ద్ధమదోర్బంధిత మండలాల్లిఘన కోశదండాస్త్ర సన్నాహసం
ధ్రనుమొప్పక దరుమంగ పీగఁబాడిచెకా శ రాత్రిం చరప్రహమున్. 57

క. కార్యంబు చెడినకతమున

వీర్యాధి కులయ్యుడనుజ శ వీరులు మదిలో

... ..
... ..

58

శా. ... ..
... ..

గారామూర సుధాఘటంబుఁగొని లోకంబుల్ బ్రశంసింపఁగా
ధీరుండై యమరావతీపురికి నర్థింపఁజొచ్చెదంతివై.

59

మ. దురహంకార మహానలార్చియగు నా శ దుర్వాసుశాపంబునఁ
శరధిబద్ధ సురేంద్రలక్ష్మీదిరుగఁ శ సాధించి దైత్యేంద్రుల
నర్మరలంబెట్టి సుధాఘటంబుఁ గొనియెక శ రక్షించెదేవావళిక
సరిలేరింక నిజాశితావన సుహృత్సంరక్షకుఁ డైవముల్.

60

న. అని జగంబులు గొనియాడుచుండె నా వృత్తాంతంబంతయు నెఱింగి కలహ
ప్రియుండగు నారదమహామునీంద్రుండు తత్ప్రకారంబు శంభునకు విన్నవించి
వెఱగుపఱతునని గగన ఘంటాపదంబునంజని.

61

—◆◆◆ విష్ణుని మోహినీ రూపకథను శివునితోఁ నారదుఁడు చెప్పఁజేపుట. ◆◆◆—

ఉ. కాంచన గర్భనందనుఁడు శ గాంచె విలంబపయోదగర్జితో
దంచిత రత్నశృంగ కృత శ తాండవమత్త శిఖండి సాంద్రముక
చంచలగాంగ భంగ పరీవంగపయోధి నివంగదేహ రు
గ్వంచిత పూర్ణ చంద్రము నకల్మషతారధరాధరేంద్రమున్.

62

సీ. పార్వతీ శంభుదంపతులకేళీ సాధ

మమర కన్యకల క్రీడాచలంబు

కనకనగస్వామి శ కెనయైన చెలికాడు

భూకామినీ శిరోశభూషణుండు

జలజ జాండాధార శ సంభృత స్తంభంబు

దశకంధరునిచేతి శ తమ్మిబంతి

గగన గంగా పతాకామణి దండంబు

పుష్కరశ్రీదేవి శ పుష్పగద్దె

తే. కీర్తనలు సేయఁదగు భాస్వరవర్తమాన
మందవవమాన చలగరున్నధుప లీన
పినుత కల్పద్రుమవితాన శ వికచసూన
వాననా శ్రీధరంబు కైరలాన ధరము.

63

ఉ. రావణబాహు దండముల శ్రీ వ్రయ్యలువాసినరాలు రేకుల¹
 కై విలసిల్లఁగోణముల శ్రీ యందు వెలింగెడు నిందనీ²లరే
 ఖా విభవంబు శుష్కమృదులగా రజతాచల రాజమొప్పు ధా
 త్రివనితాలలాను కరిరీపిరికేళి సితాంబుజచ్చవిక.

చ. భుజబలీల నారజ తరభూవరకూటుము లన్పుగేంద్రముల్
 గజములఁ బట్టఁగొన్న భుజాశంకచూనకా వడిఁగాలుజారి య
 క్కజముగ గండకైలము శ్రీ వై వది తొల్లఁగఁజూని బట్టివా
 యుజనముతోడఁదూలు రరభోత్కర ల గగనాంగణంబునన్.

65

ను. కుంకాగ్రంబులఁ గేసకుల్ కరులవీరకంబ్బుతో బుట్టు త
 త్పుగవల్లలోడ్డికలకా ప్రసన్నులు చూసవఁజూరకైలంబు దు
 ట్టు నిర్భోవచ నొలది నిగ్రం ఖా జాగ్రన్మార సింహాదయో
 త్కటహంః కి య్యవూని సభాస్తంభంబు చందంబునన్.

66

చ. ఘటఘటఁదాటు నభ్రసది శ్రీ కాలువ లున్నచంద్రమశ్శిలా
 తలచునఁ బడఁజెల్లెగయు శ్రీ తర్కణమంజులి గుంటకట్టమై
 యలచడు వెండికొండఁ గొలుకవై వసియించిన చంద్రమాళికా
 జెలువలరంగమీఁద విరచించిన ముత్య మేలుకట్టనన్.

67

సీ. కుండలీకృత భోగరమంశి తోన్పల్లవ
 దారమైయున్న శ్రీహాహిమ
 ప్రతికృష్టపత్ర విశ్రాంతమైదు కళలు
 ద్వాననుండొక ప్రోవురజేసి
 అనమాతృలావణ్య శ్రీ రసము జాలుచ
 యర్విధరం బగురమన్న సము
 యల్లనాఁడురులింగమై మిన్నుగాడిన
 శాంభుపాద్యల రుచిరస్తంభమిదియె

తే. యనుచు శతకోటిచంద్ర చంద్రచాటపంబు
 తళుకు నిగనిగహళల శ్రీ దశకుంభాంబు
 జూడ నొప్పుదు సమ్మహాక్షోణిధరమం
 బద్ధసంభవ భద్రుడెక్కె శ్రీ బ్రహ్మద మనఁగ.

68

వ. ఇట్లు గన్నులపండువైన యష్టాంశికొండ సథిగోహించి తదగ్రతృశిఖరా
 భోగంబునఁ గనకమణిమయ ప్రాకార నోపుర పాధనీధికాబద్ధ గోరణ కైజ
 యంతీ విరాజితంబును, సతతవికసిత సుగభి సురతకుకుసుమ వినవవిసృమర
 పరిమళ మిళిత తరువవన సహచరముఖు సుధుకర నికర మృదునినద మృద

యంగమంబును, బ్రతిగృహ గర్భనిర్భర ప్రతిశబ్ద బద్ధానద్ధ ఘమఘమ
ధ్వనమానితంబును, బలినమయ సమాందోళిత కనకఘంటా ఘణత్కార
మనోహరంబును, బ్రాహ్మదగోపుర పుగోభాగ ప్రతిష్ఠిత వృషభధ్వజంబును,
గనకకలధౌత దండనండితా ఖండమాణిక్య దీపమాలికా ప్రకాశితాంతర్గత
హంబును, బంచాక్షరీప్రముఖ పాశుపతజపధ్యాన పారాయణంబును, బ్రమథ
గణ మహితముక్తి మంటప సహస్రంబును, సందికేశ్వర దండనాయక సభా
సీన పురందర ప్రభృతి నిఖిలదేవతాముని మండల మండితంబును, బ్రతిద్వార
ద్వారపాలకరకలిత కనకవేత్రలతాశత దురవలోకితంబును, పై జగదేక
పూజ్యంబైన శివాలయంబు ప్రవేశించి తదభ్యంతరంబున.

69

సీ. గంగాకణాకీర్ణ శ ఘనమాళితోడఁ బు

మృత కల్పకములీల శ బెరయువానిఁ

గంధహాలాహల శ కచ్చరచ్చవితోడ

నుదిలిపూర్ణమృగాంకు శ నొరయువాని

సామ్రాజ్యేన శ చూడామణిశ్రీల

తోడ సహస్రాంకు శ దొరయువానిఁ

గరుణార సోర్నికా శ గాంభీర్యములతోడ

నుదధిరాయని భంగి శ నున్నవానిఁ

తే. గామకళయెడ్డదిక్కునఁ శ గడలుకొనఁగ

బ్రహ్మతేజంబు కుడివంకఁ శ బ్రజ్వరిల్ల

యోగసింహాసనంబున శ నున్నవాని

శివునిదర్శించె చునుకుల శ శ్రేష్ఠుడవుడు.

70

వ. ఇట్లు దర్శించి జనుజయేతివచన పురస్కరంబుగాఁ బ్రదక్షిణంబుచేసి బహు
ప్రకారంబులం బ్రస్తుతించినం గరుణించి కాలకూట హరణానంతర సముద్ర
మథనకథా ప్రసంగంబు వినఁ జిత్తగించి విరించినంభవునకు శ్రీకంఠం డిట్లు
నియె.

71

తే. ఉదధి మధియించువేళ నీరవున్నవాడ

వే కదా కాలకూటంబు శ వెనుకనందు

సంయమిత్వర యేమేమి శ సంభవించె

నెవ్వరేమేమిగైకొని శ రెఱుంగఁ జెప్పుమ.

72

క. అని విషకంధరుఁ డడిగిన

విసిహర్షావేశ మొనవ శ వినయాంజలియై

మునివిన్నవించె నప్పుడు

తనమూచిన యంతవట్టు శ దత్తరమతితోన్.

73

- చ. గగనముమోచి బాడబళిభానిచయంబుఁ దృణీకరించి క్రొం
బొగలు దిశావకాశములఁ శ్రీ బొంగ నభంగవిహగ్నియుగ్రమై
జగములు మ్రొంగఁజూచినఁ బ్రసన్నుడవై యుపసంహరించి దే
వగణముఁగాచి దేవరపు శ్రీ వచ్చినపిమ్మట నాపయోనిధిన్. 74
- మ. తరుచందోర్వఁగఁ బుట్టె కాస్తుభము చింతితాత్మమున్ గల్పభూ
మిరుహైరావః లేఖనాజులును లక్షీనాకవేశ్యా సుధా
కరబృందావసనుల్ సుధారసము లోకకళ్యాణిగావాని శ్రీ
హరిదాఁ గొన్నిహరించి తక్కినవి దిశవ్య శ్రేణికిచ్చెన్ గృహన్. 75
- శా. ఆకర్ణింపుము దేవయొక్కటి త్రిలోకేశ్వర్య కృత్యంబు నా
కాకోద్వేషులు మున్ సుధాఘటము గరవోద్రిక్తులై బల్కి దా
రే కై కొన్నసురాళి విన్నవలు యూహింపంగఁ గంజాక్షియై
యాకంజాక్షుడు గ్రమ్మరంగొనియె దైత్యశ్రేణిచే లీలమై. 76
- క. కొనితన త్రిభువన మోహన
వనితాలీలావిలాస శ్రీ వైఖరిచేతన్
దనుజులకు నిడకయమృతం
బనిమిఘలకు నొసఁగఁ జవ్వె శ్రీ యూర్యా రమణా. 77
- క. ఆహరిలీలా మాయా
మోహినియై మరులుగొలుప శ్రీ ముల్లోకములున్
మోహించె ననుకపీరుల
మోహంధులఁ జెప్పకేల శ్రీ మురజిన్నితా. 78
- సీ. అప్పరన్ స్త్రీలు ప్రీడానములై తమ
మించు విభ్రమము నింకదించుకొనిరి
యందజనాయల్ల శ్రీ కార్తులఁ గావించు
వెడవిలుకాడును శ్రీ వెణ్ణియయ్యె
సూర్యరేతస్కులై శ్రీ యుండు తాపనులకు
నధర రేతస్కందశమయ్యె నపుడు
తనువెత్తి పంచభూతగబులు సైతము
విరహభావంబున శ్రీ విహ్వలించె
- తే. పద్మసంభవముఁబులు విశ్రాంతులై రి
మొదల నసురాధిపతులతి శ్రీ మూఢజనులఁ
జెప్పఁగానేలలోకముల్ శ్రీ చిక్కువడియె
విష్ణుమాయావిలాసిని శ్రీ విలసనమున. 79

ఎన్నడు విన్నది కన్నది

యెన్నిన యదిగాదు నువ్వెర యేయుగములన

వెన్నుని మాయాస్త్రీత్వము

పన్నగధర పొగడదరమెర బ్రహ్మాదులకుకా.

80

అని సర్వమోహనాకృతంబైన విష్ణునూయాచరితంబు విన్నవించిన విని
శివుండు వెఱగుపడి నారదు మొగంబుచూచి చిరునవ్వునవ్వి నాసికావివ్యస్త
హస్తాంగుళి పల్లవుండై తలయూచి యెంత మృషిబలికె నీమునీశ్వరుండనుచు
బ్రయికాంత నవలోకించి.

81

క. హరియీ భువనత్రయమును

దరుణీలీలా మనోజ్ఞతలఁ గడుమోహ

తురముగఁజేసెనటే యా

సరసతవే జూడకేల ర సమ్మతి పడుదున్.

82

క. వైకుంఠంబునకుం జని

శ్రీకాంతుని కపటనుందరీ విలసనమా

లోకించి వత్తునిపుడయ

నాకులమతి తోడనుండు ర మంబుజనేత్రీ.

83

వ. అని ముక్కుంటి పలికిన మందస్మితం బొనరించి యంబికా మహాదేవి
యిట్లనియె.

84

పార్వతి శివుని నివారించుట.

క. దేవరపు మిక్కిలియుఁగాం

తావినశాత్కుండవు మనసు ర ధైర్యము చలనం

బై వచ్చెనేని మఱియు

భావింపఁగ సర్వభూప్రపంచంబెల్లన్.

85

చ. జగములుమూఁడు నాతని వశంబుననున్నవి మాయఁజిక్కి యీ

జగతి ప్రధానదైత్య సురసంయములుం గమలాసనుండు నా

దిగఁగలవారలెల్ల వికృతతం బడుచుండ్రు తదీయలీలనె

మగునొనుమీ మహాత్మా జలజాక్షునిచేత భవత్ప్రతాపమున్.

86

తలఁపు ధైర్యంబు పదిలంబు ర గలిగెనేని

గట్టిగాఁగామునకు బొమ్మగట్టితేని

సమ్మిపొమ్మని నగుచునానగజ పలికె

హరుఁడు నవ్వుడు నాయంతి ర కనియెమఱియు.

87

తే సర్వమోహాంధమైన యీ ర జగముఁజక్రి

మాయఁగొల్పుట యిదియెంత ర మహిమఁజెపును

భూమి శిశువుల భ్రమయించు శ బూమెకాండ

చేతి నార్యుడు భ్రమయునే శ చి త్తవీధి.

88

ఉ. నాయవియంద్రియంబులు : మనం బెటుపోయిన నానిసంగితిక

బోయెడు వాడఁగాను నినురబోటుల లోకవిహరలీలకై

పాయక యుంటగాక మరుగారికి లోబడి యే ! మృగామీ ! నే

డియ్యెడ నాజితేంద్రియత శ యెల్లను జూచెదు నిశ్చయంబుగఁ.

89

ప. అని ఐలికిన హరుని యుద్యోగంబు నిశ్చయంబునేనుంగోరి నారదుం

నియె.

90

—◆◆◆ శివుని నారదుడు తిరిగి పురికొల్పి రోషమెక్కించుట. —◆◆◆

తే. ఆ మనోహరకామినీ శ హానభావ

విలసనంబును జూచిన శ వెఱ్ఱియెత్తి

దేవ భ్రమని తరుగుదువు శ దీనవృత్తి

నింక పదివేలమాటల శ నేలచెప్ప.

91

ప. అనినం గనలి యతనివచనంబు నిరాకరించి తన మహానుభావత్వంబు ప్రక

టించి యీశ్వరుండు ప్రమథగణములతో నిట్లనియె.

92

—◆◆◆ శివుడు మిక్కిలి రోషముచే విష్ణుమాతను లోబడవని పఠమాడుట. —◆◆◆

ఉ. సిద్ధమతిక జితేంద్రియతః శ జెందితి దుర్విషయాభిలాషనం

బద్ధుడఁగాక దుష్కృతిని శ భావజుఁగెల్చినవాడ సత్తపో

వృద్ధ మనోవికాస మొదగవించు చిదంశమ, నిట్టినాకు దు

ర్బద్ధులకామినీజనుల శ పోకలచిత్తము సంభ్రమించునే.

93

క. నావుడు దద్దవచనంబులు

భావించి విరించి సుతుని శ భాషణములు సం

భావింపక ప్రమథులు గిరి

జావల్లభులొడవనిరి శ సందడిపడుచుకా.

94

ఉ. దేవరముందటం గపటరీధియుతుండైన సరోజకేత్రు నూ

యావికృతుల్ సురాసురులశయందు బలెంబ్రనరింప నేర్పునే

భూవలయంబు దిక్కులు నశ్నోగతియుం గబల్చిను సంధకా

రావృతు లేమియకాఁ జెప్పును శ యర్కుని ముందర నిందు శేఖరా.

95

క. మిము నేక్కడ భ్రమయించెడు

నుము భ్రమయించిన నెచాలు శ మాయాతరుణీ

క్రమదుర్వికారముల నా

కమలాక్షుండు వెక్కువలుకతోగా నేమిటికి.

96

వ. అనిన మందహాసంబెసంగు నుందరాన్యంబుతో నారి నవతోకించి.

97

క. ఇప్పుడు మనకీపంతము

చెప్పంగ నేమిటికి నతని శ చేడియరూపం

బొప్పారం జూచిభ్రమయని

యప్పుడుగా యనుచులేచె శ నభవుండంతన్.

98

క. హరుడా వైకుంఠమునకు

నరిగెడు సంభ్రమము హృద్యమై నారదునిక

బరితుష్టాత్ముని జేసెను

నురదుందుభి నినద మెసంగ శ నురపథవీధిక.

99

సీ. భర్తనూత్రంబున శ బదిలంబుగాంగ ఘ

నవ్యాఘ్రు నాగాజీనములుగట్టి

మంత్రపవిత్ర నిర్మలభూతి సర్వాంగ

కముల సాంద్రంబుగా శ గలయ సలది

తరళజహ్వ¹భీల శ దర్శింకరస్వామి

నలమ్రాక పేరుగా శ నలవరించి

పటుజటా జూటాగ్రభాగంబువై జంద్ర

ఖండంబు వెడవువ్వరగాంగదోషి

తే. దర్పకుని దిన్నదహననేత్రంపు దీపు

లిరియంగప్పిన రెప్పలరయెడల నిగుడ

దివ్య యోగీంద్రమూర్తియై శ దివ్యతేజ

మెసంగ రూపంబుగై కొనె శ నీశ్వరుండు.

100

క. ఆపాద ఫాలభస్మో

ద్వీపితుండై నిర్వికల్ప శ తేజోమహిమక

బ్రాపించి యోగవిద్యా

రూపంబిదియనంగ నవుడు శ రుద్రుండు పొలిచె.

101

వ. ఇట్లు నిర్వికారంబగు రూపంబుదాల్చి నిజపంచాక్షరీ మంత్ర విద్యాబలంబున

• దుర్విషయ కలుషేంద్రియ మహాభుజంగంబులకు వాక్పట్టుగట్టి పంచభాణుని

విరుదు వెండేరంబువెట్టి చిత్తంబు నుత్తమయోగంబునకు దగులువెట్టి దృఢ

నిశ్చయంబున.

102

- క. హిమగిరిజా సహితుండై
హిమకరశేఖరుడు చనియె శ్రీ వృషభేంద్రమహా
ద్యమలీలాగతి విచల
ద్విమలశ్రుతికుండలాంతు శ్రీ విభ్రమశేఖర. 103
- క. ప్రేరకుండై ముందరనా
నారదముని వల్లభుండు శ్రీ నమనంగఁ బ్రచుభుల్
చేరి యిరుగడల సేవా
పారీణతఁజనిరి విజిత శ్రీ భావముతోడన్. 104
- శా. చూడఁబోయిరి పావకేందు రవిలేఖల్ బ్రహ్మవిద్యాధికుల్
ప్రిడఁపొన్న కటీకమండలులు నిరర్విష్ణుత్వమౌగిల్ పరి
ప్రాడీశుల్ విజితేంద్రియుల్ శివునిభాస్వస్థ్యమాన్ వైష్ణవ
క్రీడామానుయు నెట్లులయ్యెడి నొత్తర్కింపంగ నంచున్వడిన్. 105
- క. హరిమాయా చాతుర్యము
హరుడే క్రియఁదెలియఁగలఁడో శ్రీ యరయుదమనుచున్
నురలున్ నలుగడ నడచిరి
పారిఁబారి వె కుంత నగరరమనకుం బ్రీతిన్. 106
- ప. ఇట్లు చనుచునందు గొందఱు దివ్యపురుషులు విష్ణుమాయా పరీక్షేచ్ఛుండై
యొగువిరూపాక్షుని యక్షిణతేజోరూపంబు గనుంగొని తమలోన. 107
- శా. కుంతీభాత దురింద్రియాగ్రహుడు చరతుఃపీత పుష్పాయుధో
త్కంఠం డుగ్రవిలోచనుండు ఘనయోగధన్యన చిన్నూర్తి శ్రీ
కంఠండ్లట్టి మహాత్మునిం భ్రమలఁజిక్కంబెట్లు నెట్లెవ వై
కుంఠం డెవ్వరి మోసపుచ్చఁజొకనల్ శ్రీ త్కుడైకమాయాగతిన్. 108
- ప. అని వితర్కించిరంత నమ్మిందట. 109
- శా. భోశంఖ మృదంగనాదములు ప్రసన్నితాంబరాభాగ భా
గ్గిరోద్య ద్విహగేంద్రకేతనము ప్రీతికాజేసి చతుఃశ్ర పౌ
హరశ్రోత్ర విలోకనంబులకు లోకానందకండైక ల
క్ష్మీరమ్యాచ్యుత రాజధాని కెదుటఁ శ్రీ జేరంగరా దవ్వలన్. 110
- ఉ. మేలిమి ధూపధూపములు శ్రీ మించి నుధుప్రతలీలఁగ్రాల ను
త్తాల నువర్ణ కేతన విరతానదశంబులఁ ¹దెల్లదీవివైఁ
బోలఁగమెట్టి చెంగలువరపోల్కి ముదంబునఁదేల్చె రత్న శ్రీ
ఖాలితాంతు గోపురము శ్రీ కంజదళాక్షు పురంబు శంభునిన్. 111

ఆతత పుణ్యోపేతము

శ్వేతద్వీపము తదగ్రసీమన్ బరిశీ

భూతాబ్ధిపురము లోక

ఖ్యాతంబదివేతె పొగడఁగగా నేమిటికిన్.

112

తే నెఱిఁజతుర్విధ పురుషార్థ ర నిధులు మిన్ను

ముట్టియున్నట్టు లొప్పు నరప్పట్టణమున

గుఱుతుమిఱుఁ జతుర్ద్వార ర గోపురములు

వికచమణిమయ నై జయంతికలతోడ.

113

చ. అమలిన హరిహాటకమరయంబును సగ్రనరోజ రాగకుం

భములును నై నమేడలఁ బ్రభాకరబింబము దోచి తన్నహా

ద్యమరుచి పుంజముల్ మెఱుగుతండము లీనఁగ భానుకోటి తే

జమున వెలుంగునప్పుర మరజనము ఖేచరదుర్నిరీక్ష్యమై.

114

చ. స్ఫటికమణి ప్రభావటల ర భాసురగోపుర శృంగకోటి నం

ఘటనగ నేడు కోటలునుగొక పడంపడి విశ్వకర్మ యు

త్కటమతిఁ బెట్టుకోటయనఁగఁ గనుపండువు నేయు రాకలం

జటుల సుధాబ్ధిభంగము లనంఖ్యము లాపురిచుట్టుఁ దూలుచున్.

115

చ. వలయిత రత్నవప్రము సురవర్ణశిరోగృహ రాజసంచయో

జ్వలితమునై న యుష్పరము ర సాగరమధ్య తటంబునందు ని

ర్మల పరివేష చక్రరుచి ర మండన మండిత చంద్రభాను మం

డల¹ ప్రతిబింబమోయనఁగనం గడునొప్పుఁ ద్రిలోకపర్వమై.

116

ఉ. సింగపు మోములుంగలుగు ర చిత్తరురూపము లప్పువోత్తమో

త్తుంగ సువర్ణ హర్షాస్యములఁ ర దోరములై యటవేల్పుపేటి నీ

టంగడు బింబితంబులగుటన్ గని నీళ్లకుఁ దెచ్చి యభ్రమా

తంగము భీతిమాన్పుడురు ర తచ్చలితా చలితప్రవాహులై.

117

చ. పననిధి వీచికోచ్చలిత ర వారికణంబులు నా పురంబులో

ఘనతరహర్షాస్యకేతువుల ర గాడ్పులఁ దూలుచురాలు సభ్రవా

హిని జలబిందువుల్ చదలనింపగు దన్నిధునోత్సవంబునన్

జనసురగా మరాంగనలు చేరల్లెడు సేనలనంగ వెన్నెలన్.

118

చ. హరియెదుటన్ బురేందీర నటాంగనయై యలరించు మస్తాభా

సురకనకాగ్ర దండపరిశోభిత పూర్ణఘటాలిప్రా లఁ ద

ద్గురు గృహరాజసాధమణి ర కుంభపథంబున నూర్ధ్వలోకముల్

గరము వెలుంగు దిక్కులఁబోగ డ్డకునెక్కి విచిత్రవైఖరిన్.

119

మ. హరినీతేందు శిలాభిరామమగుచున్ శ హర్ష్యంబొకండగ్రభా
స్వరమాణిక్యకుటుంబుఁ గేతనఁజేటి శ సంపత్తియుంగల్గి య
పురి వామాంగముఁ దామ్రజాటము మహాశభాంగంబు హారంబునుం
గర మొప్పారెను నానదాశివునిరేఖన్ బొల్పునత్కున్నతిన్. 120

చ. నవ నలినప్రియోర్ధ్వకిరణ ప్రతిఱుల్ పురివెండి మేడలం
బ్రవిమలరాగ పల్లవవిభాసిమలై లతలట్లు సాగఁగాఁ
బవడఁపుఁదేగె లెక్కడికిఁ శ బ్రాకెమనంచుఁ దదగ్రసంచర
ద్యువతులుబట్టి చేదగులరకుండఁగ నవుడు రద్భుతంబునన్. 121

చ. త్రిఫగయే చతుష్పథగ శ దేవతరంగిణి చూడుఁడుచురే
యిపుఁజెఱుప్పథాగ్రమున శ నిందుఁడు నిల్చిన నాల్గుపీఠులుం
జవలతరస్ఫురత్కినక శ సాధ పరంపరలన్ సుధాకరా
తపరసపూరముల్ నిగుడఁ శ డద్దయుఁజూతురు పౌరబాలికల్. 122

మ. హరిసాధాగ్ర సుదర్శనార కలితరైచై చిత్రపల్లాకృతిన్
సురుఁగన్ వ్రేలుచుఁగేతనాంబరము ప్రేరల్పున్నాడు రాహుగ్రహఁ
ద్ధురమూర్ధం బటఁద్రుంచి వైచునెడ నెంతదుంబోక రక్తాంకమై
పరిభాసిల్లు తనీయభోగలతయన్ శ భావంబునం దత్పురిన్. 123

చ. బహుకుసుమోపహారములఁ శ బ్రస్ఫుటహాక్తిక రంగవల్లున్
బ్రహిత విచిత్రతోరణ పరంపరలన్ శశికాంత వేదులన్
రహిఁబచించు నప్పురవరంబు పథంబులు శ్రీకరంబులై
సహజమై శ్రీనివాసములు శ సంసృతమున్ నదలం క్రియాశీతుల్. 124

శా. కేళీసాధము గేలిడోలికయునుం శ గేలీవన శ్రేణియుం
గేలీలైలము గేలీద్విరీకయునుం శ గేలీమరాళంబులున్
బోలన్ లేని గృహంబులే దొకటియుం శ బూఁబొండ్లు ప్రాణేశులన్
శ్రీలక్ష్మీ హరిమూర్తిభేదములు వర్ణింపంగ నింకేటికిన్. 125

మ. బలభిన్నీలమణి వ్రతానకృత సోరసానంబునం బద్మరా
గలనత్కంధర మందిరంబులు గళరత్నల్పద్రు పుష్పావళీ
కలితస్వర్గ విశాలసానువులు నై శ కన్పట్టు క్షీడాద్రులన్
లలనల్ మేఘవియక్త చంచలలీరలం బొల్తురవ్వీటిలోన్. 126

ఉ. రాకొమరుండు మన్నఘండు శ రాజన మొప్పగ నప్పురంబులఁ
నేకధనుర్ధరుం డగుచు శ నెమ్మెలుచూపు గుణిక్యతాళి లీ
లాకల ఝంకృతుల్ నుదత్తరలం బతులంగడునొంచు నమ్మహా
భీకరమాని వైరికతి శ భీకరభంగి చెలంగఁ జేయుచున్. 127

- మ. హరినాభీనవ పుండరీకమకరం శ దాసారముక్త గ్రోలి త
ద్వరకర్పూర మయోరు సాధనుమనో శ వాతాయన ద్వారసం
చరణక్రీడ లోనర్పుచుం దిగుచు నిశ్చాభంగ సంగీతను
స్వరభంగీతతి మందమారుతము పరజ్ఞంగ్రమ్మర్కః డత్పురిన్. 128
- సీ. పాలమున్నీటి లోశచలనెంత దవ్వైన
జానుదఘ్నుంబుగా శ సంచరించుఁ
దివుటఁ దొండముసాచి శ దిక్కరిణి శ్రేణి
చరమాంస దేశముల్ శ సంస్పృశించుఁ
గైలాసమేరు శృంగముల నప్రక్రీడఁ
గొమ్ముల నలపూకఁ శ గూలఁద్రోచు,
నమదఘ్నింకారని శ స్వనములఁ జక్రవా
ళాచల గుహల సింహములఁ గలఁచు
- తే. నమదరక్షోధినాథ వక్షఃకవాల
పాటనోద్దండ తరచండ శ బలభరమునఁ
బ్రకటకట దానపాన శ్రీభ్రమ దళింద్ర
గానముల నొప్పనప్పరి శ కరివరములు. 129
- ఉ. రూపముతోడి గాడ్పులు గర్రుత్తులులేని ఖగంబు లశ్వలీ
లాపరినర్త నోల్లసిత శ లాసిక వర్ణము శౌర్యవాధివీ
చీపటలంబు నాఁగవల శ సిలుచునుండు మనోజవంబుతోఁ
నాపురివాజిరాజి హరిదశ్వని యశ్వములన్న నవ్వుచున్. 130
- ఉ. భూరిబలోగ్ర హేమకశిశువు ప్రముఖానురులం జయించి య
వీరులబొమ్మ పెండ్లమున శ వ్రేలఁగ నంఘుల దిగ్విలీన ని
స్సార విరోధులై సుభటసంరక్షకు మోహన చక్రలాంఛనో
దారభుజా కలిలాపులయి శ తత్పురిఁ గాల్వరువైల్తు రిమ్మలన్. 131
- చ. పరభృతచంచు సంచలిత శ పల్లవముక్త మధులోల బంధరో
త్కరగత సూనముక్త శుకముఖ ప్రవిభిన్నఫలంబుఁ గేలిసం
చరదబలా ప్రియప్రసవ శ నద్గమునై నో కలర్తుయుక్తమై
పురివన వైభవంబలరు భూరిమనోహర సారభస్మితిన్. 132
- చ. రసికవధూవరుల్ కనకరత్న విభూషణ విభ్రమంబువై
• విసికిపరిత్యజించి వెడలిల్తుని కన్నులపండువైన సొం
పెసఁగఁగఁ బువ్వసాము ధరియించి పరస్పరరూప దర్శనో
ల్లసిత పునఃపునస్సరతీలం పట్టులై నుఖయింతురాపురిన్. 133

- చ. నిరతము నిర్దలామృతము శ నిండితలంకు కొలంకులంతరాం
తరములనుండ వేల్పుగను శ దమ్ములకుం బ్రయమాచరించుచున్
బరిధుదనర్పుఁ దన్నగర శ పంకజవాసకటీ స్థలంబునం
గరము వెలుంగు వజ్రఫలశంబుల మేఖలలీలఁ గ్రాలుచున్. 134
- మ. పరమబ్రహ్మయు విష్ణుఁడీజగము లుత్తాదించి తద్రక్షకై
పురుషాకారముఁ దాల్చునాఁడు సిరితోభోగింప నీదుగ్ధసా
గరమధ్యంబున సర్వమోహనముగాఁ శ గల్పించివఁ డమ్మహా
పురివై కుంతము దానియొప్పు పొగడన్ శ భోగీంద్రుఁడున్ జాలునే. 135
- వ. ఇవిధంబున నపరిమితైశ్వర్య రేఖాలంకృతంబైన యావై కుంత దివ్యనగరం
బట్టుఁజేర్చిచనుండు లోచన పర్వంబుగాఁ జూచి సంతసంబునం బ్రవేశించి
రాజమార్గంబునం జనునప్పుడు. 136

—◆◆◆ శివుఁడు నైకుంతమలోఁ బ్రవేశించుట. ◆◆◆—

- తే. లోరణాం భోజమకరింద శ భారనర్ఫున్
మొనఁగి మధుకర¹ మధురర శ ప్రాక్షిఁగుశల
మడిగిబాంధవ సంభావ శ నానుకూల
యయ్యెఁబురలక్ష్మి పార్వతీ శ హరుల కపుడు. 137
- తే. హరుని తమదీప్తిచే నీలహర్ష్య చంద్ర
కాంత పాపాణముల జలకణములురుల
నాడఁ బ్రోది నెమళ్లుకే శ కారవములఁ
గనకనూపుర ఘశేఘళాత్కార మొనఁగ. 138
- సీ. మృగమదా లేపము శ మెఱయు వేదికనద్రది
కూలభాగంబని శ కొమ్మొజిమ్ము
మరకత సౌధకోశమల రుచులకుఁ దృణ
ప్రీతిమొనందంద శ మూతిఁజూచు
నాపణరత్న దిశ్యచ్ఛాయ నిర్భరా
కృతియైన నుఱకలంఘింపఁ జూచుఁ
దననీడ మణిభిత్తిఁ శ గని ప్రతిపకకుద్ధ
దాశంకఁగనలి² ఘుర్లునుఁచుఁ దిరుగు
తే. వెండితేగడున నినిచిన శ వీధులందు
తాండవము చూపునూపుర శ ధ్వనులతోడఁ

1. ఆ. పా. మొనగి మధుకర మధురోక్షిఁ గుశలమడిగి, బాంధవాయత్త సంభావనాను
కూలమయ్యె. ప్రా. పా. మధుకర మధుకరవ్యోక్షి 2. ఆ. పా. గుర్రనుచు 3. ప్రా. పా. తెగ
డుననిలిచిన అ. పా. తగ్గునని నిలిచిన.

పసిడి మువ్వలవేరు జొంపంబు మెఱయ
నందికేశ్వరుఁ డీశ్వరానందలీల.

139

సీ. ముత్తైపుఁ జెఱంగుల ర చిత్తంబు నిండించుఁ
గనకాం శుకంబుల ర కట్టుననరఁ
బసపు కుంకుమచాయ ర నెనఁగు కుచంబుల
మందార పుష్పదాశుములు వ్రేల
నెలవంక తిరుణాము ర గలనెన్ను దుళ్లఁ గెం
పులచుక్క బొట్టులు ర చెలువు మీఱఁ
దాటంకవజ్రాం శుభాశభశ్యంబుతోఁ
జెక్కులచిటు నవ్వు ర చెంగలెంప

తే. శంఖచక్రాంక భుజలతల్ ర చారుముఖులు
పురపురంధ్రులు సంభ్రమంబునను వచ్చి
నిలయచత్వర వేదుల ర నిలిచి చూచి
రద్రిజాశంకరులను నెఱయ్యంబు తోఁజి.

140

సీ. శుకముఖోదితము క్తి ర సూచకభాగవ . .
తవిధేయులై న భాగవతవరులు
నుపనిషచ్చాస్త్ర సకముత్కృష్ట గీతార్థ
గరిమ శోధించు భాగవతవరులు
ధృతివిశిష్టా ద్వైతరసుత వైష్ణవాచార
గతి నివేదించు భాగవతవరులు
సావర్ణిము క్తి లరక్షణము వచించు నా
గమయు క్తి మెచ్చు భాగవతవరులు

తే. నింటిముంగిళ్ల నగరులనెనసి యున్న
యాసనంబులపై లేచి ర యచటనచటఁ
దమకు సముచిత సంభావనములు నేయ
నద్రిజయు నీశ్వరుండను ర సరిగియరిగి.

141

వ. అంతఃగొంతదవ్వనం బురమధ్యంబున ననేకశోటి సూర్యబింబ ప్రతిబింబ
కంబు లనం బ్రతిభాసిల్లు పద్మగాగమణిఖండంబు లెడయెడలంగలిగి కనక
• రుచినచయచకచకవ్యాకీర్ణంబై యగ్రభాగంబునఁ గృత్రిమమరాళ ద్వంద్వ
మధ్యంబులం గెందామరపువ్వుల మవ్వంబున నివ్వటిల్లు పసిండి కుండలచాలు
శోభిల్లు నాకాశంబారయు ప్రాకారంబుతోడంగూడి ప్రత్యగ్రవిద్రుమద్వార
స్తంభసముజ్వల వజ్రకవాట ఘటితంబును, ధళధళాయమాన నవరత్నకీలితం

బును, బుష్పశోరణాభిరామంబును, బహిరంతర్వికచ చంద్రోపలవితర్దికా
శోభితంబును, దావారి! సహస్రదురవలోకితంబును నగు ప్రథమగోపుర
ద్వారంబు ప్రవేశించి వెండియును గుంకుచుపంకాను లేపంబున నిగనిగలు
వారుచు నకాల సంధ్యారాగంబు సందపించుచు వివిధకుసుమకోరక సికరవిర
చితి రంగవల్లీనమల సీతంబులగు ననేక ద్వారగోపుర ప్రాంగణంబులు
చూచుచునయ్యె ద్వారపాలక స్త్రీతావధానంబుల నభినందించుచుం బోయి
ముందట.

142

—◆◆◆ శ్రీపుడు నారాయణమూర్తి హావారమునొద్దకుఁ బోవుట. ◆◆◆—

సీ. శతధనుర్విస్తార శ చత్వరరత్నకు
టీటాభిమి మెలుగు తిరడములసీన
మండితి నవపుష్ప శ మాలికా సంకీర్ణ
శృంగసంగీత ప్రసంగ మడర
బహుపద్మరాగకుంభముల బాలాత్మ
పాటలాంకువులువై శ బ్రహ్మకొనగ
నవరత్న చిత్రితప్రవిమలోల్లలక్షాం
తులు క్రిందఁబెక్కువరన్నెలు రచింప

తే. పసిడికంబాలు వేయింట శ బౌగుమీటి
మరకతోపల సోపాన శ మార్గమిగిన
సెద్దమొగసాల మేడనం గాంచి
వాహనముడిగై శ్రీపుడు పార్వతియుఁదాను.

143

ప. ఇవిధంబున శంభుండు ప్రమథగణ పరివృతుండై ప్రియకాంతయుం దానును
వచ్చి పెద్ద కొలువుకూటంబుముందర వాహనావతరణంబు చేసియుండుట
వేత్రపాలురవలన విని నారాయణుండు.

144

—◆◆◆ నారాయణమూర్తి శివపార్వతుల కెదురుగావచ్చినపుటి విధము. ◆◆◆—

క. తనమాయాస్త్రీలీలలు
వినిక్రమ్మరి జూడవచ్చు శ విధమిదియనినె
మృగముననవృచ్చు నెదురుగఁ
జను దెంచెన్ లోననుండి శ సంప్రీతిదగఁ.

145

మ. హరి యంతఃపురినుండి ఎచ్చుటయు నశయ్యెనేవకై యున్నవా
రు రువేగంబున వానుదేన కుకముకల్లుల్చేరి కాళాంజి యొ

క్కరుఁడొక్కఁడు డడపంబొకఁడు నిజభక్త్యంబు న్యహింపంగ నొ
క్కరుఁ డొప్పారఁగఁబట్టెను జ్వలతమురక్తాచ్ఛత్ర మగ్రంబునన్. 146

వ. వెండియు వివ్వక్సేనుండు కై దండ యొసంగం గనక వేత్రపాణులగుఁడు జండ
స్రచండ జయవిజయకుసుమ కుముదాక్షులు ముందట నితయితో మహాదేవ
యను నాలోకశబ్దంబులు బలుకం బసిఁడిగొడుగు పావాలుగిలుకలకుం దోడ్డై
శ్రీపాదపద్మంబుల నిగమాంత నూపుర ఝళంఝళ ధ్వానంబులు చెలంగఁ
దరంగరేఖాభంగి నసాంగంబులం గరుణారసంబు దొలుకఁ బంకజలోచనా
సహస్రంబులు ధవళచామరంబులు వీవఁ గనకపీతాంబర మయూఖరేఖాలం
కృతుండై, మూర్తిమంతంబులై శంఖ చక్రంబు లిరువంకలంజనుదేర ననంత
విలాసవైభవంబున శుద్ధాంత సనంబులు వెలుఁడి గంధీరయోనంబునఁ
జను దెంచి యాదృశతుల నవలోకించి. 147

క. శ్రీరమణీ గురుకుచ కా
స్థిరద్రవసిక్తమగుచు శ మెఱయు నురమునకొ
వారిజ నాభుండప్పుడు
గారవమునఁ బ్రమథనాథుఁ గాఁగిటఁ జేర్చెన్. 148

వ. ఇట్లు కాఁగిలించి యనోన్య మధురాలొకన జనిత కాతుకంబునం బొదలి
యద్రుజఁ గుళలంబడిగి పద్మనాభుండు సబహుమానంబుగా నయ్యిద్దఱఁ
దోడ్కొని కొలువుకూటంబునకు విజయంచేసి వారికి నొక్క భద్రపీఠంబు
చూపి నిజసింహాసనాగ్రంబు నలంకరించె, సంతఁ గ్రమక్రమంబునఁ బితా
మహాప్రముఖ దేవగణంబులు గంధర్వా పురస్సిద్ధ విద్యాధర వ్రాతంబు
నరుగుదెంచి యద్దేవ దేవునకుం బొడసూపి యుచితస్థానంబులం గొలిచియుండి
రాసమయంబున. 149

క. అవధాన తత్పరంబై
యవనీశ్వర చూడనొప్పె శ హరికొలువపుడా
శివపద్మోద్భవవాసవ
దివిజర్షి ప్రమథపూజ్య శ దిన్యవిభూతిన్. 150

—◆◆◆— లక్ష్మీ పార్వతులు కలుసుకొనుట. —◆◆◆—

తే. గౌరివచ్చుట యెఱిగి శ్రీకాంతదిన్య
కామినులు గొల్ప శుద్ధాంత శ సీనునుండి
కాతుకస్మేర వక్ర పంకజముతోడ
వచ్చెఁగొలువెల సంతోషవార్ధిచేల. 151

తే. కలిమిచూపుల నెత్తమ్మి శ కంటికెదురు
గాఁగవచ్చిన నగజాతఁ శ గాఁగిలించి
తగినపూజలఁదనిపి సంతతసముత్తోడ
నేక పీతస్థయయ్యె నర్య్యంతిహోడ.

152

◆◆◆ నారదుఁడు విష్ణుమాయాగానము సేయుట. ◆◆◆

క. ఆవేశ నారదుఁడు వీ
ణావాదన కేళిఁదేల్చె శ నారాయణు నా
నావిధ తన్నిజమాయా
వ్యావృత్తుల గీతసరణి శ సమరులు మెచ్చున్.

153

ప. వెండియుఁ బర్యాయంబున గంగార్వ యక్షకిన్నర కింపురుష సిద్ధవిద్యాధరారు
లయ్యె విద్యుల వైశారద్యంబులు చూపిరి. తదనంతరంబనముచితగోష్ఠీనలిపి
తన వచ్చినరాక ముఖావలోకనంబునం బ్రమథులకు నెఱుకపఱచి యలతి
నవ్వ నివ్వటిల్ల శివుండు పుండరీకాక్షునకు నిట్లనియె.

154

{ విష్ణుమూర్తియొక్క మాయామోహినీరూపము చూడవలెనని }
సాంబమూర్తి కోరుట.

చ. ¹తరలకవార్ధిఁదచ్చి యమ్మ శ తం బొడఁగూర్చి బలాఘ్యులై నిశా
చరులుహరించినం గపటశచంచలలోచనవై ²హరించి నీ
వెరవునఁబుచ్చి దివ్యులకు శ విందులుబెట్టి త్రిలోకపర్వమై
శిరిగిన నీ వినోదము మరదం బ్రయమయ్యెడుఁజూడ నచ్యుతా.

155

క. నారదుఁడుచెప్పె మదనో
దారభవత్కామినీ విశహరివిలాస
శ్రీరామణీయకంబును
నారాయణ నామనంబునకుఁ బండువుగాన్.

156

ఉ. ఏమెయినింతరూపము వశహించితొయెంత విలాససంపదన్
గాముని నాక్రమించితివై శ శాతుక మొప్పఁగనే క్రమంబునన్
బూమెలఁదేల్చితో దనుజశపుంగవ దేవమునీంద్ర వర్షులన్
దామరసాక్ష నాకుఁబ్రమరదంబునఁ జూపుము తద్వివోదముల్.

157

తే. హరివధూలీల మోహించె శ నఖిలజగము
నావిలాసంబు చూచిన శ నభవనీవు
సంగజిత్రాంతిఁ జరియింతు శ వసుచు నన్నుఁ
బంతముగనాడె నారద శ పారికాంక్షి.

158

- క. దేవాసురమును లట్లన
 నీవును మోహింతువనిన శ్రీ నీచోక్తులకున్
 భావమునఁగనలి వచ్చితిఁ
 గావింపుము మాయనీప్రగల్భతఁజూతున్. 159
- ఉ. దానవదేవ సిద్ధమునిశామరసానన ముఖ్యులందఱున్
 నీనలిజేక్షణాంగ రమణీయగుణంబుల మోహితాత్మలన్
 దీనతనొంది క్రమమగుట శ్రీ తెల్లమి వారలు వీరివీరిలో
 నా నెరియుంభవత్కపట శ్రీ నాటకమున్ విభజింతు మియ్యెడన్. 160
- ఉ. నామది నిర్వికారమును శ్రీ నావిజితేంద్రియతా నిరూఢియుం
 నీమహనీయ మాయయును శ్రీ నేడమరుల్ గనిమెత్తురందఱుం
 దామరసాక్షమాపు బెడితదంబుగ నీకలమాయ యెల్లనా
 దీమన మెల్లఁజూపెద నశ్రీతిస్థిరయోగ నిరూఢివెంపునన్. 161
- వ. అని మహాయోగి పుంగవుండైన యనంగదమనుండు తనయొద్దమున్న విష్ణు
 మాయం బ్రకటించి సకలంబును హరిహరాయా మగ్నంబనియును పరమ
 సాత్విక జ్ఞానవంతులగు హరిభక్తులకుం దక్కతక్కిన వారెవ్వరికి నమ్నాయ
 గడప రాదనియును మఱియంతటం బోక సామాన్యదేవదానవులం బలెనే
 మహానుభావుండగు దన్నుం బరిగణింపక నీవైనసమ్నాయవలనఁ దరింపలే
 వనియును దిరస్కారగర్భంబుగాఁ బలికిన కలహప్రియు నప్పటికిఁ గోపింపక
 సైరించి కార్యానంతరంబున వారించువాడై మచ్చేరంబునవచ్చి చిత్త
 తోభంబుతోడ వనజనాభుతో నంతఃకోపతామసుండై పలుకునవిరూపాక్షుని
 రూక్షవచనంబులకు ననుగుణంబుగాఁ బ్రమథశ్రేష్ఠులు క్రోధపరుషభావణం
 బులం గడకన్నులం గెంపుదోప నిట్లనిరి. 162

—◆—◆—◆ ప్రభుధులు నదేవకారమహంకరించి పలుకుట. —◆—◆—◆

- తే. కూపమండూకమునుబోలె శ్రీ గొంచెమైన
 నీదువెడమాట దామున్ను శ్రీ నీచబుద్ధి
 యధికగుణగణ్యుడైన యానీయభవునాడై
 నితకులనుబోలె నీహాని శ్రీ యెఱుకమాలి. 163
- ఉ. మాయలముంచు నిన్నయిన శ్రీ మచ్చేరికించిన విష్ణుడంచు నుం
 బాయక రుద్రునింబలికె శ్రీ బల్కినయప్పడై పండ్లు డుల్లఁగా
 ప్రేయుదు మీ వెడంగు మునిశ్రవేగిరమేలని భర్త మాన్సఁగాఁ
 బోయెనుగాక యీపనులు శ్రీ బోయినపిమ్మటఁ జెప్పనేటికిన్. 164

1. ప్రా. కోపతాపమండై. 2. వెడమాయదామని నీచబుద్ధి 3. మాటలు ముందు, నిన్ననిన మున్నరకించునొ విష్ణుడంచు.

ఉ. ఆతనికల్గ నేమిటికి శ నాతఁడు పల్కినయట్లు నీవు నీ
 గాతలెవల్కి మాయలఁ బ్రగల్భతఁ జూపినఁ జూచిరోసియ
 జ్ఞాతభవాది దివ్యముని శ సంఘము ముందటఁ బొల్లువుచ్చి వి
 ఖ్యాతిగఁ గ్రమ్మఱుంజనుట శ కాభ్యముగాక తలంచి చూచినకా. 165

క. నీమాయకొలఁది యీముని
 యేమై మున్నెఱిగి నాఁడ శ యెఱుంగకయున్నకా
 దామెఱసి పంతమాడునె
 భూమింగల చోట్లనెల్ల శ బూమెలు గాఁగన్. 166

చ. మొదల నిశాచరాధముల శ మూఢులదుర్విషయాభిలాషులకొ
 మదపవిక్తారతత్పరుల శ మాయలఁబెట్టుట చెప్పనేల య
 య్యదనునసిద్ధ సంయమి మశహావిజితేంద్రియులు స్థానోభవ
 ప్రదరవిభిన్నులై రనుచుఁబల్కె మునీంద్రుఁడు నీవధూక్రియన్. 167

ఉ. నీతరుణి విలాసమున శ నెమ్మదిఁదాల్చినిఁదూలి యమ్మనో
 జాతనిశాతబాణములఁ శ జంఛలులైన మునీంద్రు లెవ్వరో
 చూతము వీరు వారనుచుఁ శ జూపిన నీసభలోనె లే¹కెకాం
 తా తరళాత్ములున్ననులె శ తోపనులే విజితేంద్రియాత్ములే. 168

వ. అని ప్రమథులు పతిహితంబుగాఁ బెక్కుభంగుల నారదుని భర్జించి హరిని
 ధిక్కరించి బీరంబులు పలుకుచుండి రాసమయంబున. 169

—◆◆◆ అందుకు విష్ణుమూర్తి యోచన నేయుట. ◆◆◆—

చ. ప్రమథగణంబులాడు బహుశ్రభాషలు శంకరుఁ డీరసంబునకా
 దమఃముతోడవచ్చిన విశ్రంబును నారదు నిశ్చయంపు భా
 వముగని మందహాస మొదలేనకా వసతాననుఁడై నిమేషమా
 త్రము హరియూరకుండె నుచితక్రమమారయుచుకా మనంబున్. 170

వ. అప్పుడు. 171

సీ. మాఱు త్తరములేక శ మాధవుం డున్నవాఁ
 డది యేమొకోయని శ యరయువారు
 మనబోంట్లఁగాక యోమామాయలు సోకునే
 దర్పకాంతకునని శ తలఁచువారు
 నేఁడేని యిద్దఱి శ నెఱతనంబులుగాన
 నయ్యెడుమని మదిసరయువారు
 హరునేవిధంబున శ నై న యీ హరి మాయ
 నెలయించునని నిశ్చయించువారు

తే. నై రిసుగమునిముఖులు తనదవనరమున
నాప్రతిజ్ఞాప్రతిష్ఠ యోనర్పనున్న
భావమిదియని విభుఁడున్న భావమెల్ల
నారదుఁడు తన్ననకి ప్రసన్నత నెఱింగె.

172

క. అందఱునయ్యై విధఁగల
నందకధరచి త్రవృత్తి శ నాటినతలఁవె
ల్లఁ దమతిమ మతముల కొలఁ
దందరయుచు నుండిరమరు శ లాసమయమునఁ.

173

వ. సర్వాంతర్యామి యగు నయ్యనంతుండు తన యంతర్గతంబున నమృతార్థంబు
దుష్టదానవ వంచనంబునకై పూనినమదీయ మానిసీరూపవిశిష్టంబుచూచిన
వాఁడై నారదుండు ¹వార్తావాహుండు గావున నకలలోకంబుల బహుప్రకృ
రంబులఁ బ్రకటించుచు వచ్చివచ్చి తన మ్రోలనినోదంబుగాఁ బ్రసంగించినఁ
బ్రమథులుం దానుచు నేమని యాఁజేపించినాఁడో, దానికై కథాను కథనం
బున దేవరత్నైసం జూచిన మోహింతువని యత్యాశ్చర్యంబుగాఁ బ్రస్తుతిం
చిన నదితన్నుండిరస్కరంబు నేయుటగాఁ దలంచి యభిమానించి క్రమ్మజ
నాకపటసుందరీ సౌందర్యంబుచూచి మోహింపక నిర్వికారంబునం బోవు
వాడనని సంకల్పించుకొని వచ్చినవాఁడు, సాంత్యవచనంబులం బోవు
వాఁడు కాఁడు, దీనికేమిసేయువాడ, నమ్మహాత్ముని చిత్తంబు సంక్షోభింపం
జేయవలసె, నీతని తమకంబు కొలందిగాదు, ప్రమథులు నిర్వాణత్వంబు
చూపి బీరంబులు పలుకుచున్నవారు, వీరినెవ్వధంబుననైన నీ వేళకుండ్రొచి
పంపితి నేని నారదునకుఁ దలయెత్తుకొనరాదు, నేడు వీరిని మోసపుచ్చి సిగ్గు
పఱపకుంటినేని గెంటసంశాడి నవ్వుదురని నానావిధంబుల నూహించి మాధ
వుండు కొండొకప్రొద్దునకు మాయామండస్థిత సుందరంబగు వడనారవిందం
బులనయెత్తి భూతభర్త కీర్తునియె.

174

{ మోహిసీరూప మేలచూడవలె నీపంతము మానుమని
శివునితో విష్ణువు చెప్పట. }

క. అమృతార్థంబుమరులకై
కమలేక్షణ నై వికార శ కిలనన్ మాయా
భ్రమలంబెట్టితిఁగాక

• ట్లమరునె యోగీశ్వరుండ శ వగు నీయెదుటన్.

175

ఉ. నీవు మహానుభావుఁడవు శ నిర్మలయోగ నిరూఢమాని సం
భావిత దివ్యమూర్తివి ప్రభావనమగుఁడ విట్టినీకు చే

1. ప్రా. ప్ర. వార్తాక్షుండుగావున. ఆ. పా. వార్తవాహుండు.

తోవికృతి ప్రపంచములు శ దోచునె యింతుల దుర్వికార మా
యావిషమ ప్రకారముల శ సన్మృలకుంబలె భూతనాయకా.

176

మ. మమసఖ్యంబునఁ జూడవచ్చి హితసన్మానంబులం బూజలం
బ్రమదంబందక యల్పకార్యమునకై శ భావంబు వేటొక్క చం
దము గావించుచు నీగుణంబు గడుఁజిత్రత్తోభముంజెంది దు
ర్దమవాఙ్మీఠుర వృత్తిజూపుటకు నాశర్కా మెచ్చెది¹ ప్లేటికిన్.

177

క. కనకాస్యాదులకై చూ

పిననావని²తా విలాస శ వేశలగుణముల్

మునుదెలియవె యా భంగినె

దనుజులకురొజుపినాడి శ దర్శకదమనా.

178

చ. అదియును నీకుఁజూడఁ బ్రియమైన నొకానొక కార్యవేశఁ జూ
వెద నిపుడేల యింద్రియ విశభేదముఁబొంది మనంబు తాల్కిబి
ట్టదరఁగఁజేసి యూగక మహాత్ముల నిశ్చయదివ్యయోగ సం
పదఁగుదియింప నీనుజన శ మండలియందు నవేందుశేఖరా.

179

ఉ. నాపుడు శంభుఁడిట్లనియె శ నారదు పంథము నిల్చుటొండ నే
భావజునేడుగెల్చి కృతీభంగిఁ బ్రసిద్ధికి నెక్కుటొండ గా
కీ వెడమాటలం జనుదురనే మురమర్దననేడు నువ్వె కా
ర్యావసరంబు నీకును మహదర్థము మాయల పెంపుచూపఁగన్.

180

క. నామీఁదయాననుమ్మి

తామరసదళాక్షయన్యరథా చిత్తుండవై

నీమాయా స్త్రీరూపము

నాముందఱఁ జూపకున్న శ సమ్మొ గ్రీడన్.

181

క. అని రుద్రుఁడు వాలాయము

తనునొత్తిలి పలుకఁబలుకఁ శ దగనిట్లనియెన్.

వసజాతుఁడు బ్రహ్మామర

మునులకుఁ గల్గొత్సవముగ శ ముగ్ధేందు ధరున్.

182

చ. పలుమఱు మాన్యుడంచు నినుభంగమొనర్చక సఖ్యమూఁది నీ

యలుకకునోర్చి సీప్రమథురలాడడు కర్ణకఠోరభాషలన్

దలఁకకనీకునేఁ బ్రియము శ తద్దయుఁ జెప్పిన నియ్యకోక నా

పొలఁతుక రూపుచూచుటకె శ పొంగెదు చూచెదుగాక యేమనన్.

183

వ. అని భక్తవచన ప్రతిపాలకుండును జగన్నాటక సూత్రధారుండును ¹సకలగుణ సంపన్నుండునునగు వెన్నుండు చిన్నినగవు మొగంబునం జగురుకొల్పి నారదుని ప్రతిజ్ఞ నిల్పువాడై యతని సవలోకించి. 184

క. ఫాలవిలోచన వహ్ని
జ్వాలల మరు నేర్చినాడు శ్రీ సర్వజ్ఞుడు కాం
తాలీలల మోహించునె
యేలాపంతంబు పలికి శ్రీ తీహరుతోడన్. 185

వ. అనినఁ గరంబులు ముకుళించి విరించిసూనుండు కలహభోజనుండు గావున నయ్యుద్ధతకు వివాదంబగుటకు సంతసించుచు హరియభిప్రాయం బెఱింగి యిట్లనియె. 186

—◆◆◆ నారదుండు పిష్టమూర్తిని, నాతనిమాయను సుత్కర్షణచేయుట. ◆◆◆—

శా. దేవా దేవర దివ్యతత్వము మహాధీరుల్ పరబ్రహ్మ వి
ద్యావేదుల్ నిజసాత్వికోత్తములు, సత్యజ్ఞానవంతుల్ మదిన్
భావింపంగలరేమొ కాక యితరుల్ శ్రీ భావింపఁగా శక్తులే
యీవాణీశ శివామరుల్ దెలియరే శ్రీ యీ యర్థమాత్మేశ్వరా. 187

క. డెందంబునకును వాక్కున
కందఁగరాకున్న నీచిరదాకృతి విద్యా
మందు లెఱుంగరు విజ్ఞా
నేందుజ్యోత్స్నాన్ని ప్రసన్న శ్రీ హృదయులు దక్కన్. 188

తే. అట్లు బ్రహ్మైక తేజమై శ్రీ యలరునీవు
భూరిమాయా బలంబున శ్రీ భువనచయము
బహుచరాచరకోటి సంరపదలనించి
ప్రభుడవైయుంట యిది వేదరభాషితంబు. 189

క. ఇటువంటి నీవు మాయా
నటనకళా ప్రాధీచూపి శ్రీ సన్ప్రభుమయక యెం
తటివారు యోగవిద్యా
పటుబుద్ధివహించి నిల్వఁబడువా రుర్విన్. 190

వ. అదియే యేల యెఱుంగరే మునునునీ శ్రీ యంభోజజాతుండు నీ
• మదవత్సృత్యటరూప విభ్రమమునక శ్రీ మానంబు వేతూలిన్
మదమాద్యన్నదనాస్త్ర నిర్దళిత మరగ్నస్థానులై పోక బ
ల్లిదులై యెవ్వరు నిర్వికారమునఁ దాల్మీకజెంద లేకుండుటల్. 191

వ. దేవనవట్లు సముద్రచుభన సంభవంబైన యమృతకుంభంబు హరియించిన
యనురుల మోసపుచ్చి యమృతంబు గొనుటకై కపటకామినీ రూపంబు
దాల్చి యాన క్తంచరులు మున్నుగా నకల లోకంబులను మోహింపఁ
జేయుట జగంబులం బ్రసంగించుచుఁ బోయిపోయి కైలాసంబునఁ బ్రమథగణ
పరివృతుండైన యిమ్ముహూదేవుని సన్నిధానంబున స్తుతియించిన మిథ్యా
లాపంబులని నన్ను నపహసించి తన నిర్వికారత్వంబు ప్రకటించుకొని
యహంకరించిన.

192

శా. సంతంబాడితిఁ భాలలోచనునితో శ్రీ బ్రహ్మాదులుం బోలెనా
వంతైనా గడువంగలేక హరిహారయూమోహచక్రంబునకా
భ్రాంతింబుందు నా జగత్పతివధూ శ్రీ రత్నోల్లసత్కీర్తిజలకా
జెలెత్తిచ్చిన నీవునంచుఁ ద్రివిధగ్రస్థిద్ధంబుగాఁ దత్సభన్.

193

క. ఇది యపరాధంబని మీ
మహిజూడక భక్తవరద శ్రీ మనమునకింపై
నదియొచరింపు మనుచుం
దుదిదోపం బలికె నారధుడు సకలంబున్.

194

ఉ. అంతయు దీవ్యచిత్తమున శ్రీ నారసిమాయలు సంఘటించి శ్రీ
కాంతుడు తత్సభానదులఁ శ్రీ గాలగళుం బ్రహ్మహారజూచె వ
క్రాంతర సుప్రసాద దరహాసరసా మృతపీచిదోపఁగా
నంతటనేమి చెప్పుదు ధరరాధిప వల్లభయద్భుతంబుగన్.

195

{ విష్ణుమాయా ప్రభావముచేత ముందుగానే శివునికి మన్నన }
వికారములు పుట్టుట.

క. ఆయంగజగురు నగవున
నాయంగజవైరి యంగరజానందకళా
శ్రీయుక్తుడయ్యె వెన్నెల
సోయగమునఁ గైరవ ప్రశసూనము పోలెకా.

196

సీ. అవయవంబులు గరురూపై నానందాశ్రు
కణములు దొరఁగె మై శ్రీ కంపమడరె
జడతవాటిల్లె వై శ్రీస్వర్యంబు జనియించె
బులకాంకుగంబులు శ్రీ సోకమంగలయ
మోములు వె వర్ణ్యశ్రుమునఁ బొందెనందంద
శ్రమవారి పూరంబు శ్రీ జాలువాతె
నుల్లాసమునఁబొందె శ్రీ నుల్లంబు నంగజో
తాహాను రాగములో శ్రీ నందడించె

జే. భావివైష్ణవ మాయాసతీవిలాస
జాతపరితాప భారసూత్రచక్రముగాఁగ
నప్పడేమని చెప్పుదు ॥ నవనినాథ
కొలుపు వారికిన్లెఱుగ నోర్యుల్లు దలిర్ప.

197

—❖❖❖ మాయామోహిని యవతరించి వచ్చుట. ❖❖❖—

క. హరి యోగమాయమదినం
 స్ఫరియించిన మాత్రనపుడె శ్రీ మనుజేశ్వరయూ
 పురహర ముఖలముఖంబులఁ
 గరమరుదుగ మదనకాంతి శ్రీ కళ దె వాఁడె.

198

చ. కలకలనవ్వు నెమ్మొగము ర కాటుకరేఖల సోయగంపు చూపులు నెలవంక నెన్నుదురు ర భ్రూలతికావలసంబు మనస్సథా కులహృదయంబుఁ గల్గి కుచ ర కంధభ రానతి మధ్యవల్లితోఁ జెలఁగుచువచ్చె నొక్కమద ర సింధురమూన సభాగనీమకున్.

199

సీ. నాసాపుటముల కానంద సంపాదియై
 వచరించె నొకవిత ర పరిమళంబు
 చెవులకుఁ బండ్లువై ర చిత్తంబు ర్ముల్లసఁ
 గెరలెనపూర్వ భ్రంశగీస్వనంబు
 కనుగొనల్ మిఱుమిట్లు ర గొనఁదళుక్కునఁ బర్యే
 గుఱుతు సేయఁగరాని ర మెఱుఁగు దీఁగె
 యంగంబులుప్పొంగ ర వార్ష్యరత్నక్షేణి
 మోహనపుత్రికా ర మూరిదోచె

తే. సతివ చనుదేర ముందట శ నంతనంత
 నవ్యతనుగంధమును నూపురతారవంబు
 నంగదీప్తియు సతిరూపురనయ్యె బిడపఁ
 జోద్యమందుచు సభవారు శ చూడఁజూడ.

200

●●◆ అమోహినీ కాంతసుజాచి సకలమైనవారు మెచ్చుకొనుట. ◆●●

చ. మదననిధాన దేవతయో శ మానినిష్ఠయై తిలకింపవచ్చు న
 మృదరసపూరమో సురత శ మంత్రనియంత్రిత యంత్రమూర్తియో
 • సదమల దివ్యయోగిజన శ సంఘముపాలితి విఘ్నశక్తియో
 యదియని యవిగ్లాసవతి శ నందఱుఁజూచిరి యుత్సవంబునకా.

201

శా. మందాందోళిత కుండలద్వయముతో ర మందస్థిత శ్రీలతో
మందార ప్రసవాంచితాలకమిళ ర న్నత్కాళిగానంబుతోఁ

గందర్వక్షితి పాలగంధ గజరార్యద్గంభీర యానంబుతో
 సాందర్యాకలమైన యాపాలంతి యారస్థానంబు వే జాసినకా. 202

చ కొలువున నున్నయచ్చేరలు శ గుందిరి మైందవ చంద్రికారుచిక
 నలినులభంగి సిగ్గునఁ జెనఁగిరి శ్రీనగజావధూమణుల్
 వెలవెలఁబాఱెఁ దద్భువన శ విస్ఫుటకృత్రిమ రత్నపుత్రికా
 విలసన మవ్వలొనవతి శ విభ్రమకాంతులు మింటఁదోచినకా. 203

మోహినీకాంతా విలాస వర్ణనము.

సీ. వేయునున్నభుల పూరివింటికోలల బారు
 పరునున దృక్పరం శ పరలు నిగుడ
 లక్షవద్గమాల యురల్లానంబు పొది గొన్న
 కరిణి నెమ్మోము విరకాన మడరఁ
 గోటిచంద్ర ద్యుతుల్ శ కొనసాగుచున్న రూ
 పంబునఁ దనుదీ ప్తి శ ప్రజ్వరిల్ల
 శతకోటి రతివధూ శ సౌభాగ్యమెనలారు
 పగిదిలావణ్య సరపద ధనర్ప
 తే. నఖిదివ్యాంగనా సమరభ్యర్చితాంగ
 విభ్రమానక్తి మరుఁడువెనెన్వంటరాఁగఁ
 జొచ్చె నాస్థానదనంబు శ శోభనాంగి
 చంద్రకాముదిఁ గుముదపురమ్పంబుపైలె.

204

వ. ఇట్లు మదనకామధేనువు చందంబున ననంగ మంగళాధిదేవత తెఱంగున,
 సంకల్పభవ కల్పలతికలాగునఁ గామసముద్ర కల్లోలిక విధంబునం గునుమశర
 వర్షాగమ తటిద్వల్లి మురిపెంబున నిక్షుకోదండవీర లక్ష్మీలతాణంబున సాక్షా
 త్కరించిన, లత్తుకరనంబు జొత్తిల్లుచుం బ్రణయాపరాధనాయక వక్షస్తాడన
 ప్రసాదదాన శౌండంబులై వందనీయంబులైన యడుగు కెందమ్ములును,
 బ్రసూనతూణీర లావణ్యంబు గణింపక భుజంగ భయంకరంబులై మరుని
 మువ్వల కోలుబోలె రవ్వళింజూపు రవలయందియలుగల జంఘాకాండం
 బులును, నునుపసిండి నిగనిగ లలరారుచు వల్లభ భద్రదంతావళంబుల
 బంధించి కట్టుగంబంబులైన మెఱుంగుఁ దొడలును, ననంగ మంగళ గృహలోప
 కంఠ నాభీ సరోవరకనక సైకతంబై విటరాజహంస విహరణపదంబైన నితంబ
 బింబంబును, మందపవన కంపితంబగు లేదీదేవతాగున జలదరింపుచు యువ
 శ్రేష్ఠులకు నస్తినాస్తి వివాదసందేహ హేతువైన తనుమధ్యంబును, రతిరాజ
 పట్టాభిషేకసమయ సమభ్యర్చిత కనక కలశంబుల విలాసంబుల నవకుంకుమ
 స్థానక పుష్పమాల్యా లంకృతంబులై రసికకాముక గాఢాలింగనబంధ

భ్రమానుబంధ బంధురంబులైన గురుకుచ కోరకంబులును, బంకజనాళ శంకా కరంబులైన వియుక్తదయిత మోహపాశంబు లనుటకుందగిన శాతనఖాగ్రంబులైన హస్తంబులును, త్రిరేఖా విలసితంబైన వల్లభ రతిరాజ్యప్రవేశసమయ విజయ శంఖంబైన గళగబును, బ్రణయరంహనునయపరికర గ్రాహ్యంబైన కోమలతాళీ శలాటుబీజ విరాజితంబైన చుబుకంబును, బున్నమనిండు చేందురుని చేందంబునం బ్రసన్నంబైన పాంథజన మనస్సంతాపహరణ కారణ సుధారస రసికమందస్మిత సుందరంబైన నెమ్మొగంబును పరిపక్వబింబికా ఫలయాపంబున, రసమయంబైన ప్రాణేశ్వరక్షుత్పిపాసా ప్రళమన సమర్థంబగు నమృతం శాస్తాదింప నింపైన యరుణాధరంబును, మనోహర సౌరభసౌభాగ్య నిశ్వాసమారుతంబునం బ్రయులముఖ కమలంబులు వాసిండు నాసికాచంప కంబును, శ్రీకారసదృశంబులైన యోగిదురభిమాన లతోచ్ఛేదనరత మదన నిశాత చక్రంబులనం బ్రజ్వరిల్లు వజ్రతాటంక చక్రంబులుగల శ్రవణంబులును, మందస్మిత స్థిరంబులైన మనోరమణ రమణీయముఖావలోకనము ఖరబింబంబులైన విడంబించు మృదుకపోల పాలికలును, ముత్తీయంపు చిప్పల యొప్పిదంబున విస్తారి, హృదయకమలసముద్భూతమదనానురాగ మకరం దంబుచిందుచు వెక్కినంబైన వెన్నెల రసంబు పుక్కిలించు చకోరంబులన నలరు దరహాసిత విలోచనంబులును, బారిజాత ప్రసూనగర్భ నిర్భరంబులైన విరహి మర్నభవనంబులైన వెంజీకటి సిరులనించు నింద్రనీలఖండ ఖచితమ యూర పింఛనమానంబైన సాలక కేశపాశంబులును, దనకు సహజాలంకారంబులైన పోలుపార సముచిత దివ్యాంబరాధరణ భూషితయై మదాలసత్వంబును, మనోహరలీలా మధురిమంబును, వ్రీడానమ్రభావంబును, వీక్షావిలసనంబును, సంతర్హాసంబును, ననంగ లౌల్యంబును క్షణక్షణ సాత్వికోదయంబును, బుట్టింపంజాలు యెలజవ్వనంపుసిరులు దైవాట సర్వమోహినియై సంసార సుఖసారంబైన మన్నభ బ్రహ్మవిద్యాతత్వంబే ప్రమాణంబని చిదానంద కళలు తనయందకాని లేవను నుద్యోగంబుగలిగి యక్కలువకంటి పురోభాగంబున నిలిచిన.

205

••••• { మోహనీకాంతను జూడఁగానే శివునికిని బ్రహ్మర్షులు మొదలైన వారికిని సాత్వికోదయమగుట చిత్త వైకల్యము పుట్టుట. } •••••

పు. కలఁగెంజిత్తముగుండ రుల్లుమని యోగంపించె దేహంబు క
న్నులఁ గెన్నెక్కెఁ జలించె ధాతువులు వెన్నుండట్లు మాయాసతీ
కలనన్ గామకథా సహస్రరసికోత్కంఠక విజృంభించినన్
వలరాజంటని యోగినంచు విరతిక ౩ వ ర్షించునాశూలికన్.

తే. బ్రహ్మ యోగీంద్రదేవ దిశ్కృతవరులు

మానుషడి చూచుచుండిరి శ మగువచెలువు

ప్రమథులనోన్మనస్య పరిరంధ శ బద్ధులైరి

వికలితేంద్రియులై వెడరవిలుతు చేత.

207

ఉ. ఎంతటివారు ధైర్యము వహింపగ నెంతటివారు మోహ వి

భ్రాంతులుగాక యీజగతిరైవైనెక రుద్రునికంటె యశావనా

నంత విలాసశేఖర దరశనాక్షి రతోత్సవ సంభ్రమంబునం

జింతవహించి లేనగవుఁ శ జిల్కుచు మన్నఘుఁ బ్రోదిచేసినన్.

208

సీ. నిశ్చలితధ్యాన శ నియమంబు లలితాంగి

తొరంపు రూపంబు శ దోచుదాఁక

మహనీయ జపనిష్ఠ శ మత్తేభగామినీ

శోభనాగమనంబు శ చూచుదాఁక

నిజకులచారంబు శ నీరేజప్రతాపి

కడకంటి చూపువై శ బడినదాఁక

మగ్రతపోవృత్తి శ యువతీ శిరోమణి

యశావన సాభాగ్య శ మబ్బుదాఁక

తే. సంతతేంద్రియ నిర్బంధ శ శక్తియబల

యలతిసిగ్గున సాబగుమే శ నదురుదాఁక

గాకయామీద సాగునే శ కంతుచేతఁ

గాళగళుడైన బ్రహ్మర్షి శ గణములైన.

209

ఉ. ఏమనిచెప్పుదుం గురుకులేశ్వర వైష్ణవమాయ కొల్లునం

దామర సాక్షుఁ డెప్పటి వీరధంబున నున్నటులుండఁగానె బ్ర

హ్మమరమాని కోటులకు శ నచ్చెరువై పరమాత్మయోగ వి

ద్యామణియైన శంభుహృదయంబు ముదంబునఁడేల్చె నాక్రియన్

210

◆◆◆ మోహినీకాంతనుకాచి శివుఁడు మెచ్చుకొని పల్లించుట. ◆◆◆

తే. ఇవ్విధంబునఁ గొలువెల్ల శ నిందువదన

భవనమోహనలీల నురస్పాంగె నవుడు

పూర్ణిమాచంద్ర చంద్రికాశస్త్రార్చితచేతఁ

బాలకడలియుఁబోలె భూరపాలచంద్ర.

211

క. కొలువెల్లఁ దనవశంబై

తిలకింపఁగఁజేసి మదవశతీ రత్నము ని

ర్మలచంద్ర దేవతాకృతిఁ

జెలువారఁగఁజూచి శివుఁడు శ చిత్తములోనన్.

212

క. భుజిరే ! సతియైపుట్టిన
వలదా యిటువంటిరూప శ్రవైఖరి లీలా
విలసనముఁజూపి పురుషుల
తలపులు భేదించి వలపు శ్రదలకొలుపంగన్. 213

శా. పందారుప్రియ ఫాలభాగమున నశ్వ్యాజప్రసాదంబుతో
నందంబైన యలంక్రితూ సరణిలార్యయంకంబు సోకించుచున్
గెందమ్ముల్ దనయన్నదమ్ములయి రారగిల్లన్మనఃప్రీతిఁజెం
పొందుందాని పదద్వయంబు సరికెట్లాప్పున్ జగుళ్లెన్నంగన్. 214

శా. బంగారంపు మెఱుంగులం దనరి రంభభాభూజముల్ తొల్లియే
భంగిక బంకజసంభవుండగ భజింపంజాలెనో నిష్ఠమై
రంగన్నన్నభణ్ణోలికాస్థిత నువర్ణస్తంభయుగంబు లీ
లంగన్నట్టెడు దీనియూరువులఁ బోల్పంగల్లె భాగ్యంబిలన్. 215

చ. కనకపు నిగ్గులుంగలిగి శ్రీకాఠికిం గడువెక్కునంబులై
నునుజిగి మీఱు గోరికొన శ్రీనొక్కుల¹ జీగియవాటియున్నను
ద్ధుననన జాతకోరక యుగంబుక్రియన్ గొనవాడులైన యీ
పనితపయోధరంబులకు శ్రీవారణకుంభము లీడువచ్చునే. 216

చ. సితకరబింబ మేతపము శ్రీచేసెనొ పంకజ సూనమేమి న
ద్రవ్యతము సమాచరించెనొ సురభారసకాంతియు సారభంబు పూ
ర్ణతయు వికాసముంగలిగి శ్రీనాడెముగా నొకవేళయైన యీ
యతివ మొగంబుఁ బోల్పఁదగినట్టి పదార్థము తొటకున్ భువిన్. 217

చ. అమృతము చలు² బారు తుహినాంశు మరీచుల యల్లిబిల్లిము
త్రైముల ప్రచారమబ్జవన శ్రీదేశముకుండు మెఱుంగువీఁగె తం
డము మొగసారి యీసతి బెరడంగు కనుంగవచూపు లుత్కటా
సమశరమోహనాస్త్రముల శ్రీసంగతి మూర్ఛల పాలుసేయవే. 218

సీ. విజితేంద్రియుల మనో శ్రీచిరతి శాబ్దములకు
గండక తైర దీని శ్రీకలికిచూపు
సిద్ధయోగీంద్రుల శ్రీచిరయోగ వారాళి
కార్యానలము దీని శ్రీయలఁతినవు

1. నునుజిగి మీరగోరికొన నొక్కులకున్ బిగియరియున్న మద్దన పనజాత. 2. ప్రా.
పా. చల్లబారు. 3. ఆ. పా. లక్కటానును ప్రా. రసజాత. 4. శం(ఖ)బయనకు ఆ. పా. వీరశంఖ
ములకు.

తపోధనుల తపోవర్షతములకుఁ

గులిశాయుధము దీని శ కొమరువయసు

గ్నావేత్తల బ్రహ్మ శ పరిహోధ చంద్రిక

కరుణోదయము దీని శ పరిచయంబు

లనిష్ఠలు నీపూర్ణ శ చంద్రవదనఁ

బిగియారు కాఁగిటఁ శ జేర్చుదాఁక

క యామీఁద ఫలమేమి శ కలదుచూడ

మఁ దర్కించె శివుఁడు మోహోంధుఁడగుచు.

219

ప్పుడు.

220

ల్లువెల్లఁ దన్నుఁ జూడఁగ

దరవిందాక్షి చూచె శ దరశకటాక్షౌం

ములఁ బ్రేమయుఁ దమకము

నగవును నంకురింప శ నిందుకీరీటున్.

221

పతపయోజ పత్రముల శ యంచుల మించులువాటు చంద్రికా

కణరాజి చేందమున శ రాజులు రాజనిభాస్యకజ్జల

నరలనత్కటాక్షములఁ శ బర్వెడులే నగవుల్ గఱంచె న

ప్రసవశరారి డెంద మనలొంకురముల్ నవనీతముంబ లెన్.

222

న చూపుకంటె మిక్కిలి

నితామణి మేలుచూపు శ వాంఛాలతలక

నిచిన శంభుఁడు మదనుని

నిశిత బాణాగ్ని శిఖిల శ సోకున¹ బ్రేలెన్.

223

శివుఁడు వివేకాన్యతచేత మోహియిండు లోబుఁడట.

రదవమాని పరీతము చిత్తగింపక

నలినాసనాదులు శ నగుదురనక

సమధులనెఱవాది శ పలుకులు దలఁపక

గిరిజయారసమునఁ గెరలుననక

రిమాయయోయని శ యాత్మ శంకింపక

తన దృఢయోగ వశ్చైతన్యముగనక

ర్వజ్ఞతాశక్తి శ నడలుట యెఱుంగక

చిత్త సంక్షోభంబు శ చెందుననక

ంచి కామాంధకారంబు శ ముంచిముంచి

ననుగప్పిన సకలంబు శ మఱచి శివుఁడు

- బాలలీలావీలాస విశ్రాంతమపయోధి
లోలకల్లోలములలోన శ యోలలాడె. 224
- తే. చూచు సతిరూపువెండియు శ సొంపుమీఱఁ
బడతి ప్రేమంబుచూపునఁ శ బరిణమించు
నిట్లు నన్యోన్య దృష్టులునే శ కమైన
భావ మాహాద మొనరింప శ భావజూరి. 225
- ఆ. లేచిపోయి పట్టఁజూచుఁ గ్రమ్మజమాను
నవనరంబు గామి శ కాత్మగలఁగుఁ
దరుణిజూచుఁ గొలుపునపకించి పరికించి
వెచ్చునూర్చుమిగుల శ విహ్వలించు. 226
- తే. ఎట్టకేలకు ధైర్యంబు శ మట్టుకొలిపి
వేళగామికి నమ్మహా శ వేగముడిగి
కొలుపువీడ్కొని దీనినే శ బలిమినెత్తు
కొనిరయంబునఁ బోయెదననితలంచి. 227
- ఆ. ఒక్కభంగిదై ర్యముఁది తత్ప్రీడలఁ
దగిలియున్నచూడ్కి² శ మగుడఁదిగిచి
వీడుకొలువడయు శ వినయంబు సంధించి
శూలికొలుపువంకఁ శ జూచునపుడు. 228
- క. హరియును సిరియును మొదలుగ
సరసిజగర్భాది దివిజ శ సంయములచటన్
ధరణీశ లేకతక్కిరి
హరుచూడ్కికి నేమిచెప్ప శ నచ్చెరువొందున్. 229
- క. హరియును వేల్పులు నెయ్యెడ
కగిగిరోయనుచుఁ బార్వ శ మవలోకింపన్
గిరిరాజునుతయుఁ బ్రమథులు
పరిజనములు లేరయచటఁ శ బరికింపంగన్. 230

◆◆◆ { శివుఁడు చూచుచుండగానే యా సభామందిరము మాయమై } ◆◆◆
యాస్థలము శృంగారవనమవుట.

- వ. వెండియు విస్మితుండై కామఘస్మరుండు నలుదిక్కులుగలయ నాలోకించు
• నప్పడు కొలుపుకూటంబు మొదలుగాఁగల కనకకలధౌతచంద్ర శాలాద్వార
కవాట గోపుర ప్రాకారాది గృహసన్నాహంబులేక యాప్రదేశంబు చూత

పనసరంభా ఖర్జూరంబు జంబీర నారికేళ కురవకాళోకవకుళ కరవీర పారిజాత
సింధువారాది పాదప్రపతానంబును, నేలాలవంగలుంగ మాతులుంగ తక్కిల
ద్రాక్షమాధవీయూధికామల్లీమతల్లికా ప్రముఖ లతామంటప కునుమిత
నికుంజ పుంజంబులును, విశచకమలకైర పూర్వలపండ మండిత సరోవర
దీర్ఘికాసముదయంబులును, మణిమయ దరీగృహద్వారవేదికా శిలాఫలక
కలితకేళీ శైలంబును, పుష్పకరుశాఖా సమాందోళిత సువర్ణఢోలా తల్పం
బును, పల్లపూలసిత కునుమరస ఫలరసధారా ప్రవాహంబులును, మంద
మారుత పరిపూరిత దిశావకాశ బహువిధ మోదభారంబును, గోకిలారవ
కోలాహలంబును, శుకనికర కలాలాపంబులును, చుచరీక ర్ఘంకారంబులును,
హరిణిమిథున సంచారంబులును, మయూర స్మృత్యావధానంబులును, కలహంస
లనదలన క్రీంకార నాదంబులునుంగలిగి యొక్క యభినవైద్యానంబై
యుండెనంత.

231

క. అది సహజోద్యానంబై

మదికిం పొనరింపఁదాను శ్రీ మృగువయ్యఁ దక్కన్

వెదక మఱియొరులు లేమికి

మదనారియ్యఁ బ్రమన మగ్న శ్రీ మాననుడయ్యెన్.

232

క. తనరాకయు హరికొలుపున

నునికియు నాస్థానభూమి శ్రీ యుద్యానంబై

తనరుటయు మఱిచె శంభుఁడు

కనియును హరియింపజాల శ్రీ కాతుకలీలన్.

233

శా. ఆచందంబున నిర్జనంబయిన యుద్యానంబుఁ బ్రాణేశ్వరిం

జూచెంగోర్కి ఫలింపెనంచు హరుండ్రక్షు దైకపుష్పాస్త్ర నా

రాచక్రేణులతోడఁగూడి పికకీరప్రాత భృంగీరవ

ప్రాచుర్యంబు గలంచె నవ్విభుని శుంభద్ధర్మ సారాంశమున్.

234

ప. అంత.

235

—◆◆◆ శివుఁడు మోహినీకాంతను బట్టెదలఁచి లేఁగానామోహిని మాయమగుట. ◆◆◆—

తే. ఏకతముననున్న శ్రీ యుగతిఁబట్టెను వేడ్క

నాననంబు డిగ్గిరయిగె హరుఁడు

సతియునొక్క తీరగోచాటున వడిఁదాఁగి

పోయె నవలఁద్రోచి శ్రీ బొమ్మపూలె.

క. డాఁగిన యాలతమాటున

క్షేణి లలాటాక్షుండచట శ్రీ నిందునిభాస్యః

దాఁగానక తల్లడపడి

వేఁగడుఁజి త్రమునుమేను శ విరవిరబోవన్.

237

ఉ. ఇక్కడనన్ను డాయ నెలరయించిన దీలత మాటులోనె నీ
టక్కరికత్తెయేవలన శ డాఁగెనొ నవ్వులకంచుఁ బొంది నల్
దిక్కులు చూచునప్పుడెల శ వీఁగెలుగప్పిన పొన్ననీడను
స్వేక్కిన రత్నవేది నొక శ యిక్కువఁ జెంపెనలార వేడుకన్.

238

సీ. పయ్యెదదిగజాఱఁ శ బసిఁడి చాయలుదేరు
చనుదోయి ముత్యాల శ నరమువెలుఁగ
బహుతాడ నాయాన శ భారజాతస్వేద
కణములు గండ భాగములనురల
ననుగత దృష్టి సంహతితోడ సారభా .
గతమత్త మధుపసంఘములు చెలఁగ
గ్రహణమోచనవేళ శ ఘశఘశత్కర పద్మ
మణితాచకంకణ శ రణవమెనఁగఁ

తే. గంపితోత్కట కటిభార శ కల్పభూజ . .
పుష్పములు రాలి దిశలఁ బుర్రోష్ణు చెదరఁ
గ్రీడమై తానె పూబంతి శ యాడుచున్న
యవ్వలసినిఁ గనియె చంద్రద్రావణి.

239

—◆◆◆ శివుడు మోహినిని మరలపట్టఁ జూచుట ◆◆◆—

క. కని పేద వెన్నిధానముఁ
గనిన ట్లులంబు పరమ శ కాతుకలీలఁ
గొనసాగ నల్లనల్లన
చనిపట్టెద నని తలంచి శ నరనప్రౌఢిన్.

240

మ. చరణాబ్జంబులు భూమిభాగమున నిశ్శబ్దంబుగా మోపుచున్
దరుమండంబుల దండనండ గొనుచున్ శ దత్కౌతుకోల్లన నుం
దరసంక్రీడల నేమరించి యమితోత్సాహంబుతో బిట్టు త
త్పరతంజేరువఁ బొన్నమాటుగొనియు శ ద్యద్వేగ సంరంభుడై .

241

ఆ. మ్రానుచాటు విడిచి శ మగువయున్నెడకు లం

ఫించిప్రేమఁ గాఁగిరిలించి నవుడె

పడఁతిలేక బట్టరబయలయ్యెఁ గలమౌలె

¹ లేమిఁబట్టి గాఁగిరిలించుటయ్యె.

242

1. ఆ. పా. గలలోన లేమబట్టి కాఁగిరించుటయ్యె.

శా. అస్తంయూత వివేకుః యవుషు చంద్రదావీడుఁ డుల్లంబునకా
హస్తప్రాప్తధనంబు పోయినటు లత్యంతంబుఁ జింతించి వి
ధ్వస్తే దీవరలోచనా ప్రియతమ శ వ్యాపారలీలా పరి
సంతాంగంబులతోడ ద్వైత్యమడరక శ సంతాపముం బొందుచున్. 243

ప. కొండాక తడవెద్దియుం బరికింపంగానక నిర్వేదించి. 244

క. నిక్కముగఁ గాఁగిలించితి
గ్రక్కుననిది లేకపోయె శ గాఁగిటిలోనకా
జక్కెర విల్లుడు పన్నిన
వెక్కసేమగు నింద్రజాల శ విద్యయపోలెన్. 245

క. ఇప్పవ్యుఁబాదలలోపలఁ
జొప్పడఁచెనొ చూతమనుచు శ జూపులు దిశలకా
విప్పారఁబెక్కు నెలపులు
తప్పక పరికించి మోహదశ ప్రాప్తింపన్. 246

శివుడు విభ్రాంతుఁడై వనమందుఁ దిరుగుట. ◆◆◆

సీ. మదశిఖావళియొక్క శ పొదలోనఁ దొలఁగినఁ
దొయ్యలి యనిపోయి శ తొంగిచూచుఁ
గలకంతనాద మెక్కడనైన వినఁబడఁ
జెలువ భావణమని శ చిత్తగించు
నెలదేటితండ మెయ్యెడ మ్రోలఁబోలసినఁ
బడతుక నెఱులని శ పట్టఁదివురు
గాడ్పునఁజై వ్రాలుకలికిమై దీఁగె నం
గనవచ్చెనని పట్టి శ కాఁగిలించుఁ

తే. జెదరిపూఁదేనె వాతెఱ శ జెందనిందు
వదన యధరామృతంబని శ వలసిగ్రోలుఁ
జేతనాచేతన జ్ఞాన శ శిథిల హృదయుఁ
డగుచు మదనారి మిథ్యాన శ నాంతరమున. 247

ప. ఇట్లుపరిభ్రమించుచుం బోయిపోయి యొక సంఘల్లమల్లికా మంటపరబున.

1. ఆ. పా. ధైర్యమడరక సంతాపము, బొందుచుకా. ప్రా. పా. సంతోషము బొందుచుకా.

—◆◆◆ శివుడు తిరిగి మోహినీకాంతను దూఁగుటయ్యాలపైఁ జూచుట. ◆◆◆—

సీ. జిగిగుబ్బ పాలిండ్లఁ శ జేలాంచలంబును
దొడలపై ముంగొంగు శ దొలఁగి యాడ
ధరమెట్టియూఁగు నుత్తతిఘల్లుమని బిట్టు
రమణీయమణి నూపురములు మ్రోయఁ
బువ్వుదీఁగెలఁ గరంతబులఁబట్టి నిగుడెడు
తీవ్రత మైచాయ శ తీఁగెసాగ
రాకపోకలత్రోవ శ నాకాశలక్ష్మీకిఁ
జరణాంబుజముల యర్చనలుగాఁగ

తే. నెలమి వనదేవతలకు నిం శ వెనఁగ ననను
శరునిఁబాడుచు మందహాసంబుతోడఁ
గేలిడోలా మహాత్మవ శ శ్రీలఁదేలు
బాలఁ గ్రమ్మఱఁ గనియె నా శ శూలపాణి.

249

క. ఏణాంకధరుడు పోయిన
ప్రాణకళయుఁబోలె మగుడఁ శ బ్రాపించిన యా
ప్రాణేశ్వరిఁ గనుఁగొనియెన్
తోణీశ్వర రెప్పకప్పు శ నుడియని చూడ్కిన్.

250

వ. ఇన్నిధంబున నిందుముఖు నందర్శనానంద పారవశ్యంబునంబొంది యప్పటి
యట్లు వంచింది కానకుండం బటుకొనువాడె పశ్చాద్భాగంబునఁ బొదల
మాటున నొదిగి యొదిగి యాయుయ్యాల డాసి పట్టనుంకించిన.

251

క. ఇందుధరుగమన మారసి
ముందఱికిఁ యూఁగియచట శ ముద్దియ యుటికెన్
గందువ మణిసూపురములు
నందంబున ఘల్లుఘల్లుమని మ్రోయంగన్.

252

—◆◆◆ మోహినీ తిరిగి యదృశ్య యగుట. ◆◆◆—

శా. డోలాతలము డిగ్గదాటి మదనాత్మోపంబు దీపింపఁగా
బాలారత్నము స్రస్థబంధకబరీ శ భారంబునం బువ్వుముల్
రాలన్ లంఘన చాతురింజిత సారంగాంగనాభంగి నా
శూలిన్ గిక్కురుబెట్టిపోయె లతికాస్తోమాంతరాశంబులన్.

253

మ. తనువంచింది విహంగియై యెగసి చేతంజిక్క కట్టెగిన్
గని నిశ్చేష్టిత లోచనాంబుజ దళితగ్రవ్యగ్రబాహ్మంబువుల్
తనుకంపంబునరాల గద్గదికతో శ దైవంబు నిందించి వే
చేని నిట్టూర్పులతోడ డాకొనియె నా శ చందాస్యఢోల్లాలతన్.

254

వ. ఇట్లు డాకొని తదీయ మనోహరాంగ శోభనాంగరాగసత్వంబు¹ గలిగి తద్వి
హరణ లీలాయోగ్యంబైన యా తూఁగుటుయ్యెల తీఁగఁ జూచిలింది. 255

క. ఏ పుణ్యంబులు చేసెనో

యీపువ్వుండీఁగె బోటి శ నెప్పుడు డోలా

రూపమున ననఁగి పెనఁగెడు.

నీ పరితోషంబు గనియె శ నివ్వన భూమిన్.

256

వ. అని యభినందించి యమ్మెఱుంగు దీగెఁబోడి యుఱికిపోయిన కడకుంబోయి.

క. కచబంధంబున జాతిన

విచికిలదామంబు ప్రణయ శ వివశతఁ గొనియా

రుచిరాంగిఁబోలె శాఁగిట

నచలనుతాపరుఁడు సేర్చి శ యానందించెన్.

258

క. తరుణీకుచనిపతిత ని

ర్భర పరిమళగంధసార శ పంకదళంబుల్

హరుఁడెఱిగి మదనరక్షః

పరిరఁజెఱిలక మిడియె శ ఫాలాగ్రమునన్.

259

వ. వెండియు నమ్ముండట నిందువదన పదారవిందంబులు గనుంగొని. 260

ఉ. చారుశిరీష శోమలము శ సారసవత్ర మనోహరంబు వి

స్ఫూరిత భాగ్యవర్ణము విశ్రామరకుంకుమ పంకిలంబునై

శోరికముంచు నీ సమదశకుంజర యాన పదద్వయంబు సాం

పారఁగనన్నదీయ నిటరల్లాగము సోకుట యెప్పుడో నుమీ.

261

క. అని సురభి కుసుమముల న

వ్వనితామణి దివ్యపాద శ వారిజములు న

ద్వినయంబున నర్పించుచుఁ

జనియా శివుఁడాక్క కేళి శ కైలముదండన్.

262

క. అరవిందేందీవర బం

ధురకేళీ హంసగణ మనోహర పద్మా

కరకల్లోల పరంపర

నకుదారఁగఁదాను నొక్క శ హంసియుఁబోలెన్.

263

—◆◆◆ మోహిని జలక్రిడలాడుచు శివునకుఁ గనబడుట. ◆◆◆—

నీ. గురుతరోన్నత కుచశకుంభ యుగ్మముఁదాఁకి

వీచీ పరంపరల్ శ విఱిగిపడగ

జలముననొందు సుత్రవకేళిఁగనిత ద

భ్యాసవశంబులై శ యంచేలలర

కమలముల్ దొఱగి యుత్కట సౌరభముఁజల్లు

మోమున నెలదేటి శ మొత్తమాడ

వలరాజుకేతన శ జలచరార్థము వైచు

పువ్వులు పొలె చూపులు దనర్ప

తే. మృదులపవనూన వీజన శ మేనుఁజెంది

కంజకింజల్కు మధురజః శ కాండమలర

వేడ్కజలకేళి నలుపు నశ్వేలఁదిఁ జూచి

యిందు శేఖరుఁ డద్భుతా శ నందలీల.

264

వ. చూచి యానో కాదో యను సంశయంబున.

265

క. అరవిందవదన మోమో

యరవిందమొ నీలవేణి శ యలకలా తేంట్లో

తరళాక్షి చూపులో జల

చరములొ గుబ్బెత కు నశ్శులొ శ చక్రద్వయమో.

266

వ. అని భావించి.

267

ఉ. చేరి తదీయలీల తననది త్తమునంగలశాంబురాశి వీ

చీరుచిరప్రపాళలత శ చెల్వున నింపెనలారుచున్న వి

స్తారతలోచనాబ్జముల శ సంతసమారంగఁజూచి యిట్లునే

ర్పారంగ బట్టువేడుక ప్రయత్నమునకా నడిదాకి నెమ్మదిన్.

268

ఉ. ఏగతిఁ బట్టువాడ నొకొ శ యెప్పుడు మున్నొనరించి పట్టును

1ద్యోగములెల్ల నిష్ఫలత శ నొండఁ బదంపడి కంటిభాగ్యరే

ఖాగరిమకా దటాకమునఁ శ గంజని వాసినిఁబోలె నంబుకే

లీగత దివ్యచిత్తమున శ లేనుచరించెడు నూర్మిపంక్తులన్.

269

~◆◆◆ శివుఁడు తిరిగి మోహినీకాంతను బట్టఁబోవుట. ◆◆◆~

క. జలకేళీ మహితోత్సవ

కలనానందమున నొరులఁగ్రగానక హంసా

వళిలోనఁ దేలుచున్నది

వెలఁదిం బట్టంగ నిదియె శ వేళ యటంచున్.

270

క. చరమ ప్రదేశమున నా

సరసిరుహారకరముఁజొచ్చె శ సర్వజ్ఞుఁడు త

ద్విరహాగ్ని తప్తదేహము

బారయుడు, నుడుకెత్తి నీరుకీబుగ్గులు పైడమన్.

271

1. ద్యోగము. 2. ప్రా. తటాకమున (క)నబ్బ.

మ. హరజూటా హరిణాంక ఖండరుచి నెరయ్యంబారఁగాఁ గైరమై
త్కరముల్లనముఁ బొందె గుండె జలజాత త్రేణిహంసావళి
గరుదోఘంబున మించె సోయగము చక్ర ద్వంద్వమున్నన్నథా
తురవృత్తింగవ విచ్చి పోదొడఁగెఁ దోడ్తోఁ దత్తటాకంబునన్. 272

| మోహిని తప్పించుకొని శివున కగపడక పోవుట. ◆◆◆

వ. ఇట్లు రథసంబునం బట్టవచ్చు కామాతురత్వంబుఁ గనుంగొని యంతర్హా
సంబున సయ్యంతి వెడసిగ్గుతో విలీనయై వివస్త్రునై యున్నదాన రాకురాకు
మని నివారించి నీరువెడలి తీరంబుచేరి చీరఁగట్టుకొని. 273

క. బెడఁగారు పువ్వుసాములు
వెడవెడ నొకకొన్నిదొడిగి శ వెలిదాసుర పు
ష్పాడి మేన నలఁదివేటొక
యెడనవ్వనికుంజ సమసమీహితశయ్యన్. 274

తా. పూవు గ్రోవులఁదమి మొగ్గలను సంకపూర్ణంబుగా నిచ్చునె
త్తావుల్ గ్రమ్మమరందపూరము ప్రమోదం బారఁగాఁ గ్రోలుచుక
భావూద్భూత ప్రదీప్రమత్తయగుచుక శ బాలిండ్లు ముక్తాంబర
శ్రీవిన్యాసము నొందనుండె సురత శ క్రీడోన్ముఖ స్వాంతయై. 275

వ. అంత సమ్మహదేవుండు నల్లు నివారితుండై కొండాక నిలిచి యచ్చపల
లోచన మోమాట మోటకు సంతసించి. 276

మ. పలికెందేనియలొల్క నవ్వెఁ బ్రియమొకప్పుంబూచె నాళాలతా
వళులఁ జక్కన డెండముక గనియె నిశ్వాహఃప్రియంచుం బ్రియం
బలరం దమ్మికోలంకు వెల్వడి సరోజజాతీ శిరోరత్నమె
వ్వలిపంకన్ మునునిల్చె నచ్చటికిఁబోసెం దప్రదేశంబునన్. 277

◆◆◆ శివుడు చింతసేయుట. ◆◆◆

మ. సతిలేకున్నఁ గలంగి గుండె చెదరక శ శంభుండు నిర్విణ్ణుడై
ప్రతి దిగ్భావితనేత్ర పంకజగళ శ ద్వాప్సాంబువుల్ మీటుచుక
శతప్రతాపర సైకతోర్నిగత హంసశ్రేణులం గ్రమ్మఱక
జతనం బారఁగఁజూచి యాత్మకృతదోషంబుక బ్రశంసించుచున్. 278

ఆ. అపుడుపట్టనై తి శ నణింది పోయె నీ
మాయలాడి మగువ శ మరులకొల్పి
యకటమోసపోతి శ నరయంగ లేనై తి
తలఁపు కొలఁదిగాక శ తప్పిపోయె. 279

- ఆ. విగతవస్త్రయైన శ వెలదిగాక నవస్త్ర
యేలకాముకునకు శ నెఱుంగనైతి
నతివివస్త్ర నన్న శ జడిసితిఁ బట్టక
భాగ్యహీనుఁడల శ ఫలము నొందు. 280
- వ. అని వగచి తదీయ లీలాగుణంబులు దలంచి. 281
- సీ. ఆనుహగంభీర శ యానంబు మరిపెమా
బలుపిరుండునఁ గ్రహున్ శ పసిచీనిగ్గు
లాగుబృహలిండ్లరవై గల్పించుడమా
చిగురొక మోవివై శ చిన్నినగవు
లాముద్దు మోమున శ నడక సంతోష మా
నిడువాలు చూపుల శ నిశితధార
లాలలాటాంతకాంతాలక శ్రేణి యా
చరణావతంసకశబలరుహంబు
- తే. లాతతోత్సవ లీలావిరహరసిక
మానవస్వేద భంగి నా శ మానసమున
మఱువరాకున్న యవి నన్న శ మరులుకొల్పె
నింక నేలాగు బ్రాపించు శ నిందువదన. 282
- క. వేడుకనిది యలయించెడు
జాడయొ మాయామృగంబు శ సఖియై కపట
క్రీడల భ్రమియించి తుదిన్
గూడక నను మొఱుగిపోవు శ గుత్సిత గతియో. 283
- వ. మొఱుగుండీగె తెఱంగునందోచియు, మృగతృష్ణికారూపంబునం బట్టు పన
లేకయు, నింద్రజాలంబు చందంబున నిజంబుకాకయు, స్వప్నావస్థలాగున
భ్రమయించియు, దర్పణచ్ఛాయయుంబోలె దురవగమ్యుడును, దగులు
బడక పోవుచున్నది. దీనికేమిసేయువాడనని విరహోన్మాద వికలచేత
స్కండ్డె యుచటనుండం గొలుపక వెండియు నన్వేషించుచు నక్కలువ కంటి
యున్న పువ్వింటికిం బోయి. • 284
- క. తనుఁజూచి సిగ్గు ప్రేమయుఁ
బెనఁగొనఁబూఁ బాన్పుడిగ్గి శ బిసరుహదళలో
చన నగవు దొలఁక నెడగల
సి నిలిచినం గోర్కు లడర శ శివుఁడిట్లనియెన్. 285
- ఉ. పానుపుడిగ్గనేమిటికిఁ శ బంకజలోచన నన్న మన్మథా
ధీనవియోగతాపశిఖ శ హేతినివీడితుఁ గాఁగిలించి యిం

పున నహిమాంబు శీతలపరయో ధరచందన సార్ద్రదేహునిం
గా నొనరింపవే రతుల శ కందువఁజెంది కృపాతరంగిణి.

286

క. అని విరహభార విహ్వల

ఘనమదనో న్నాదవికృతిఁ శ గానక దీనా

ననుఁడగుచుఁ బెక్కుమాటలు

పనియేమని యశ్రుజలము శ పయిపయిఁ దొరఁగన్.

287

ఉ. చిక్కితి దుర్వియోగమునఁ శ జిక్కితిఁ జక్కెర వింటి వాని చే

జిక్కితి మోహబంధమున శ శీతకరానన కౌఁగిలింపవే

మ్రొక్కెదనంచు హస్తములు శ మోడ్చుచు శంభుఁడు డాయఁబోయి యా
చక్కని మాయలాడి బిగి శ చన్నుల పయ్యెదఁ బట్టె నుద్ధతిక.

288

ఆ. ఫలలోచనండు శ పయ్యెదఁబట్టినఁ

బట్టుబడకపోయెఁ శ బద్ధనేత్రి

పట్టుబడు నెయ్యెన్ని శ పాటులు బడ్డ నా

విష్ణుమాయ శివుఁడు శ వెట్టిగాక.

289

క. ఆతటి నిలువక గ్రక్కున

చేతోభవకేళి లేక శ శివునకుఁ బెలుచక

రేతఃపూరము గంగా

స్రోతో రూపమునఁ దొరఁగెఁ శ జోద్యంబడరన్.

290

క. అయ్యింద్రియ రసమంతయు

నయ్యెడ రజతంబుశుద్ధ శ హాటకమునునై

నెయ్యమున నొప్పెఁగనుఁగొన

నయ్యాస్థానంబు వారి శ కచ్చెరువగుచున్.

291

శివునకు పరబ్రహ్మజ్ఞాన ముదయించుట. ◆◆◆

క. రాజీవాక్షుం డాక్రియఁ

దేజము పొలిజెఱపి, మాయ శ తెరఁదిగించిన నా

రాజార్థ

వ్యాజ పరబ్రహ్మబోధ శ మడరెక బుద్ధిన్.

292

శా. మారారాతి, విముక్త మోహుఁడయినక శ మాయావనక్రీడలుం

నారీమోహనలీలలుం దొఱఁగె నానాదేవతాశ్రేణితోఁ

దోరంబై మునుఁబోలెఁ గొల్వదనరెక శ దుర్వార తేజంబుతో

ధీరుండ్ల మణిభద్రపీఠిఁ జెలుపుందె న్విష్ణుఁడుక నవ్వుచుక.

293

క. కురిసెక బువ్వలవానలు

హరివై నానందలీల స్థమరులు మెచ్చక

బరిపరి విధముల ముందట

నరనాయక ! జడలుజూల ర నారదుఁ డాడెన్.

294

సీ. మ్రొక్కిరి నురముని ర మూర్ధాభిషిక్తులు

మోడ్చుచేతులు మస్తరముల ఘటించి

పొగడిరి శేషాది ర భుజగాధినాథులు

విరుద ప్రబంధ గంభీరయుక్తి

పాడిరి గంధర్వ ర వతులు వీణావేణు

కలనాదములతోడి ర గానసరణి

నాడి రచ్చర లేమ ర లభినవ నృత్యంబు

లభినయవిన్యస్త ర హస్తలీల

తే. బ్రహ్మ ప్రాంజలియై వేదభాషణముల

బ్రహ్మతేజో విలాసంబు ర బ్రస్తుతింపె

బ్రమథ గణనాయకుని మ్రోల ర బహువిధముల

నాది విష్ణునిగూర్చి యరయ్యవసరమున.

295

—◆◆◆ శివుడు కైలాసమునకుఁ బోవుట. —◆◆◆

క. హరిమాయా విభ్రమమునఁ

బరమ బ్రహ్మైకచిత్ర ర భావము నత్యా

దరమున వర్ణించుచుండ

త్పరిరంభణ కేళిఁదేలి ర ప్రమదంబెసఁగన్.

296

క. ప్రమథులు కొలువఁగ నార్యా

రమణీ మణిఁగూడి చనియెర జతాద్రికి నా

యమృతాంశు శేఖరుఁడు చి

త్తమునం దద్విష్ణుమాయఁ ర దలంచుచు వేడ్కన్.

297

—◆◆◆ ఫలస్తుతి. —◆◆◆

క. నారాయణమాయా భా

మాయాపముఁ జూచి శివుఁడు ర మఱచిన కథయిం

పారఁగ విను ధీరుఁడు నం

సారమహామాయఁబ్రాసి ర సంతన మొందున్.

298

శ్లో. అని గోవిందశర్మ ధర్మనందనునకుం జెప్పెనని విని, పరీక్షిత్తుట మీఁదటి కథా

ప్రసంగంబెట్లుండెనని శుకబ్రహ్మ నడుగుటయును.

299

మ. కలశాంభోనిధి కన్యకాకు చతటి ర కస్తూరికాపంక సం

కిలనుస్నిగ్ధవినీల నీలగళయోగిగ్రామణీ మోహనో

జ్వలమాయా మహిళావినోద, ధరణీ శ సంశ్లేష సంభాషనా
విలసచ్ఛేదత వరాహభావితమహా శ వేదాంత తత్వోదయా.

300

క. నారదవీణా మధురగ

భీరధ్వని ముదితహృదయ శ బినరుహశుక స

తీరసమాశ్రిత నిజతే

జోరూపఫలప్రపూర్ణ శ సురతరురాజా.

301

తోటకవృత్తము. చతురాసన దివ్యలరస న్దకుటాం

చితరత్నమరీచి విశిష్టపదా

శ్రుతరాగ తరంగ విశిష్టజగ

త్రితయ శ్రితలోక విశిష్టగుణా.

302

ఇది శ్రీ మదనగోపాల చరణకమల సేవాధురీణ సత్కళాపారీణకృష్ణ

భట్టారకపౌత్ర చింతలపూడికామయప్రభుసుపుత్ర సుకవి

వర్యరాధామాధవయల్ల నార్య ప్రణీతంబైన

విష్ణు మాయా నాటకంబునందు

జతురాశ్వాసము.

లలలలల

శ్రీ రస్తు.

విష్ణుమాయానాటకము.

ఆశ్వాసము. ౫.

క. శ్రీకర రాధాకై రవ

రాకాశితకిరణ మునివిరరాజితచేతో

వైకుంఠనిలయ గుణర

త్నాకరకల్లోల సవమరదనగోపాలా !

1

తే. అవధరింపుము దేవసంయమివరుండు

సకల వేదాంత విద్యావిశారదుండు

శుకమహాయోగి పలికెనుశత్రుకతమరియు

నింపుగా నాపరీక్షిస్తరేంద్రునకును.

2

ప. అవ్విధంబున సదాశివుని కథఁజెప్పి గోవిందశర్మ ధర్మనందనునకు విష్ణుమాయ

వలన నారదుండు మోసపోయిన తెలుగుచెప్ప నుపక్రమించి.

3

మ. వినువిశ్వశీతిపాల మాళివలభీ శ విస్ఫారరత్నప్రభా

కనదుద్దామ పదారవింద త్రిజగత్కల్యాణచారిత్ర పాం

డునరేంద్రోత్తమపుత్ర యీముని గరిష్ఠుల్ నీవునుం గూడి యెం

దునకుం జత్తము పోవనీకహరియందున్నిల్వినప్రీతితోన్.

4

—◆◆◆ విష్ణు ప్రభావ వర్ణనము. ◆◆◆—

క. పరమాత్ముండు పరమేశుండు

పరమ బ్రహ్మైకమూర్తి శ ప్రకృతి పురుష నుం

దరుండు తదిశుండు సనిమది

బరికింపుము విష్ణునిం శ బ్రభావ చరిష్ణున్.

5

క. తేజముల కెల్లనుత్కట

తేజంబై తమముఁ జెఱచు శ దీప్రాంశు క్రియన్

దేజోనిధి యగుహరినిజ

తేజమునఁ బ్రపన్న మోహతి శ మిరముఁ జెఱచున్.

6

ప. అని హరి సామర్థ్యంబు నూచించి తదనురూప కథాప్రాయంబున నిట్లనియె.

క. సకలబ్రహ్మాండకదం

బకఘటనాచతురలీల శ వాయని మదితో

నొకనాఁడు సనకశుకముఖు

లకునుం బోరామి వేళ శ లలితక్రీడన్,

8

◆◆◆ శ్వేతద్వీపమున విష్ణుమూర్తిలొలువైయుండ మాచూతాంత నచ్చట. ◆◆◆

శా. శ్వేతద్వీపమునందు సాగరతటోర్ధ్వపారిజాతాపనీ

జాతచ్ఛాయ సువర్ణపీకమునఁ గంజజాతాలయాకామినీ

భూతస్త్వి సముపాశ్రితుండగుచు కంఠోబాహుతాక్షుండు సం

ప్రీతిన్ దివ్య సతీమణుల్ గొలువఁగాఁ శ బేరొలగంబున్నెడన్.

9

క. విదిత ప్రకృత్య¹ విద్యలు

మొదలుగఁ బేరైన నామ శ ములుగల సూయా

మదిరాక్షియైన వైష్ణవి

మొదమునఁ జనుదెంచి శారి శ ముందట నిల్చెన్.

10

సీ. నెత్తమ్మిరేకుల శ నెఱిమించు సడుగులఁ

గనకమంజీర భృం శ గమలు మొఱయఁ

గా²రువకందున శ గలమేను దీఁగెడైఁ

గుంకుమ తటిదంశురవంకురింపఁ

జక్కన మురిపెంబు శ సరివచ్చుచనుదోయి

మా³క్తికబినఖండరమాల్యమడర

నిండుజందురుని నశ్నియసొంపు మోయున

మంజుస్థిత జ్యోత్స్న శ మాటుమలయ

తే. నల్లుమోహనమూర్తి యై శ యరుగుదెంచి

కంకణక్రేంకియాశ్రీలఁ శ బొంక మెనగ

హరికిఁ గరములు మొగుచునశ్యుతివఁ జూచి

సతులలొలువెల్ల శ వేడ్కలు సందశింప.

11

క. కరములు మొగిచిన మాయా

తరుణింగరుణా ప్రసన్నతనమజూచె మహా

పురుషుండు విష్ణుదేవుండు

సిరికై నంగలదె యట్టి శ చెలిమి విభునితోన్.

12

తే. అపుడు శ్రీహరి సుప్రసన్నాభిముఖత

వినుత బహుమాన గణకమై శ వేడ్కఁ జేయఁ

దత్త్రియస్త్రీల కుబుసుబోః శ దగినయింద్ర
జాలవిద్యా విశేషముల్ శ సంఘటించి.

13

వ. తత్త్వకారంబు చూప నుద్యోగించు సమయంబున సకలలోక సంచారియగు
నారదమునీంద్రుండు పరమ భాగవతోత్తముండు గావున భగవత్సేవాతత్ప
రుండై నైకుంతదివ్యభవనంబున కరుగుచెంచువాఁడు, పురాతన ఫలవిశే
షంబున నట్లొలువై యున్న జేపదేవుని గమంగొని మేనుగరుపాఱ గగనంబు
జిగ్గి నారాయణ నామోచ్చారణ పారాయణ మధుర వీణా నాదంబుతో
జయజయపురస్కరంబుగా ననేక ప్రణామ స్తోత్ర సహస్రంబులు సమర్పించి
తదాదరణంబు వడసి కూర్చుండె నంత నయ్యింతి తన యుపక్రమంబున. 14

క. పురుషుండు ప్రకృతియు జగదు
త్కరమును గాలంబునైన శ కర్తకునాత్మే
శ్వరునకుఁ దేజోరాశికి
హరికి నమస్కృతియొసర్చి శ యద్భుతలీలన్.

15

—◆◆◆ మాయాకాంత బహువిధంబులుగా నింద్రజాల విద్యలాడుట, ◆◆◆—

సీ. బుద్బుదంబునుబోలె శ బొడమించు హరియించు
బ్రహ్మాండజాలంబు శ పరికరంబు
నింద్రుల మనువుల శ నెలయించుఁ బోలియించు
జంత్రంపు బామ్మల శ సరవిమీఱుఁ
బొలఁతులఁ బురుషులఁ శ బుట్టించు గీట్టించు
వెడబూమె రూపుల శ విభముగాఁగ
భూరిసంపత్కళల్ శ పొయించు విరియించు
ఘన నిదాఘమరీచి శ కలతెఱుగునఁ

తే. బంధభూత విలాసముల్ శ నించుఁబెంచు
సముచిత స్వప్నదృష్ట ప్రశాంతమొదవ
దుఃఖసుఖములు సమకూర్చు శ దొలంగఁ ద్రోచుఁ
గాలసరణులఁ జక్రయశగ్గంబుజాడ.

16

సీ. బహుచుతంబుల వారిఁ శ బ్రభవింపఁగాఁజేసి
మూఢవాదంబుల శ మొనయఁజేయుఁ
బెక్కువేల్పులసూమిఁ శ బెంపారఁగాఁజేసి
యల్పులఁ దత్సేస శ కలరఁజేయు

- వర్ణాశ్రమంబుల శ్రీ వారల సమకట్టి
కర్మానుగతబుద్ధి శ్రీ గడలు కొలుపు
విద్యావయోధన శ్రీ విభవముల్ గల్పించి
గర్వకోపోద్రేక శ్రీ గతులఁ జెనుచు,
తే. గజతురంగాంగనా రత్న శ్రీ కలనఁజూపి
రాజ్యభోగాను రాగాభి శ్రీ రతియొసర్చి
తామనుల రాజనులఁగాఁగఁ శ్రీ దగులుపెట్టు
సహజ మోహఁధకారంబు శ్రీ సంఘటించి. 17
- క. కూలంకషాపగాంబుధి
కేళీవనగిరుల మేలు శ్రీ గిరికొల్పి లన
న్నాళీకోత్పల ఫలమణి
జాలక సౌభాగ్యలక్ష్మి శ్రీ సమకొనఁ జేయున్. 18
- క. చంద్రార్క వహ్నివలభీ
సాంద్రతఁ బాలుపారఁజేయు శ్రీ జలధరవిద్యు
ద్భ్రంద సవరత్న రుచిర మ
హేంద్ర ధన్వంతీలఁ జేదల శ్రీ నేయుంజేయున్. 19
- క. అరిషడ్వర్గాతురులై
పరిఘోధములేక సరులు శ్రీ బహువిధకర్మా
చరణమున మెలఁగఁజేయుచు
బారిపొరి జననాది దుఃఖశములఁ బడఁజేయున్. 20
- క. సరనాయకు లై కొందఱు
పరిజనులై కొందఱు బుచితశ్రవణరాజ్యమనో
హరులై దుర్మయ వర్తనఁ
గొరలుచు దుష్కర్మవార్ధి శ్రీ గూలఁగఁ జేయున్. 21
- క. అతులిత సాత్వికయోగ
ప్రతిపాదిత శక్తిఁ బరమశ్రేష్ఠాగవతుల నం
చిత సేవాంజలితో స
స్మృతినెడయెడఁ బొగడ విభుని శ్రీ మన్ననపడయున్. 22

●●● { మాయాకాంక్షపన్నిన యింద్రజాలమును నారదుఁడు తిరస్కరించి }
పలుకుటయుఁ దన ప్రభావమును బొగడుకొనటయు.

వ. ఇవిద్ధంబున ననేక విద్యా వై శారద్యంబుచూపి కౌతుకంబు నెఱపిన నవ్వీ
భుండను నయ్యొందిరా ప్రముఖ నుండరీ సహస్రంబును బహుప్రకారంబులం

బ్రస్తుతించి నముచిత రత్నపా¹రితోషికంబు లిచ్చి రప్పడి మహాత్ముండు నార
దుండు తదీయ మాయారహస్యాది తిరస్కార గర్భంబుగా సలంతి నవ్వునవ్వి
తన తపో²ద్య నిర్వాహకంబై ప్రేరేపహరికిఁ బ్రాంబలియై యిట్లనియె. 23

తే. ఈ మహాదేవు లెఱుంగరే శ యిటకుమున్ను
నీదుమాయల కొలఁదులు శ నీరజాక్ష
యింతభ్రమయుచునున్న వారెంతలోనె
యతివలబలలు ముగ్ధలు శ ననుట నిజము. 24

క. మున్ను పలుచోట్లఁ జూచిన
యిన్నేరుపు ప్రకృతివిద్య శ లివివితలొకో
పన్నగ నేతస్సాయో
త్పన్నములగు కృత్యములకు శ భ్రమయం జనునే. 25

క. ఏనొకడఁ దక్కనీమా
యోనిర్మాణమునఁ జిక్కు శ సఖలము విమల
జ్ఞానము చాలనికతమున
నీనెలతల భ్రాంతిచెప్ప శ నేమిటికింకన్. 26

తే. బ్రహ్మరుద్రాది దివ్యుల శ భ్రమయుఁజేయు
నపుడు నినుఁజూచుచుండు దు శ సరిది పడక
యెఱుంగుదువు నా మనోజ్ఞాన శ మెల్లకడల
నేను భ్రమయుట గల్గనే శ యెన్నఁజ్ఞాన. 27

—◆◆◆ నారదుని వంచించనలెనని విష్ణుమా ర్గి తలఁచుట. ◆◆◆—

వ. అని యమ్మహా ప్రభుకృత్యంబునకు మోహమాయా వ్యాపారంబు ననన్యంబ
భేద్యం బగోచరం బపరిమిత క్రిడా నమర్థంబని తలంపనేరక, 'యతి పరిచ
యాదవజ్ఞా' యను వాక్యంబునం గల యర్థంబున, హరియనుగ్రహించి చేరం
దిగిచిన మందెమేలంబునఁ బ్రవర్తింప బ్రహ్మ రుద్రాదులఁ దిరస్కరించి
తన్నాయగణింపక యిట్లు పలికిన యావెడంగు మునింగనుంగొని మనంబున
రోసి యతనికిం బురాకృత కర్మశేషంబు ననుభవింపం గారణంబు గలదని
దివ్యచిత్తంబున నెఱుంగ నవధరించి, మాయా మందస్మితం బడనన్యర
విందలోచనుండు గారవించి, నీపట్టివాడవ యాదువని ప్రకటించి యడరువేచి
యొక్క నమయంబున మోసపుచ్చువాడై యతని వీడకొలిపి. 28

క. అంతర్వాణి శ్రేష్ఠన
మంతాకరణ ప్రకాశి³తాత్మ్యంబు విష్ణుం

1. పరితోషంబు. 2. ప్రా. పా. విద్యా. 3. వాక్యంబునం గల యర్థంబు.

4. అ. పా. తాగుడు.

డంతరినొండె నీతఁడు

సంత సహా¹మ్మతి సమేతుఁడై మొఱచడితోన్.

29

—●—●— నారసఁడు బ్రహ్మచులతో విష్ణుచాయ తనను సోకదని చెప్పట. —●—●—

సీ. అటవాసి తాఁ దనంతటిరవాఁడు లేఁడుగా

యనుబుద్ధి నజఁడున్న శ యచటికేగి

వై కుంఠపతి యొద్దిరవార్త లు పఱచించి

తనమోహ నిర్మూక్తి శ తగవదించి

తద్భవమూన వాగ్ధన్వతఁ బొగడొంది

కైలాసమున కేగి శ తూలనాణి

దండ వైష్ణవమాయ శ తను సోకదని పల్కి

యమ్మహాత్ముని యద్భుతాభినుతికే

తే. బాత్రమై యింద్రముఖ దిశా శ పతులకడకు

యక్షసిద్ధ గంధర్వ సంరముములకడకు

నరిగితన విష్ణుమాయా జయంబుఁజెప్పి

తోన తద్వందనాది సంరస్తుతులఁ గాంచి.

30

తే. పాడు హరిమాయ వీణలో శ బ్రస్తుతించి

తన్ను సోకదటంచు సంరతనము నొందుఁ

దన్నహామాయఁ బడువారి శ దలఁచి నవ్వు

జగ మవిద్యామయంబని శ తెగడునాత్మ.

31

క. ఇతఁ డొకఁడు పిష్ణుమాయా

ప్రతిపన్నుఁడుగాక మోహ శ పాథోధినమం

చిత బోధనాక దాటిన

కృతకృత్యుడనంగ వెలసె శ గీర్వాణులతోన్.

32

ప. ఇట్లు మోహమగ్నుడైన బ్రహ్మాండంబులలోనఁ దానొక్కరుండునుం

గులాల కీటకంబునుంబోక భవపంకంబును బొరయక గొంతకాలంబు ప్రవ

ర్తించి, యంత సంత మాయాప్రేరితుండై మహిమండలంబున ననేక తపో

వనదివ్య పుణ్య తంబులు చూచుచుండె నట్టియెడ.

33

సీ. అబ్జభవాండ సహస్ర సంఖ్యలకు ని

ధానమై తత్ప్రభుత్వమునఁ బొచ్చి

ధాత్ర రుద్రాది మూర్తతనొంది తద్వ్యతి

రిక్తతేజమునఁ జరచింపనేర్చి

1. ఆ. పా. సంతన మహాతి సమేతుడై. 2. ఆ. పా. యోలితద్వందనాది సన్నతి వహించి. ప్రా. పా. కృత్యములు.

అణుమహద్వ్యాపారమై నిర్వికల్పత
 నద్విష్య పరశ క్తిశ్చైందు వెలిగి
 సత్తాభిధానుడై శ సావ్యకబ్రహ్మయో
 గీంద్రబోధాభి పూర్ణేంద్రుడనంగ
 తే, బ్రకృతి పురుషాధి నాథుండు శ పద్మనేత్రుఁ
 డితని వెడఁగు తనంబు మాత్రయించి పూర్వ
 కర్మశేషంబుతో సహంశకార మడఁచి
 యాత్మవిజ్ఞాన ముడరింతు శ నసితలంచి.

34

—●●●— { నారదుని మోసపుచ్చుటకు విష్ణుమూర్తి సర్వవరము నే స్థలమునందుఁ }
 గృత్రిమ తపస్సుచేయుట, —●●●—

క. చిత్రంబుగ శేషాహిప
 విత్రతపోనిష్ఠమున్ను శ వెలసినముక్తి
 తేత్రము సర్వవరము త
 ధాత్రిస్థలియందుఁ గపట శ తాపనమూర్తిన్.

35

క. వేల్పులకు నద్భుతంబుగఁ
 గల్పిం డెన్ మాయవెంపు శ గడుదీపింపన్
 గల్పానోకమా నదృశా
 నల్పకుసుమ ఫలభరితవ శ నాశ్రమమచటన్.

36

క. అందు నొకనిండు కొలనర
 విండేందీవర పరాగశీవి సృమర విచల
 త్సుందర తరంగ డోలా
 నందిత కలహంసమై తరనర సిద్ధిించెన్.

37

వ. అట్లు పుణ్యాశ్రమ సరోవరంబు లుత్పాదించి త త్తదభియోగాభిరతుండై
 యనేక ముచినహస్రంబులు సేవింపఁ దపోనియతి ముండనందు.

38

క. ¹నేదిష్ఠ దక్షిణాశా
 ప్రాదుర్భూతార్హతుల్య శ భాగా జలజా
 మోద భరభరిత మారుత
 మాదై త్యారాతి హృదయ శ మలరంగజేసెన్.

39

క. ¹సవిధప్రాచీన మహా
 లవణజలధి ఘుమఘుమిత కశలధ్వని కెనయై

1. ఆ. పా. లో నీరెండు కందపద్మములు లేవు.

సవనాస్తుశ్రౌషణ్ముఖ
వివిధరవం బా వనమున శ పీనులఁదనిపెన్.

40

క. అతినిబిడ జలదమాలా

ప్రతిమానక్రతుసముద్ధ శ బంధురధూమ
వ్రతతుల గగనం బాచ్ఛా
దితమయ్యెం దడ్వనమున శ దివిజులు పొగడన్.

41

సీ. 1 కాశీ గయా ప్రయాగములకంటెను నైమి

శారణ్య ముఖ్యపురణ్యాశ్రమముల
కంటెను బాండురంగంబున కంటెను

సరయూరిట ప్రభాసముల కంటె

ద్వారావతీ హరిద్రావతి భూములకంటె

జారు బృందావన శ స్థలముకంటె

శ్రీపురుషోత్తమ శ సింహాచ తాభళ

స్థానాది దివ్యదేశములకంటె

తే. వర్ణమై పుణ్యమై చతుర్వర్ణమై

మై కరంబు జగత్సేవ్య శ మయ్యెనాది

విష్ణుఁడచ్చోట యోగియై శ వెలసియున్న

సన్నుతడేత్రరాజ మానసరవనము.

42

ప. ఇవిధంబునం ద్రిభువనైక పాత్రంబైన పుణ్యాశ్రమంబునఁ బరమమాయా
తపశ్శ్రవణంబు సేయుచు సయ్యచ్యుతుం డొక్కనాఁడు, స్వకల్పిత సరసీతీర
పిప్పల తరులేఖా మధ్యంబునఁ గృష్ణమృగాజన కృతాస్తరణుండై ప్రబుద్ధ
ముని వృద్ధులం గూడుకొని బ్రహ్మబోధరహస్య గ్రంథావలోకనంబు సేయు
చున్న సమయంబున నీ హిరణ్య గర్భనందనుండు తదీయ మాయాప్రేరితుండై
యట్లుదిరుగుచు వచ్చిచచ్చి యయ్యాశ్రమంబు ప్రవేశించి.

43

మహాన్రగ్ధర, కనియెందీరావనీ జోతత్కట కుసుమరజః శ కాండ ధారాళవాత్యా
ఘనవేగాః వ్యగ్రభృంగీ శ గణచరణ పత్రత్కమ్ర పుష్పావహార
స్వనదంభో భంగరంగరజ్జల ఖగపరిషత్పాచు సంఘారలీలా
జనితోల్లా సాచ్యుతర్షీ శర్వరవర సుమనఃస్సారసంబుఁ సరంబున్.

44

చ. సురుచిరకుట్నలస్త బకశోభితశాఖల గుంపుసాంపున

బురువగు పొన్నలీకమల శ భూనుతు నింపులఁదేల్చె పట్పద

1. ఆ. పా. కాసిగయాప్రయాగములకంటె శ్రీరంగ, నైమిశారణ్య పుణ్యాశ్రమములు.

2. తాననుండై. పా. పా. తాననుండై. 3. ఆ. పా. వేగవ్యగ్ర. 4. కాలల.

5. మరువగు.

స్వరములతో రతిశ్రమనుశబ్ద పదాంగదనాదమేదుర
స్థరస్థప సార్వభౌమ సవకమాక్తి కహర్మ్యములట్ల దత్తజిన్. 45

మ. అకలంకాత్ముడు చూచె నీముని తటారకా¹భ్రంలిహ నోకమా
ప్రకరస్కంధ గభీర శోటరకుటీ శ పర్యంతశాఖా మిశ
చ్చుక యుగ్మంబులు మన్మథోత్సవ వచోహృద్భ్రత్ ప్రవర్తించి వే
డుకఁ గ్రీడించెడు సంభ్రమంబు కడుజూశ్మల్ వేష్మలం దేలగన్. 46

మ. కలపుంస్కోకిలముల్ రసాలదళముల్ శ ఖండించి చంచూపుటం
బుల నల్లల్లన వల్లభాంగనల కింకరుల్ చూపుచున్ మేటిక్రొ
వుల మవ్వంబున చెట్టియైన మరుచెయ్యుల్ నివ్వటిల్లంగఁ గొ
మ్మలినై జారుకువహరవంబు లడరింపంజూచె దీరంబునన్. 47

ఉ. మందమరు చ్చలూచలిత శ మంజుల మంజీరి మందరామిశ
త్సుందరవల్లియొక్క యెడఁజూడఁగ నొప్పెలతాంగియై శతా
నంద సుతుండు జవ్వనమునకా విజివీగు కుచద్వయంబుతో
నందముచూపు నిట్లయని శ యాక్రియజూపి నటించు కై నజిన్. 48

చ. కుటిలతా ప్రభావమునఁ శ గోమల చూతలతాంతశాఖి యొ
క్కటి యొకయింతసాగి యొకశకందువనొప్పె మరుండు నారదుం
డటఁ జనుడెంచి రూకొలన శ సంగనయైనను బిట్టు పాటనే
యటకయి వింటి పువ్వనకు శ నోలినమర్చిన బాణమాయనన్. 49

సహోపర వర్ణనము.

ఉ. నారదు పుంస్త్యమీ సరసునం బరిముక్తము సేసియంగనా
కారముసేయ మాయ సమకట్టిన పస్తుచయంబ నాఁగ సొం
పారుచుఁ జూడనొప్పె చరణాది శుభావయ నాభిరామముల్
సారస సైకతోర్కి పటుచక్ర న ప్రాత్నల భృంగసంఘముల్. 50

చ. సరసిజ గర్భనందనుని శ సాత్వికబోధముఁ గప్పియున్న ని
ర్భరతర రాజన ప్రకృతిఁ శ బాయని కామకృతాది దుర్గుణో
త్కర చరణప్రచారముల శ కైవడిఁ జూడఁగనొప్పె నానరో
వరవిమలోదక స్ఫురిత శ వారిజరేణు తరంగ సంఘముల్. 51

మ. భ్రమర ద్వంద్వము లంబుజాతములపైఁ శ బైదన్నరందా⁴నవ
భ్రమ విభ్రాంతము తాచుఁగూడుటలు చెరప్పంజూపఁగా నొప్పు నీ

1. ప్రా. పా. “కాభ్రం విహంగోత్కటం.

2. మంజుల పంజుల మంజీరిమిశ

3. పా. దూర. 4. ఆ. పా. పైవేమరం దనన భ్రమ.

కమలోద్భూత సుతుండు కాంతయ్యి వేరడ్కు భర్తతో బుప్ప చా
సమనో ద్రి క్తతఁగేలి నుల్లలిలుతఁబ్బావి క్రిమల్ దెల్పుచున్. 52

ప. వెండియుం గనకగర్భాండభవుని విచుల హృదయంబు పొదువంగల భవిష్య
నోహతమోవికారం బభివయ్యుచుచు బుండవీక పండంబుల నాక్రమించు
చంచరీకజాలంబును, విధాన్యపుత్రునిభావి భావఃకేలి సుఖపారవశ్యంబు
నూచించుచు బినరసాస్వాదలహరింజొక్క చక్రవాకంబును, శతానంద
సంఘనకు ముందటం బ్రాపించు సామ్రాజ్యజ్యోత్స్న మనోహర హర్షస్య వీధి
విహరణంబు లెఱిగించుచు సమున్నత సైకతవేదికలం గ్రీడించు రాయంచ
కొదమలును, స్వయంభు తపూజన చుంఠకరణంబు దహింప నడగు మీఁదటి
మాయానంసార భర్తృపుత్ర విప్రతాద్యసాయజనిత శోకానలస్ఫులింగ
కరాళంబుఁ దెలుపుచుఁ గంజకంజల్క పుంజంబు వెదచల్లుచుం దిరుగు నభినవ
ప్రభంజనంబును, చతురానన సుకుచకు బునఃప్రసాద దానంబొసంగు బినరు
హత్తుని కరుణాకటాక్ష వీక్షానుభారనబిందు బృందంబుల విస్తారంబు ప్రశ
స్తంబుచేసియు ముక్తాఫలానుకార శీకర నికరంబు లెగయించు జలచర
పరంపరలును, గన్నులకు నింపు సొంపు సంపాదించె నప్పడు. 53

చ. అనుపమ కాతుకంబడర శ నాకమృగాకర వైభవంబు ని¹
మ్మనిసవరు డర్థిజూచె నతీ శ మోహనమూర్తిఁ దటాకలక్ష్మి యుక్
మన మలరస్మరాళగత శ మంజులతాగతిఁదేల్చె నాదరం
బునఁ దనకుం దనూజయ్యి శ పుట్టికలంఠని వత్సలక్రియన్. 54

క. జలజాకరంబు బహువిధ
ములఁ బొగడుచుఁ గమలగంధకసునితభ్రమరీ
లలిత శ్రుతులకు మారుత
చలతంత్ర విపంచిమొరయ శ సమ్మదంబున్. 55

నారదుండు మాయానునియైన విష్ణువునుజూచి వర్ణించుట, ◆◆◆◆

క. అల్లలనఁ జనిముందట
నుల్లమునకు నేత్రములకు శ సత్కృతమై శో
భిల్లమ తేజోనిధిముని
సల్లభ హరిఁగనియె నభి సరవశ్రీమూర్తిన్. 56

తే. బ్రహ్మముని పారిపద మధ్య శ భాసియగుచు
గ్రహగణాశ్రితుఁడైన భాస్కరుఁడు పూలె
బ్రహ్మతత్వంబు తానయై శ ప్రతిభించు
హరి సపూర్వర్షివరుఁ జూచి శ యరుదునొంది. 57

ఉ. ఎన్నఁడుఁజూడ. నీమఁనికురలేశ్వరు నీమహితాశ్రమాధ్యు నా
కన్నులకెంత యెక్కుడయి శ కానఁగనయ్యెడు నేతదీయ ది
ప్ర్యాన్నతిఁ జిద్విలాసమిగురొత్తెడు నీఘనుఁజూచి బ్రహ్మ ప
శ్యన్నిట లాదులైన పరశ్రూఢము వేఁడుదురేమి చెప్పదునో.

తే. లలిత పద్మాక్షమాలికా శ లంకృతుండు
గోపించదన తిలక ప్రదీపితుండు
నగుచు నిమ్ముని విష్ణుమూర్త్యాత్మకంబు
కరణి నున్నాడు సాత్వికా శ కారమహిమ.

59

శా. ఈ దివ్యాశ్రమభూమి మోక్షపదమై శ యింపొందు వైకుంఠమో
యీ దివ్యర్షి వరుండు బ్రహ్మమయుండై శయేసారు పద్మాక్షుఁడో
భేదింపన్ మతిదూరకున్న దనుచుం శ బెల్లుబ్బునుల్లుంబుతో
నాదైత్యాంతకుఁ జేరఁబోయి తగ నిర్యాయ్యుండు నప్రమక్రియన్.

60

ప. అట్లనన్యముని సామాన్యప్రభావ భావిత తపోధనుండగు నమ్మహాముని
సంతరాత్మక బ్రశంసించుచుఁ దనకు మహామునులు ప్రత్యుత్థానం బొనర్ప
మాయా మునివేషధారియగు హరిఁడాయంబోయి యథోచితానోన్య సంత
ననా ప్రేమరసుండై యుండునంత.

61

నారదుని సంభాషించి మాయాముని సంభాషించుట. ◆◆◆◆◆

తే. యతితనూభవు లాననాఝ్వాది విధులు
సలిపి పూజించి రంభోజ శ జాతసుతుని
హరియుఁ గుశలోపచార వాక్యములఁ బ్రీతిఁ
జేసి వెండియు ననియె విశేషఫణితి.

62

సీ. అస్థ త్తపోవసంభతి విశ్రుతంబయ్యె
భవదీయ తేజః ప్రభావకలన
నేతన్మదీయ మురసింద్రప్రతము ఫలి
తంబయ్యె యుష్మత్సు శ దర్శనమున
మన్మనోనిహిత సకమాధి మూర్తంబయ్యె
సకదుర్లభత్వదాగతి నెపమున
మామకోత్కృష్టాభి శ మతము సిద్ధించుట
గాదె భవాదృశా శ గమనలీల

1. అ. పా. లునముగుఁడోత్తరనిన్ ఘనుజాచి. 2. అ. పా. విష్ణుమత్యాకంతకంబు
కరణి. 3. ప్రశమనందై.

తే. అంతరరుల జయించి మోక్షహంబడంచి
పాప సంసారతాసంబు శ పరిహరించి
బ్రహ్మ నిర్వాణ నిర్వృతి శ పడవి వడసి
యున్నవాడవు నీచకాశకౌతుడు గలఁడె.

63

క. మాయామోహ విముక్తము
శ్రేయస్సుఖపదముబోధ శ శిశిరమయాఖ
ప్రాయమును నీదురూపము
ధీయులేనినుఁ బొగడఁగరకె శ దివ్యులకైనన్.

64

ఆ. ఈతఃప్రయాస శ మెల్లను గడతేతె
నీసమాగమమున శ నేడు మాకు
నికమాతలంపు శ తెల్లను ఫలియించుఁ
ద్రిభువనైక కీర్తి శ విభవమెనఁగ.

65

క. అంబుజ గర్భేంద్రాది ప
దంబులు నీకాటపట్లు శ తగనంతగో
కంబులఁగలిగిన పృతాం
తంబెల్లను నీక తెలును శ తావనవర్యా.

66

క. వ్యామోహ గాఢవిష్ణు ము
హామాయాచక్ర విక్రీయా పన్నుడు గా
కే మహితాత్ముడు లోకము
లో ముక్తుండయ్యె దివ్యశోకము పొగడన్.

67

క. అని మునివేషధరుండగు
వనరుహదళనేత్రుఁ డడుగ శ వారిజభవనం
దనుఁడనియె బ్రహ్మవిద్యా
జనితప్రాభవము వాక్య శ సంపద వెలయన్.

68

ఉ. ఓమునినాథ నీ వెఱుఁగఁకుండుటగల్గునె వేదశాస్త్ర వి
ద్యామహితార్థ నిశ్చిత రహస్యపదంబులమేలు వర్తమా
నామరసంయ మిశ్వరులశయందలి పృత్యము శంకరస్వయం
భూమధుఘ్నరేంద్ర సురశముఖులలోక విశేషవార్తలున్.

69

—◆—◆—◆ విష్ణుమాయకు లోబడనివాడను నేనేమని వారదుఁడు చెప్పట. —◆—◆—◆

న. తక్కిన లోకవార్తల వలన నేమి విశేషంబు, చెప్పనున్నదియు మూఁడులోకం
బుల దేవదానవ మునీంద్రాదులలో విష్ణుమాయంబడక ముక్తుడై చిదా
నంద కందశంభై యదృచ్ఛం జరించువాఁ డెవ్వండని యడిగితి రట్టి కృతార్థుం
డనేన కాఁదలంపుం డది యెట్లంటుని.

క. ఒకనాఁడే వైకుంఠము
నకుఁబోయితి నచట పద్మనాభుడు శ్రీభూ
శంకవాణీ ముఖకాంతా
ప్రకరముతో నొక వివిక్త శ పదమున లీలన్. 71

చ. కొలువైనరించియున్న తఱిగూరిమి వైష్ణవమాయ యింతియై
నిలిచి తదగ్రభాగమున శ నేరుపుతో వివిధేంద్రజాల వి
ద్యలుపచరించి పంకజ భరవాండ చరాచర సృష్టిమార్గముల్
వెలయఁగఁజూపె నాసతులు శ విస్మయమందుచు వేడ్కఁజూడఁగన్. 72

చ. అదియొక కొండ చేసికొని శ యవ్విభుఁడుం దనమాయచేత న
మ్ముదితలఁగన్నుఁ బ్రాముతఱి శ మోమున లేనగనంకురింపఁగా
నిదియొక వింతఁగాఁ దలఁచి శ యీసతులేటికి విస్మయంబు నొం
దెదరని పద్మలోచనుని శ దిక్కు మొగంబయియంటి నేనొగిన్. 73

క. నీమాయచేత భ్రమయరె
యీముగ్ధులు బ్రహ్మశంకరేంద్ర మనీంద్ర
స్తోమములు భ్రమయచోఁ బ్రతి
భామహిమన్నేనకాక శ భ్రమయని వాడన్. 74

వ. అని పలికిన నామొగంబుచూచి మాయావిహారియగు నారాయణుండు
సిగ్గుపడిన వాడునుంబోలెఁ గొండొకతడ వెద్దియుంబలుకక యూరకుండి నా
విజ్ఞానంబునకు మెచ్చి శిరఃకంపంబుచేసి నన్నుం బ్రశంసించి నామాయం
జిక్కుపడక తిరుగు మహాయోగి పుంగవుండవు నీవైక్యరండవని సంభావించి
వీడుకొలిపె నట్ల యేనును తన్తాయారహస్యంబులన్నియుం గర తలామలకంబు
చేసికొని గతరజస్తమో మోహుండనై బ్రహ్మముని సేవ్యమానుండనై
విహరించుచున్నవాడననిన, మందస్థిత పూర్వకంబుగా సభ్యుల వినుండని
పలికి యా తపోధనుండగు పనజలోచనుం డిట్లనియె. 75

—◆— అందుకు మాయముని ప్రత్యుత్తరమిచ్చెట్ట.

క. మాతలఁచి నట్లచెప్పితి
వీతత్వజ్ఞానసిద్ధి శ యేరికిఁ గల ద
త్యాతత వైష్ణవమాయల
చేతం బడకునికి నీకె శ చెలు మహాత్మా. 76

వ. అని పలుక రయంబున నత్యాశ్చర్యంబుగా నొక్క వెడనవ్వునవ్వి గగనవాణి
నారదు నుద్దేశించి యిట్లనియె. 77

◆◆◆ ఆకాశవాణి శారదునిఁ దిరస్కరించి యొకకథ చెప్పట. ◆◆◆

క. నీవెంతవాఁడనైతివి

యావిష్ణునిమాయఁబడిన శ యూర్వులలోనన్

భావింప బ్రహ్మమునిరా

జీవాసన రుద్రదివిజ శ సిద్ధులలోనన్.

ఉ. ఏమనిపల్కితీ మునులశక్త్యైలు సమైతమయ్యె మాఁకు నీ

వేమెయిగెల్చి లోకములనెల్లను ముక్తుఁడనైతి విష్ణు మా

యా మహితాబ్ధినీకుఁ దరశమానె తరింపఁగ నిన్నుఁ బోలరే

యీమునులున్ సురోత్తములు శ నిట్లనిపల్కిరె గర్వసంపదన్.

79

తే. పలికిపోయితిగాక యీ శ పలికినట్ల

మాయఁబడకుండ వచ్చునే శ మానినాథ

నీవువలెనె ప్రతిజ్ఞలు శ నెఱపిపలికి

సిగ్గుపడిన మునీంద్రులఁ శ జెప్పవినవే.

80

◆◆◆ చండదమనుని కథ. ◆◆◆

వ. ఒక్కకథఁ జెప్పెదమనుము. త్రోల్లి చండదమనుండను ముని వరేణ్యం
డయోధ్యా నగరంబునకుఁబోయి మాంథాతచేత నర్చితుండై యతని నగరం
బున కరితురగన్యందన నుభటనన్నాహ సామగ్రియుఁ గనకపీఠ శయ్యాండోళి
తాచ్చుత్ర చామరవృజనంబులును మణిమయాభరణాంబర పరిమళద్రవ్య
సంపదయును, రూపయతావన లావణ్య గుణగణ్యంబగు విలాసినివర్గంబును
గలయనాలోకించి దేవేంద్రలక్ష్మికిం బ్రతినిధియైన యన్నరేంద్రుని యైశ్వర్యం
బునకు నిచ్చేమెచ్చి యివ్వధంబున రాజ్యనుఖం బనుభవింపవలయునని కోరి
మరలి నిజాశ్రమంబునకువచ్చి గంగాతీరంబున సంకల్ప పూర్వకంబుగాఁ
బద్ధాననుంగూర్చి సమర్చిత పంచాగ్ని మధ్యంబున సుగ్రతపంబు సేయుచుండె
నతని తపోవహ్నిజ్వాలా కరాళ ధూమావళి బ్యావాపృథివ్యంతరాళంబు
నం దంభోళి విద్యుజ్జలధారాడంబరంబు గావింప నిలింపులు భయభ్రాంతులగు
చుండిరట్టి సమయంబున నొక్కనాఁడు సనత్కుమారుండువచ్చి యమ్మహా
తపోధనునిచేతం బూజితుండై యిట్లనియె.

81

ఆ. ఓమహాత్మ యింత శ యుగ్రతపోనిష్ఠ

యేమికాంక్షనయ్యె శ నెఱుంగవలయు

ననుడుఁజండదమనుఁడా బ్రహ్మనుతునకు

ననియె మనసుశోక్త శ కొనలు సాగ.

82

ఆ. ఒక్కనాఁడు సే సరయోధ్యకుఁబోయి మాం

భాత్మధరణి నాథురచేతఁ బూజి

తుండనై తదీయః శ మండిత సామ్రాజ్య
విలసనంబులెల్ల శ వేడ్కగంటి.

83

సీ. సూర్యవాజులకంటె శ సాబగైన యుత్తమ
హయములగంటి వాశ్వాళి భూమి
దిక్కరీంద్రములను శ దెగడు మత్తద్విప
చయముల ద్వారదేశములగంటి
జామరచ్చిత్ర వీరజన దీపికాందోళి
కాదులాస్థాన హర్షస్యములగంటి
బహువిధ పరిమళాంబర భూషణశ్రేణి
బ్రకటిత భర్షపేటి కలగంటి

తే. బుష్పతల్పంబులును బువ్వ్రోబోండ్ల యొఱపు
చంద్రశాలాగ్రవేదుల శ జాలగంటి
గంటి మాంధాత రాజ్యనుభంబులెల్ల
నింద్ర సామ్రాజ్య విభవంబు శ నేలజాలు.

84

చ. మృగమదచందన ద్రవము శ మెత్తిన బిత్తరి గుబ్బచన్నలుక్
నగవుదలంకు మోములుననంగ నిశాత శిలీముఖంబులక్
దెగడు కటాక్షతోణములు శ దేటలమాటలు గల్లుకామినుల్
తగవుల నమ్మహీధవుని శ దండఁ జరింపఁగఁ గంటివేడుకన్.

85

క. ఆలీలా సామ్రాజ్య
శ్రీలాత్మకు నింపుజేసె శ జేసిన నాభూ
పాలుని క్రియ సామ్రాజ్య
శ్రీలన్ విహరింపఁదపము శ సేసెదననఘా.

86

వ: అనిన విని యతని దుర్విషయాభిలాషంబునకు వగచి యిట్లనియె.

87

—◆— సనత్కుమారుండు నిషేధించుట.

క. హరిమాయా¹ మోహంబుధిఁ
దరంగ సంఘంబులై న శ ధరణీ రాజ్యాం
బరపరిమళ భూషాస్త్రీ
వరవాంఛలమునుగ కుండు శ వాడుంగలఁడే.

88

సీ. పటుధైర్య బాడబోకెత్కిట పహ్నికీలయు
నా శాపయోధివెల్లణఁప లేదు²
పరమశాంతి త్విషాంశపతి మహాశక్తియు
³నీహాతమము విరియింపలేదు

రూఢసమాధి గారూడమంత్ర కళయును

దృష్టాహి విషమూర్ఖః శ దేలుపలేదు

ఘనతర విజ్ఞాన శ కలితదంభోళియు

దృఢకామనగము భేరిదింపలేదు

తే. లేదు సంసారవిషయ కేరళీవిరక్తి

బ్రహ్మరుద్రాదులకునై నఁ శ బద్ధనాభు

చరణసేవానుధారసా శ స్వాదజనిత

చిత్కుఖానంద సంధాన శ సిద్ధిలేక.

89

వ. అని వెండియుఁ జండదమనునకి ట్లనియె.

90

ఉ. ఓడక శీతవాత దహనోష్ణ భరంబులనాఁడు నాఁటికిఁ

వాడి కృశించి యీగతి సరవారణఁజేయు తపంబువ్యర్థమై

బూడిదెలోని హోమమయి శ పోయెఁగదా యిటులైన నక్కటా

చూడవె యోగమార్గ పరిశుద్ధమునీంద్ర తపఃప్రకారముల్.

91

తే. తగిలి బ్రహ్మంబు ముట్టంగఁ శ దపముచేసి

బ్రహ్మపద సౌఖ్యసంసిద్ధిఁ శ బాధుకొనక¹

పాపనంకర జనిత భూపాలరాజ్య

పదనుఖంబులుగోరు తరపస్వి గలఁడె.

92

శ. ఈజోడం దపమాచరించి తుది నెంతేమూర్ఖు చేందంబునక

రాజత్వంబున నల్పభోగములు చేరంగోరునే మాని ని

ర్వాప్తక బ్రహ్మపదైక సౌఖ్యములు పోనవంద్రోచి, నీ వెన్నఁడుక

'రాజాంతే నరకం వ్రజే' త్తనెడు శాస్త్రంబుల్ పరీక్షింపవే.

93

క. ఆరూఢ పాతకాఘము

దురీకృతసత్య మన్వత శ దుష్టోభదురా

చారాదికితవ కృత్యముఁ

గోరుదురే రాజ్యసుఖముఁ శ గోవిద వర్యుల్.

94

క. సురుచిర సాత్త్వికమార్గా

చరణంబునఁ దపముచేసి శ సమధిగతానం

దరసాద్ధిఁ దేలుచుండెడు

విరజ స్తములైన మునుల శ వినవేఘాత్రిన్.

95

తే. ధన్యసాత్త్వికయోగంబు శ దక్కనితర

విపుల కర్మానుభవములు శ విష్ణుమాను

విష్ణుమాయకు వెలియైన శ్రీ విరతి విరతి
మాయఁగడచినముక్తి నశమాధిఁగనును.

96

వ. అనిచెప్పి ననత్కుమారుండు సత్యలోకంబునకుం జనియెఁ దదనంతరంబా
బ్రహ్మనుతుని బ్రహ్మబోధనుధాధారం గడుగంబడి మోహకళంక నిర్ముక్తం
బైన మనంబున భూలోకసామ్రాజ్య సుఖంబులు దుఃఖభాజనంబులుగాఁ
దలంచి సంసార సుఖానుభవసారంబైన విష్ణుమాయా వికారంబునం బొర
యక ముక్తివడయుట యిది యెంత పెద్దయని యవిష్ణుమాయం దిరన్మ
రించి రాజ్యకాంక్షయుడిగి మోక్షోపేక్ష సత్తయతపోనియతిసున్నం గొన్నా
ళ్లకు నలుననన్నిధియై వరంబు వేడుచునినఁ బ్రాంజలియై యిట్లనియె. 97

బ్రహ్మను మోక్షమడుగుట ఆయన చేతఁ గాకపోవుట. ◆◆◆

క. అత్యంత విష్ణుమాయా

కృత్యములగు సుఖములెల్లఁ శ్రీ గీడ్పఱచి ననుకా

సత్యమగు మోక్షపదవికి

నిత్యునిగాఁ జేయుమయ్య శ్రీ నీరజగర్భా.

98

వ. అనివేడిన నవ్వరంబీరామియెఱింగి మునీంద్ర యేమిగోరి యాయుగ్రతపంబు
చేసితివి యేమియడిగెదు ప్రకృతంబున ననుభవింపఁదగిన విష్ణుమాయా
విలఁనంబైన సంసారంబు దానికిందోడు రాజ్యసుఖం బనుభవింపఁగోరి తపంబు
సేసిన నీకు నది యనుభవింపక మోక్షం బేచందంబునం బడయవచ్చు,
నదిమున్ను నీవనుభవించి తదనంతరంబు నిర్విషయాభిలాషంబునగు మనం
బున శుద్ధసాత్వికజ్ఞానం బవలంబించి విష్ణుభక్తివలన మోక్షంబు వడసెదవుం
గాని యిప్పుడీ రాజ్యసుఖంబు కోరినట్ల యిచ్చెదం గొనుచునిన నిర్వేదించి
నీవిచ్చు వరంబునేనొల్లపొమ్మనిన సతం డంతర్హితుండయ్యెఁ గ్రమ్మఱ విరూ
పాక్షునింగూర్చి తపంబుసేసిన. 99

క. సరసిజగర్భుని యట్లనె

హరుఁడును బ్రత్యక్షమైన శ్రీ నమ్ముని యడిగెకా

హరిమాయా విలసన సం

సరణము వెలియైన మోక్షసంపద వెలయన్.

100

క. అడిగిన నవ్వరమీరా

దుడుగుము నీకోరినట్ల శ్రీ యుర్వీరాజ్యం

బడుగుమన నొల్లకుండిన

మృదుఁడును దన యిచ్చసరిగె శ్రీ మిన్నకయంతన్.

101

క. అమ్మని నాథుండుడుగక

నెమ్మనమున నచ్చలంబు శ నిగుడుచునుండె

గ్రమ్మట రవిగూర్చితపం

విమ్ములఁగావించుచుండె శ నిలచలియింపన్.

102

క. గొనగొని తపమేధంగుల

నొనరించిన పూర్వకర్మ శ ముడుగునె తన చే

సిన యంతవట్టు గుడువక

వనజానన దివ్యముఖ్య శ వర్జ్యులకై నన్.

103

వ. అంతఁ గొంతకాలంబునకు సూర్యనారాయణుండును సన్నిధియై మోక్షంబడి

గినరారు నీవు మున్ను చేసిన తపంబున సంభూతంబులైన రాజ్యవైభవంబులు

తరతరంబ నిన్నుఁ జాట్టిముట్టికొనంగాచి, కాలంబు వేచియున్నయవి, కైకొని

తద్యోగంబులఁ బరితుష్టి నొంది మఱి సాత్విక తపోనియమంబున హరినారా

ధించి తత్ప్రసాదంబున మోక్షంబు వడయు మనిన నమ్మని యిట్లనియె. 104

క. అవియెల్ల విష్ణుమాయలు

వివరింపఁగ వాని ననుభ శ వింపుమనిన నా

తివిరిన పూనిక దప్పదె

యవికైకొన నమృతపదవి శ నందఁగవలయున్.

105

క. నే నొల్లరాజ్యసంపద

నానిశ్చయ మిదియ వినుము శ నలిన ప్రియ నా

పూనికఁ దప్పింపఁగలం

డే నీరజనాభుడైన శ నిక నెఱైనన్.

106

వ. అనిన నమ్మహాద్రుతినిఁ దప్పింపలేక కర్మసాక్షియుం బోయె నప్పారికాంతి.

మత్సరంబు వెచ్చు పెరుగు మనంబున నెవ్వరింగోరక యేకావధాన పరమ

యోగాధీన మానసుండై విష్ణుమాయంబడక ముక్తివడసి హరిహర బ్రహ్మ

దుల సిగ్గుపఱచి నిరుపమానంబున విహరింతునని యున్న యతని ఘోర

ప్రతిజ్ఞాతపంబునకు నదృశ్యతంబంది నిఖిల బృందారక మునీంద్రబృందంబులు

విష్ణుడితని నేపదంబున నొల్లని సామ్రాజ్యవదంబునకుండార్చి తదనురాగ

భోగ మగునుఁ జేయునొకోయని వితర్కించుచుండు సంత హరి తన యంతర్గ

తంబున. 107

{ నందదమననిఁ దనమాయలోఁ బడవేయుదుఁగాకయని
విష్ణుమాతృ మచ్చేరించుట. }

ఆ. నిష్కళంక దివ్య శ నిర్వికల్పబ్రహ్మ

తేజమైన యస్మ శ దీయమూర్తిఁ

దలఁచి చిన్మదమునఁ శ్రీ దనియు ధన్యుఁడు గాక
ముక్తుఁడగునె యితర శ్రీ మూఢజనుఁడు.

108

క. మునిదనయభిమత వరమున
నొసరిన సామ్రాజ్యలక్ష్మి శ్రీ నొల్లనటన్నఁ
జనునే భూషాసక్త్యం
దనవనితా ద్యనుభవములఁ శ్రీ దనియకయెట్లున్.

109

ఆ. ఒల్లనన్నయితని శ్రీ యుల్లంబు రాజ్యసం
పదల వెల్లిగొలిపి శ్రీ ముదమొనర్చి
యవల మోక్షమిత్తు శ్రీ నని దివ్య చిత్తంబు
నందుఁ దలఁచెఁ దలఁచి శ్రీ సంతలోన.

110

క. ఏమని చెప్పదు హరిమా
యామహిమఁ దదాశ్రమంబు శ్రీ హాటకరత్నో
ద్దామగృహసౌధలసదభి
రామంబగు నొక్కపుర వ శ్రీ రంభైయొప్పెన్.

111

నీ. మదమత్తవేదండ శ్రీ మండల గ్రైవేయ
ఘంటికాఘణఘణ శ్రీ త్కారవము
సన్మోగ్యసముపాశ్రి శ్రీ తావిర్భవత్పటు
జవనోత్తమ శ్వహే శ్రీ మారవంబు
కేళిసంచారపీఠీర్ణ కాంచన పుష్ప
రథవిభ్రమచ్చక్ర శ్రీ రాజిరవము
నుద్దామ సర్పభానోత్కటభటపిరు
దప్రశంసాలాప శ్రీ తరళరవము

తే. పటహాభేరీ మృదంగ శుభద్రవంబు
సౌధవీధీవిపంచికా శ్రీ చారురవము
కామినీపాదమంజీర శ్రీ కలరవంబు
ప్రమద మొనరించె సమ్మహా శ్రీ పట్టణమున.

112

క. కేళీసరోవరంబులు
కేళీవనవాటికలును శ్రీ గేళీగిరులుం
జాలఁగఁ గన్నులకించె
యాతీలా పట్టణమున శ్రీ సలరెణ్ జూడన్.

113

చ. నురుచిరకేళీశైల మణి శ్రీ నుందరకందర కేళిలోల కి
న్నరకలగాన మేదుర నిశనాదము లంగజుఁ బ్రోదినేయుఁగాఁ

గెరలుచుఁ గూర్చి దంపతులు శ్రీ క్రీడలొనర్తురు పుష్పఞ్చలితో
తృర రమణీయహర్ష్యతల శ్రీ కాంచన వేదుల నష్టరంబునన్.

114

క. అగరు ఘనసారకుంకుమ

మృగమద గోరోచనాది శ్రీ మేళనమునమే

లగుపువ్వుల నెత్తావుల

నగరాపణవీధు లింపా శ్రీ నర్మక బ్రజకున్.

115

❖❖❖ రాజమందిర వర్ణనము. ❖❖❖

వ. ఇన్విధంబున నమరావతికిం బ్రతియై యతికంతపాశంబును పేరనొప్పు నష్టర
మధ్యంబునఁ గనక ప్రాకార గోపుర సాధచంద్రశాలామంటప మణికుట్టిమ
మార్గతోరణ మంగళ రంగవల్లి నముల్లసితంబును, గుల్ఫానరోవరకేళి దీర్ఘికా
తరంగ చక్రవాక కలహంససారస శ్రాంతనంచయ శ్రేంకార సంకులం
బును, నవిధోద్ధ్యానవాటికాశాశోణకుటజ చూతపనసరంభా ఖర్జూరనారికేళ
కురువకాశోక మాధవీ యూధికాజాతి లతాదివల్లవనుమనఃఫలరసోల్లసిత
కలకంఠ మధురశుకనికర కలకలంబును, కనకమణిమయ ద్వారకవాట దేహళీ
జాజ్వల్యమానంబును, దావారిక వేత్రదండతాడన నిరుద్ధనకలసామంత
భూకాంతనమ్మర్ద దుర్గమద్వారదేశంబును, ప్రధానదండనాయక దుర్గాధ్యక్ష
వీరభట సహస్ర సంక్రితాస్థాన మంటప సామ్రాజ్య లక్ష్మీవీలాసంబును, గంధ
గజతురంగ శతాంగ నువర్ణాందోళికా పర్యంకచ్ఛత్రచామర సింహాసనోప
శోభితంబును, గర్భూరశలాకాజాతాయూత మందమారుత చలాచలీ కృత
వితాన పుష్పమాల్యా లంకృతంబును, సంగీతతాళవాద్య హృద్యానవద్య
నాట్యశాలా ప్రవర్తిత నర్తకికిణీ కంఠ ఝణఝణత్కార మనోహరంబును,
గురుకుచనితంబభారాలన విలాసినీసహస్రసంచార శుద్ధాంత మందిరంబును
నగురాజభవనంబున నొక్క పుష్ప సౌధాగ్రమంటపంబున.

116

క. కనకమణి వీతికొ దనుఁ

దనప్రియ కామినులు గొలువ శ్రీ ధరణీ పతియై

మునియుండఁ గనకభూషణ

కనదుజ్వలమూర్తితోడఁ శ్రీ గౌతుకలీలన్.

117

క. ఏకాగ్రనిష్ఠతోడని

రాకులమతిఁదపము సేయు శ్రీ నమ్మనిచేందం

బేకై వడి నడఁగెనొ నాఁ

డాకస్మికమేమి చెప్ప శ్రీ నాహరిమాయన్.

118

క. అలదండకమండలు వ

ల్కలజపమాలాజనములు శ ఖడ్గక్రీడా

జలరుహ చీనాంబరమణి

వలయ కనకకంబళముల శ వైఖరి నొప్పెన్.

119

తే. మఱచెఁ దన బ్రహ్మయోగంబు శ మానివరుడు

కపటసామ్రాజ్యమదిరా విశ్రాంతలీల

నమృతవిజ్ఞాన సరసి నోరలాడు తలపు

మోహసంసార జలరాశి శ మునిగె నపుడు.

120

ఆ. మోక్షలక్ష్మికోర్కి శ ముడివడిచి త్తంబు

రాజ్యలక్ష్మివై విర్రాళిబడియె

యోగిననెడు బుద్ధి శ యుడిగి యాతపసికి.

భూవరుండ ననెడు శ బుద్ధి వైశమె.

121

సీ. అవధారు చేవపశ్రక్రాది పర్యంత భూ

పతిశిరోమంటపూజితపదాబ్జ

జయమహారాజ యశస్తాపశేషద్వీప సం

స్థాపితశాసన శ స్తంభయూప

విన్నపంబీశ గర్విత శత్రురాజన్య

దర్పాంధకార మాశ్రాంతబింబ

జోహరు సర్వజ్ఞ శ నుస్మిగ్గ శివజటా

జూటగంగాభ యశోవిహార

తే. యనుచుఁ బ్రాంజలులై వేత్ర శ హస్తపరులు

కదిసి యహ్లోపచార వాక్యములు పలుక

మహిమఁ గొలుపుండె నాస్థాన శ మంటపమునఁ

జండదమనావనీనాథ శ చక్రవర్తి.

122

క. శరణాగతులగు రాజుల

నరుదుగ గజవాజి భూషణాంబరగంధో

త్కరములు కానుకలొనఁగెడు

నరనాథులఁజూచి మునిజన ప్రభుఁడోలిన్.

123

క. అరిషడ్వర్గము మనమున

నురురాజనవిభవములకు శ మబ్బసరింపన్

బరమ దయానత్యోక్తుల

పరిచయమది యుడిగి పరుమ శ భాషలునేర్చెన్.

124

క. కొందఱికి నలుగు మఱియొక

కొందఱఁ గృపనాదరించుఁ శ గొందఱఁ బ్రోచున్
గొందఱఁజెఱచుఁ బ్రభుత్వము
నంది నిజాజ్ఞాబలమున శ నవసీజనులన్.

125

సీ. దివ్యవిమానంబు శ తెఱఁగునఁదేరెక్కి

తిరుగుచునుండు నా శ దిత్వభంగి
మదగర్వరేఖతో శ మత్తవేదండంబు
నెక్కుభూలోకదే శ వేంద్రుడనఁగఁ
బసిఁడిపుత్రైశ్చ సాం శ వేనలారు రత్నాల
పాలకి నెక్కుబ్రాహ్మణము మీఱ
హయరత్నములనెక్కి శ యాడించు సంగళ్ల
సంగనామణులకాశ్లాదమెనఁగఁ

తే. గేలిగిరికందరంబులఁ శ గ్రీడనలుపు

నుపవనంబులఁ జరియించు శ నుత్సవమున
నాట్యశాలలనుండు నా శ నందమొదవఁ .
దనకునింపై న విధమున శ ధరణివిభుండు.

126

సీ. కలకంఠియొక్కతె శ కర్పూర తాళవృం

తముఁద్రిష్టగలికి నె శ త్తావు లీనఁ
దరళాఠీ యొక్కతె శ తాంబూలఖండోత్క
రం బిచ్చుమందస్మితంబుతోడ
నలివేణి యొకతె పశ్చాద్భముల్ నట్టు కం
కణకాచ ఘళఘళాత్కార మలర
మగువయొక్కతె దండకమణి వీరముననుండి
మదనోన్ముఖములై న శ వరాటలాడుఁ

తే. గేలిగృహమున నవపుష్పఙ్గోలికాగ్ర

శాయియైయున్న యమ్మహీ శ నాయకునకు
నింపు సొంపారనను రాగ శ మిగురుకొల్పి
చారులీలల శుద్ధాంత శ చంద్రముఖులు.

127

క. సమధిక రాజ్యాంభోజ

ప్రమదాక్రీడా మరందరవాస సుఖశ్రీ

రమణీయ మధుకరంబై

ప్రమదమ్మున నమ్మునీంద్ర శ పార్థివుడలరెన్.

క. వలసిన తొడవులు తొడుగున్
వలసిన గంధములఁబూయు శ్రీ వలసినపుష్పం
బులు ముడుచు నింపు సొంపులు
వలసినకాంతల రమించు శ్రీ వలసినవేళన్. 129

క. తాపములకెల్ల నిల్లగు
భూపత్వము కాముకత్వమును బెట్టిదమ్మె
యేపారనతని యోగము
ప్రొపఱఁ బోకొత్తులోని శ్రీ పోకయుఁబోలెన్. 130

క. హరిమాయా మారుతమునఁ
దిరమగునే బ్రహ్మబోధ శ్రీ దీపకళిక త
చ్చరణధ్యాన ఘటంబున
వెరవునఁ దానిలుపకున్న శ్రీ వెడఁగుమునులకున్. 131

క. తనపూనికయును దనతప
మును దనదుమహామునిత్వమును బ్రహ్మనుతుం
డొనరించిన మార్గము మఱ
చిన యాతనిఁజూచి జగము శ్రీ చిత్రమునొందెన్. 132

క. హరిమాయ గడువరాదని
పరమాశ్చర్యంబునొంది శ్రీ బ్రహ్మయు శివుఁడున్
సరసిజ వనబాంధవుఁడును
గరమభివర్ణించి రథిక శ్రీ కౌతుకలీలన్. 133

—◆◆◆ సనత్కుమారుండు తిరిగివచ్చుట, చండదమనుని బోధించుట. ◆◆◆—

వ. అంత. 134

ఆ. మఱియు నా సనత్కుమారుండు చండ ద
మను విధముచూతశ్రీమనుచువచ్చి
రాజ్యమహిమతోడి శ్రీ రాజసంబున నెదు
రేగుదెంచి పూజశ్రీచ్ఛుటయును. 135

ఆ. రాచబూమెనున్న శ్రీ నాచంద్రమిశ్రేష్ఠఁ
జూచిచూచి మిగులఁ శ్రీ జోద్యమంది
విష్ణుమాయవెంపు శ్రీ వినుతించి వినుతించి
యనియె బ్రహ్మనుతుఁడు శ్రీ నతనితోడ. 136

ఉ. ఏమి మహానుభావ నినుకనించుకయైన నెఱుంగనేర్తువే
నీమునుపంటి రూపమది శ్రీ నీహృదయంబునఁ దోచుచున్నదే

భూమిపతిత్వ రాజ్యసుఖముల్ కరమిష్టము దోచుచున్నవే
నీమనసెట్టులున్న యది శ్రీ నిక్కము నాకెఱిగింపు నావుడున్. 137

వ. విని వెఱుగుపడి యేమెఱిగో నన్ను నేనెఱుంగకునికి యెట్లు, నామునుపటి రూపం
బెయ్యది, నాకుభూపతిత్వరాజ్య సుఖంబులు కరం బిష్టంబులు గాకుండుట
యెట్లు దీనికిఁ బ్రత్యుత్తరం బేమనియిచ్చువాఁడ నిన్నుహాత్తుని పచనంబు
లత్యద్భుతంబులై తోచుచున్నవి యని భయంపడి ప్రాంజలియై రాజుటనియె.

క. దేవమునీశ్వర యిది యే
భావంబున నన్ను నిట్ల శ్రీ పలికితి నాకే
భావంబును దోపదు నీ
భావంబుననున్న యట్ల శ్రీ పలుకు మహాత్మా. 139

వ. ఏనురాజనగుటయు నీరూపంబునక్క మఱియొండు రూపంబు లేకుండుటయు
నెల్లరాజులకుం బలెనే భూపతిత్వరాజ్యసుఖంబులు కరంబిష్టంబులుగట
నెఱుంగుదు నింకనెద్దియు నెఱుంగ, మీచిత్తంబులంగల తెఱుగు నాకాన
తిచ్చి నామనఃకళంకంబుఁ బాయంజేయు మనవుడునవ్వి యవ్విరించినదనుం
డిట్లయె. 140

తే. చండదమన మహామునీశ్వరుఁడవీవు
రాజ్యకాంక్షఁ దపంబొనర్పంగ నిన్ను
మాన్చిపోవుట మఱచితే శ్రీ మానసమున
నాతపఃఫల లీలలు శ్రీ నవునొకావై. 141

క. హరిమాయ నిట్లెఱుంగక
నిరసించి విరించి ముఖుల శ్రీ నెఱిఁగూర్చి తప
స్సురణమున మెలఁగఁదగునే
దురహంకారమునఁ జేయుదురె తపమనఘా. 142

వ. పరమేష్ఠి పశుపతి పద్మభాంధవుల యానతిఁగైకొని సాత్త్వికజ్ఞానంబున
మోక్షప్రదాయకు నారాయణు నారాధించుచు నతంజే కొలంది కర్మ
బంధంబు లనుభవింపజేసే నట్ల యనుభవించుచు నప్పరమపురుషునకుం
బ్రవన్నుండవైన నింతమూఁడుండవై నిస్సారసంసార పంకమగ్నుండవై
యుండుదువే యింకనయిన నిష్కళంక హృదయుండవై యీ సామ్రాజ్య
వికారంబులు హరిమాయా కల్పితంబులుగా నెఱింగి హరిందలంచి కృతా
ర్థుండవగు మని సనత్కుమారుం డొనర్చిన బ్రహ్మావదేశంబున. 143

క. జ్ఞానోదయమగుటయు న
హ్లాసీంద్రుఁడు చంచలించి శ్రీ మనమున భక్తా

ధీనుడగు హరిఁదలంచి కృ
తానతియై భక్తిపులకరలంకారింపన్.

144

క. కరుణాసముద్ర ముద్రిత
దురితోదయ యుభయ కర్మరూర మునీం ద్రో
త్కరవాంఛాఫలద మహా
పురుష పరబ్రహ్మమయ విభుత్వమహాత్మా.

145

మ. గతదుష్కర్ములు సంగవర్జితులు రాగద్యేషదూరుల్ మహా
మతులాత్మీయతపోధైవముగ నన్నానించి నిన్నాత్మసం
స్థితుఁ గావించి భజించి మోక్షపదముం శ్ర జేకొండ్రుగా క్లిష్టు దు
ర్మతికి న్నాకెలులబ్బు నాతరమె నీ శ్ర మర్మంబెఱుంగఁ హరి.

146

క. అగణిత దుఃఖనిదానం
బగు సంసారమున కోపరకలజడిపడు నా
వగులుడిపి కావవే నను
జగదేక శరణ్య కృష్ణ శ్ర జలరుహనేత్రా.

147

క. అని భక్తిపరవశుండై
కనుఁగవనశ్రువులు దొరుగఁ శ్ర గాఁ దనువినుతిం
చిన భక్తవత్సలుఁడు హరి
యనుకంపాసత్త చిత్తుఁడై యావేశన్.

148

నీ. పుష్పనృప్తియుఁ దనశభవన రతౌదత్తు
కారుణ్యదృష్టియుఁ శ్ర గడలుకొనఁగ
నప్పరోనాట్య విశ్వాసంబు తనవన
మాలావిలాసంబు శ్ర లీలమెఱయ
ననుకూల గంధవాహంబును దనసహ
జాంగగంధ ప్రవాహంబు నొలయ
సహచర సురమునీశ్వర తరళత్వంబు
తనభక్తవత్స లరత్వంబు నొరయ

తే. వినుత గంధర్వగానంబు శ్ర తనమనోజ్ఞ
భూషణస్వాసమును వేడ్కఁ శ్ర బొదలఁజేయ
దివ్యమంగళమూర్తియై శ్ర దివ్యతేజ
మలరఁ బ్రత్యక్షమయ్యె నాశ్రాయుఁబాడు.

149

తే. అబ్జనేత్రుండు ప్రత్యక్షమైనఁ దెలివి
గలిగి తొల్లింటి యట్లను శ్ర గాంచె మాని

పురనరేంద్రత్వ సామ్రాజ్య శ పరికరములు
వనమునీంద్రత్వ పరములై శ పరలుచునికి.

150

క. సాక్షాత్కరించిన నాో

జాతుని శ్రీపాదములకు శ నానతుండగుచుకా
లక్షవిధంబులఁ బొగడెను
జతుస్సవదంబుబిందురసంనోహముతోన్.

151

క. హరియును నప్పడుమానీ

శ్వరుతామసభావముడిపి శ సాత్వికవిజ్ఞా
నరతికా మతిఁగూర్చి తపః
శ్చరణమునకు నియ్యకొలిపె శ సద్గతికొఱకున్.

152

క. అంత ప్రతిజ్ఞావంతుని

పంతము వారించి కర్మఫలముఁ గుడిపి య
త్యంతజ్ఞానంబొనఁగి య
నంతుఁడు సురవరులు గొలువనరిగె నిజేచ్ఛన్.

క. ఈవృత్తాంతము విను న

ద్భావవిధేయలకుఁగలుగు శ బ్రహ్మజ్ఞాన
ప్రావీణ్యంబును హరిమా
యావరణ విముక్తియునుఁ గృతార్థత్వంబున్.

154

మ. అనియయ్యంబరవాణి పల్కుటకు నశత్యాశ్చర్యముం బొంది ర
మున్ను లీనారదుఁడేమి చెప్పుదు మహామోహంధకారంబునకా
దనచిత్తంబు భ్రమింపఁగాఁ దెలివిఁజెందక లేక దుర్భాస నం
జనితక్రోధమునకా హసించిపలికెక శ సర్వంనహాధీశ్వరా.

155

తే. పట్టఁబసలేని యీబట్టరబయటిమాట

కకటభ్రమసితిరో కదారయలఘులార
యామునీంద్రునివంటి మోహాతురుఁడనె
యేను, సాదృశ్య మెఱుంగక శ యనెనుగాక.

156

క. నన్నెఱుంగు విష్ణుఁడవిభు

పన్నిక లే నెఱుంగుదుం బ్రపంచవికార
క్లిష్టతనాకుం గలచే
యిన్నిచదువులే మీరె శ యెఱిఁగెదరు తుదిన్.

157

ప. అని హరిమాయ నెన్నక గగనవాణి ననత్యవాదిగా దూషించి, తనవిజ్ఞాన
సుహిమ యెఱుంగుటకు నిమ్మును లెంతవారని నిరాకరించి, వీరిముందట

పంతంబు పలుకనేలయని తనలోనఁ దన్నుఁదానే ప్రశంసించుకొనుచు, వీడు కొనిపోవ నున్వోగించు నతనితలంపుగని మాయామునివేషధారియగు నవ్వె న్నుండు చిన్నినగవు దొలంక బలువలం జక్కిన మెకంబయ్యెంగాక తానింక నెక్కడికిం బోవంగలవాఁడని యతని చిందిలిపాటు మందలించి, కొలంది యెఱుంగక యభ్రవాణి పలికెంగాక, చండదమనుండు భవత్సమానుండేని యంతబుద్ధిమంతుండు మాయంబడునే యదియట్లుండనిమ్ము, మమ్ము బహు మానంబుసేసి యీనేళ మా యాశ్రమంబున భిక్షునేయ వలయునని ప్రార్థిం చిన నెట్లకేల కియ్యకొని.

158

—◆— మాయామునియైన విష్ణుమూర్తి నారదుని మోసపుచ్చుట. —◆—

క. తనచేతి యక్షమాలయుఁ

గనకకమండలు విపంచి శ్రీ కయుఁ గుంచెయు న

ల్లన నచటి రావిఁదగిలిచి

మునితీర్థంబాడు నియమరమునఁ జనుడెంచెన్.

159

క. తన విజ్ఞానము తనతప

మునుదన విరతియును దన య శ్రీ మోహిత్యంబుకా

దనురక్షింపఁగ నోపునె

వనజాక్షుని కరుణదప్పి శ్రీ వచ్చినవేళన్.

160

సీ. నారాయణోచ్చారణశ్రావ్య దివ్య నా

దమువీణెయందయం శ్రీ తర్భవించెఁ

జిదమలానంద సంరపదనాడు నాట్య వి

హారంబు కుంచియ శ్రీ నాశ్రయించెఁ

దత్తవిజ్ఞాన సురధారసపూరంబు

దొలఁకియాడుట కమంక్షలుపుఁజెందె

బీజాక్షరన్యాస శ్రీ పృథులబ్జ దృఙ్మంత్ర

కల యక్షమాలికఁ శ్రీ గడలుకొనియె

తే. నారదుని చిత్తమున నహంకారజనిత

నిబిడ మోహంధకారంబు శ్రీ నిండుకొనియె

విష్ణుమాయా ప్రభంజనశిహితీచే వి

వేక దీపంబు మలుగుట శ్రీ వేనరేంద్ర.

161

వ. అట్లు కొలనికి డిగ్గిదాని

నాచమనపూర్వకంబుగా జలంబు

ప్రవేశించి

నిలిచి మహాకాళరాత్రినమయాంధ

తమనంబున మునుంగు చంద్రసూర్యాదిజ్యోతిర్గండలంబునుం బోలెఁ దన

విజ్ఞాన ప్రకారంబు విష్ణుమాయా పటలంబున మునుంగ సంసార సముద్రం
బున మునుంగుటకు నీళ్ల మునింగె నప్పుడు. 162

క. జననాథ యరిదినుమ్మీ
వనజాక్షుని మాయవెంపు శి వర్ణింప నిలిం
పనికాయ కాయజాంతక
వనజాసన దివ్యమాని శి వరులకు నైనన్.

163

—◆◆◆ నారదుడు కొలనిలోమునింగి స్త్రీయగుట. ◆◆◆—

ఆ. నీరుపాపయయ్యె శి స్పృశవర తొల్లింటి
తపము కలిమియెల్ల శి దక్షిణంబ
మునింగిలేచి భువనమోహనమూర్తితో
నలిననేత్రయయ్యె శి నారదుడు.

164

ఆ. ఆమునీంద్రవేష శి మాజ్రహ్మవర్చనం
బామహత్వమామరహవివేక
మెల్లనణగె శౌరి శి యింద్రజాలంబున
వినుము ధర్మతనయ శి విస్మితంబు.

165

క. పాలకడలి నుదయించిన
శ్రీలక్ష్మీయఃఖోలె గళల శి జెలువారుచులీ
లాలనగఱి గొలను వెడలె
నాలీలాన పసిండి శి యంచయుఃఖోలెన్.

166

వ. మఱియు జలాశయంబున నీరుగ్రోలి వ్రాలిన జలధర ఖండంబు లన నొప్పు
వెన్నెరుల కప్పును, నీలజలధర ఖండంబుదండ గన్నుల పండువైనంగు చంద్ర
రేఖయన మీటు నెన్నుదురున, జంద్రరేఖ చెలువున జెలువారు నీలోత్పలము
లన జెన్నారు నిండువాలుకన్నులవోయి, నీలోత్పలంబుల వలనం దొరంగు
మకరందపూరంబన విలసిల్లుదియ్య కెమ్మోవియు మకరందపూరంబు పూరింప
నిడిన కనక కలశంబులన నుల్లసిల్లు గురుకుచకుంభంబులును, గనక కలశం
బులు మూయందెచ్చిన పసిండిమూకుళ్లనం దనరువ్వుదుల బాహుమూలంబు
లును, బసిండిమూకుళుల నిగుడు మెటుంగు దీగెలన మెఱయుచేతులును,
మెటుంగు దీగెలతళుక్కున బ్రదీపించు గగనంబనందోచు చిన్ని నెన్నడుమును,
గగనంబునం దొలంకియాడు వేల్పుచేటి కలికితరంగంబుల తాకునంబొంకం
బైన సువర్ణ సైకతంబన వెలయు జఘనంబును, సువర్ణ సైకతంబు కెలంకున
మొలచిన పసిండియనంటి కొదమలనం బొదలు నును దొడలును, బసిండి
యనంటి కొదమల పావున జెటుకు విలుకాని వుప్పుటంపపొదులన ముదం

బొసర్పు చిటుదొడలును బువ్వుటంపదొనల సలంకరించిన ముక్తాఫలంబు
లనం దేజరిల్లు పదనఖంబులును, గ్రమక్రమంబునం గనబడ నప్పడంతి గట్టున
వచ్చి నిలిచెనప్పుడు. 167

క. జలకేళి సలిపివచ్చిన
పాలుపున వేటొక్కపట్టు శ పుట్టముగైచే
సిలతాంగి యంగకంబుల
సలరుల సొమ్ములు ధరించి శ యలరెక్క జూడన్ 168

క. వనజాకరలక్ష్మీయో య
వ్వనలక్ష్మీయో మరుని నెడసి శ వచ్చినరతియో
యన నవయావనలీలల
వనిత సర స్తీరపుష్ప శ వాటిక నొప్పెన్. 169

సీ. ఒకమాటుతనచరణోద్రత దృఢులచే
బరమసంధ్యాచ్ఛాయ శ ధరణిముంచు
నొకమాటు తన మేని శ యుజ్వలప్రభలచే
దీగమెటుంగల శ దిశలుముంచు
నొకమాటు తనముద్దు శ లొలుకునప్పులచేత
నెన్నలఁ గాంచు శ విపినవాటి
నొకమాటు తనమంః శ యొరుపుజూపులచేత
గలువ తోరణములు శ గట్టు నెదుట
తే. పాడుఁబూజొంపముల మీఁద శ నాడుగండు
తుమ్మెదలమ్రోత శ్రీతిగాఁగఁ శ దోయజాతీ
కలికిజవ్వనమునకలంశారమగుచు
మదనలీలా వికార సంపదదనర్క. 170

●●● { ఆ కొలని యొద్దకు చంద్రకేతుండను రాజువచ్చి } ●●●
యా స్త్రీనిశ్చించి మోహించుట.

క. ఆకొలని కెలన నాక్రియ
నాకలికి చకోరనేత్రి శ యంగజలీలా
శ్రీకిఁ గరాళింపుచుఁ దన
లోకంబై పువ్వుదోటలో విహరింపన్. 171

సీ. చంద్రకేతుండను శ జగతితలేంద్ర కు
మారుండు మగనావ శ తారమూర్తి
వీరరత్నము జగద్యుఖ్యాతమైనట్టి
బిరుదాంకపుర మేలు శ బిరుదురాజు

చతురంగబలమహానన్నాహసంపద

వేడ్కమై జనుదెంచి శ్రీ వికటదుష్ట
మృగబాధలణగించి శ్రీ మగుడి య వ్యసమున
విడిసి తరుచ్చాయ శ్రీ విశ్రమించి

తే. కేళిమైగొడ్డుపావల శ్రీ గిలుకలడర
నొక్కబాలుండు కైదండ శ్రీ యొసంగవచ్చి
యలరు దీగెవిధంబున శ్రీ నలరుచున్న
యలరుఁబోడి విలోకించె శ్రీ గొలనిదరిని.

172

క. కనిబిట్టుకట్టెదురనా

జననాధనుతుండు నిండు శ్రీ జవ్వనమునకు
దనసాండర్యంబున కను
దనలో నాశ్చర్యమంది శ్రీ తలయూచియనున్.

173

కా. బౌరాచేన్నులచెన్ను కన్నుగవతీ శ్రీ రాహు భళి వేణికా
భారత్రీ మాఖచంద్రబింబరుచి చెల్వ వచ్చునే చిన్నికా
నేరీతికా సృజించె బ్రహ్మ కటి సాంపెట్టుండె జూరారు శృం
గారం బెవ్వడు మెచ్చనేర్చు నిదె బోకంజాక్షి యంటే భువిన్.

174

క. కలికి నునుసోగ వెన్నెల

తథుకు గులుకు నవ్వు నును సురధారసధారక
జిలుకు నునుబలుకు పూములు
కులకళికలు దీని కన్నుగొన లగ్గళికల్.

175

ఉ. కొండలఁబోలు జక్కవలకున్ సరి మారెడుబండ్లజోడు వే
దండపకుంభ తుల్యము లుదంచితహేమ ఘటాభముల్ సము
ద్దండపయోజకోరక విశేధస్ఫుటముల్ శకటాంగమూర్తులీ
ఖండ శశాంకఫాల కుచశకాంచనచంపక పుష్పగుచ్ఛముల్.

176

తే. ఇంచువిలుకాని కేళిశ్రయంచకొడమ

కాదు మరుఁ డెక్కబట్టిన శ్రీ కలికి చిలుక
కాదు వన్నెలబొమ్మ కొశక్కుట విరించి
జీవకళనిచ్చి నిలిపిన శ్రీ చిలువ చెలువ.

177

ఆ. లలిత నీలమణి శ్రీలాకయానూగారు

నిలిపెగాక నలువ శ్రీ నిలువకున్న
గురునితంబబింబ శ్రీ కుచకుంభ భకమున
వెలదియనదు నడుము శ్రీ విఱుగకున్నె.

178

తే. మాననీరాకరోన్మాధి శ మందరంబు

ఛైర్యకంద నిశాత కుర్రదాలధార
మర్మకంచుకకర్తరి శ మహిమ బోధ
వనజచంద్రిక యీయింతిరవాలుజూపు.

179

సీ. అమృతాంశుఁడెంత దానము తానొనర్చెనో

పొలఁచినెమ్మాముత్యో శ బొల్పబడియె
నభులెట్టి పుణ్యాట్రపుల నిష్ఠమెలఁగెనో
యింతివెన్నెరులకు శ నీడువడసె
దమ్ము లెన్నెన్ని తీర్థఃకులఁ దోఁగెనో
సతికాలుగన్నుల శ సాటినొండె
గజము లేఁజేత్ర మాశ్వుముల వర్తించెనో
చెలువ నడకకు సరి శ చెప్పవలసె

తే. గాంచనము భూమి నేమేమి శ కర్మచులకు

వచ్చెనో చానమైచాయ శ వన్నెకెక్కె
జిలుక లేనత్యవాక్యముల శ పలికినవియ్యె
యబలమధురోక్తులకు నమ్మ శ తయ్యెనిపుడు.

180

వ. అని బహుప్రకారంబుల దాని యభినవ సౌందర్య యావన విలాసంబులు

చూచిచూచి చూపానిననేచి ఛైర్యంబు తొలంగంద్రోచి యాచంచలాక్షిని
డాయంబోయి, తన చక్కఁదనంబునకుఁ జిక్కిన తలంపు చూపుగని యను
రాగంబు నెరయ నెఱజాణతినంబుగల తగవుమాటల నొడంబఱచి కైకొని
తనపురంబునకుఁ గొనిపోయి యభిమత రతిక్రీడలం దేలుచుండె.

181

క. కొడుకుల నూర్పురంగనె న

ప్పడఁతుక సౌందర్య నిధుల శ బాహుబలులక
గడిమిగలవారి వారం
గడఁగిరి వివిధాస్త్ర శస్త్ర శ కాశలలీలన్.

182

క. పతిమేలు సుతులకలిమియు

నతులిత సామ్రాజ్యవైభవ శ వాభ్యుదయంబుక
సతియైన నారదునకుక
బ్రతిదిన సంతోషసిద్ధి శ పరగఁగఁజేసెన్.

183

క. కంసారి రచితమాయా

సంసారపయోధి మునిఁగె శ నమ్మని భూపా

త్రంస వినుసీమరండి బ్ర

శంసింపంగె దరమె వద్దకాతునకై సన్.

184

- వ. ఇవ్విధంబున సపరిమితైశ్వర్య విలసితంబులగు సామ్రాజ్య వైభవంబు లును, మన్ననభావతారుండగు ప్రాణేశ్వరుండును, సుగుణవంతులగు కొమాళ్లు నూర్వురు ననుగూగోడండ్రు ససుకూలదాసదాసీజనంబులును, మణిమయ కనకవిభూషణంబర స్రస్పందనతాంబూల చంద్రశాలానిహార పుష్పశయ్యా దులంగలిగి తనఃకుభినవసౌందర్యంబునకుండగిన వైభవంబున నే వెలికియులేని సంసారంబు సేయుచుం గొంతకాలంబు ప్రవర్తించు చుండెనంత.

185

—◆◆◆ ఆ చంద్రకేతుని మీడికి జ్ఞాతి దండెత్తి వచ్చుట. ◆◆◆—

- మ. విసజిత్రంబగు చంద్రకేతుని భుజాశ్రమిర్యంబు నైశ్వర్యమకా గొనసాగెం గని యోర్విజాలకమదిం ర గోపించి తిడ్డాతి నం దనుడొక్కండు ఫణింద్రకేతుండను భూనాథుండు దండెత్తి వచ్చె ననేకోవ్వుట విక్రమక్రమనటర త్వేనానమాసంబుతోన్.

186

- ఉ. వచ్చిన జంద్రకేతుండు నరనాగ్యబలంబులఁగూర్చి వేర్చి కా ర్చిచ్చు మిణుగురుల్ సుతులు ర్చించిర లేగి రథాధిరూఢులై చెచ్చెర సంద్రమించుటకుం ర జిత్తమునస్వికసింప మెచ్చుచున్ వచ్చెపురంబు వెల్వడి ప్రవల్లదనర్గళ ధైర్యసంపదన్.

187

- క. పతిఁబాయలేదు సతియున్

సతిఁబాయగ లేడు సతియు ర సమమమకార

స్థితిగావునఁ బతిఁబాయక

సతియును జనుడెంచె సమ¹ర క సంపదలీలన్.

188

- వ. ఇట్లు ప్రాణేశ్వరీసమేతుండై యుభయసార్వభౌమంబులఁ బ్రతాపవీరితులగు కొడు కులు ప్రచండకోదండ భుజాదండలై సంపూర్ణతూణీరంబులతో రత్నకవచ శిరస్సాణంబులు వెలుంగారక దేవులెక్కియొక్క.. తలంపున నుక్కు మీటి యేతేర ²సనేకరథకదంబంబులును బహుకోటిఘోటక వ్రాతంబులును మదాంధగంధసింధుర బృందంబులు నేలయిననట్లు వెల్లివిరిసిన కాలుబలంబు నేడతెగక నడువం బుడమి గంపింపవచ్చి మచ్చరంబునకా దనపై నెత్తివచ్చిన ఫణింద్రకేతుండును దానుసమయంబుచేసికొని సర్వవరక్షేత్రంబున నాగి రూపంబున మున్నునారదుం డుదయించినకొలంకు కెలంకున విడిసి రప్పుడు.

- ఉ. సేనలురెండు నిట్లు రథరసింధుర సైంధవనద్యటోద్భట

ధ్వాసము దిక్కుటాహములు ర్ వ్రక్కలుసేయ నుదగ్రహేతి సం

తానరుచుల్ వెలుంగ 1గగనంబునఁ గేతనపంక్తులాడఁగాఁ
బూనికెనిల్చె మోహరము శ భూరిభయంకరలీలఁ గ్రాలఁగాన్

190

ఉ. 2భేరులమ్రోతయున్ సుభటరభీకరహంకృతులున్ గరింద్ర ఘీం
కారతురంగహేషలున శ ఖండరధోత్కట నేమిరావముల్
బోరుకలంకె దిగ్గజముల్ గబళించె ధరాపరాగమ
పోరుగనంగ నచ్చెరువుబుట్టె వియచ్చురకోటి కత్తన్.

191

వ. ఇట్లు రెండుబలంబులు మెఱసి చలంబునం బోరుచుండ నభోమండలంబున
నప్పరాంగనలు నిలిచి కన్నులపండువుగాఁజూచి వలసిన వీరపురుషుని వరి
యింపం దివురుచుండి రప్పడు.

192

ఉ. కొండలు వజ్రపాతమునఁ శ గూలుక్రియ న్రధికాళిచేత వే
దండము లభిభంగముల శ తాఁకున నోడలువ్రాలె దేరు లు
చ్చండమదేభ దంతచయరచండ హత్తిబడఁ దండతండమై
పాండుకులేశ యశ్వముల శ పాటనఁగాల్వర చాప్రకేసునన్.

193

క. కొండలవలెనే వచ్చు న
ఖండగతిన్నంచు వలెనె శ కడపల విచ్చున్
రెండుబలంబులు దమ వే
దండ తురంగమ సుభట రభకప్రకరముతోన్.

194

వ. అట్టి సంకుల సమయంబున సమానశౌర్య దోర్వీర్యంబుల నెదిరి యెదిరి
బలంబులందఱిమి ప్రతివీరయోధ సముద్దామదారుణ బాణహతంబులఁ గొడు
కులు నూర్చురు నొక్కపెట్టునంబడినఁ గనుంగొని పుత్రశోకంబునం దజ్జనని
రథంబుపైఁబడి మూర్ఛిల్లిన నెట్టికేలకు మూర్ఛదేర్చి కార్పిచ్చు సిదాఘసమ
యంబునంగాఱడవులదహించు చందంబునఁ జంద్రకేతుండు ఘోరద్రకేతుని
మొగ్గరంబు నుగ్గునూచ గాదించిన.

195

తే. ఆడెనట్టలు వెక్కు రక్తాంబునదులు
పాతె భూతంబు లార్చె నభిష్టస్థలమున

1. ఆ పా. వెలుంగహరిదశ్యుని గప్పె రథాపరాగముల్, మానవాధ ఆ సమరమండలి
మెండుయితోచె చూడ్కికిన్.

2. ఆ. పా. కా. భేరిధ్వనిము లంబరంబున మహాభీమద్విషేంబాదిఘీం
కారంబున్ తురగోగ్రహేషలు నదల్పున్ సింజినీరావముల్
భోరుకలంగదిగ్గజములున్ గబళించె ధరాపరాగముల్
పోరుగనంగ నచ్చెరువుబుట్టె వియచ్చురకోటి కత్తన్.

- కెగసెఁ బెంధూళి యవ్వేళ శ నేమిచెప్ప
భవన సంక్షోభకరము శ పొల్పెరణము. 196
- చ. కొడుకులు నూర్వరుంబడినఁ శ గోపము దుఃఖము సంకురింపఁ బె
ల్లడగుచు నాత్మనైస్య నివళహంబుల నొంచెడు చంద్రకేతునిక
దొడది లయాంతకాకృతి నేరదుర్మొని వేర్చి ఫణేంద్రకేతుఁ డా
యెడఁ గునుమాడఁ దద్బలమునెల్ల నొకండును జిక్కకుండఁగన్. 197
- క. బలమెల్ల నడఁచి యాతని
బలమెల్ల నడఁచి నురలు శ ప్రస్తుతినేయక
దలఁదుంచె నప్పరసలా
తలపూవులు చల్ల నెల్లు శ తాండవమాడన్. 198
- వ. ఇట్లు ఫణేంద్రకేతుండు చంద్రకేతు నింద్రనికేతనంబున కనిచి విజయ
శంఖంబు పూరించి చతురంగబల సహస్రంబులుగొలువ మహాసన్నాహంబునం
జని యతని సామ్రాజ్యంబు నైకొని యేలుచుండఁ దదనంతరంబు. 199
- క. రణమండల హతగతదా
రుణవీరవ్యాహదేహ శ రుధిరాసారో
ల్బణతఁదను దీర్ఘమాడన
రుణుండు జనియె ననఁగఁగ్రుంకె శ బ్రాద్దపరాభిన్. 200
- అ. ప్రొద్దుగ్రుంకకమున్ను శ పురుషుండు వడుటయె
ప్రొద్దు గ్రుంకినట్ల శ పొగులుసతికిఁ
గదిరె భీకరాంధశకారంబు దృష్టి శో
కాంధకార మాత్మశయిందుఁ బొడమె. 201
- ◆◆◆ యుద్ధభూ వర్ణనము. ◆◆◆
- సీ. కఠినభీకర భీరుకంక భూతప్రవాత
కలహ పరస్పరకలకలంబు
భగ్గురథాయుధశ్రవకరకేతనవేణు
వీణా శకలచూర్ణశవిషమశలము
రక్తప్రవాహ సంశస్తిక్త శిరఃకబం
ధకరాంఘ్రితనుఖండశదారుణంబు
కంతగత ప్రాణకరటిఘోటకభట
చటులపూర్తార్చ నిశ్శ్వాసభరము.

1. ప్రా. పా. ల్బణతఁదను దీర్ఘమాడన, అ. పా. ల్బణతీర్థంబాడగ నరుణుండు చనెనగ
గ్రుంకెనొగి నపరాధిన్. 2. గ్గుప్రవాత.

తే. నయన రణమండలమున నశ్యుజ్జవదన
కన్నకొడుకులవై నిజశకాంతువైఁ బ్ర
భూత దుఃఖార్తయైవడి శ పొరలి పొరలి
వేలుపులఁ దిట్టుచును బలశింపఁ దొడఁగె.

202

ఆ. ఎన్నిపాట్లఁబడియె శ నీనారదుడు పద్మ
నేత్రు మహిమఁగనక శ నీరసించి
ఘనుఁదిరస్కరించు శ కలుషచిత్తుఁడు పుణ్య
ఫలముఁబొలిసి యెన్నిపాట్లఁ బడఁడు.

203

క. హరిమాయలోనె నకలము
పరిమగ్నంబై నయట్లు శ బంధురతిమిర
స్ఫురణమున నడఁగె నఖిలము
హరిభక్తులు ప్రాలతార శ లడరుచునుండన్.

204

—◆◆◆ సంద్రోదయము. ◆◆◆—

క. నారదముని యజ్ఞానము
దూరంబై పోవఁ దెలివి శ దూఁకొనుమదిలో
నీరీతిననెడు పగిది న
పారతమంబడఁగ నమృత శ భానుఁడు పొడిచెన్.

205

ఉ. నారదహానికా నలిన శ నాభుఁడు నన్నిధియైనఁ బై వయ్యి
భూరికృపానుధారసము శ పొంగెడు కై వడిఁబొంగెఁ జంద్రికా
సారము తత్రప్రమోదమున శ సంయమికోటి చెలంగునట్ల చా
కోరకముల్ చెలంగె మది శ కోరిక లుల్లసిలంగనెల్లడన్.

206

—◆◆◆ సూర్యోదయము. ◆◆◆—

వ. అంత.

207

చ. నలినవిలోచనుండు కరుణానిధి క్రమృత సుప్రసన్నుడై
నలినభవాంగ జాతునిఘనంబగు తొల్లిటి బ్రహ్మవర్షసం
బలఘుతమం బడంచి ద్వయశనంతయుఁగూడఁగఁ జేసి తెచ్చెనా
నలినహితుండుదోచె నలినప్రపకరోల్లనసంబు మీఱఁగన్.

208

వ. ఇట్లు సూర్యోదయంబయ్యె నయ్యరుణకిరణ పరంపరల రక్తపంక పంకిలంబగు
మహామండలంబు తేరిచూడ భయంకరంబై యుండి, నెండవాకిన విర విరం
బోవుచు వాడఁబాటు మైదీఁగెయు ధారాకారంబున నెడతెగక చన్నులపయిం
దొరఁగు కన్నీరును, విరిసి కన్నీళ్లఁదడిసి మునుంగువడిన పెన్నెరులును, గ్రోవ్వడి
నిట్టూర్పులం గ్రందిన కెందలిరాకుమోవియును, జేరుగడలేక యేకాకియై

కుందుడెందంబును, దైన్యంబు వెంపునఁ గంపించుచుఁ దోడులేమి నెద్దియుం
జేయనేరక పలవిండుచుండి చండమరీచి మండలంబు గగనమండలంబున
కుప్పరంబెగసి నిప్పులుమియు జెప్పరాని దప్పియు నాకలియు నుప్పతిల్ల
నోర్వక యక్కలువకంటి నలుదిక్కులుంగలయ నాలోకించి. 209

క. ఆ చేరువ హరికృప మా

యాచూతంబొకటి దట్ట్రమై సాంపారక

జూచి బ్రతుకాన విడువక

యాచలని నీడకేగి శ్ర యాతరు శాఖన్.

210

క. చేరువ ఫలమొకటుండఁగఁ

గోరికతోఁ జేయిసాచి శ్ర కోయదు ననుచుం

జేరి యది యంద కించుక

దూరంబై యున్న యబల శ్ర దుఃఖతయయ్యెన్.

211

ప. వెండియుఁ జేయిసాచి పండుగోయ నుంకించుచు నేవిధంబునం గోయదునని
తిరిగి తిరిగిచూచుచుఁ జెట్టికి శోయనేరక యాకటి చిచ్చార్పంజాలక చచ్చిన
కొడుకులలో నొకని నీడ్చుకొనివచ్చి యచ్చటవైచి దానివై నెక్కి శోయం
బోయి యందక వ్రేలెడు గడమయైన, మఱియు నొక్కనిఁ దిగుచుకొనివచ్చి
వానివై వైచి యెక్కి శోయంబోయిన నెప్పటియట్ల యందకున్న మానక
యాక్రమంబున నూర్వూరు కొడుకులందెచ్చి దెట్టెగాఁజేర్చి యందఱివై మగని
వైచి మగనిొమ్మెక్కి శోయంబోయి యెప్పటియట్ల యందక యమ్మాయ
చూతఫలంబు దూరఫలంబైన నచ్చెరువంది కుందుచున్న సమయంబున,
నొక్కవృద్ధ బ్రాహ్మణుండై నారాయణుండు, నారాయణ కృష్ణ కృష్ణ
యనుచుఁ జెమట దొరఁగనలసిన వాఁడునుంబోలె వచ్చి యాచెట్టునీడ నిలిచి,
క్రొన్నెత్తురుల జొత్తురులోకంబైన శోకతో నేకతంబ శవనివహంబునెక్కి
మృత్యుదేవతయుం బోలెనున్న యస్త్రీలవేణింజూచి తలయూచి యాశ్చ
ర్యంబునం బొందుచు దానితో నిట్లనియె. 212

క. ఇది యెక్కడి శవనివహం

బిదియేటికిఁ గూడఁబెట్టి శ్ర యెక్కితివిఁక నె

య్యదియాచరింపఁ దలఁచెదు

సుదతీ నినుజూడ భయాము శ్ర సోద్యమునయ్యెన్.

213

—◆◆◆ ఆ బ్రాహ్మణునితో స్త్రీ తన పృతాంతము చెప్పట. ◆◆◆—

శే. అనుచుఁ బలికిన నపుడు బ్రాహ్మణునిపలుకు

చెపులుసోకిన నొకకొంత శ్ర సేదఁదేటి

చెప్పె వృత్తాంతమెల్ల నాశచిగురుబోణి
దైన్యసంభూత బాహ్వాంబు శ ధారదొరంగ.

214

క. విని నవ్వి ధన్యనందన
వనరుహదళలోచనుండు శ వనరుహదళసం
జనితమరంజము చాడ్చున
కనుగొనలం గరుణ దొరంగఁగఁగా నిటసియెన్.

215

వ. అబలా సీకు నీకర్ణంబు పురాకృత కర్ణంబునఁ బ్రాపించినయది యింక దీనికి
వగవంబనిలేదు. పోరికలన నిట్టి పుత్రరత్నంబులును మనోవల్లభుండును బుణ్య
లోకంబునకుఁబోవుట కన్నులారంజూచియు నెవ్వరింజూచి ప్రాణంబులు
నిలుపుకొనఁ గ్రమ్మఱ బ్రతుక నానపడితివి. పండు దిననోరికెట్లు చవియయ్యె.
విడుపుమీదురాశ, యిది శేషాహితపోవనం బీవనంబునఁ ఫలంబశుచులగు
వారికంటరాదు. తత్ఫలాపేక్షయుడిగి వీరలకుం బరలోక సంస్కారంబు
లొనర్చి యాత్మేశ్వరునికై దహనముఖంబున నీదేహంబు విసర్జించి భువనం
బులు నుతింప దివ్యమూర్తివగు మీచేరువ నొక్కకొలను చూపెదఁ దీర్థం
బాడివత్తువుగాని రమ్మన నమ్మితించి యమ్మగువ శవనివహంబుడిగి డగ్గరి
డగ్గరికతోఁ బ్రాంజలియై యిట్లనియె.

216

తే. విప్రపుంగవ ప్రత్యక్షవిష్ణునట్ల
నన్నుఁగృహఁ బ్రోవవచ్చితి శ నాదుపూర్వ
పుణ్యమును నేడు ఫలియించె శ బోయెదుఃఖ
మనఘ నినుఁజూచి నపుడ శ్రీహరియసాక్షి.

217

తే. మానవిభుండైన వెనిమిటి శ మానధనులఁ
గొడుకులను గోలుపోయితిఁ శ బడితినిడుము
సరిగదా యాడుజన్మంబు శ చాలునాడు
జన్మమేనొల్ల నేడేడు శ జన్మములకు.

218

సీ. సకల సంపదలతో శ సామ్రాజ్య మేలితి
మనసార మగనితో శ మదనకేళి
సౌఖ్యంబులెల్లను శ సలిపితిఁ గొడుకులఁ
గంటిఁబెంచితిఁ గడుశ్రగారవమునఁ
గనుసన్నఁగోడండ్రు శ పనిసేయఁ దాన దా
సీజనంబులు పనిసేయుచుండ
రాజనంబున నుంటి శ గ్రమ్మఱ నిటవంటి
సంసార మరనిముక్తసంబులోన

తే. సమసైఁ గలగన్నమతి నిండ్ర శ్రీ జాలమట్లు

వేసరితి నింక నీయాజ్ఞ తచేసి కడకఁ

¹దీర్ఘమాశాత్స విభునకీ ర్ దేహమిచ్చి

దివ్యరూపంబు కైకొందు శ్రీ దివిజలలర.

219

క. మోహమువిడిచితివీను మీ

దేహముపై నాసవిడిచితిని నీసత్య

వ్యాహారామృత పానో

తాహంబునఁ బరమధర్మ శ్రీ తత్వజ్ఞమణి.

220

వ. అనిపలికిన సమ్మహీను రేంద్రుండు తన వగలుడుపుచుఁ దోకొనివచ్చి నరో

వరంబుచూపిన.

221

క. వారిజలోచన గనియెన్

వారిజకల్పారక్తై రశ్రవ శ్రీకరమున్

వారిరుహాకరము న్నవ

వారిరుహ మోదగంధ శ్రీ వాహాత్పరమున్.

222

క. దేవనదీ ముఖ్యమహా

పావనతటినీ సరః ప్రభావంబెల్లన్

బోవిడిచిన వాడునుమీ

యావనజాకరము గాఁగనచ్యుతుడధిపా.

223

ఉ. చల్లని మందమారుతము శ్రీ చల్ల నిజాంగము చల్లనై స ను

త్ఫుల్లమనోంబు జాతయయి శ్రీ పూర్వకృతోత్కట దుష్కృతంబు ల

ల్లన జాఙ్గనీళ్లదరి శ్రీ కల్లలనామణి చేరెఁబోయి శ్రీ

వల్లభుడయ్యెడన్ విహగవల్లభునెక్కెఁ బ్రసన్నుఁ డౌటకున్.

224

చ. వనరుహ గర్భుడన్ శివుడు శ్రీ వారిజబంధుడు దేవబృందమున్

సనకసనందన ప్రముఖ శ్రీ సంయములున్ జనుడెంచి పద్మలో

చనుని భజించుచుండిరి బీరప్రసవకర తీరభూమి మా

నిని యయియున్న నారదమునీనింగని యవ్వభు మాయమెచ్చుచున్.

225

తే. చిత్రతర కపటనాటక శ్రీ సూత్రధారి

శౌరినాఁడా కొలంకునఁ శ్రీ జానఁజేసె

మగుడనేఁడీ కొలంకున శ్రీ మానిఁజేయు

టతని మాయకు నిదియెంత శ్రీ యుద్భుతంబు.

226

వ. వెండియు నాపుణ్య సహోపరంబునఁ బూర్వకర్మ నిర్ముక్తియొనర్చి దుఃఖమాలిన్య
స్వరూపంబగు నాడురూపంబుమాన్చి తొల్లింట్రియట్లు నారదునిఁ బరమ
యోగీంద్రునింజేసి యతనికి సాత్వికబ్రహ్మాపదేశం బొసంగి కరుణించు
నారాయణుని భక్తవత్సలత్వంబు చూడవలయునని గరుడగంధర్వ సిద్ధవిద్యా
ధరాదులు సంతరితుంబున శంఖకాహళ మృదంగ వేణువీణాది వాద్యంబుల
నాయితంబు చేసికొనివచ్చి పాడసూపి నిలిచిన నప్పర స్త్రీలు లీలా పుష్పకాధి
రూఢలై తత్పార్శ్వంబులఁ బసిండి పల్లెరంబుల నిడుకొని తెచ్చిన పంపార
పుష్పమంజరులు సమయంబెఱిగి చల్లనుండి రట్టియెడ నప్పంకజాక్షి కొలంకుఁ
జొచ్చి కన్నీళ్లు దుడిచికొని పుక్కిలింబిరముమిసి కిట్టినచీరవడలిచి కలయం
దడుపుకొని క్రమ్మఱుగట్టుకొని కుచకుంభ ప్రమాణ పయఃపూరంబున నిలిచి
నారాయణ నారాయణేతి వచనపూర్వకంబుగా మునింగిన.

227

క. హరిమాయ యేమిచెప్పదుఁ
దరుణీమణి నీళ్లమునిఁగి శ తక్షణమాత్రకా
సురలచ్చెరువడ లేచెన్
సరనాయక దివ్యమాని శ నారదుఁడంతన్.

228

క. నారదుఁడా సరసిమునుఁగ
వారిజదళనేత్రి వెడలె శ వడి నీ సరసిన్
వారిజనేత్రి మునుంగఁగ
నారదుఁడై వెడలెసిట్టి శ నైపుణిగలదే.

229

క. ఆకొలను పొలఁతిఁజేసెను
నీకొలనుం బురుషుఁజేసె శ నిరుగొలఁకులు లో
కై కాశ్చర్య కరంబులు
శ్రీకరములు వాంఛితార్థ శ సిద్ధికరంబుల్.

230

క. పాండు కుశేశ్వర వినుమ
య్యండజపతిగమనుచేత శ నా సర్వపురీ
మండలిఁ దనరెం నారద
కుండిక యొకటొకటి ముక్తి శ కుండిక యనఁగన్.

231

వ. అప్పడు.

232

ఉ. మాయయెడల్చి దివ్యముని శ మండలముల్ దనుఁజేరి కొల్వఁగాఁ
దోయదము క్తమైన దివిఁదోయ సతారక చంద్రు నట్ల నా
రాయణుఁ డార్త రక్షణ పరారాయణచిత్తుఁడు దోచె భార్యణీ
నాయక దివ్యయోగియగు శ నారదమానికి సుప్రసన్నుడై.

233

శారదునకు నారాయణమూర్తి ప్రసన్నుడౌట. ❖❖❖

చ. కురిసిరి పుష్పవర్షములు శ గుంపులు గుంపులు గట్టిదేవతా
తరుణులు శంఖకాహళ మృతదంగ ముఖధ్వను లుల్లసిల్ల నం
బరమునఁ దత్సంగోపర నశమంచిత కాంచన పద్మగంధ బం
ధుర మృదులోర్మిశీతల మశనోహర నాయువు వీచె నింపుగన్. 234

క. పాడిరి గంధర్వాధిపు
లాడిరి రంభాదు లంబు శ జాననసుతునిం
జేడియ రూపుడిపి పరి
వ్రాడిశ్వరుఁ జేసినట్టి శ పవజాముకజన్. 235

శా. జేతే యంచు సురల్ భజించుగ మునిశ్రేష్ఠుల్ నుదుళ్లంగరాం
భోజాతంబులు చేర్చుచుం బొగడనం శ భోజాన సేశాన పం
కే జాపుల్ పరమాత్మాడంచు మది దర్శింపంగ నాస్వామియా
తేజోరాశి మురారి కోటిరవివీర ప్రిబాల్స్ భూవల్లభా. 236

సీ. పావనశ్రీసాద శ పంకజంబున మరం
దస్యందక్షమై సురతటిని దోర్పుగఁ
నిర్మలతరదేహ శ నీలమేఘంబునఁ
గ్రొమ్మెఱుంగై సిరి శ యెమ్మెచూప
ముఖచంద్ర మండలంబునఁ జంద్రికానమం
బై సుధా సునుధురహానమెనఁగ
పటుశిరః పూర్వాద్రి శ పద్మాప్తబింబమై
పాటల రత్నకీరీట మొప్ప

తే. శంఖచక్ర గదాఖడ్గ శ శార్జముఖ్య
వివిధ దివ్యాయుధములు బోహవుల వెలుంగ
చారుభూషణ దీప్తిపుంజంబు దనరఁ
దేజరిల్లెడు హరిఁగాంచె శ దివ్యమాని. 237

క. ఆనిండు గొలను వెలువడి
యానాందుఁ డేగుణించి శ హరిఁగాంచి సుధాం
భోనిధి నుదయించు సుధా
భానునిక్రియ సురిచకోర శ పంక్తులు చెలఁగన్. 238

సీ. నారాయణేతి ని శ రాదామృతము జల్లు
మణినీణె భుజమువై శ మనసుగఱప
నానంద రసవీచితకాశ్మతిఁ గుంచెయ
మణియొక్క భుజమున శ మరులుకొలుప

మోక్షలక్ష్మీహారములఁ బోనిపటికంపు
జపమాల కర్ణదేశమున పెలుంగ
బ్రహ్మవిద్యా సుధాపరిపూర్ణ కలశంబు
నాఁగరంబునఁ గమంఠుడలుపు దనక

తే. సమ్యక్సమాధి మెచ్చుచు శ సదిరిపడుచు
దన్నుదా సవ్యకొనుచు సంరతసముతోడ
నారదుఁడు వచ్చివేసే శ సతులొనర్చె
గరుడవాహనుడైన శ్రీకాంతునకును.

239

ఉ. వేయవిధంబులంబాగడు శ వీణియ మీటినటించుఁ బాడుజే
జేయను సవ్య సద్భుతముజెందుచు శ నాదలయూచుఁ జూచు న
మాయన దల్లి దేవముని శ మండలి గొల్వఁగనున్నయాదినా
రాయణదేవు మోము దరహసర సామృత సుప్రసన్నమున్.

240

వ. ఇట్లు తద్దర్శనానంద సుధాసరసితరంగంబుల నోలలాడుచు సఖివందన సహ
స్రంబు లాచరించుచుఁ బ్రాంజలియై బ్రహ్మాది దేవముఖ్యులు దత్తకర్ణావ
ధానులై విననదేవదేవు నుద్దేశించి.

241

ఉ. మూఢులు సీచవాదముల శ ముందఱ వెన్నయుఁ దోపకున్నదు
ర్గాఢ తమోహితాత్ములయి శ కానరు కానరు, బ్రహ్మయోగ వ
త్ప్రేఢులుశాస్త్ర దృక్కులయి శ బ్రహ్మమయుం నినుఁగానరన్నచో
ప్రీడయులేదు నాకిక ధర్మిత్రి నినుంగనలేమి నచ్యుతా.

242

ఉ. జాతియు రూపు నామములు శ సంభవనాశనముల్ సుఖార్తిసం
భూత వికృత్యవస్థలును శ బొందక యెందును లేక యుంటయున్
నేతృత గల్గియుండుటయు శ నిత్యత బాధఁగలేక యెప్పు నిక
జాతు రవిద్యఁబాసిన విశేషుడమతుల్ నిరతంబు నచ్యుతా.

243

చ. సమతభజింపనేర్చి విరజస్తములై నిజసాత్వికత్వమున్
శమమునుగల్గి నిత్యమును శ సత్యమనంతము జ్ఞానమాత్మ త
త్వమునని వేదశాస్త్ర విదితంబగు నీవిభు సుప్రసన్నతే
జముఁగని చిత్సుఖామృత రసజ్ఞతఁగాంతురు ధీరులచ్యుతా.

244

సీ. పద్మయు విధియు నీరప్రకృతి పంకజరజః
పటలంబునను బ్రుంగి శ భ్రమసినారు
మృత్యుంజయుండును శ మితిలేని సీమహ
మాయాతమోరాశి శ మగ్నుడయ్యె

సంయుముల్ నీయింద్రజాల దుగ్ధాటవి

జాడయెఱుంగక శ జాల్కులైరి

వేదవేత్తలు నీయశవిద్యావిహాయసం

గతికినేమేరయుఁ శ గానలేరు

తే. మతవివాదులుత్వస్సోహ శ హతులు నిన్ను

నెఱుంగువా రెవ్వరో యింక శ నెఱుంగవారి

ఘనుఁడు నీభ క్తవర్మఁడొక్కరుఁడు దక్క

తామరసనేత్ర దివ్యతేజో మహాత్మ.

245

—●—●— { నారాయణమూర్తి నారదునకు దివ్యదృష్టి దయచేసి శ్వేత }
ద్వీపమునకుఁ బోవుట. —●—●—

చ. అని తనుఁ బ్రస్తుతింపఁగ దశయానిధియై నిజదివ్యరూపముం

గనియెడు దివ్యదృష్టి యిడిరకంబదళాక్షుఁడు దేవకోటితోఁ

జనియె సుపర్వకామినులు శ చల్లెడు పువ్వుల సోనతోన యీ

మునియును గొల్చిరా భవనశ్రమోహన భూమికి తెల్లదీవికిన్.

246

క. నావిని నారదుఁడిట్లను

భూవర యింతయు నిజంబు శ భవనము లెఱుంగుకొ

గోవింద శరణ్ణామౌ

ద్వోవిందుం డితనిఁబొగడఁ శ గొలఁదియె మనకున్.

247

మ. హరికేఁ బ్రాణసంఘండు తత్త్వియపయోశజాక్షీమణుల్ వేడ్కతో

వదునక బూజలోనర్చు దైవము జగద్రద్వంద్యుండు వేదగమాం

తరతత్వజ్ఞుఁడు పూజనేయు మితనికొ శ ధాత్రీశ యీసంయమీ

శ్వర సాహస్రముపంపున న్నది సరోశజాతాక్షుఁగాఁ జూచుచున్.

248

ఆ. ఇతనిఁ బూజసేయురటించిరా నాధునిఁ

బూజసేసినట్ల శ బుద్ధిఁదలఁపు

కువలయేశ వినుము శ గోవిందశరణ్ణచే

నేఁడుధన్యమయ్యె శ సీగృహంబు.

249

వ. అని పలికిన సమ్మహాముని పలుకు లంగీకరించి సభాసదులగు బ్రహ్మమునుల

యనుమతంబున ననేక మణిమయాభరణాదులర్పించి పూజించిన ధర్మసందను

సభిసందించి జగద్రద్వంద్యుండును జగదేశనాధుండును, జగదేశశరణ్యుండును,

జతుర్విధ ముక్తిదాయకుండును, జతుర్వేదవేద్యుండును నిగ్రహానుగ్రహ సమ

ర్థుండును, భక్తవత్సలుండును సగు నీముద్దుమరఁది కృష్ణుండె స్వయంప్రకాశ

పరబ్రహ్మవస్తు విలసనంబుగాభావించి కృతార్థుండవు గమ్మని బ్రహ్మోపదేశంబు నేసిన, ధర్మనందనుండు, పరమవిజ్ఞానంబుతో నానందరసమయంబగు మనంబున మాయామానుషవేషధారియగు శ్రీకృష్ణుని జగన్నోహన మదన గోపాల శ్రీరాధికా మాధురీలోలలీలాహంపంబు పరబ్రహ్మస్వరూపంబై తోచిన రోమాంచకించుకిత దేహుండై మోక్షుంగేలు దోయితో నిట్లని నుతించె.

250

దండకము. జయజయ నవకామ గోపాల

శ్రీరాధికామాధురీలోల లీలా జ
గన్నోహనాకార, కాగుణ్యపుణ్యోద
యాధార, దూరీకృతాత్మీయ సద్భక్త.

నిస్సార సంసారసంతృప్తి¹ శ్రీకృష్ణ,
శ్రీదేవకీపుత్ర లోకత్రయానంద
కందంబునందబునై యొప్పబృందావ
నీ వీధిగోపర్ధనా నింద్రవేదండ

గండస్థలీ నిస్సరధానధారాక
ళిందాత్మజాసింధు తీరంబునం దత్త
రంగావళిజాత మందానిలవాత
లోలప్రవుల్ల ప్రసూనభ్రమద్భ్రుంగ

సంగీతలీలా లసత్పారిజాతావ
జాతమూలో జ్వలచ్ఛారు చింతామ
ణీ వేదికామధ్య సంశోభిత స్వర్ణ
పద్మంబునం బద్ధరాగోన్న మత్పాదు

కాగ్రంబునన్నిల్చి వ్యత్యస్త పాదార
విందంబుతోడం ద్రిమూర్త్యాత్మకంబైన
మువ్వంకతో మూడువేదంబులు స్నీవ
యై మూడులోకంబులం గల్గుమేలెల్ల

నుం జూపులం బూడరీకచ్ఛందంబుల్ వె
దల్ చల్లుచుం బాలసూర్యాది దేహ ప్ర
భల్ రత్న²మండరీకాంచీలతా ముద్రి
కాకంకణ వ్యక్తముక్తావళి కాస్తు

1. సంతృప్తి 2. మాంజీరి.

భ స్వర్ణ కర్ణావతంసారవింశద్వయీకుం¹డ
 లఘూలనాసాగ్ర ముక్తాఫలోద్యత్క
 లీలాది నానాపరిష్కారకాంతిచ్ఛ
 టాశ్రీలతోమేళ వింపంగ రంగతి
 రీటాగ్ర మాణిక్య కోణంబులకా సాంద్ర
 తేజోమిళ చ్ఛంద్రకంబుల్ చలింపంగ
 సాంపారంగా నొదలంజట్టుకొన్నట్టి
 మాయారపింఛంబు క్రొమ్మించు దళుల్పి
 సాళింప సర్వాంగ సంసక్త కాశ్మీర
 కర్పూర కస్తూరికాగంధ సారాంగ
 రాగంబు సారభ్యముల్ గుప్తతిల్లక ల
 సత్ఫల భాగంబునం జిత్రజాతార్ధ
 చంద్రాస్త్రముంబోని కప్రంపు దిల్లామ
 ముంగ్రాల నొయ్యారమై వన్నెమీఱం బ
 దార్వన్నె బంగారు కెంబట్టు కట్టాణి
 ముత్యాల ముంగొంగురింగుల్ కటిన్ జౌక
 లింపంగ, సంవెంగలుక బై డిశేదంగు
 లుక మేలిచంగల్వలుక సజ్జకంబైన
 గొజ్జంగులుక జాజులుక మున్నుగాంగల్లు
 పూగుత్తులక గ్రొత్తవన్నెల్ పచారించు
 చుక శ్రీతులస్యాయత స్రగ్వితానంబు
 తోఁగూడఁ జూడాంఘ్రి పర్యంతసౌందర్య
 ధుర్యామరద్రూప మానోల్లసదైవజ
 యంతీవిలాసంబు
 వక్త్రాబ్జమందస్నిత శ్రీసుధాసార
 సారస్యముప్పొంగ శృంగార వారాన్ని
 ధీ, దేవదేవేంద్ర ముఖ్యామరానీక
 సేవ్యంబుభవ్యంబు సవ్యంబుదివ్యంబు
 నై యొప్పునీయొప్పు కందర్పసౌందర్య
 దర్పంబు గుప్పించి విప్పారు నీదివ్య

తేజోలవం బబ్బమిత్రుండు నీదీప్తి
 లేశంబు సప్తార్చి నీమందహాసాంకు
 రంబిందు బింబంబుగా భవదభి నవరూప
 లావణ్యలీలా సరోహంసియై కామ
 కేళీరిరంసారత్రికీడ నీతోడఁ
¹గూడున్న రాధావధూటీ లలామంబు
 రాకానుభాకార బింబంబునం జంద్రి
 కారేఖరేఖావ నీజంబునం జిన్ని
 పూదీగ మేఘంబునక లేమెఱుంగంబు
 జాతంబునందేటి నా మిక్కిలిం జిక్క
 నై కోర్కులందేల నాలింగప్రేమ
 మై వామదోఃకంజ మంసప్రదేశంబు
 నం జాచి మేలారు వాలారు కెంజాయ
 కుందావికిం జిందులాడంగఁ గ్రీడాప
 యోజాత మాడింపుచుం గెంపునింపుల్పు
 చారింప నింపారు నీచిన్నిమోవిక సు
 ధాబిందు నిష్కందముల్ జిందఁగా వేణు
 నాళంబు పొందించి కెందమ్మి జోడొక్క
 చోనీడుగాఁ గూడఁగాఁబట్టి సద్రత్న
 వన్నుద్రికాజాల లోలాంశువుల్ మోము
 నం దాండవింపంగ లీలాంగుళీపల్ల
 వన్యాసవైచిత్ర సద్రంధమార్గంబు
 లక మంద్రముఖ్య స్వరోదార మానంబు
 లక హత్తి సప్తశ్రుతుల్ మేళవింపంగ
 నింపారవాయించ నీవేణు నాదంబు
 పుట్టించు నుత్కంఠచేఁ గంఠనాదాభి
 నందత్పికల్ గోపికల్ పార్వభాగంబు
 లంజోకగామక్కువక జొక్కుచున్ సోలు
 చున్ వ్రాలుచుండంగ నొండొండ నీకేళి
 గోపాలకుల్మించి వాయించు నీపీల

గోత్రేర్పు లేర్పాటు గావించు నాదాను
 మోదంబునం గ్రీడమై నాడునాగంబు
 నుంబోలె పూర్ణానురాగంబునం జంచ
 లత్పించరింఘోళికా శ్రీవేలర్పంద
 లల్ ద్రిప్పుచున్ దత్ప్రకారంబుఁ దారభ్య
 సింపంగ ననోన్య చిత్తాభిలాష క్రి
 యల్ చెప్పకొంచుండఁ బశ్చాత్ప్రదేశంబు
 నన్ డాసి రోమంధముల్ మాని ప్రేమాను
 బంధోత్కటత్కర్ణమై స్వర్ణభూషా మి
 శద్భింబికాక్రంగ కోణాగ్రమైదివ్య
 మాణిక్యపుష్పస్రగాబద్ధమై కామధుగ్ధను
 బృదంబు గానామృతస్యంద మానంద
 ముంబొందుచున్ గ్రోల నుర్వీ మహాశైల
 పామాణ మాణిక్య జాలంబులంజాలు
 వాఱంగఁ దాఁ బాడుటల్ దక్కినిక్కంపుఁ
 బ్రేమంబునందొట్టి వెన్నీటి నీటైము
 దంబంది కాళింది మందానిలాందోళ
 నోత్తుంగ రంగ త్త రంగై కహస్తంబు
 లంద్యత్పదాం భోజముల్ కొఁగిలంప న్ము
 గంబుల్ ఖగంబుల్ నిజగ్రాస కాంక్షన్వి
 సర్జించి మోదంబు వైరాగ్య చిత్తాదృ
 తశ్రీ వసశ్రీ చలత్పిల్ల ఘోషంబు
 నంగోర కోల్లాసహానంబు భాసిల్లఁ
 బూగుత్తి పాలిండ్లపైఁ దత్ప్రకారోత్త
 రీయంబుజాఱన్ భ్రమద్యృంగ నృద్ధాల
 కంబుల్ నివాళింపగా, నననవమణికాంతి
 మత్సుష్పకారూఢ లింద్రాదిదిక్పాల
 నాళికనేత్రల్ సురస్త్రీలు గంధర్వ
 కాంతామణుల్ నాగకన్యల్ ను
 హాసిద్ధ విద్యాధరాబ్జాననల్ దేవపారాంగనల్
 వీణామృగంగాది వాద్యధ్వనుల్ తాళ
 మానంబులన్ మ్రోయఁగాఁ దాపకీనస్సు

రద్వంశ సంపూర్ణ సంగీత జాతస్కరస్థిత
చేతో వికారంబులన్ బాడుచున్ మేఘు
పంక్తిన్ దటిద్వలికల్ ప్రాలెఁ జెల్లాడు
చున్నేగగుర్పాటు మాన్పాటు వాటిల్ల
గా నుబ్బునాగుబ్బుగాఁ బుష్కలాంభోద
మామోదవత్సుష్పవృష్టుల్ ప్రవర్షింప
హర్షంబునం బంచభూతంబులుం బొంగ
నాకాశగంగానదీ పంకజాతాక్షి

దానంతరిక్షంబునం జక్షురుత్సహ
మేపారఁ బ్రత్యక్షమైనిల్చి యందంద
బంగారు కెందమ్మి పుష్పిల్లవైఁజల్లఁ
గాఁజల్లనై మెల్లనై గందపుం గొండ

మందా నిలాంకూరముల్ మీఁదఁబాతాడ

నల్లాడు పూదండలు న్వేణుదండంబు
నన్వేలుపూఁగుచ్చులు న్నెచ్చుపుట్టింప
సాంపారు నీయాకృతి శ్రీసముద్దామ

సీమంత సిందూరరంజ త్పదాంభోజ

మందాకినీసన్నరందావగా హాకు

ల బ్రహ్మయోగీశ్వరేందిందిరవ్రాత

సంప్రీతి యాదివ్య తేజోమయఖ్యాతి

యానంతతానందలీలా సుధాంబోధి

సంరంభ కృద్వక్త చంద్రోదయంబామ

హానిత్య సత్యాకృతి శ్రీనయంబాజ

గద్రక్షణోత్ఫుల్ల వేల్లత్ప్రసాదృష్టి

యావేణుదండ స్ఫుటోష్ఠప్రవన్నాఘ

రీవృష్టి యాయావనారంభ మావిభ్ర

మాడంబరం బామహారాజసం బార

సజ్జత్వ మాభవ్య మాయామనుష్యావ

తార క్రియాబీల లాలించినన్ లోన

గీలించినన్ వ్యాంభితార్థంబుసిద్ధించు నంచుండ

గన్వేద వేదాంతవేదుల్ పరబ్రహ్మ

విద్యావివాదుల్ ఘనుల్ సరసిజ భవరుద్ర

దేవేంద్రముఖ్యుల్ నుఖప్రాప్తికై నీకు
 వాక్కుష్ప పూజల్ సమర్పించి నీవే ప
 రబ్రహ్మయోగీంద్ర హృద్ధ్యేయచిద్వస్తు
 విస్తారమంచుం బ్రశంసించురంచుకా త్రు
 తుల్ చెప్పగావిందు గోవింద నీకేలి
 బృందావనక్రీడ త్రైలోక్యనామ్రాజ్య
 లక్ష్మీకళా ప్రాప్తికింజాడ నీవేణు
 నాదంబు బహ్మకనాదంబు నీచద్య
 కందర్ప గోప లయాపంబు పద్భక్త
 హృచ్చంద్రశాలా ప్రదీపంబు నీహాప
 లాపణ్య లీలావిలాసంబు నీమంద
 హాసంబు నీవక్త్రచంద్ర ప్రసాదంబు
 నీయాశితాయ తృచిత్త ప్రమోదంబు
 నీవేణు విద్యావిశేషంబు గోపాల
 నారీమనోహరివేషంబు నీచూష్ప
 నీయొప్పు డెందంబులందోచు వారే క
 దా నీపునే నీపుగానట్లు నాకోరి
 కల్ చేరికల్ సేయ లీలాప
 నీదేవునింగూర్చి లోకై క సంపత్క
 లా భోగభాగ్యంబులకా శ్రీశుకబ్రహ్మ
 యోగీంద్రు నాత్మిం బ్రహ్మ ప్రమోదంబు
 ప్రేమంబుతోసిల్చి యూహించునగించు
 గాపించు నిన్నొక్కభావించు నీవారి
 కెవ్వారి కేమేమి నీవీవు, నీవంటి
 కారుణ్య దాక్షిణ్య సంపాది నీవంటి
 వాత్సల్య సంమోది నీవంటి భక్తాప
 నాయత్తచిత్తుండు నీవంటి యిష్టాశ
 దానప్రవర్తుండు నీవంటి నిత్యుండు
 నీవంటి సంసారతాపత్ర యాభీల
 రుద్ధిన్యవై ర్యుండు నీవంటివేగాంత
 వేద్యుండు నీవంటి మహామూలగన్నాట
 కప్రక్రియా సూత్రధారుండు నీవంటి

విత్తై వ్యోగదృజ్జోహనాకారరేఖా వి
హారుండు, వేదాదిహృథ్యాంత సర్వాయు
కాలంబులం గాలముంగాల చక్రక్రి
యాకృన్నహా పూరుషుగడున్నహామాయ

యుక్తస్మష్టియుం నీవనీయంద్ర జాలంబు
విశ్వప్రపంచంబు పంచాస్త్రగోపాల
కృష్ణా ననుంబ్రోవు మీ భక్తియుక్తిప్రదా మూధ
వారాధికామూధవా దేవదేవా

సమస్తే సమస్తే సమస్తే సమః.

251

వ. అని సన్నుతించిన నమ్మహాముని మంజులమధ్యమంబున నున్నయప్పుండరీ
కాత్మం డక్షిగోచరంబైన యట్లనయందఱు జయజయధ్వానంబు లొనర్చిరి.
దివిజపుష్పవర్షంబులు గురిసెనతనియందుల భక్తికభివందించి గోవిందశర్మ
వీడ్కొలిపినద్వారకా నగరంబునకుఁబోయి శార్ఙ్గపాణియాల్గినాది సంభావ
నలు గైకొనియుండె, నారదాది యోగీంద్రులును, నమ్మహామునీంద్రులును
ధర్మనందను దీవించి యాతనికి గోవిందశర్మ యుపదేశించిన బ్రహ్మావదే
శంబు తమకతమక యుపదేశించుటగాఁ దలంచి హరిని సంస్కరింపుచుఁ దమ
తమనెలవులకుం బోయిరి. ధర్మపుత్రుండును సహోదరబంధుమిత్ర వ్రాతం
బుతో హరినారాధించుచు సమస్తసామాజ్య లక్ష్మీవిభవంబు లనుభవించు
చుచు సుఖంబుననుండెనని పరీక్షింపఁరేంద్రునకు శుకబ్రహ్మచేష్టుటయును. 252

మ. సలినో¹ద్భూతమతోల్ల సత్కనకవీరణా బ్రహ్మనాదామృతో
చ్చలవీచీప్రకర ప్రభుల్లహృదయాశ్చాత స్రవత్యత్రా పా
కలనాచారు మరందపోషిత మిశతే²తూహలశ్రాంతిచే
వలనొప్పం నినుగొల్చి భక్తజనులు శివస్వర్గింతు నిన్నెప్పుడున్.

253

సగ్విణి. సామిమజప్రస్తుతా శివస్మనీంద్రార్చితా
మైమవీతాంబరా శివస్వాంఘి వీతాంబరా
కామలీలాకృతీ శివస్తాభాలంకృతీ
కోమలాంఘ్రింబజా శివకుండదంతప్రభా.

254

1. సలినోదయతమలోల్ల సత్కరుణ. 2. సహజాన ప్రియాజంభభిదన్వందితా భీమ
దైత్యాంతకాభేద్య మోక్షప్రదా.

క. వేదాంత తత్వనిశ్చయ

వేదిమనోవేద్య మదన ర విద్యాలీలా

మోదిత రాధాముఖకమ

లోదరతాంబూల రససముత్సుక హృదయా.

255

ఇది శ్రీమదన గోపాలచరణకమల సేవాధురీణ సత్కళాపారీణ

కృష్ణభట్టారకపేత్ర చింతలపూడి కామయప్రభుసుపుత్ర

సుకవివర్యరాధామాధవ యల్ల నార్య ప్రణీతంబైన

విష్ణుమాయానాటకంబునందు సర్వంబును

పంచమాశ్వాసము.

శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ

త ప్ప ప్ప ల వ ట్టె.

36

పేజీ.	పంక్తి.	తప్పు.	బిప్పు.
1	8	బల్లరు	బల్లరు.
2	10	నిరూధింని	నిరూధిన్ని.
„	10	ప్రభుకౌత	ప్రభుకౌద.
5	11	శ్వముచ	శ్వముచ.
„	28	తొంబని	తొమ్మని.
6	6	గ్రిణి	గ్రిణి.
„	14	చాలంగ	చాలంగ.
7	13	తొజ్జల	తొజ్జల.
„	27	పటలి	పటలి.
9	14	శయత్వము	శయము.
11	23	మంహేద్ర	మాహేంద్ర.
12	6	గగ్ర	గగ్ర.
„	27	దానితన	దానిం దన.
15	21	నాచెవి	నాచెవి
16	6	చిదమలా	చిదమలా.
17	22	క్రమ్మరక	క్రమ్మరక.
„	„	గతిం	తిక.
20	27	క్రియా	క్రియా.
„	29	నందనుండు	నందనుండు.
21	22	బిరుదక	బిరుదక.
22	19	దక్కత	దక్కద.
29	5	బంపి	పంపి.
„	7	శివ్విరు	శివ్విరు.
„	18	అనిన	అని నన.
31	14	తములు	తముల.
33	11	మృచ్చ	మృచ్చె.
34	27	కనుబడ	కనుబడ.
35	19	ననని	ననని.

షేజీ.	పంక్తి.	తప్పు.	ఒప్పు.
36	15	ఇచ్చెత	ఇచ్చెచద.
37	2	తుండట	తుండట.
39	25	రతన	రతన.
43	15	త్రైలోక్య	త్రైలోక్య.
47	2	కరుణా	కరుణ.
55	13	యచె	యది.
56	21	ధ్యానాంత	ధ్యానానంత.
„	31	మనోష	మనశాష.
57	6	లెవ్వమీద	లెవ్వమీద.
60	17	బోలెం	బోలెన్.
62	11	భ్రమసి	భ్రమసి.
63	7	తత్	తత్ త.
„	31	చెప్పి	చెప్పి.
„	23	వెట్టిరా	వెట్టిరా.
66	18	వేటాక	వేటాక.
72	20	మనసిజ	మనసిజ.
76	11	ధ్యాన	ధ్యాన.
77	12	బోలె	బోలె.
78	6	తేజాం	తేజోం.
„	24	గాచక్ర	గాజుక్ర.
79	26	చుక్కల	చుక్కల.
85	7	పాద	పాద.
„	8	ప్రాభ	ప్రాభ.
87	18	బుట్ట	పుట్ట.
91	26	తులను	సుతుల.
92	16	భము	భవము.
94	2	కృత్తి	కృత్తి.
95	31	భవ	యజ్ఞభవ.
96	23	మ	శా.
„	27	మ	శా.
103	32	పాత	ప్రాత.
100	16	జాల	చాల
107	1:	దుణ్ణ	ముణ్ణ.

పేజీ.	పంక్తి.	తప్పు.	ఒప్పు.
109	9	ఇట్లు	అట్లు.
112	30	తృప్తి	తృప్తి.
113	8	ధృవుక్	ధృవుక్.
120	1	నివ్వ	నీయ.
124	29	గత్రయ	గత్త్రయ.
197	27	జాలక	చాలక.
128	5	శృతి	శ్రుతి.
129	18	మేఘ.	మేఘ.
131	22	దలప	దలఁప.
132	16	నూరు	నూలు.
„	29	వేరేప్	వేరేప్.
133	7	కొలంకు	కొలంకు కలంకు.
137	40	క	ఆ.
„	13	నాథ.	నాథ.
139	27	స్తుతి	శ్రుతి.
142	5	స్త్రీలు	స్త్రీలు.
146	25	బుట్టు	పుట్టు.
150	10	మరలు	మరుల.
151	15	పద	పథ.
165	27	కలుసు	కలిసి.
166	18	వెట్టి	వెట్టి.
167	6	నలిశే	నలిశే.
171	11	చేయుట	తోవర్ణించుట.
172	8	భౌల	భౌల.
174	2	కుల	లయ.
183	6	నిగుడె	నిగిడె.
185	29	హారక	హాక.
189	24	స్తుతి	శ్రుతి.
„	29	నని	నన.
194	28	యెడ	నెడ.
196	3.	తనను	తన్ను.
„	22	పొమ్మ	బొమ్మ.
216	31	వాది	వాదిని.

పేజీ.	పంక్తి.	తప్పు.	ఓప్పు.
224	17	ఁనియె	సనియె.
225	12	తార	ఁదార.
227	22	నిడుము	నిడుమ.
,,	27	సలిపి	జలిపి.
230	11	భోజాన	భోజాస.
,,	12	దర్శిం	దర్శిం.
233	13	నందము	నందంబు.
,,	27	శ్చందం	శ్చదం.
235	3	భవ...రూప	దేభవద్రూప.
236	12	బృందంబు	బృందంబు.
,,	10	శ్రుంగ	శృంగ.
,,	26	నవనవ	నూత్న.
237	32	ఘ...ద్ర	సరోజాతఘోరుద్ర.
238	28	శ్చర్మండు	వృత్తుండు.

